

**UCHWAŁA NR XLIII/331/17
RADY MIEJSKIEJ W RADOMSKU**

z dnia 27 września 2017 r.

w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 446, poz. 1579, poz. 1948; Dz. U. z 2017 r. poz. 730, poz. 935) uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Radomska.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Łukasz Więcek

Załącznik do Uchwały Nr XLIII/331/17
Rady Miejskiej w Radomsku
z dnia 27 września 2017 r.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku

SPIS TREŚCI

I. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych na terenie miasta Radomska	4
I.1. Charakterystyka miasta	4
I.2. Sfera społeczna.....	6
I.2.1. Demografia.....	6
I.2.2. Pomoc społeczna.....	10
I.2.3. Bezrobocie.....	15
I.2.4. Infrastruktura społeczna	21
I.2.5. Charakterystyka oraz określenie grup społecznych wymagających wsparcia w ramach procesu rewitalizacji	26
I.2.6. Identyfikacja problemów w sferze społecznej	26
I.3. Sfera gospodarcza	28
I.3.1. Aktywność gospodarcza na terenie miasta	28
I.3.2. Struktura działalności gospodarczej.....	29
I.3.3. Identyfikacja problemów w sferze gospodarczej	31
I.4. Sfera funkcjonalno-przestrzenna.....	31
I.4.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna.....	31
I.4.2. Układ komunikacyjny	33
I.4.3. Obiekty i granice sfer ochrony konserwatorskiej	36
I.4.4. Identyfikacja problemów w sferze zagospodarowania przestrzennego.....	39
I.5. Sfera techniczna	40
I.5.1. Infrastruktura techniczna	40
I.5.2. Stan zasobów mieszkaniowych	44
I.5.3. Identyfikacja problemów w sferze technicznej	45
I.6. Sfera środowiskowa.....	46
I.6.1. Istniejące zasoby i stan środowiska naturalnego	46
I.6.2. Identyfikacja problemów w sferze środowiskowej	52
II. Założenia procesu rewitalizacji	53
II.1. Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.....	53
II.2. Delimitacja obszaru zdegradowanego.....	59
II.2.1. Podsystem społeczny	60
II.2.2. Podsystem gospodarczy.....	79
II.2.3. Podsystem techniczny.....	86
II.2.4. Podsystem środowiskowy	89
II.2.5. Podsystem przestrzenno-funkcjonalny	91
II.3. Wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego	93
II.4. Wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji.....	103
II.5. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji określająca skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych	105

II.5.1. Sfera społeczna	105
II.5.2. Sfera gospodarcza	110
II.5.3. Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	111
II.5.4. Sfera techniczna	118
II.5.5. Sfera środowiskowa	118
III. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	122
IV. Cele oraz kierunki działań procesu rewitalizacji miasta Radomska	123
V. Przedsięwzięcia dedykowane procesowi rewitalizacji miasta Radomska	127
V.1. Wykaz przedsięwzięć podstawowych.....	127
V.2. Wykaz przedsięwzięć uzupełniających	155
VI. Mechanizmy zapewnienia komplementarności	160
VII. Indykatywne ramy finansowe procesu rewitalizacji miasta Radomska.....	163
VII.1 Źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych	165
VIII. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji miasta Radomska	170
IX. System wdrażania lokalnego programu rewitalizacji.....	176
X. System monitoringu oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu	179
X.1 System monitoringu	179
X.2 System wprowadzania modyfikacji programu rewitalizacji w reakcji na zmiany w jego otoczeniu. .	185
XI. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi miasta Radomska	186
Spis załączników do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r.	199
Spis rysunków	201
Spis map	201
Spis tabel	202
Spis wykresów	204

I. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych na terenie miasta Radomska

I.1. Charakterystyka miasta

Radomsko położone jest w południowej części województwa łódzkiego. Pod względem fizycznogeograficznym miasto umiejscowione na obrzeżach Wzgórz Radomszczańskich, która jest częścią większej jednostki – Wyżyny Przedborskiej. Miasto charakteryzuje się równinną rzeźbą terenu. Przez miasto przepływa rzeka Radomka. Historycznie Radomsko zlokalizowane jest na granicy trzech dużych dzielnic: Małopolski, Wielkopolski i Śląska.

Rysunek 1. Położenie Radomska na tle kraju oraz powiatu radomszczańskiego.

Źródło: <http://www.radomszczanski.pl/131,mapy-powiatu.html>

Początki osadnictwa związane ze szlakami komunikacyjnymi datuje się na XI wiek. Pierwsza pisana informacja o Radomsku pochodzi z roku 1243, gdy książę Konrad Mazowiecki potwierdził akt nadania ziemi dominikanom w Płocku. Nie jest pewna data lokacji miasta. Zachował się dokument księcia Leszka Czarnego wystawiony w Maluszynie w 1266 roku, który zaświadcza o dokonanej przez tegoż księcia sprzedaży wójtostwa w Radomsku Godynowi i jego następcom z prawem dziedziczenia „na wieczne czasy”. Nie jest to właściwy dokument lokacyjny, ale stanowi umownie metrykę narodzin miasta. Z księciem Leszkiem Czarnym powiązane jest zbudowanie i wyposażenie kościoła pw. Świętego Krzyża oraz klasztoru Franciszkanów, którzy zostali sprowadzeni do Radomska w 1288 roku. W czasie panowania Jagiellonów nastąpił rozkwit miasta, związany z położeniem na szlakach handlowych. W XVI wieku nastąpił upadek miasta, powiązany z upadkiem całego kraju, dodatkowo spustoszeń dokonał wielki pożar. Radomsko po II rozbiórze Polski w 1793 roku znalazło się pod panowaniem pruskim, w którym pozostawało do 1807 roku, gdy Napoleon Bonaparte utworzył Królestwo Warszawskie, a miasto

znalazło się w jego granicach. Księstwo przetrwało do 1815 roku. Rozwiązano je po klęsce Napoleona, a nowe państwo – Królestwo Kongresowe stało się zależne od Rosji. W II połowie XIX wieku wybudowany został neobarokowy pod wezwaniem św. Lamberta.

W czasie rewolucji przemysłowej korzystne położenie miasta wpłynęło na zainteresowanie się nim zagranicznych przemysłowców. W 1918 roku Radomsko wchodziło w skład województwa łódzkiego. W 1919 r. została przywrócona miastu dawna nazwa – Radomsko. Według spisu ludności z 1912 roku miasto liczyło niewiele ponad 18 tys. mieszkańców, w 1922 r - 23 tys. i osiągnęła 25 tys. w 1937 roku. W czasie II wojny światowej Radomsko weszło w skład Generalnej Guberni. Bilans strat poniesionych przez radomszczan podczas okupacji był ogromny. Liczba mieszkańców zmniejszyła się o około 8 tys. i w 1945 roku wyniosła niewiele ponad 18 tys. Pod względem administracyjnym Radomsko po wojnie należało do województwa łódzkiego, stanowiło największy powiat w województwie (zarówno pod względem powierzchni, jak i liczny ludności), by następnie, po zmianach w 1975 r znaleźć się w granicach województwa piotrkowskiego. W 1998 roku po reformie administracyjnej miasto ponownie znalazło się w województwie łódzkim. Obecnie jest stolicą Powiatu Radomszczańskiego, ósmym pod względem ludności i trzecim pod względem powierzchni miastem w województwie. Radomsko jest znaczącym w skali kraju ośrodkiem przemysłu drzewnego z ponad wiekową tradycją. Najstarszym i zarazem najbardziej znanym zakładem meblowym jest Fameg Sp. z o.o. W najlepszym okresie fabryka ta sprzedawała swoje wyroby na wszystkich kontynentach. Obecnie w Radomsku i najbliższej okolicy zarejestrowanych jest ponad 600 zakładów stolarskich, z których większość powstała po 1990 roku. Miasto stanowi administracyjne i gospodarcze centrum powiatu, a także jest ważnym ośrodkiem edukacji i kultury. Na jego terenie zlokalizowana jest podstrefa Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej o powierzchni 42 ha. Działają w niej m.in. fabryki: sprzętu AGD Whirlpool, szyb Press-Glas S.A., tektury falistej Aquilla Radomsko sp. z o.o., aluminium Cortizo sp. z o.o., magazyny JYSK. Obecnie miasto zlokalizowane jest w pobliżu drogi krajowej nr 1, przy skrzyżowaniu dróg krajowych o nr. 42 i 91. Powierzchnia miasta wynosi 51,43 km², a poszczególne rodzaje terenów następującą powierzchnię: teren zurbanizowany: 13,81 km², tereny rolne: 34,96 km², tereny leśne: 2,17 km², nieużytki: 0,49km². Powierzchnia miasta stanowi 3,57% powierzchni całego powiatu. Miasto zamieszkuje, wg danych na koniec 2015 roku, 46 212¹ osób. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 915 os/km². W skład miasta wchodzi następujące dzielnice: Bartodzieje (Bankowe, Podleśne, Włociańskie), Bogwidzowy, Centrum, Folwarki, Kopiec, Stary Kowalowiec, Nowy Kowalowiec, Miłaczki, Młodzowy, Osiedle Adama Mickiewicza, Osiedle Tysiąclecia Wschód, Osiedle Tysiąclecia Zachód, Saniki, Sucha Wieś, Wymysłówki.

Władze miasta prowadzą intensywne działania międzynarodowe, które zaowocowały współpracą partnerską z licznymi ośrodkami miejskimi, wśród których wskazać należy: Mako (Węgry), Wozniesiensk (Ukraina), Lincoln-Lincolnshire (Wielka Brytania), Kiryat Bialik (Izrael). Radomsko posiada dobry potencjał gospodarczy, na który wpływa dogodne położenie komunikacyjne. Na terenie miasta zarejestrowane są głównie firmy z sektora przemysłowego, budowlanego i usługowego.

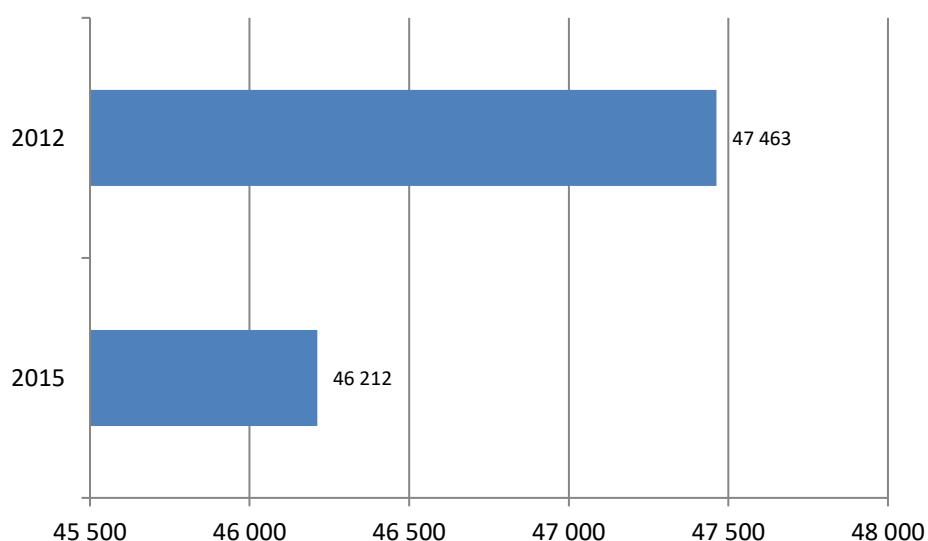
¹ Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

I.2. Sfera społeczna

I.2.1. Demografia

Radomsko zamieszkuje, wg danych na koniec 2015 roku, 46 212 osób, z czego 52,6% stanowią kobiety. Przewaga kobiet jest zbieżna z tendencją ogólnopolską. Wyraźniej zaznacza się ona w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym, co wynika z wyższej średniej długości życia kobiet. Z kolei przewaga mężczyzn widoczna jest w wieku produkcyjnym. Powodami takiej sytuacji są większe możliwości zatrudnienia, charakterystyki rynku pracy, na którym dominują oferty atrakcyjne dla młodych mężczyzn. Liczba ludności miasta w ciągu ostatnich lat systematycznie spada, średnio o 0,5% w skali roku. W stosunku do 2012 roku liczba ludności zmniejszyła się o 1 251 osób, co stanowi spadek o 2,64%.

Wykres 1. Liczba ludności Radomska w latach 2012 i 2015.

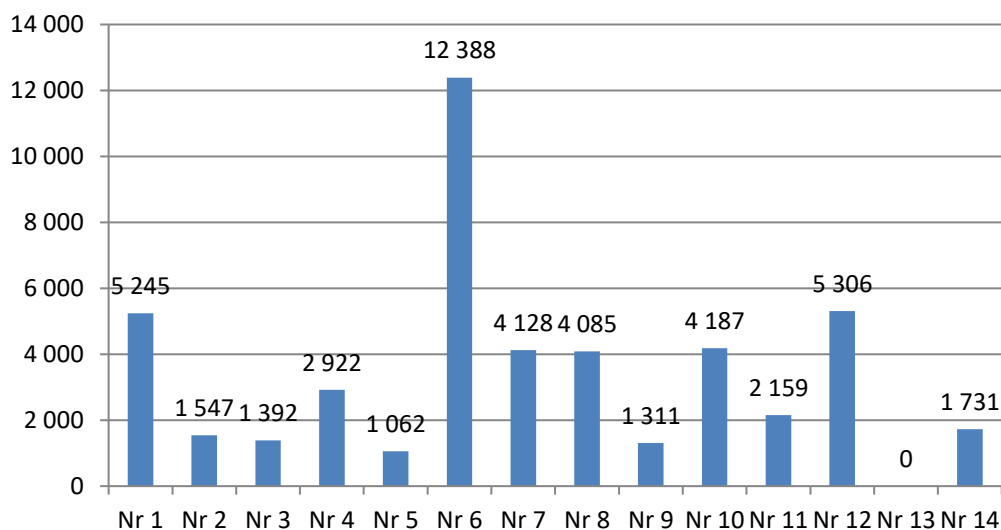

Źródło: Opracowanie własne

Według prognoz spadek liczby mieszkańców Radomska ma trwać do 2035 roku. Zmiana liczby ludności na 1 000 mieszkańców od lat przyjmuje wartości ujemne. Na przestrzeni analizowanych lat najniższa wartość tego wskaźnika wystąpiła w 2015 roku (-7,0) oraz w latach 2011 i 2013 (-6,4). Wpływ na taki stan rzeczy ma utrzymujący się od lat ujemny przyrost naturalny, a także wyjazdy młodego pokolenia w celach edukacyjnych i pracowniczych do większych ośrodków miejskich. Część osób po zakończeniu nauki w miastach akademickich nie wraca do Radomska.

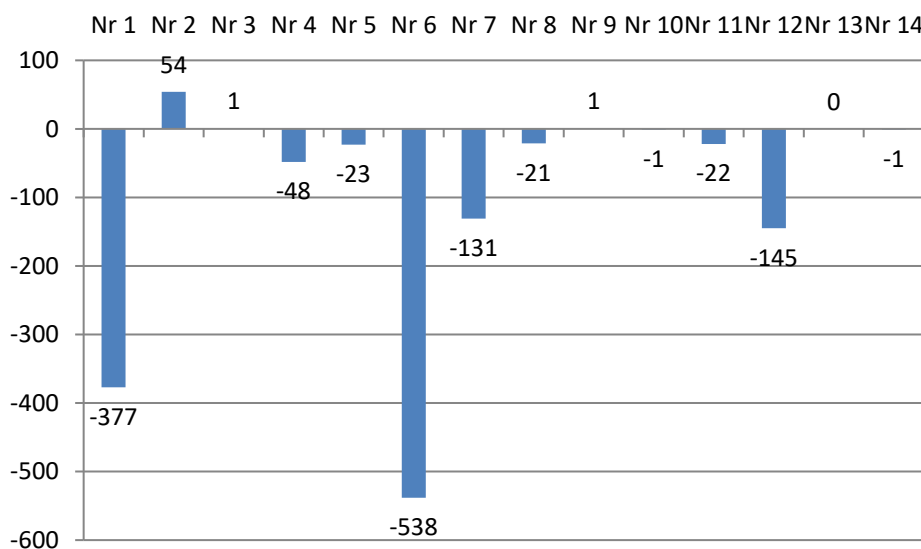
Liczba ludności miasta w podziale na jednostki podana jest na wykresie nr 2. Najwięcej osób zamieszkuje obszar nr 6².

² Obszary/ jednostki administracyjne zostały opisane w rozdziale II.1. Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.

Wykres 2. Liczba ludności Radomska w podziale na jednostki administracyjne w 2012 roku

Źródło: Opracowanie własne

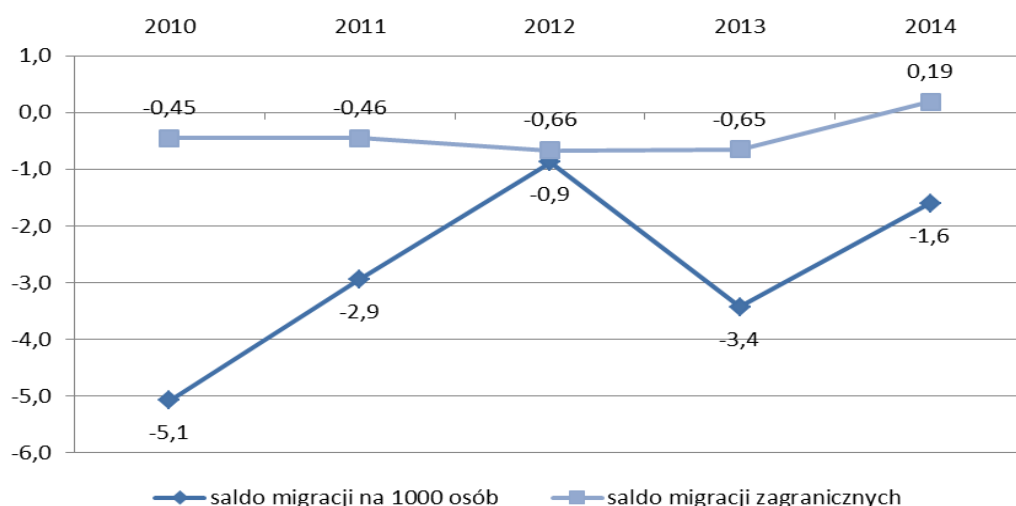
Saldo migracji ogółem jest kolejnym wskaźnikiem obrazującym negatywne wskaźniki demograficzne w mieście, utrzymującym się na ujemnym poziomie. Wpływają na niego przytoczone już powyżej czynniki. Przedstawiając zmianę liczby ludności w ujęciu szczegółowym należy zauważyć, że w trzech jednostkach nastąpił nieduży przyrost liczby ludności (nr: 2,3,9), a w pozostałych nastąpił spadek. Największy miał miejsce w jednostce nr 6 oraz nr 1.

Wykres 3. Zmiana liczby ludności w Radomsku wg jednostek terytorialnych w okresie 2012-2015

Źródło: Opracowanie własne

Interesująco przedstawia się saldo migracji zagranicznych, które po wielu latach kształtowania się poniżej zera, w 2014 roku przyjęło wartość dodatnią.

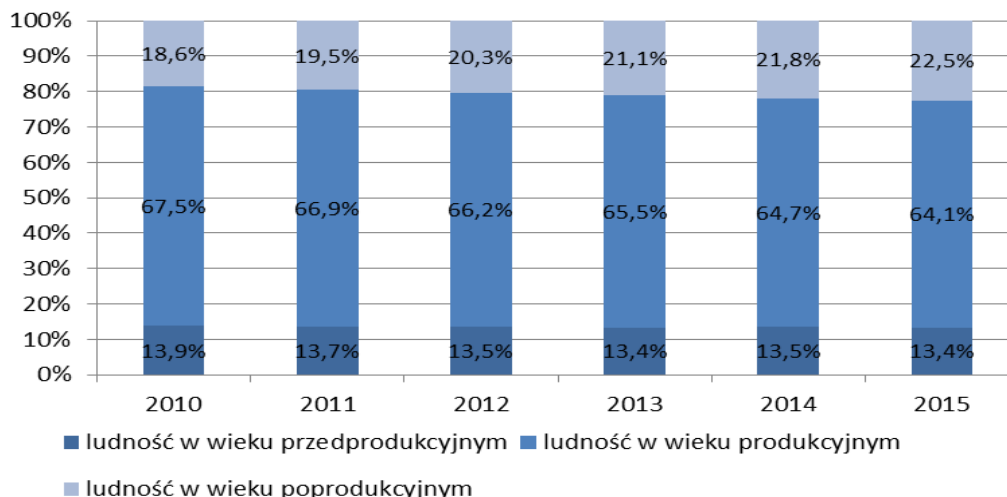

Wykres 4. Saldo migracji na 1 000 osób oraz saldo migracji zagranicznych w latach 2010-2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2010-2013 migracje zagraniczne osiągały coraz niższe wartości, a w 2014 roku nastąpił zwrot w dotychczasowej tendencji. Zjawisko osiedlania się w Radomsku osób przybyłych z zagranicy można wyjaśnić powrotami mieszkańców z tzw. emigracji zarobkowej oraz atrakcyjnością gospodarczą miasta dla pracowników ze wschodniej granicy.

Odptyw mieszkańców z miasta w przeważającej większości powiązany jest z mobilnością ludzi młodych, do 30 roku życia. Przemieszczanie młodego pokolenia wynika z chęci zdobycia wykształcenia w ośrodkach akademickich. W konsekwencji znajdują oni pracę w miejscu edukacji, nie wracając do rodzinnego miasta. Poza motywem związanym z edukacją ważnym aspektem wyjazdowym jest możliwość podjęcia atrakcyjniejszej pracy. W Radomsku dominuje ludność w wieku produkcyjnym. Należy jednak zauważyć stałą, negatywną tendencję wzrostu liczby ludności starszej, w wieku poprodukcyjnym oraz zmniejszanie się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Od 2000 roku odsetek ludności w wieku produkcyjnym spadł z 67,5% do 64,1%, a w wieku przedprodukcyjnym z 13,9% do 13,4%. Znacznie w tym czasie wzrósł (z 18,6% do 22,5%) odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Poziom tego wskaźnika jest zbliżony do wartości dla całego województwa łódzkiego, który wynosi 22%. W związku z danymi przytoczonymi na poniższym wykresie pozostaje współczynnik obciążenia demograficznego, czyli liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2015 roku wynosił on dla Radomska 63,1. Jest to wartość pobliska tej osiągniętej przez województwo łódzkie (62,9) i wyższa niż wartość krajowa (60,1). Wysoki odsetek ludności w wieku nieprodukcyjnym prowadzi do zachwiania równowagi liczbowej między warstwą ludności pracującej i produkującej a tymi warstwami, które utrzymywane są przez ludność pracującą (dzieci, młodzież ucząca się, emeryci). Sytuacja demograficzna Radomska z roku na rok staje się coraz mniej korzystna.

Wykres 5. Ludność wg grup wieku ekonomicznego, w latach 2010-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Na tle województwa Miasto Radomsko cechuje się niższym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym oraz szybszym przyrostem liczby osób w tej grupie społecznej. Ujemne wartości salda migracji i postępujące zmniejszanie się liczby ludności miasta, a dodatkowo stałe zmniejszanie się liczby ludności w wieku produkcyjnym niesie za sobą możliwość wystąpienia negatywnych trendów, do których zaliczyć należy: proces starzenia się ludności miasta, zmniejszenie liczby młodego pokolenia (dzieci i młodzieży).

Najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkuje obszary nr 1 i 2, liczba osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na 1000 osób jest w nich największa, osiąga wartość dużo powyżej średniej dla miasta.

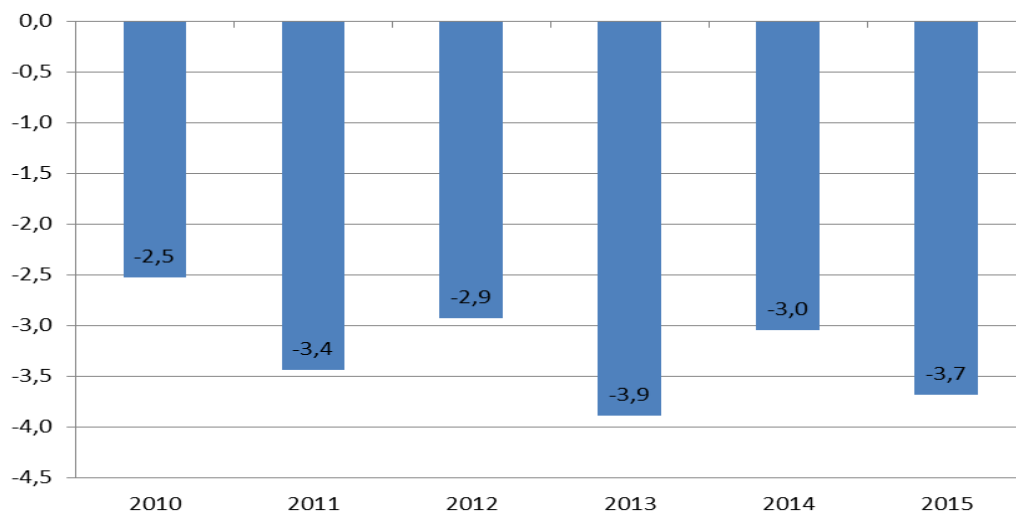
Tabela 1. Liczba osób Miasta Radomsko w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na 1000 osób, w podziale na jednostki, w 2015 roku.

nr jednostki	liczba osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na 1000 osób
Nr 1	19,31
Nr 2	18,61
Nr 3	15,65
Nr 4	14,3
Nr 5	13,47
Nr 6	16,95
Nr 7	4,65
Nr 8	10,41
Nr 9	8,08
Nr 10	15,03
Nr 11	9,36
Nr 12	16,16
Nr 13	0
Nr 14	16,18
Średnia	14,44

Źródło: Opracowanie własne

Kolejnym czynnikiem mającym wpływ na zmniejszanie się liczby ludności jest przyrost naturalny, który w Radomsku wykazuje na przestrzeni ostatnich lat wartości ujemne. Od 2010 roku jego wielkość waha się, jednakże jest ujemna z niewielką tendencją do obniżania się.

Wykres 6. Wartości przyrostu naturalnego w Radomsku w latach 2010-2015,

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Tendencja ta będzie się utrzymywać – z prognoz wynika, iż liczba urodzonych dzieci na przestrzeni najbliższych 7 lat zmniejszy się. Przedstawione zmiany w strukturze ludności Miasta Radomska, wywołane ogólnokrajowymi oraz lokalnymi tendencjami mogą spowodować konsekwencje w różnych aspektach życia. Stały i coraz silniejszy spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym może spowodować konieczność zmian w strukturze placówek edukacyjnych. Efektem tego może być niezbędna likwidacja szkół na wszystkich poziomach nauczania. Z drugiej strony prostszy będzie dostęp do szkół, a także w pozytywny sposób zmieni się obciążenia klas, co może wpłynąć na lepszą jakość edukacji.

Stale wzrasta liczba osób starszych i trend ten będzie w następnych latach przybierać na sile. Nie pozostanie to bez wpływu na system świadczeń społecznych. Nastąpi zwiększenie zapotrzebowania na usługi medyczne, rehabilitacyjne i opiekuńcze.

I.2.2. Pomoc społeczna

W Radomsku działa Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W ramach działalności realizuje on następujące zadania:

- zadania Miasta Radomska w zakresie pomocy społecznej, będące zadaniami własnymi gminy, zadaniami zleconymi z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami albo wykonywane na podstawie porozumień,
- inne zadania Miasta Radomska określone jako zadania MOPS, zadania wynikające z uchwał Rady Miejskiej i upoważnień Prezydenta Miasta lub wynikające z przepisów prawa,
- zadania z zakresu realizacji ustawy o dodatkach mieszkaniowych,
- zadania z zakresu realizacji ustawy o świadczeniach rodzinnych,
- zadania z zakresu realizacji ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,

- zadania z zakresu realizacji ustawy o oświacie w części przyznawania dla uczniów świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym,
- zadania z zakresu realizacji projektów realizowanych z środków zewnętrznych.

Liczbę rodzin i osób objętych pomocą społeczną, w ramach konkretnych zadań, w podziale na jednostki administracyjne miasta, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Liczba osób i rodzin objęta pomocą społeczną w Radomsku, wg jednostek terytorialnych w 2015 roku.

nr jednostki	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej				
	ogółem	z powodu. ubóstwa	z powodu alkoholizmu	z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	z powodu. przemocy
Nr 1	869	834	130	392	38
Nr 2	81	59	3	44	4
Nr 3	133	129	15	58	2
Nr 4	247	189	25	106	2
Nr 5	92	89	11	36	2
Nr 6	560	468	39	260	6
Nr 7	219	191	10	97	4
Nr 8	191	176	15	69	4
Nr 9	51	51	0	9	3
Nr 10	248	235	30	79	1
Nr 11	121	117	5	37	5
Nr 12	330	305	18	132	13
Nr 13	0	0	0	0	0
Nr 14	141	133	15	43	13
suma	3 283	2 976	316	1 362	97

Źródło: Opracowanie własne

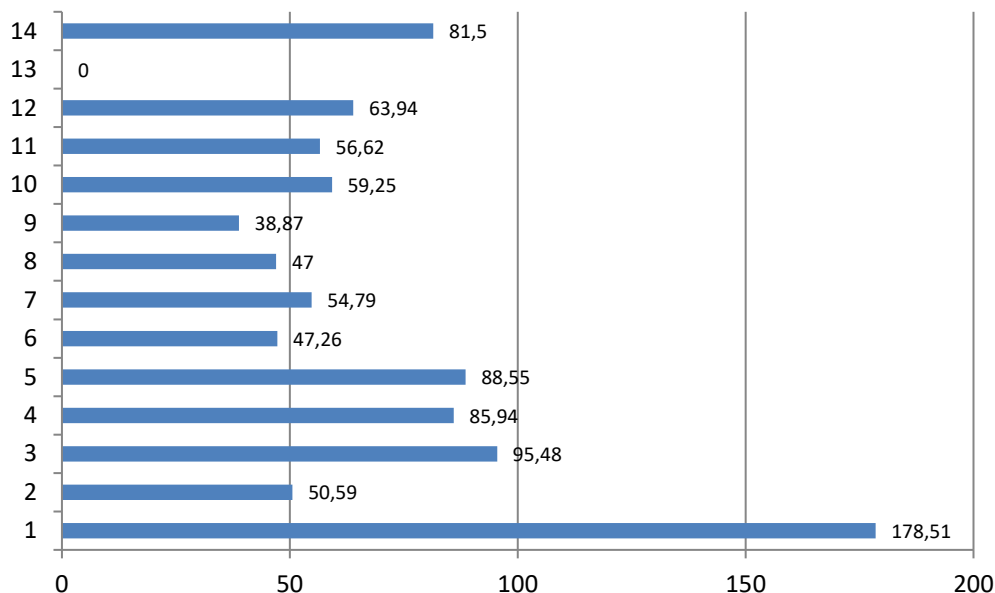
Najwięcej osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zamieszkuje obszar nr 1, stanowią oni 26,47% wszystkich korzystających z opieki społecznej. W każdym ze wskazanych w powyższej tabeli szczegółowych powodów otrzymywania świadczeń pomocy społecznej najwięcej osób pobiera świadczenia z obszaru nr 1. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w tym obszarze według powodów kształtuje się następująco:

- ubóstwo – 28,02 %
- alkoholizm – 41,14%,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 28,78%,
- przemoc – 39,18%.

Porównując jednostki miasta – najgorsza sytuacja występuje w obszarze nr 1. Obrazuje to wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób, osiągający w jednostce nr 1 wartość 178,51. To ponad dwukrotnie więcej niż średnia dla miasta, która wynosi 71,04. Ponadto należy wskazać obszary, w których wartość analizowanego wskaźnika jest wyższa niż średnia dla Miasta

Radomsko. Poza wymienionym nr 1 są to jednostki o numerach: 3,4,5 i 14. Szczegóły zawiera wykres nr 7.

Wykres 7. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób w Mieście Radomsko, w ujęciu wg jednostek terytorialnych w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne

Z każdym rokiem maleje liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny. W 2010 roku pomocą tego typu objęte było 41% dzieci, a w 2015 już 29,8%. Spadki te są mniejsze niż w przypadku powiatu radomszczańskiego i podobne do danych dla całego województwa łódzkiego. Wciąż jednak są większe od zestawień ogólnopolskich. Przez cały analizowany okres, od roku 2010 różnica między danymi dla miasta, a kraju wynosi ok. 3 punktów procentowych. Tendencja spadkowa jest zgodna z trendami krajowymi, postęp rokrocznie występuje w podobnej skali, jednak należy pamiętać, że miasto startowało z wyższego poziomu wskaźnika.

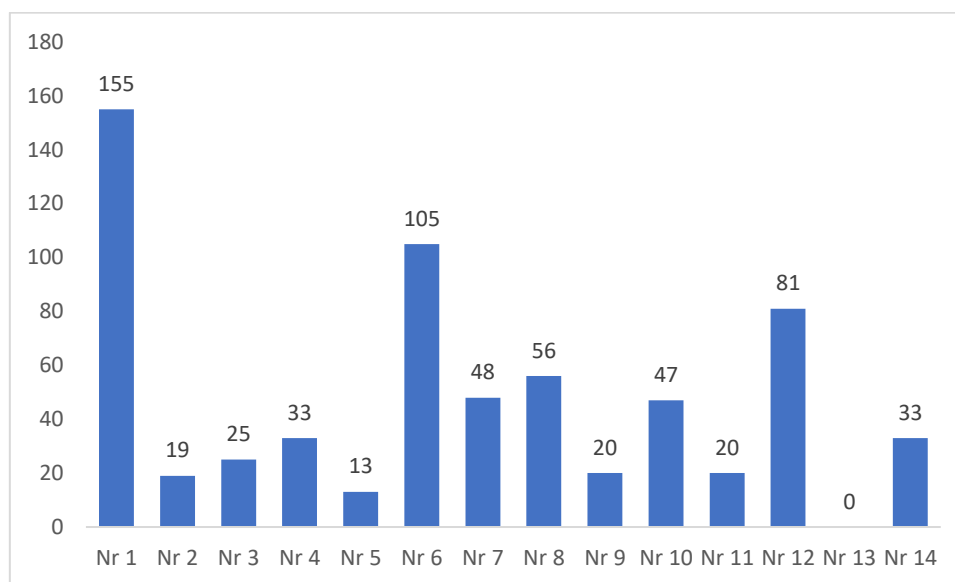
Tabela 3. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku.

rok	Miasto Radomsko	powiat radomszczański	województwo łódzkie	kraj
2010	41,0	52,5	39,3	37,6
2011	38,5	50,0	37,0	35,1
2012	34,3	45,8	34,1	32,2
2013	33,7	44,3	32,2	30,2
2014	31,4	41,6	30,1	28,3
2015	29,8	39,4	28,6	26,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Najwięcej uczniów pobierających zasiłki socjalne zamieszkuje obszar nr 1. Stanowią oni 23,59% całości. Na drugim miejscu plasuje się obszar nr 6 – 15,98%. Szczegółowy zakres danych zawarty jest na poniższym wykresie.

Wykres 8. Liczba dzieci w szkołach otrzymujących stypendium socjalne, wg jednostek terytorialnych w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne

Odnosząc się do liczby uczniów otrzymujących stypendia socjalne na 1000 osób zauważa się, że pięć jednostek wykazuje wartości wyższe od średniej dla Miasta Radomska (14,22). Są to jednostki o nr: 1 (31,84), 14 (19,08), 3 (17,95), 12 (15,69), 9 (15,24).

W 2015 roku w rodzinach objętych pomocą ze strony asystenta rodziny zdiagnozowano szereg problemów. Zdarzają się przypadki, że problemy (alkoholizm, przemoc, bezradność) występują w sposób skumulowany, nie pojedynczo, a po dwa, trzy na raz. Jest to charakterystyczne zjawisko dla rodzin o niskim kapitale społecznym, a także wpadających w wykluczenie społeczne.

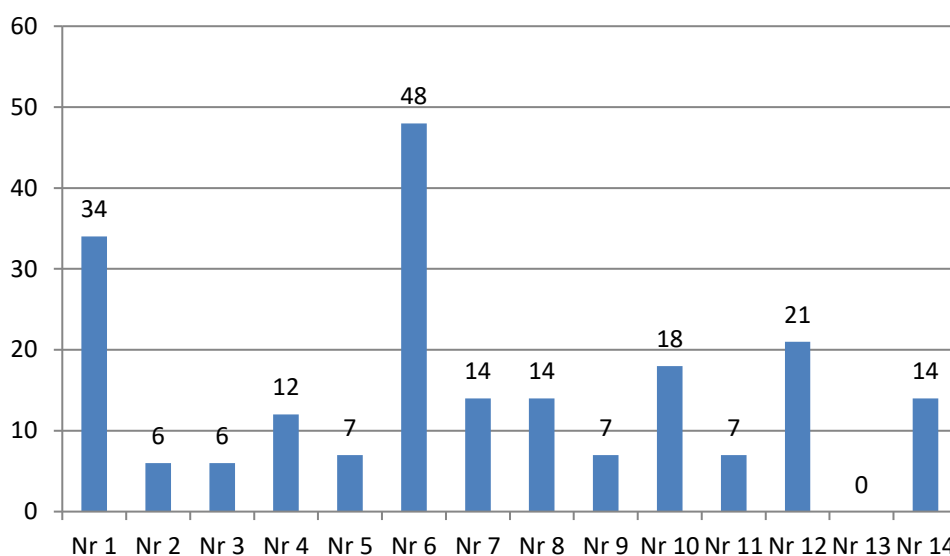
W 2015 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomsku prowadził następujące akcje i programy:

- Program „Rodzina +3” - oparty na działaniach, mających na celu promowanie modelu rodziny z dziećmi i wizerunku rodziny wielodzietnej, wspieranie realizacji funkcji rodziny wielodzietnej, poprawę warunków życia i wzmocnienie kondycji tych rodzin oraz zwiększenie szans rozwojowych dzieci i młodzieży oraz umożliwienie dostępności do dóbr kultury i sportu.
- Kawiarnia dla seniora - celem programu jest integracja osób starszych ze środowiskiem lokalnym i tym samym przełamanie stereotypów na temat starości. Projekt adresowany jest do seniorów zamieszkujących na terenie Miasta Radomska, kobiet w wieku powyżej 60 roku życia oraz mężczyzn powyżej 65 roku życia, bez względu na wysokość osiąganych dochodów.
- Pomoc w formie opału – realizowana w okresie jesienno-zimowym pomoc w formie rzeczowej - opału tj. 1/2 tony węgla kamiennego wraz z załadunkiem, transportem i rozładunkiem na posesji klienta otrzymały 702 rodziny na łączną kwotę 379 456,00 zł., a zasiłek celowy na zakup opału otrzymały 124 rodziny na łączną kwotę 48 952,50 zł.
- Świąteczna Paczka Żywnościowa – przekazanie 261 świątecznych paczek żywnościowych dla najuboższych rodzin zamieszkałych na terenie Radomska.

Z danych MOPS w Radomsku wynika, iż najczęściej świadczeń przyznawanych jest z powodu ubóstwa, bezrobocia i niepełnosprawności. Dane te nie ulegają dużym zmianom na przestrzeni kolejnych lat.

W 2015 roku w ramach pracy Zespołu Interdyscyplinarnego MOPS zajmowano się sprawą „Niebieskich kart”. W 121 sprawach członkowie Zespołu w podjętych głosowaniach uznali za zasadne zamknięcie procedur „Niebieskiej Karty”, a w 4 przypadkach stwierdzono, że należy kontynuować działania z rodziną, utrzymać monitoring oraz uzupełnić dokumentację. W ogólnej liczbie 131 wypełnionych w 2015 roku formularzy „Niebieska Karta - A”, 112 z nich stanowiły Karty wszczynające procedurę, a 19 formularzy dotyczyło kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury.

Wykres 9. Liczba wydanych „Niebieskich Kart” z podziałem na jednostki terytorialne w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, iż od 2011 roku systematycznie wzrasta liczba ujawnianych aktów przemocy domowej, co powiązane jest z liczbą wypełnianych „Niebieskich Kart”. Najwięcej Kart w 2015r. wydano w obszarach nr 6 (23,08%) i nr 1 (16,35%). Analizując liczbę „Niebieskich Kart” w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – powyżej średniej dla miasta, wynoszącej 4,5, plasują się obszary:

- nr 14 – 8,09,
- nr 1 – 6,98,
- nr 5 – 6,74,
- nr 9 – 5,34.

Oprócz działań związanych z pomocą społeczną, MOPS realizuje liczne szkolenia i kursy m.in. w ramach projektu „Możesz więcej”, którego uczestnicy zdobywają nowe kwalifikacje zawodowe (opiekun domowy, magazynier, kucharz). MOPS prowadzi również Klub Aktywizacji Zawodowej, Punkt Konsultacyjny dla Osób Niepełnosprawnych, Dzienny Dom Pomocy Społecznej, realizuje program „Trzy podwórka” w ramach Organizowania Społeczności Lokalnej.

Na terenie Miasta Radomska działają także inne jednostki mające na celu pomoc osobom i rodzinom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych. Zaliczyć do nich należy:

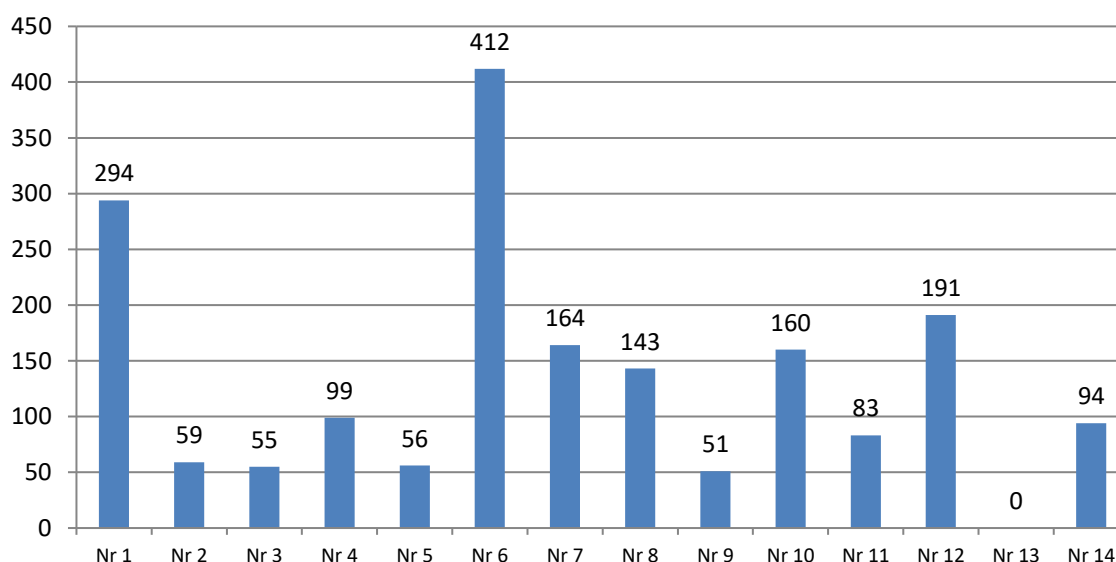
- Dzienny Dom Pomocy Społecznej w Radomsku – placówka wsparcia dziennego dla osób, które ze względu na wiek, chorobę bądź niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych;
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Radomsku – placówka wsparcia dziennego dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz niepełnosprawnych intelektualnie, dysponuje 60 miejscami, zajęcia odbywają się w dni powszednie w godzinach od 9:00 do 15:00.

Zauważyć należy, że z pomocy społecznej w Radomsku korzysta większy odsetek społeczeństwa niż w miastach województwa łódzkiego o podobnej wielkości. Aktualnie jest to około 8% mieszkańców miasta. Dla porównania w Łodzi odsetek korzystających z pomocy społecznej wynosi 5,9%, a w ośrodkach miejskich podobnej wielkości: w Bełchatowie - 6,5%, Sieradzu – 4,7%, Kutnie - 7%. Skalę problemu należy uznać więc za istotną. Wynika to z faktu pauperyzacji społeczeństwa, uzależniania rodzin od pomocy państwa, co rodzi bezradność i prowadzi do wykluczenia społecznego.

I.2.3. Bezrobocie

Stopa bezrobocia w Mieście Radomsko wynosiła na koniec 2015 roku 7,5%. Liczba osób bezrobotnych w 2015 roku wynosiła 1861 osób. Zjawisko bezrobocia szczególnie nasilone jest w trzech obszarach (1,6,12), w których bezrobotni stanowią blisko połowę (48,20%) ogółu osób bezrobotnych w Radomsku. Najgorzej sytuacja przedstawia się w obszarze nr 6 (22,14%), a w następnej kolejności w: 1 (15,80 %), 12 (10,26%). Szczegółowy wykaz liczby osób bezrobotnych w analizowanych obszarach przedstawia poniższy wykres.

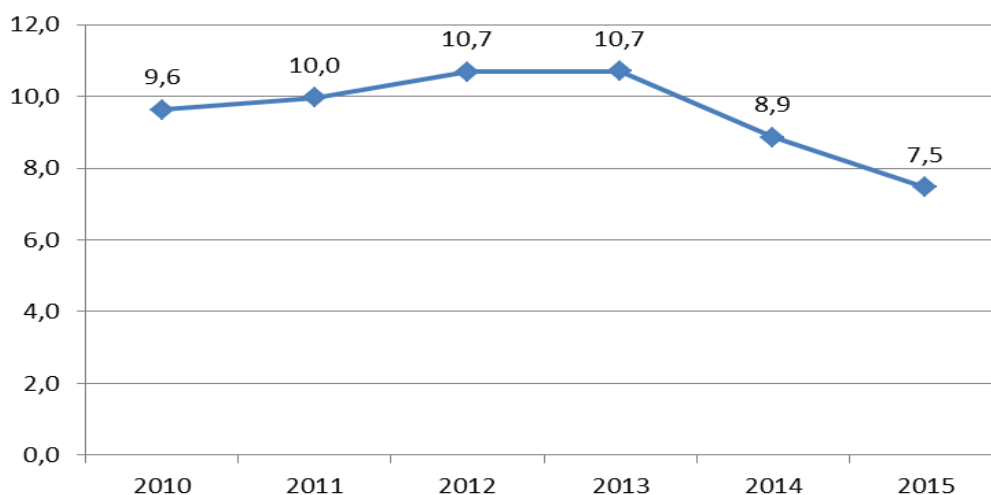
Wykres 10. Liczba osób bezrobotnych w Radomsku w 2015 roku w podziale na obszary

Źródło: Opracowanie własne

Od 2013 roku w Radomsku występuje, charakterystyczny dla terenu całego kraju, spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Wartość bezrobocia spada mniej więcej w tym samym tempie, co w skali kraju. Na przestrzeni 3 lat stopa bezrobocia w mieście obniżyła się z 10,7%, do 7,5%.

Wykres 11. Stopa bezrobocia w Radomsku w latach 2010-2015 w %.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Największy udział osób bezrobotnych zanotowany jest w jednostce nr 6 (22,14%), nr 1 (15,80%) oraz nr 12 (10,26%). W jednostce nr 1 zanotowano najwięcej osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym.

Tabela 4. Liczba osób bezrobotnych w poszczególnych jednostkach Miasta Radomska w 2015 roku.

nr jednostki	Liczba osób bezrobotnych	Liczba bezrobotnych w wieku poniżej 25 lat	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej
Nr 1	294	38	112
Nr 2	59	7	9
Nr 3	55	3	14
Nr 4	99	13	24
Nr 5	56	5	13
Nr 6	412	47	81
Nr 7	164	23	36
Nr 8	143	22	19
Nr 9	51	13	9
Nr 10	160	20	35
Nr 11	83	11	20
Nr 12	191	24	42
Nr 13	0	0	0
Nr 14	94	12	27
suma	1 861	238	441

Źródło: Opracowanie własne

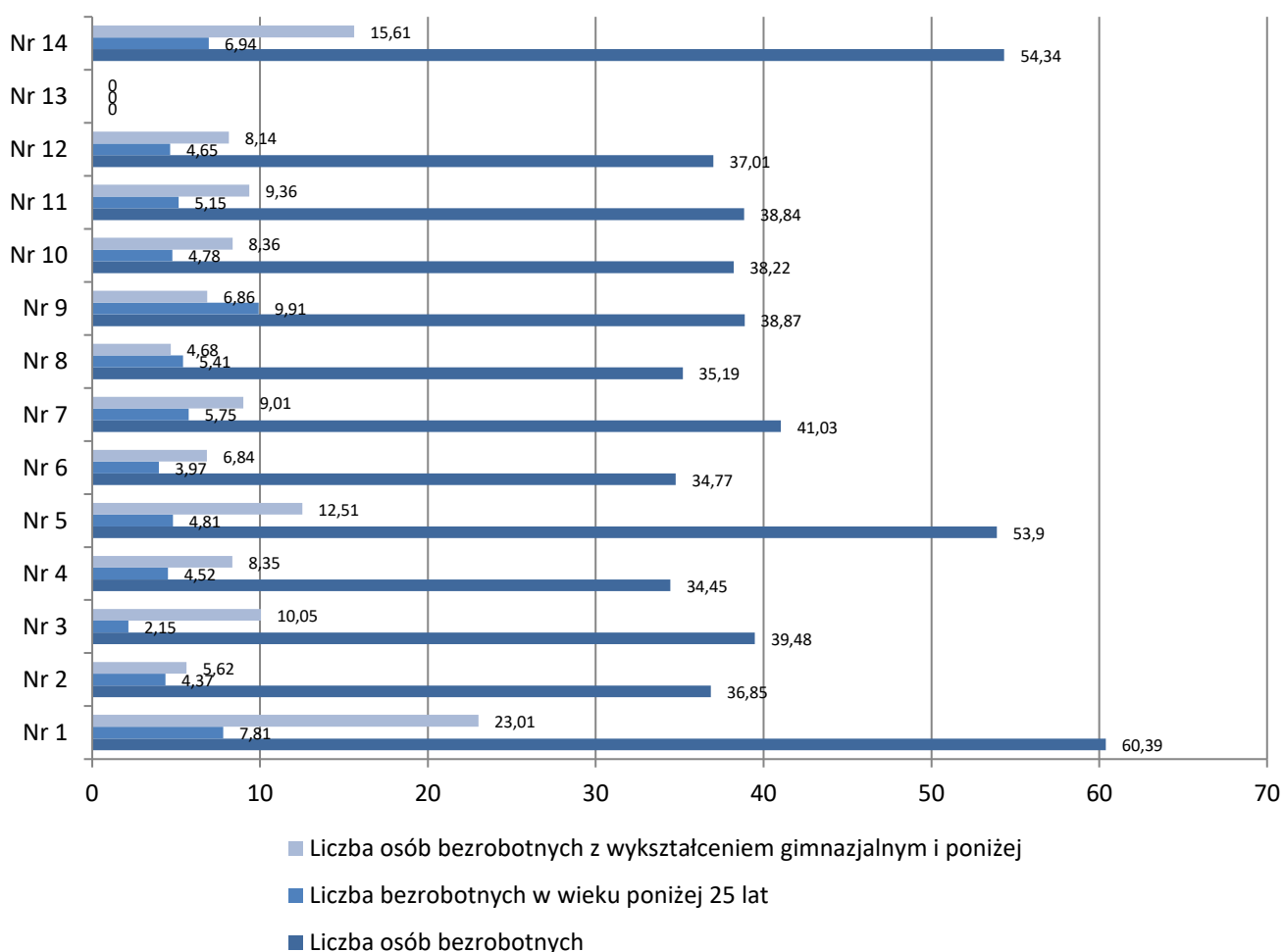
Miarodajnym wskaźnikiem obrazującym poziom bezrobocia na danym obszarze jest liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców. W Radomsku wskaźnik ten wykazuje mocne zróżnicowanie.

Najgorzej prezentują się dane w jednostkach 1, 5, 7 i 14, gdzie wskaźnik ten jest powyżej średniej dla miasta, wynoszącej 40,27.

W przytoczonych jednostkach podobnie prezentują się wskaźniki w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dotyczące liczby bezrobotnych w wieku poniżej 25 lat oraz liczby osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym. W przypadku liczby osób bezrobotnych poniżej 25 lat najwyższe wskaźniki występują w jednostkach: nr 9 (9,91), nr 1 (7,81) oraz nr 14 (6,94). Przytoczone wartości są wyższe od średniej dla Miasta Radomska, wynoszącej w przypadku tego wskaźnika 5,15.

Natomiast biorąc pod uwagę liczbę osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym najwyższe wskaźniki zanotowano w jednostkach: nr 1 (23,01), nr 14 (15,61), nr 5 (12,51). Zaprezentowane wartości są znacznie wyższe od średniej dla Miasta Radomska, wynoszącej 9,54. Szczegóły dotyczące wartości wskaźnika liczby osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców pokazuje poniższy wykres.

Wykres 12. Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców w jednostkach Miasta Radomska w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne

Porównując z innymi miejscowościami województwa łódzkiego, wskaźniki dotyczące bezrobocia należy uznać w Mieście Radomsko za korzystne. Zauważyć trzeba także, że w mieście występują rejony, gdzie bezrobocie jest znacznym problemem. Koncentracja zjawiska występuje w centrum miasta. Istnieje także duża część osób bezrobotnych, niezarejestrowanych w urzędzie pracy.

Dużym problemem jest długotrwałe (długookresowe) bezrobocie. Definicja tego zjawiska odnosi się do okresu, jaki upłynął od rejestracji lub do łącznego trwania bezrobocia w określonym czasie. W pierwszym przypadku za długotrwałe bezrobotną uznaje się osobę pozostającą w rejestrach przez ponad 12 miesięcy. W drugim przypadku za długookresowo bezrobotną uważana jest osoba pozostająca w rejestrach przez okres łącznie ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat³.

Na koniec 2015 roku aż 33,2% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych stanowiły osoby o długotrwałym charakterze bezrobocia. To wskaźnik wyższy niż w przypadku średniej dla województwa łódzkiego, która wynosi 28,2%⁴. Dużo mniej korzystna sytuacja ma miejsce w przypadku kobiet, wśród których osoby bezrobotne długotrwałe to 38,9%⁵. Fakt ten stanowi bolączkę na lokalnym rynku pracy, jednak jest to zdarzenie charakterystyczne dla całego kraju. Kobiety ze względu na tradycyjnie spełniane role społeczne są szczególnie podatne na oddziaływanie problemu bezrobocia długotrwałego. Niezbędne wydają się w tym przypadku działania związane z silną aktywizacją zawodową, nabywaniem nowych kwalifikacji. Długotrwałe pozostawanie bez pracy powoduje szereg problemów, z ubóstwem i wykluczeniem społecznym na czele.

Przeprowadzona przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej analiza respondentów pod kątem ich statusu zawodowego potwierdza fakt występowania w centrum miasta enklawy o znacznym bezrobociu, które jest przesłanką do dużych problemów społecznych, takich jak ubóstwo czy wykluczenie społeczne. Wśród wszystkich badanych, aż 32% respondentów zadeklarowało, że są osobami bezrobotnymi zarejestrowanymi w Powiatowym Urzędzie Pracy, jako osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku dla osób bezrobotnych, a dalsze 11% to osoby bezrobotne z różnych przyczyn niezarejestrowane w PUP. Jedynie 21% badanych to osoby zatrudnione na etacie, z kolei 13% deklaruje wykonywanie prac dorywczych. Pozostała część badanych to: emeryci, renciści i osoby uczące się. Większość badanych mieszka na tym terenie dłużej niż 10 lat, co potwierdza tezę o niechęci do zmiany, wpadaniu w wykluczenie społeczne.

Należy przewidywać, że wskaźnik stopy bezrobocia w Radomsku będzie wciąż spadał, choć tendencja ta będzie słabsza niż panująca w kraju czy województwie.

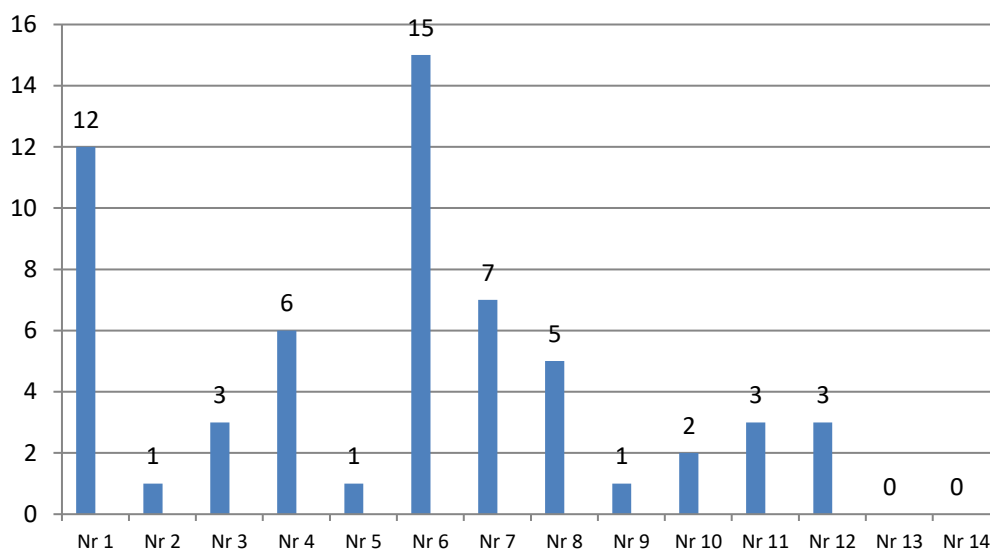
Jednym z istotniejszych przejawów aktywności obywatelskiej jest działalność organizacji pozarządowych w jednostce samorządu terytorialnego. Na terenie Miasta Radomsko w 2015 roku działało 59 organizacji pozarządowych, o zróżnicowanej funkcji i strukturze. Większość z nich zlokalizowana jest w pięciu analizowanych obszarach (1, 4, 6, 7, 8). Umieszczenie organizacji pozarządowych w strukturze miejskiej przedstawia poniższy wykres.

---

³ Bronk A., Wiśniewski Z., Wojdyło-Preisner M., (red.), „Ryzyko długotrwałego bezrobocia w Polsce. Diagnoza i metody zapobiegania”, Raport z prac badawczo –rozwojowych, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej and Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2014.

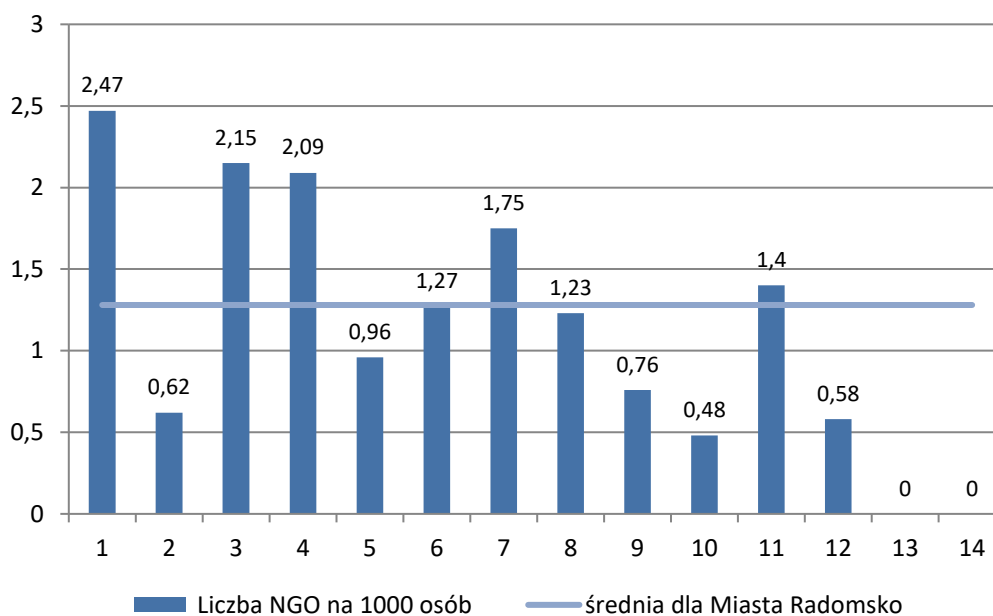
⁴ dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Łodzi

⁵ dane Powiatowego Urzędu Pracy w Radomsku

Wykres 13. Liczba organizacji pozarządowych w poszczególnych jednostkach Miasta Radomska w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne

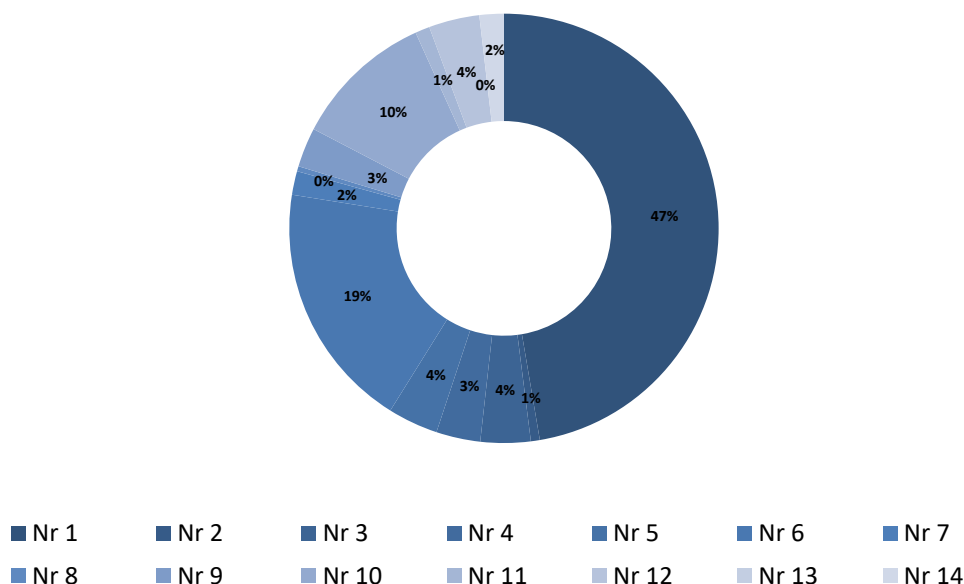
W przeliczeniu na 1000 mieszkańców średni wskaźnik liczby organizacji pozarządowych wynosi 1,28. Szczegóły dotyczące liczby organizacji w poszczególnych jednostkach zawiera wykres numer 14. Wynika z niego, że rozmieszczenie organizacji pozarządowych NGO nie jest równomierne, co jest w zupełności zrozumiałe. W pięciu obszarach (1, 3, 4, 7, 11) liczba organizacji pozarządowych jest wyższa niż średnia dla miasta. W pozostałych lokalizacjach średnia jest niższa. W obszarze 14 nie ma siedzib organizacji pozarządowych. Obszar 13 jest obszarem stricte przemysłowym.

Wykres 14. Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców, na tle jednostek Miasta Radomska w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne

Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w Radomsku wyniosła na koniec 2015 roku 1 030 132 zł. Blisko połowa tej wartości – 487 506 zł – przypada na lokatorów zamieszkujących jednostkę nr 1. Podział zadłużenia wg jednostek obrazuje poniższy wykres.

Wykres 15. Zadłużenie lokali komunalnych wg jednostek terytorialnych w 2015 roku.

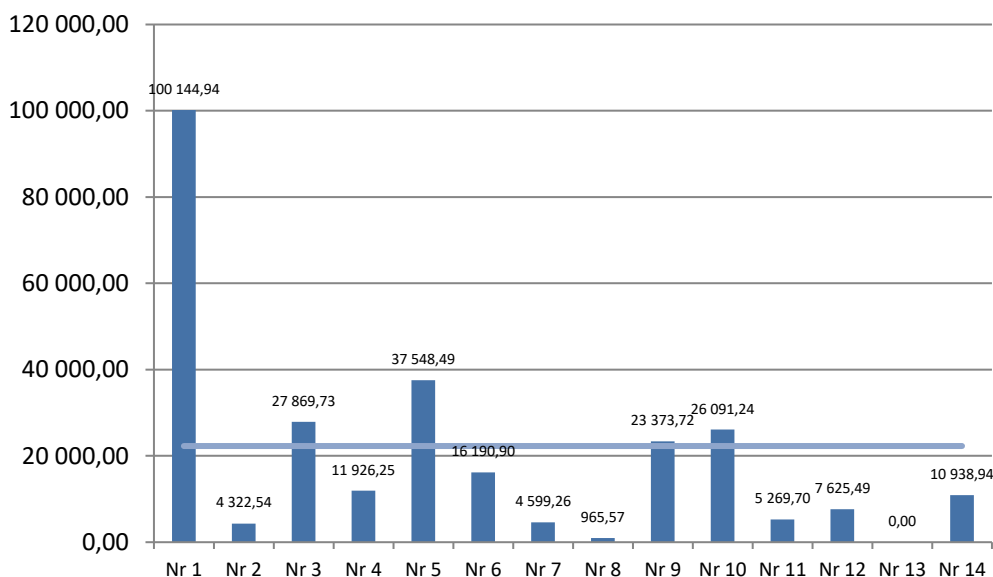

Źródło: Opracowanie własne.

Taka wielkość zadłużenia lokali komunalnych w obszarze nr 1 wynika z koncentracji na tym terenie ludności ubogiej, zagrożonej wykluczeniem społecznym bądź będących już w pierwszej fazie wykluczenia. Zjawisko to wpływa negatywnie na wizerunek tego obszaru.

Dokonując analizy zadłużenia lokali w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, ponownie najgorszą sytuację zauważa się w jednostce nr 1. Wyróżnia się ona bardzo negatywnie na tle innych jednostek. Zadłużenie na 1000 mieszkańców jest tu blisko trzykrotnie wyższe niż w plasującym się na drugim miejscu obszarze nr 5. Szczegółowe wartości wskaźnika dla przyjętych w diagnozie obszarów obrazuje wykres nr 16.

Wykres 16. Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł, na 1000 mieszkańców, na tle jednostek Miasta Radomska w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne

Średnia wielkość zaległości czynszowych na 1000 mieszkańców w lokalach komunalnych w Mieście Radomska wynosi 22 291,44. Pięć jednostek (1, 3, 5, 9, 10) osiąga wskaźnik wyższy niż średnia. Najwyższy wskaźnik, o wiele wyższy niż w pozostałych jednostkach, jest w obszarze nr 1, co potwierdza słabość ekonomiczną ludności zamieszkującej obszar.

Jednocześnie obszar nr 1 charakteryzuje się największą liczbą osób (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) pobierających dodatki mieszkaniowe. Wskaźnik ten wynosi 36,77 i jest blisko trzykrotnie wyższy niż średnia dla całego Miasta Radomska, która osiąga wartość 13,7. Wartością powyżej średniej cechują się także jednostki nr 6 (16,37) i 10 (14,81).

Biorąc pod uwagę bezwzględną liczbę ludności najwięcej osób korzysta w dodatków mieszkaniowych w jednostkach: 6 (194 osób) oraz 1 (179 osób). Sumując te dwie jednostki dostajemy liczbę 373 osoby, co stanowi ponad połowę (58,93%) wszystkich korzystających z dodatków mieszkaniowych. Są to jedyne obszary, w których liczba osób korzystających z dodatków mieszkaniowych przekracza 100. Dane te wykazują korelację z zadłużeniem lokali komunalnych, gdzie 66% całości kwoty zadłużenia przypada na jednostki nr 1 i nr 6 (wykres nr 15).

I.2.4. Infrastruktura społeczna

Na terenie miasta działają następujące placówki oświatowo-wychowawcze:

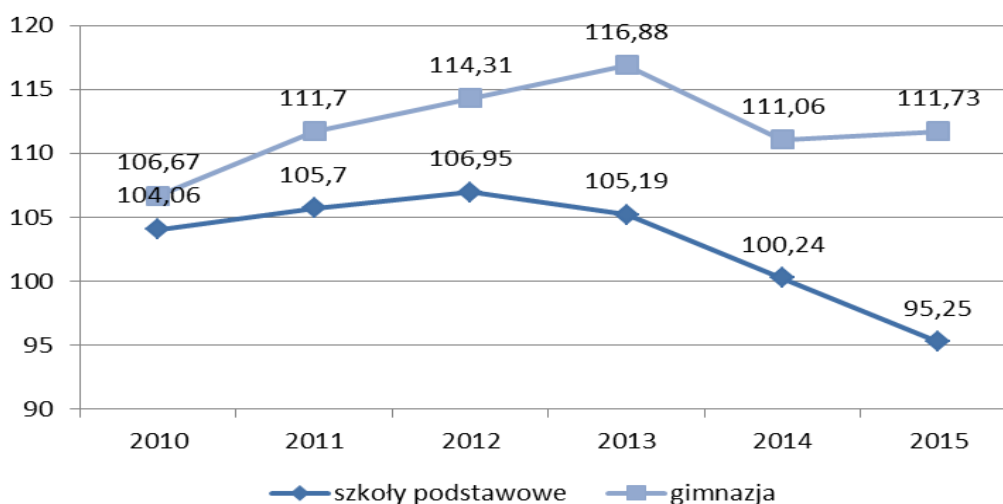
- 11 przedszkoli (w tym jedno specjalne),
- 11 szkół podstawowych,
- 10 gimnazjów,
- 7 zespołów szkolno-gimnazjalnych (w skład których wchodzi szkoły podstawowe i gimnazja),
- 4 licea ogólnokształcące,

- 2 licea profilowane,
- 4 technika.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego z roku na rok wzrasta liczba dzieci uczęszczających do radomszczańskich przedszkoli. W 2010 roku na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat przypadało 694 dzieci uczęszczających do przedszkoli, a w 2015 roku wartość ta wynosiła 859. Wartości dla Radomska, województwa i kraju oscylowały w 2015 roku w podobnych granicach.

Współczynnik skolaryzacji brutto określa relację liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Dla szkół podstawowych powinien być on najwyższy i wykazywać wartości około 100%, a wraz dla kolejnych etapów kształcenia (gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne) powinien stopniowo maleć. W Mieście Radomsko sytuacja jest odmienna. W 2015 roku współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych spadł po raz pierwszy poniżej 100. Świadczyć to może, że nie wszystkie osoby objęte obowiązkiem szkolnym objęte są edukacją. Nasilenie problemów występuje w ścisłym centrum miasta. Analizując dane Urzędu Miasta w Radomsku z roku 2014 można stwierdzić duże nasilenie problemu przerywania edukacji, głównie na obszarze rewitalizowanym. W całym Mieście Radomsko uczęszczało do szkół na poziomie gminnym 4936 osób. Zrezygnowało z kształcenia 2,2% tej liczby (106 osób). W tej samej grupie wiekowej na obszarze rewitalizowanym uczęszczało do szkół 268 osób, z czego zrezygnowało z niej w omawianym roku 13 osób, co stanowi aż 5,1% ogółu kształcących się w tej grupie.

Wykres 17. Wskaźnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych i gimnazjów w Radomsku w latach 2010-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Z kolei dla gimnazjów wskaźnik skolaryzacji utrzymuje się na poziomie powyżej 110. Zjawisko to może wynikać z faktu, że do gimnazjów na terenie Miasta Radomsko uczęszczają dzieci osób mieszkających poza miastem. Są dowożeni do miasta, które jest dla ich rodziców miejscem pracy, stąd taki wybór miejsca edukacji. Gimnazja z obszaru miasta – co potwierdzają wyniki egzaminu – osiągają lepsze wyniki niż jednostki z powiatu. To również jest przyczyną takiej wartości wskaźnika skolaryzacji. Rodzice wolą wysłać dzieci do lepszej placówki edukacyjnej.

Na zjawisko przedwczesnego kończenia nauki wpływają najczęściej czynniki edukacyjne, indywidualne okoliczności i warunki społeczno-ekonomiczne. Przedwczesne kończenie nauki bardzo często jest związane z gorszą sytuacją społeczną i niskim poziomem wykształcenia otoczenia. Zjawisko dotyczy z reguły kilku pokoleń w rodzinie i jest później przyczyną bezrobocia, w końcowym efekcie – ubóstwa.

Wyniki sprawdzianu po szkole podstawowej są w Mieście Radomsko nieznacznie słabsze niż tożsame wartości dla województwa łódzkiego. Wyższe są natomiast w porównaniu ze szkołami podstawowymi powiatu radomszczańskiego, co potwierdza wyższy poziom nauczania w szkołach zlokalizowanych w mieście. Dotyczy to także szkół poziomu gimnazjalnego, dla których dane przytoczono poniżej, w tabeli numer 6. Wyższy poziom nauczania stanowi przesłankę do wysyłania do szkół miejskich dzieci spoza terenu miasta.

Tabela 5. Porównanie wyniku sprawdzianu po szkole podstawowej w 2016 roku w Radomsku, powiecie radomszczańskim i województwie łódzkim, w %.

	język polski	matematyka	język angielski
Miasto Radomsko	69	52,5	68,7
powiat radomszczański	67,5	50,1	65
województwo łódzkie	70	54	71

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi

Inaczej, o wiele korzystniej, wyglądają dane dla egzaminu gimnazjalnego. Świadczy to o dobrym poziomie edukacji na tym poziomie. Każdy z elementów egzaminu gimnazjalnego wypadł lepiej niż w powiecie radomszczańskim i w porównaniu ze średnią dla województwa łódzkiego.

Tabela 6. Porównanie wyniku egzaminu gimnazjalnego w 2016 roku w Radomsku, powiecie radomszczańskim i województwie łódzkim, w %.

	język polski	historia	Matematyka	przedmioty przyrodnicze	język angielski podstawowy	język angielski rozszerzony	język niemiecki
Miasto Radomsko	70	57,8	51,5	52,8	68,4	50,7	58,6
powiat radomszczański	68,1	55,4	47,2	51,1	63,5	45,1	51,6
województwo łódzkie	69	56	49	52	64	44	55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi

W 2015 roku liczba uczniów szkół podstawowych, którzy przerwali naukę wyniosła 33 osoby. Problem ten wystąpił w 8 jednostkach. Najgorsza sytuacja miała miejsce w obszarze nr 6, gdzie zanotowano aż 15 takich przypadków, co stanowi 45,45% wszystkich odstępień od nauki na terenie miasta. Ponadto zjawisko to wystąpiło w następujących jednostkach: nr 8 (8 przypadków), nr 1 i nr 5 (po 3 przypadki), nr 9, 10, 11, 14 (po 1 przypadku). Dokonując porównania liczby uczniów szkół podstawowych, którzy przerwali edukację, w przeliczeniu na liczbę mieszkańców najgorszy wskaźnik osiągają obszary nr 8

(19,69) oraz 10 (12,66). Ponadto wartości powyżej średniej dla Miasta Radomska wykazują obszary nr 7 (9,51) oraz 9 (7,62).

Opiekę zdrowotną mieszkańcom Radomska zapewniają publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej Służą one nie tylko mieszkańcom miasta, ale także ludności zamieszkałej na terenie powiatu radomszczańskiego. Najważniejszą placówką służby zdrowia jest Szpital Powiatowy. Oferuje on bardzo szeroki zakres usług medycznych: podstawową opiekę medyczną, pomoc doraźną, diagnostykę obrazową i laboratoryjną, opiekę specjalistyczną, usługi opiekuńcze i pielęgniarstwo, rehabilitację. Szpital wyposażony jest w lądowisko dla helikopterów.

W ciągu ostatnich lat wzrosła liczba przychodni, od 2010 roku wzrost ten wyniósł 50%. W 2010 roku było 20 przychodni, a w 2015 – 30. Miasto Radomska charakteryzuje się korzystnym w skali kraju i województwa wskaźnikiem liczby ludności na aptekę ogólnodostępną. Wynosi on 2 477 osób. W przypadku województwa średnia ta osiąga 2 734 osoby, a w skali kraju 3 017 osób.

Na terenie Radomska działają samorządowe instytucje kultury:

- Miejski Dom Kultury- centrum artystyczne, kulturalne i rozrywkowe. Pełni funkcję Regionalnej Sceny Teatru im. S. Jaracza w Łodzi, dysponuje również jedynym w mieście kinem cyfrowym – Kinem Pasja. Galeria MDK prezentuje różnorodną sztukę amatorską i profesjonalną w zakresie malarstwa, grafiki, rysunku i rzeźby. Ponadto przedmiotem działania MDK jest m.in. edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę, tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz kształtowanie wzorów aktywnego uczestnictwa w kulturze.
- Miejska Biblioteka Publiczna – składa się z dwóch wypożyczalni: dla dzieci i dla dorosłych, a także z czytelni na 80 miejsc, sali konferencyjnej i punktu informacyjnego. Budynek jest dostosowany do osób niepełnosprawnych.
- Muzeum Regionalne im. Stanisława Sankowskiego – ulokowane jest w XIX-wiecznym ratuszu. Poza typową działalnością w postaci wystaw stałych i czasowych muzeum prowadzi również szeroką akcję popularyzacyjną poprzez przygotowywanie i publikację wydawnictw, prowadzenie lekcji muzealnych, organizowanie aukcji, konkursów, koncertów, odczytów.

W zakresie działań sportowych instytucją samorządową jest Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. Dysponuje on szeroką bazą sportowo-rekreacyjną będącą do dyspozycji mieszkańców, w jej skład wchodzi m.in.: stadion miejski, kryta pływalnia, korty tenisowe, siłownia, skate park, hala do badmintonu, tenisa ziemnego, tor łuczniczy, boisko lekkoatletyczne, boisko do koszykówki, boisko do siatkówki, place zabaw, tężnia solankowa. Obiekty zlokalizowane są w różnych częściach miasta. W miesiącach wiosennych i letnich MOSiR jest organizatorem ogólnodostępnych imprez rekreacyjnych, m.in.: imprez biegowych, rajdów rowerowych, turnieju piątek piłkarskich.

Kwestiami bezpieczeństwa publicznego w Radomsku zajmują się następujące jednostki, które zapewniają mieszkańcom ochronę zdrowia, mienia i życia:

- Komenda Powiatowa Policji w Radomsku, składająca się z Wydziału Prewencji, Wydziału Ruchu Drogowego i Wydziału Kryminalnego,
- Komenda Powiatowa Straży Pożarnej w Radomsku.

Z danych Komendy Powiatowej Policji wynika, że w 2015 roku na obszarze miasta popełniono następujące przestępstwa.

Tabela 7. Liczba przestępstw popełnionych w poszczególnych jednostkach Miasta Radomska w 2015 roku.

nr jednostki	Liczba przestępstw	Liczba przestępstw przeciwko rodzinie i opiece	Czyny karalne nieletnich	Liczba wykroczeń p-ko mieniu	Liczba wykroczeń p-ko obyczajności publicznej	Liczba wykroczeń p-ko porządkowi i spokoju publicznemu
Nr 1	158	9	10	96	123	71
Nr 2	16	1	0	15	5	2
Nr 3	19	1	1	20	10	3
Nr 4	40	2	0	43	11	4
Nr 5	13	1	0	8	5	2
Nr 6	155	15	15	174	105	51
Nr 7	37	5	4	42	20	10
Nr 8	71	9	2	54	17	13
Nr 9	27	5	2	7	35	26
Nr 10	47	9	1	26	40	20
Nr 11	19	3	5	21	5	3
Nr 12	54	8	4	51	21	13
Nr 13	6	0	0	1	4	4
Nr 14	36	3	1	66	10	1
suma	698	71	45	624	411	223

Źródło: Opracowanie własne

Analizując liczbę popełnionych przestępstw na 1 000 mieszkańców należy stwierdzić, że Radomsko wykazuje lepszy wskaźnik i plasuje się poniżej średniej dla kraju i dla województwa. W 2015 r. wskaźnik przestępczości w Radomsku wyniósł 15,1 w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców, podczas gdy w województwie 19,34, a w kraju 20,80.

Najczęściej dochodzi do tzw. kradzieży pospolitych. Jest to sytuacja charakterystyczna dla całego kraju. Następnie wśród najczęściej popełnianych przestępstw w kraju odnotowuje się prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu. Warto zaznaczyć, iż liczba tych przestępstw z roku na rok maleje. Podobnie zmniejsza się liczba kradzieży z włamaniem, na co ma wpływ postępująca zamożność społeczeństwa. Zjawisko ma związek nie tylko z coraz skuteczniejszym działaniem służb policyjnych, ale również z wiekiem sprawców – przestępczość jest silnie skorelowana z młodym wiekiem sprawców, a w związku z panującym w Polsce niżym demograficznym, spada również liczba popełnianych przestępstw.

Dla lepszego zobrazowania sytuacji wyliczono wskaźnik przestępczości (liczba przestępstw przypadająca na 1000 mieszkańców) dla Miasta Radomska wynosiła w 2015 roku średnio 15,1. Zauważalne jest jego znaczne zróżnicowanie w granicach miasta. Cztery jednostki wykazują wartość wskaźnika wyższą od średniej. Są to jednostki nr 1 – gdzie wartość omawianego wskaźnika i wynosi aż 32,46. To wartość ponad dwukrotnie wyższa niż średnia dla miasta i dużo wyższa niż w następnych obszarach w tej klasyfikacji. Kolejne miejsca zajęły jednostki nr: 14 (20,81), 9 (20,58) oraz 8 (17,47).

I.2.5. Charakterystyka oraz określenie grup społecznych wymagających wsparcia w ramach procesu rewitalizacji

Procesem rewitalizacji w Mieście Radomsko należy objąć następujące grupy społeczne:

1. Dzieci i młodzież z terenu całego miasta, a w szczególności zamieszkujące obszar centrum.
Zauważyć należy, że problemy społeczne dotyczące młodego pokolenia w nasilają się w jednostkach numer: 6, 7, 8, 9. Występuje tam największa wartość wskaźnika liczby przerywanie nauki przez uczniów szkół podstawowych na 1000 mieszkańców. Wysoka, zbliżająca się do średniej, ale jej nie przekraczająca jest wartość tego współczynnika w jednostkach nr 1 i 14. Należy więc przyjąć, że problemy z przerywaniem edukacji dotyczą całego obszaru Miasta, jednakże w jednostce nr 1 są powiązane z całą gamą innych problemów społecznych, bez wątplenia wpływających na siebie wzajemnie. Zjawisko przerywania edukacji jest determinantą pozostałych problemów społecznych. Prowadzi do problemów z nałogami, bezrobociem, a nawet kieruje młodego człowieka na drogę przestępstw. Kumulacja problemów dotyczy rodzin, w których od lat mają miejsce te problemy. Przedwczesne kończenie nauki nie jest wynikiem jednorazowej decyzji, ale najczęściej długotrwałego procesu. Przyczyna wczesnego przerywania nauki jest też niepełnosprawność. Na omawianym terenie zgodnie z danymi MOPS w Radomsku wypłacono 86 świadczeń z tytułu niepełnosprawności. Stwierdza się, że problemy społeczne kumulują się na obszarze Centrum Miasta.
2. Osoby ubogie, bezrobotne bądź zagrożone bezrobociem, rodziny o niskim statusie ekonomicznym. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej jest wyższa od średniej referencyjnej dla Miasta Radomska w kilku jednostkach (nr 1, 3, 4, 5, 14). Wskaźnik ten przewyższa średnią także w przypadku jego uszczegółowienia na powody pobierania tych świadczeń – ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm. Enklawy biedy najbardziej widoczne są w obszarze nr 1⁶: ograniczonego ulicami: Od północy - ul. Kraszewskiego, od wschodu - ul. Narutowicza, ul. Bugaj i ul. Tysiąclecia, od południa - ul. Targowa, ul. Piłsudskiego, a od zachodu – torami kolejowymi. Wskaźnik wykluczenia społecznego na obszarze wynosi aż 27,09%, przy czym dla porównania w całym Mieście Radomsko – 8,07%. Wiele osób poszukuje innego miejsca do zamieszkania. Stąd na terenie centrum pozostają osoby niechętnie do zmiany swojej trudnej sytuacji życiowej.

I.2.6. Identyfikacja problemów w sferze społecznej

1. Niski poziom edukacji i kapitału społecznego

Ważnym jest, aby tak nakierować potrzeby rewitalizacyjne dotyczące sfery społecznej, by miały one ścisłe powiązanie z edukacją dzieci i młodzieży. Niezbędnym jest także dążenie do rozwoju kompetencji społecznych, które będą prowadzić młode pokolenie do aktywnego działania w środowisku społecznym. Niski poziom edukacji jest jedną z największych przeszkód, hamujących rozwój miasta. Brak dostępności do edukacji i podwyższania kwalifikacji dotyczy tej części społeczeństwa, która nie chce zmieniać swojej sytuacji życiowej. Wiele młodych osób nie wiąże swojej przyszłości z miastem, wybierają atrakcyjniejsze miejsca – najpierw w celu nauki, potem podjęcia pracy. Specyfika rynku pracy sprawia, że następuje ciężenie młodego pokolenia

---

⁶ Mieszkańcy tego obszaru w znacznym stopniu korzystają z opieki społecznej

do większych aglomeracji, przede wszystkim Warszawy, Łodzi, Wrocławia i konurbacji katowickiej. Migracja młodych wykształconych osób z miasta Radomska jest wymieniana jako podstawowy problem miasta w Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 w Radomsku. Sytuację pogarszają niekorzystne trendy demograficzne.

2. Bezrobocie długotrwałe i ubóstwo

Zjawisko bezrobocia długotrwałego i ubóstwa są ze sobą bezsprzecznie powiązane. Oba są pochodną kilku czynników. Implikowane są niskim poziomem edukacji, niskim poziomem zdrowotności, brakiem aktywności społecznej. Prowadzą do wykluczenia społecznego. Niedostatek rodzin mieszkających w Radomsku wymaga szerszego spojrzenia na ich sytuację życiową. Wiele lat życia w trudnych warunkach, długotrwałe bezrobocie i brak chęci do zmiany powoduje, że pogarsza się sytuacja mieszkańców dotkniętych ubóstwem. Rodziny, które borykają się z problemem krótko często nie chcą nawet korzystać ze wsparcia oferowanego przez opiekę społeczną, a jeśli już się na to zdecydują, starają się szybko wyjść z kryzysu. Dane dotyczące liczby osób korzystających ze wsparcia społecznego w Radomsku obrazują sytuację rodzin, gdzie od pokoleń występuje problem biedy, uzależnień, niepełnosprawności czy też bezrobocia. Wizja lokalna w mieście wskazała na występowanie tzw. enklaw biedy, gdzie problemy społeczne kumulują się i na siebie nakładają. Podając za zapisami Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 w Radomsku występuje zjawisko utrwalonej i dziedzicznej biedy (utrwalona transmisja biedy). Potwierdzeniem jest tutaj utrzymująca się na zbliżonym poziomie liczba osób korzystających z pomocy MOPS w Radomsku.

3. Przestępczość

Wysoki poziom przestępczości jest jednym z głównych kryteriów wskazania obszarów rewitalizacji w miastach. Z badań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że poczucie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego jest wysokie. Wśród przestępstw na terenie miasta dominują kradzieże, kradzieże z włamaniem i rozboje. Na całym obszarze Radomska występują akty wandalizmu i uszkodzenia rzeczy, w związku z czym należy ograniczać występowanie miejsc zacienionych oraz rozbudować monitoring w mieście.

Analiza występowania poszczególnych przestępstw na ulicach miasta⁷ wykazała kumulację zjawisk negatywnych w obszarze nr 1, gdzie stwierdzono w 2015 roku 158 przestępstw. Stanowi to 22,64% wszystkich przestępstw popełnianych na terenie miasta. Obszar nr 1 przoduje w klasyfikacji liczby przestępstw w stosunku do liczby mieszkańców. W 2015 roku dokonano na tym terenie 32,46 przestępstw na 1000 mieszkańców. Wielkość wskaźnika jest wyższa od średniej dla miasta o 115%. Na drugim miejscu sklasyfikowany jest obszar nr 14. Dokonano w nim w analizowanym roku 20,81 przestępstw. Obszar nr 1 przekracza wartość referencyjną dla Miasta we wszystkich typach analizowanych czynów karalnych wg wskaźnika na 1000 mieszkańców (liczba przestępstw ogółem, przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece, czyny karalne nieletnich, wykroczenia przeciwko mieniu, wykroczenie przeciwko obyczajności publicznej, wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu). W 5 na 6 przypadków przekroczenia średniej występują w jednostce nr 9, w 3 – w jednostce nr 14, a w 2 – w jednostkach 8 i 10. Problem przestępczości obserwowany jest na terenie całego Miasta Radomsko, ze szczególnym nasileniem w kilku jednostkach.

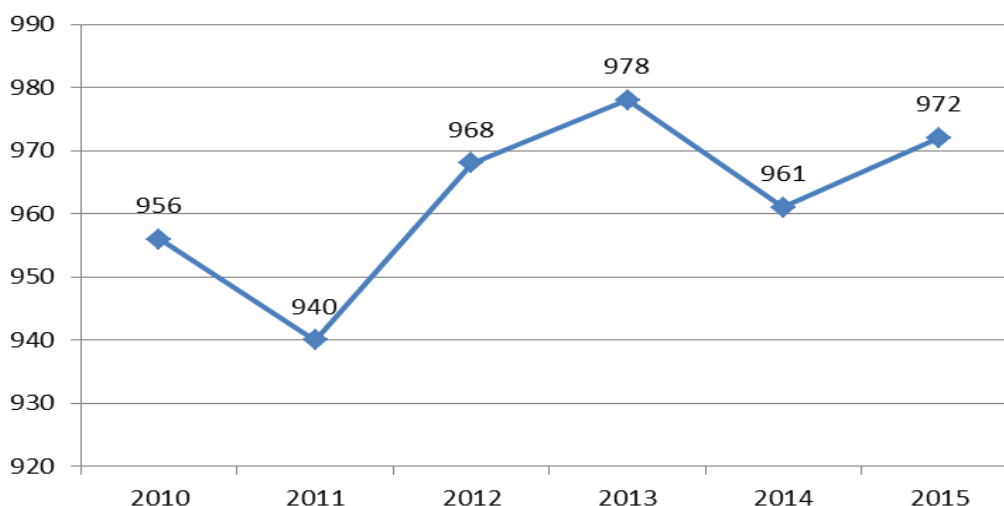
⁷ Dane KPP w Radomsku

I.3. Sfera gospodarcza

I.3.1. Aktywność gospodarcza na terenie miasta

Na przestrzeni lat 2010-2015 wzrosła liczba podmiotów gospodarczych działających w granicach Miasta Radomska. To podstawowa przesłanka świadcząca o ożywieniu gospodarczym. W przeliczeniu na 10 000 mieszkańców wskaźnik liczby podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON wyniósł w 2015 roku 972. W 2010 roku wartość ta wynosiła 956. W badanych latach maksymalna wartość tego wskaźnika osiągnięta została w roku 2013. Wskaźnik ten jest o wiele wyższy niż w przypadku powiatu radomszczańskiego (623). Wykazuje on także nieznacznie większą wartość niż średnia dla województwa łódzkiego (968), jest jednak znacznie niższy niż średnia krajowa (1089). Świadczy to, że województwo łódzkie znajduje się w grupie województw o przedsiębiorczości poniżej średniej. Także Miasto Radomsko osiąga wskaźniki niższe niż średnia krajowa. W odniesieniu do terenu województwa łódzkiego, Miasto Radomsko plasuje się powyżej średniej. Świadczy to o dość dobrym poziomie przedsiębiorczości w mieście, w skali naszego województwa.

Wykres 18. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Radomsku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W Radomsku funkcjonuje 4 554 podmiotów gospodarki narodowej, które uzyskały wpis do rejestru REGON. Wśród nich 4 430 to podmioty prywatne, wśród których dominuje działalność prowadzona przez osoby fizyczne. Z roku na rok sukcesywnie wzrasta liczba spółek prawa handlowego, spółek z udziałem kapitału zagranicznego, a także liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Cechą charakterystyczną Radomska jest bardzo dobrze rozwinięty sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Jednymi z najliczniej reprezentowanych branż w tym sektorze są przedsiębiorstwa działające w przemyśle meblarskim, metalowym oraz budowlanym. Na terenie Radomska funkcjonuje również Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna Podstrefa Radomsko, działalność w jej ramach prowadzą następujące podmioty gospodarcze:

- Bora Poland Sp. z o.o. - producent wyrobów metalowych,
- Cortizo Sp. z o.o. – producent wyrobów z aluminium,

- PADAV Polska Sp. z o.o. – firma specjalizuje się w projektowaniu, produkcji i montażu zespołów elektromechanicznych do wielkogabarytowego AGD,
- Firma AQUILA Radomsko Sp. z o. o. - producent opakowań z tektury falistej,
- FrigoLogistics - nowoczesne przedsiębiorstwo logistyczne obracające spożywczymi produktami głęboko mrożonymi w Polsce,
- Manuli Hydraulics – producent narzędzi hydraulicznych,
- PRT Radomsko - zakład recyklingu PET wykorzystujący specjalny proces technologiczny wytwarzania wysokiej jakości produktu – r-PET (pełnowartościowy materiał do termoplastycznego wykonywania nowych opakowań – butelek),
- Press-Glas - największy polski producent szyb zespolonych,
- Indesit Company - czołowy producent sprzętu AGD w Europie,
- Isopak – producent opakowań ze styropianu,
- HSV Polska Sp. z o.o. - producent opakowań styropianowych,
- EKO-Kartex – hala magazynowo-biurowa, produkcja opakowań tekturowych

W mieście funkcjonują podmioty wspierające rozwój przedsiębiorczości, takie jak:

- Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa – zrzesza ponad 70 podmiotów, wspiera je poprzez działania doradcze, informacyjne i szkoleniowe (głównie małe i średnie przedsiębiorstwa),
- Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców – zrzeszająca około 350 przedsiębiorców – oferuje im usługi z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej, doskonalenia i podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Od 2009 roku Cech prowadzi Centrum Kształcenia Ustawicznego,
- Zrzeszenie Handlu i Usług – organizacja założona w 2004 roku, której celem jest wszechstronne popieranie działalności gospodarczej prowadzonej przez członków oraz obrona i reprezentowanie ich interesów zawodowych, realizuje głównie zadania z zakresu usług doradczych oraz wspierania inicjatyw swoich członków.

I.3.2 Struktura działalności gospodarczej

Zgodnie z danymi GUS na koniec roku 2014, na terenie Radomska działalność gospodarczą prowadziło 4 554 podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów prowadziło działalność w zakresie sekcji G klasyfikacji PKD 2007, czyli handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych – 1 414 podmiotów (31%), w zakresie sekcji C, czyli przetwórstwem przemysłowym – 689 podmiotów (15%). Wśród wymienionej liczby podmiotów gospodarczych prawie 80% (3 621 podmiotów) należy do osób fizycznych, również w tej grupie przeważa działalność związana z sekcjami G, C, oraz F klasyfikacji PKD 2007. Poniższa tabela ukazuje szczegółowe dane na temat liczby podmiotów gospodarczych w poszczególnych sekcjach klasyfikacji PKD 2007.

Tabela 8. Pomioty gospodarcze zarejestrowane w Radomsku według sekcji PKD.

sekcja	nazwa sekcji	liczba podmiotów gospodarczych	
		ogółem	osoby fizyczne
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	54	39
B	Górnictwo i wydobywanie	3	2
C	Przetwórstwo przemysłowe	689	587
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	7	0
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	9	5
F	Budownictwo	398	340
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, włączając motocykle	1 414	1 218
H	Transport i gospodarka magazynowa	237	213
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	104	81
J	Informacja i komunikacja	94	84
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	133	117
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	149	41
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	28	314
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	104	92
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	21	0
P	Edukacja	182	80
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	253	230
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	48	15
S i T	Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	308	163

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Radomsko można określić mianem zagłębia meblowego. W mieście działa około 600 firm związanych z tą branżą, a tradycja z nią związana ma ponad 130 lat. Przemysł meblarski odgrywa ogromną rolę w lokalnej gospodarce, stanowi o potencjale regionu. W Radomsku działa wiele firm produkujących meble m.in.: Fameg Sp. z o.o. (istniejący nieprzerwanie od 134 lat), Mebin i Krysiak Meble. Duży odsetek zajmują wśród producentów mebli mikroprzedsiębiorstwa oraz firmy małe.

Ponadto na terenie miasta działa również wiele firm z branży metalowej i budowlanej – około 300 przedsiębiorstw z tych sektorów. Firmy sukcesywnie dążą do zwiększania swojej konkurencyjności na rynku, czego przykładem jest powstanie w 2006 roku Grupy Metalowo-Budowlanej, która skupia 22 przedsiębiorców z tej branży.

Niepokojącym trendem dotyczącym gospodarki miasta jest zauważalne w ostatnich latach spowolnienie tempa rozwoju w branży meblarskiej. Zmniejszeniu ulega jej procentowy udział w wartości produkcji sprzedanej ogółem. Zjawisko to jest uwarunkowane poprzez przyjęcie przez wiele firm nowego modelu działalności opartego o pracę w charakterze wykonawcy. Model taki skutkuje małą wartością dodaną produkcji, a także zaprzestaniem działalności innowacyjnej. Skutkiem takiej działalności mogą być trudności w utrzymaniu płynności finansowej firm. Należy dążyć do zmian w zarządzaniu, które będą skutkować kreowaniem własnych, silnych marek.

I.3.3 Identyfikacja problemów w sferze gospodarczej

Największe problemy gospodarcze identyfikuje się w centrum miasta. Problemem Radomska w sferze gospodarczej jest fakt, że centrum nie spełnia obecnie funkcji tętniącego życiem serca miasta. Nie rozwijają się tu usługi gastronomiczne i inne sprzyjające organizacji czasu wolnego. Ponadto centrum nie jest miejscem prestiżowym dla prowadzenia działalności gospodarczej. Ważnym aspektem jest funkcjonowanie w mieście organizacji przedsiębiorców oraz instytucji otoczenia biznesu. Wspomniane instytucje powinny dążyć do zacieśnienia współpracy i koordynacji działań, które wynikać powinny z realnych i aktualnych potrzeb. Ożywienie gospodarcze centrum powinno pozytywnie wpłynąć na rozwój całego miasta. W chwili obecnej przedsiębiorcy nie chcą lokalizować inwestycji w centrum miasta. Do problemów odczuwalnych w większej skali dochodzi słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw, która jest pochodną problemów społecznych i gospodarczych, w tym pauperyzacji społeczeństwa, dotyczących obszar śródmiejski.

I.4. Sfera funkcjonalno-przestrzenna

I.4.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Miasto Radomsko jest miastem powiatowym, w związku z tym spełnia ono ważne funkcje związane z obsługą administracyjną mieszkańców miasta i powiatu. Na terenie miasta znajdują się siedziby władz samorządowych oraz instytucji ważnych dla jego rozwoju społeczno-gospodarczego. Powierzchnia całkowita miasta wynosi 5 143 ha. Nietypowym jest fakt, że większość powierzchni miasta zajmują grunty orne. Zajmują one 59% powierzchni całkowitej. Struktura gruntów ornych przedstawia się następująco:

- użytki rolne – 2 659,69 ha,
- łąki – 395,25,
- uprawy trwałe – 155,27 ha,
- lasu i grunty leśne – 154,97 ha,
- sady – 147,27 ha.

Na terenie Radomska istnieje 1 283⁸ gospodarstw rolnych. Są to w przeważającej mierze gospodarstwa rozdrobnione - zgodnie z danymi GUS największą grupę gospodarstw stanowią te do

---

⁸ Według danych Narodowego Spisu Rolnego 2010

1 ha powierzchni, a nadrzędnym kierunkiem produkcji rolnej w regionie Radomska są zboża, zajmujące 821,02 ha ogólnej powierzchni zasiewów.

Na obecny układ przestrzenny Radomska wpływ miały i mają czynniki środowiska przyrodniczego. Najważniejszą z nich jest dolina rzeki Radomki. Ma ona położenie południkowe. Ponadto wpływ na kształtowanie przestrzeni mają tereny leśne położone w dwóch częściach miasta – północnej oraz południowej. Układ przestrzenny wykazuje charakter promienisty, ciągi drogowe zbiegają się w centrum miasta.

Ponadto obecny układ miasta podlegał przekształceniom na przestrzeni wieków. Do najważniejszych okresów związanych ze zmianami tkanki miasta zaliczyć trzeba okres wczesnośredniowieczny, gdy istniało tzw. miasto przedlokacyjne, okres średniowieczny z miastem lokacyjnym (z dobrze wykształconym układem urbanistycznym), miastem okresu zaborów (regulacje carskie) oraz układu przestrzennego II Rzeczypospolitej i rozwoju związanego z okresem powojennym.

W strukturze przestrzennej miasta wyodrębnia się następujące jednostki morfologiczne:

- centrum miasta z charakterystyczną historyczną zabudową, pochodzącą z drugiej połowy XIX oraz z początków XX stulecia, umiejscowienie ulic i placów nawiązuje do historycznych szlaków komunikacyjnych, obszar ten powinien pełnić reprezentacyjne funkcje w mieście.
- obszar zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, jednorodzinnej wraz z towarzyszącymi usługami, przemysłowej usytuowaną wokół śródmieścia (ograniczoną projektowanymi obwodnicami) ze wskazanymi największymi terenami rozwojowymi w części zachodniej i wschodniej miasta,
- tereny zewnętrzne zainwestowania miejskiego, wśród których wyróżnia się – Stobiecko Miejskie i Stary Kowalowiec, ciągi zabudowy o charakterze pasmowym ukształtowane dawnych dróg wylotowych (Wymysłówki, Folwarki, Sucha Wieś, Ługi, Saniki, Bartodzieje Podleśne),
- tereny strefy aktywności gospodarczej, z podstrefą Radomsko Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej SEE usytuowane w bezpośrednim sąsiedztwie drogi krajowej nr 1 – trasy ruchu szybkiego Cieszyn – Łódź – Gdańsk, z centrum logistycznym,
- strefy rekreacji czynnej i biernej zlokalizowane w południowo – zachodniej części miasta - węzeł ekologiczny „Wymysłówki”,
- strefę doliny rzeki Radomki – fragment północny i południowy zlokalizowany poza zasięgiem terenów zurbanizowanych, obszar charakteryzujący się największymi walorami przyrodniczo – krajobrazowymi, tworzący obszary dwa węzłowe na północy i na południu miasta,
- strefę terenów otwartych rolniczych z dolinami mniejszych cieków z zielenią tworzącą korytarze i sięgające systemu przyrodniczego miasta wraz z ciągami zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej ekstensywnej sytuowanymi wzdłuż ulic.

Ścisła strefa śródmiejska miasta obejmuje tereny o różnorodnych funkcjach, jednakże z przeważającą funkcją reprezentacyjną. Dotyczy to przede wszystkim obszaru jednostki nr 1. W obrębie tym zachowany jest historyczny układ starego miasta, z charakterystyczną, ścisłą zabudową typu śródmiejskiego.

Na podstawie danych pochodzących z ewidencji gruntów można stwierdzić, że w obszarze miasta dominuje zabudowa mieszkaniowa, a na kolejnych pozycjach plasują się tereny zabudowy usługowej i produkcyjnej. Duża część powierzchni miasta zajęta jest pod infrastrukturę techniczną, do której

zaliczyć należy tereny przemysłowe i ciągi komunikacyjne. Funkcja mieszkaniowa Miasta Radomska zajmuje największy obszar miasta. Wyróżnić należy trzy rodzaje zabudowy mieszkaniowej: budynki zlokalizowane w obrębie osiedli mieszkaniowych, zabudowę jednorodzienną na obrzeżach miasta, budynki w ścisłym centrum miasta.

Miasto posiada wiele wolnych terenów, zlokalizowanych w różnych strefach, przede wszystkim w strefie podmiejskiej. Daje to możliwość rozwoju zabudowy mieszkalnej, a także lokalizację działalności gospodarczej. W południowej części miasta dużym potencjałem są walory przyrodnicze, w tym krajobrazowe. Dają one możliwości w zakresie rozwoju sportu, rekreacji i szeroko pojętej turystyki.

Na terenie Miasta Radomska występują obszary przestrzeni publicznej, mające szczególne znaczenie dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców w sferze społecznej oraz w zakresie rekreacji i wypoczynku. Są to istniejące parki i skwery miejskie, w tym: park miejski z placem zabaw oraz otoczenie Miejskiego Domu Kultury, obszar wypoczynkowy w południowo-zachodniej części miasta. Dodatkowo jako ważne tereny przestrzeni publicznej wskazać należy: rynek (Plac 3 Maja) wraz z ulicami przyległymi, ciąg pieszy obejmujący rynek oraz parki i skwery w centrum miasta, plac targowy. Do najważniejszych elementów zielonych Radomska zalicza się:

- Park miejski przy ul. Piłsudskiego – o całkowitej powierzchni 3,22 ha, przepływa przez niego rzeka Radomka, dzieląc go na dwie części. Na terenie parku rosną m.in. topola berlińska, topola czarna, olsza czarna, a duże przestrzenie zajmują powierzchnie trawiaste.
- Park przy ul. Armii Krajowej – to najcenniejszy zorganizowany kompleks zieleni miejskiej w Radomsku, o całkowitej powierzchni 4,21 ha, z nielicznymi okazami starych drzew (topola Simona, robinia akacjowa, klon jesionolistny, brzoza brodawkowata, wierzba biała), a także krzewów, wśród których dominuje głóg jednoszyjkowy.

W granicach miasta znajduje się też wiele mniejszych elementów zieleni, do których należy zieleń przy budynkach użyteczności publicznej, tereny zieleni towarzyszącej komunikacji miejskiej, pasy zieleni, trawników, krzewów i drzew wzdłuż dróg. Stan zieleni miejskiej jest uwarunkowany strukturą komunikacyjną miasta, rozbudową osiedli mieszkaniowych i starzeniem się roślinności. Stan ilościowy zieleni jest niedostateczny w stosunku do potrzeb, jednakże należy wspomnieć, że w ostatnich latach przeprowadzono wiele zabiegów pielęgnacyjnych drzewostanu parkowego i ulicznego. Najczęściej występującą formą zadrzewień, charakterystyczną do centrum miasta, są jednorzędowe aleje. Najliczniej reprezentowane są w nich następujące gatunki drzew: robinia biała, klon jesionowaty, lipa drobnolistna, topola czarna. Miasto Radomsko charakteryzuje niekorzystny wskaźnik zieleni wysokiej. To słaby punkt, zarówno mając na uwadze mieszkańców, jak i system przyrodniczy miasta. W strukturze użytkowania gruntów lasy i zadrzewienia zajmują jedynie 2,9% powierzchni.

I.4.2. Układ komunikacyjny

Na układ drogowy Miasta Radomska składają się następujące elementy:

- droga krajowa nr 1 relacji Gdańsk – Radomsko – Cieszyn,
- droga krajowa nr 42 relacji Skarżysko Kamienna – Radomsko – Rudniki,
- droga krajowa nr 91 relacji Piotrków Trybunalski – Radomsko – Częstochowa,
- droga wojewódzka nr 784 relacji Radomsko – Gidle – Św. Anna (woj. śląskie),
- ulice posiadające status dróg gminnych.

Radomsko posiada dobry dostęp do portów lotniczych: w Katowicach (ok. 110 km), Łodzi (ok. 90 km), Warszawie (ok. 190 km). Miasto położone jest na trasie kolejowej łączącej Warszawę z Katowicami. Z Radomska można bezpośrednio dotrzeć koleją do następujących miast: Katowice, Częstochowa, Bielsko Biała, Olsztyn, Piotrków Trybunalski, Łódź, Warszawa, Gdańsk, Gdynia. Lokalizacja obok budowanej autostrady, z węzłem na terenie miasta stanowi pozytywną przesłankę do dalszego rozwoju funkcjonalno – przestrzennego miasta.

Rysunek 2. Położenie Radomska względem aglomeracji miejskich.

Źródło: <http://radomsko.pl/o-radomsku,m,mg,1,10>

Zbiorowy transport publiczny w Mieście Radomsko zapewnia Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji sp. z o.o. Obsługuje ono linie miejskie, a także połączenia podmiejskie. Obecnie MPK Radomsko posiada 34 autobusy i obsługuje 15 linii autobusowych, w tym 6 miejskich, 8 podmiejskich i 1 międzymiastową. Głównym przewoźnikiem realizującym połączenia z Radomska na liniach krajowych jest PKS Radomsko. Oferuje on bezpośrednie połączenia między innymi do takich miast: Łódź, Częstochowa, Bełchatów, Katowice, Kraków, Wrocław, Piotrków Trybunalski. Usługi firm przewozowych w wystarczającym stopniu zaspokajają potrzeby mieszkańców związane z transportem publicznym.

Wobec braku alternatywnych ciągów drogowych poza centrum nie ma możliwości poprowadzenia drogi krajowej omijając centrum miasta. Sytuacja ta powoduje wzmożony ruch na omawianym obszarze. Efektem takiego stanu rzeczy jest niewydolność całego systemu drogowego w centrum Radomska. Konieczna jest w związku z powyższym, budowa i rozbudowa śródmiejskiego układu komunikacyjnego z takim uwzględnieniem zmiany organizacji, by wyprowadzić wzmożony ruch z centrum.

Najbardziej obciążone ruchem ulice Radomska w szczycie popołudniowym przedstawiają się następująco⁹:

- ul. Brzeźnicka (DK 42) na odcinku pomiędzy ul. ks. Kościowa i ul. Krakowską,
- ul. Krakowska z Placem 3 Maja,
- ul. Narutowicza,
- ul. Kościuszki od ul. Krasickiego do ul. Narutowicza,
- ul. Tysiąclecia od ul. Targowej do ul. Przedborskiej,
- ul. Piastowska od ul. Krakowskiej do ul. Leszka Czarnego.

Z kolei skrzyżowania charakteryzujące się największym ruchem to:

- skrzyżowanie ulic Brzeźnickiej, Krakowskiej i Piastowskiej,
- skrzyżowanie ulic Kościuszki, Mickiewicza i Narutowicza,
- skrzyżowanie ulic Brzeźnickiej i ks. Kościowa
- skrzyżowanie ulic Krakowskiej i Targowej,
- skrzyżowanie ulic Narutowicza i Kraszewskiego,
- skrzyżowanie Placu 3 Maja i Wyszyńskiego,
- skrzyżowanie ulic Przedborskiej, Bugaj i Tysiąclecia.

Poważną bolączką w układzie komunikacyjnym miasta jest kwestia miejsc parkingowych, zwłaszcza w obszarze centrum miasta. Bilans miejsc postojowych w obszarze centrum jest ujemny. Brak miejsc postojowych, połączony z nasileniem ruchu znacznie przekraczającym przepustowość ulic zaznacza się negatywnymi zjawiskami parkowania w pasach ulicznych, w tym na obrębach z wyznaczonym zakazem parkowania. Na terenie Miasta Radomska parkingi zajmują łączną powierzchnię 24 942 m² (w pasie drogowym i poza nim). W centrum miasta parkingi znajdują się m.in. na ulicach:

- Joselewicza 6 (teren przy Zakładzie Energetycznym) – 380 m²;
- Plac 3 Maja (teren przy Urzędzie Pocztowym, Pomniku Konstytucji 3 Maja) – 230 m²;
- Przedborska (teren za Kościołem Św. Lamberta) – 560 m²;
- Reymonta (teren nr 4-10, nr 1-9, nr 39-43, nr 52- Dworzec PKP) – 1545 m²;
- Warszycy (teren nr 3-11) – 234 m²;
- Żeromskiego (teren nr 5-7) – 798 m².

W schemacie dróg Radomska niedostateczna jest liczba dróg rowerowych lub pasów ruchu dla rowerzystów, choć ich liczba sukcesywnie wzrasta, jednakże w stopniu zbyt niskim. Zgodnie z danymi GUS na koniec roku 2015 w mieście znajdowało się 7,6 km ścieżek rowerowych.

Na terenie Miasta Radomska zdiagnozowano 57 budynków komunalnych charakteryzujących się złym stanem technicznym. Większość z nich – 50,88% (29 sztuk) zlokalizowana jest w obrębie obszaru nr 1. To obszar, który zdecydowanie wyróżnia się słabą jakością komunalnej tkanki miejskiej. Wskaźnik ilości budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 osób wykazuje średnią 1,23 dla całego obszaru Miasta Radomska. W pięciu z czternastu obszarów wskaźnik ten jest wyższy od przytoczonej

---

⁹ Według danych "Specjalistycznego opracowania komunikacyjnego dla miasta Radomska"

powyżej średniej. Najwyższe przekroczenie wykazuje jednostka nr 1, gdzie zanotowano wysokość wskaźnika rzędu 5,96. Drugi w kolejności – obszar nr 5 – wykazuje już wartość znacznie niższą: 2,89. Powyżej średniej plasują się jeszcze trzy jednostki: nr 3, 9 i 14, choć należy przyjąć, że przekroczenie średniego poziomu liczby budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 mieszkańców jest w tych przypadkach niewielkie.

I.4.3. Obiekty i granice sfer ochrony konserwatorskiej

Elementy środowiska kulturowego, podlegające ochronie konserwatorskiej to: obiekty w rejestrze zabytków, obiekty w gminnej ewidencji zabytków oraz stanowiska archeologiczne. W Radomsku, mając na celu ochronę dziedzictwa kulturowego ustalono specjalne strefy. Zasady ochrony w poszczególnych strefach obrazuje poniższa tabela.

Tabela 9. Strefy ochrony konserwatorskiej w Radomsku wraz z zasadami ochrony.

Nazwa strefy	Zasady ochrony
A	Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej. Ochronie podlega: układ przestrzenny w tym linie regulacyjne ulic, typy pierzei, skala i typ zabudowy, otwarcia kompozycyjne, dominanty architektoniczne, układ komunikacyjny, podziały parcelacyjne, historyczne linie zabudowy, zabytki architektury ujęte w rejestrze zabytków i ewidencji konserwatorskiej, podziemne uwarstwienie kulturowe będące pozostałościami dawnej średniowiecznej zabudowy miasta, układ cieków i zbiorników wodnych, zespoły zieleni komponowanej towarzyszącej zespołom architektoniczno – urbanistycznym; dla parków ochronie podlegają: układ przestrzenny, walory krajobrazowe (otwarcia, rzeźba terenu), zieleń; dla cmentarzy ochronie podlegają: zieleń, układ kompozycyjny z elementami małej architektury, oraz zabytkowe nagrobki i kaplice grobowe o dużych wartościach artystycznych i historycznych wpisane do rejestru zabytków i ujęte w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
B	Strefa częściowej ochrony konserwatorskiej. Ochronie podlegają: układ przestrzenny w tym: sieć uliczna, linie regulacyjne, historyczne podziały własnościowe, osie kompozycyjne, dominanty architektoniczne, typy pierzei, skala zabudowy, zabudowa tradycyjna, kamienice wielkomiejskie zespoły komponowanej zieleni w tym układ zieleni ulicznej w formie szpalerów
E	Strefa ochrony ekspozycji. Ochronie podlega ekspozycja: zabytkowych dominant wysokościowych miasta (wieże ratusza, kościoła farnego i kościoła o.o. Franciszkanów), zabudowy w obrębie miasta średniowiecznego, - otoczenie w/w zabytkowych cmentarzy w obrębie miasta średniowiecznego.
W	Strefa ochrony archeologicznej. Ochronie podlegają pozostałości osadnictwa pradziejowego i średniowiecznego.
OW	Strefa ochrony archeologicznej poza centrum miasta. Ochronie podlegają pozostałości osadnictwa pradziejowego i średniowiecznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Radomska

Poszczególne strefy ochrony konserwatorskiej to:

1. Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej „A”

Obejmuje ona teren historycznej tkanki miejskiej śródmieścia miasta, obszar dawnego miasta średniowiecznego i przedlokacyjnego. Tkanina miejska tego obszaru powstawała w okresie od XIII do XX wieku. W tym obszarze zlokalizowane są obiekty i zespoły obiektów uznawane za zabytki o wysokich wartościach. Integralnym elementem układu przestrzennego jest dolina rzeki Radomki i jej dopływu. W skład tej strefy wchodzi:

- Plac 3 Maja, czworoboczny rynek z ratuszem i zabudową przylegającą,
- zespół klasztorny Franciszkanów,
- kościół farny p.w. św. Lamberta wraz z dawną willą (obecnie biblioteką) i przykościelnym cmentarzem,
- budynki mieszkalne i mieszkalno – usługowe położone przy ulicach: Narutowicza, Reymonta, Kościuszki, Żeromskiego, Krakowskiej, Wyszyńskiego, wpisane do ewidencji zabytków,
- park miejski przy ulicy Narutowicza,
- układ przestrzenny centrum,
- układ przestrzenny Stobiecka Miejskiego wraz z XIX wieczną zabudową przemysłową,
- bezpośrednie otoczenie kościoła p.w. św. Rocha,
- bezpośrednie otoczenie kościoła p.w. św. Marii Magdaleny,
- Cmentarz Stary przy ul. Wyszyńskiego,
- Cmentarz Żydowski przy ulicy Przedborskiej.

2. Strefa częściowej ochrony konserwatorskiej „B”

Jej zasięg to tereny zlokalizowane poza ścisłym centrum, leżące poza obrębem miasta średniowiecznego. Tkanina miejska powstała w tej strefie od XIV do XX wieku. Strefa obejmuje układ przestrzenny centrum miasta, przy ul. Reymonta, Warszycy, Jana Pawła II, Kościuszki, Narutowicza, Przedborska, Rolna, Wyszyńskiego. Znajdujące się tu budynki pełnią różne funkcje, w tym techniczne i przemysłowe. Ponadto strefa obejmuje układ przestrzenny Stobiecka Miejskiego.

3. Strefa ochrony ekspozycji „E”

Strefa ta obejmuje tereny stanowiące zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych. Należą do niej: tereny wokół cmentarza rzymsko – katolickiego w Stobiecku Miejskim, tereny wokół Cmentarza Żydowskiego przy ul. Przedborskiej.

4. Strefa ochrony archeologicznej „W”

Strefa obejmuje miejsca stanowisk archeologicznych, będących pozostałościami historycznego, mającego miejsce w okresie wczesnośredniowiecznym i wcześniejszym, osadnictwa oraz pozostałościami cmentarzysk w otoczeniu kościoła pw. Św. Rocha i kaplicy p.w. św. Rozalii.

5. Strefa obserwacji archeologicznej „OW”

Strefa obejmuje znaczne skupiska stanowisk archeologicznych zlokalizowanych poza centrum miasta.

Dodatkowo za dobra kultury współczesnej zostały uznane¹⁰

- Powiatowy Dom Kultury przy ul. Brzeźnickiej 5 autorstwa arch. Z. Polaka, J. Krzyżanowskiego i S. Górskiego zrealizowany w latach 1967 – 68, uznany za obiekt wzbogacający układ przestrzenny, wyróżniający się zestawieniem form architektonicznych oraz za symbol miasta,
- Urząd Miasta – ul. Tysiąclecia 5, zrealizowany ok. 1970 r, autor nieznan, uznany za obiekt wzbogacający układ przestrzenny oraz stanowiący dominantę układu przestrzennego w skali architektonicznej.

Wykaz obiektów kulturowych wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków przedstawia się następująco:

- kościół parafialny. p.w. św. Lamberta, ul. Narutowicza 2, 1869-1875, nr rej.: 743 z 27.12.1967
- kościół parafialny. p.w. św. Marii Magdaleny, ul. Krakowska 37, drewniana, XVII-XVIII, nr rej.: 746 z 27.12.1967
- dzwonnica, drewniana, nr rej.: 747 z 27.12.1967
- otoczenie zespołu kościoła, nr rej. A/58 z 25.06.2008
- zespół klasztorny franciszkanów, ul. Narutowicza 3, XIV-XVIII, w tym: kościół p.w. Podwyższenia Krzyża, nr rej.: 222-X-32 z 29.03.1949 oraz 237 z 27.12.1967, klasztor, nr rej.: 744 z 27.12.1967, dzwonnica, nr rej.: 745 z 27.12.1967
- cmentarz żydowski, ul. Przedborska / Źródłana, 1 poł. XIX, nr rej.: 409 z 27.12.1989
- ratusz, ul. Narutowicza 1, 1856 r., nr rej.: 263 z 07.10.1976
- willa z ogrodem, ul. Narutowicza 4, 1880 r., nr rej.: 430 z 20.05.1992
- kaplica rzym.-kat. p.w. św. Rozalii, ul. Św. Rozalii, nr rej.: A/118 z 10.11.2011
- park miejski krajobrazowy powstały w latach 1918-1939, nr rej.: A/147 z 05.02.2014
- kościół par. pw. Św. Rocha, ul. Św. Rocha 234 w Radomsku, 1502 r. XVIII w., nr rej. 230-X-40 z dnia 29.03.1949 r. oraz A/242 z 27.12.1967 r.
- dzwonnica, ul. Św. Rocha 234 w Radomsku, nr rej. 231-X-41 z 09.03.1949 r.
- dom („chata tatarska”) ul. Częstochowska 9, XVIII, nr rej. 603-X-54 z 22.06.1954 r.

W Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Radomska widnieją 162 obiekty. Znaczna większość z nich zlokalizowana jest w jednostce nr 1 (106 obiektów – 65,43% całości). Lokalizacja ta pokrywa się z obszarem o znacznie zdegradowanej tkance, występuje tu duża liczba budynków komunalnych o złym stanie technicznym. Obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków występują w większości jednostek (w 11), jednakże ich koncentracja ma miejsce w czterech jednostkach, ze szczególnym nasileniem w jednostce nr 1:

- nr 1 – 106 obiektów (65,43%),
- nr 8 – 14 obiektów (8,64%),
- nr 11 – 13 obiektów (8,02%),
- nr 6 – 11 obiektów (6,79%).

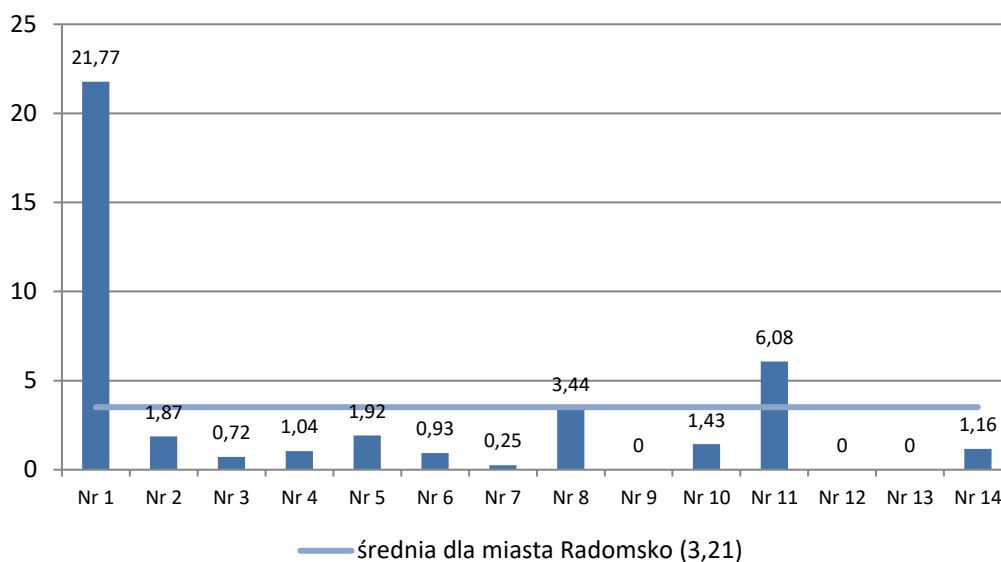
Łącznie w wymienionych powyżej obszarach zlokalizowane jest 88,89% wszystkich obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków. Koncentrację obiektów zabytkowych w obszarze nr 1 podkreśla wskaźnik liczby tych obiektów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Średnia dla całego miasta

---

¹⁰ Zgodnie z listą dóbr kultury współczesnej obiektów zrealizowanych w latach 1945 – 1989 na terenie województwa łódzkiego opracowaną w 2006 r na zlecenie Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego

Radomsko wyniosła 3,21, jednakże w jednostce pierwszej osiąga ona wartość 21,77. Jeszcze tylko w jednostce nr 11 wysokość wskaźnika jest wyższa niż średnia dla całego miasta. Szczegółowe wartości tego wskaźnika prezentuje poniższy wykres.

Wykres 19. Liczba obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na tle jednostek Miasta Radomska w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne

I.4.4. Identyfikacja problemów w sferze zagospodarowania przestrzennego

1. W obszarze nr 1, ograniczonym od północy - ul. Kraszewskiego, od wschodu - ul. Narutowicza, ul. Bugaj, ul. Tysiąclecia, od południa ulicami. Targową oraz Piłsudskiego, a od zachodu torami kolejowymi występuje tkanka miejska o dużym stopniu degradacji. Jednocześnie obszar ten jest najbardziej wartościowy pod względem konserwatorskim. Dominuje w tym kwartale ścisła zabudowa typu śródmiejskiego. Stan techniczny budynków w centrum należy określić jako niezadowolający. Ponadto, słaba jakościowo tkanka miejska, idzie w parze z niedostatecznym standardem mieszkania w centrum i niską estetyką wizualną zabudowy. Ścisłe powiązane jest to także z degradacją w sferze społecznej, aktualni mieszkańcy nie dbają o swoje miejsce zamieszkania. Centrum nie posiada atrakcyjnej przestrzeni publicznej, estetyka tej części Radomska jest na niskim poziomie. Mieszkańcy miasta, niemieszkający w centrum, nie identyfikują się z tym miejscem, nie uważają tej przestrzeni za reprezentacyjną i przyjazną. Przestrzeń nie służy integracji mieszkańców ani nie zachęca turystów do odwiedzania. Brakuje także odpowiedniego zagospodarowania turystycznego. Należy dążyć do takiego przeobrażenia przestrzeni centrum Radomska, by odzyskała ona właściwe funkcje, a mieszkanie w niej odbywało się w warunkach odpowiedniego standardu
2. Układ komunikacyjny centrum jest niedostosowany do aktualnego poziomu ruchu. To ważna bolączka ścisłego centrum. Natężenie ruchu pojazdów jest znacznie większe niż zdolności absorpcyjnej miejsca. Brakuje także miejsc parkingowych, co objawia się „dzikim” parkowaniem w miejscach do tego nieprzeznaczonych. Niezbędne są w tym wypadku kroki

mające na celu usprawnienie systemu poprzez jego przebudowę, opracowanie nowej koncepcji ruchu pojazdów, z naciskiem na wyprowadzenie wzmożonego ruchu z centrum miasta. Wskazane jest dążenie do preferowania ruchu pieszego i rowerowego w centrum miasta.

I.5. Sfera techniczna

I.5.1 Infrastruktura techniczna

Gospodarka wodno – ściekowa

Obecnie źródłem wody pitnej dla mieszkańców Radomska jest ujęcie „Miłaczki”. Dysponuje ono 8 studniami głębinowymi, pobierającymi piętra górnokredowego, o głębokościach od 51 do 110 m. p.p.t. Należą one do Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 408 „Niecka Miechowska” o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 466 000 m³/d. Dystrybucja pobranej wody odbywa się w sposób scentralizowany. Woda gromadzona jest w zbiornikach wody czystej i później przepompowywana do miejskiego systemu wodociągowego.

Używane ujęcie wody posiada pozwolenie wodno-prawne na pobór wód podziemnych w ilości $Q_{max} = 1\ 180,0$ m³/h. Eksploatacja ujęcia prowadzona jest w ramach pozwolenia wodnoprawnego, udzielonego użytkownikowi Decyzją Wojewody Łódzkiego z 5.12.2003 r., zezwalająca na pobór wód maksymalnie w ilości 28 320 m³ /d.

W 2015 roku do sieci wodociągowej podłączono 78%¹¹ mieszkań miasta, a korzystało z niej 96,4% mieszkańców miasta. Wartość tego wskaźnika pozostaje praktycznie niezmienna na przestrzeni ostatnich lat. W 2010 roku sieć wodociągowa obejmowała zasięgiem 96,3% mieszkańców. Zauważyć należy, że większe zakłady przemysłowe zlokalizowane w mieście (m.in. Zakłady A.S.A. Eko-Radomsko Sp. z o.o., FAMEG Sp. z o.o. (dawne Zakłady Mebli Giętych „Fameg” S.A.), Huta Szkła Gospodarczego „Rozalia”, Fabryka Osi Napędowych, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska, Radomszczańska Spółdzielnia Usług Rolniczych) nie korzystają wcale bądź w sposób ograniczony z wodociągowej sieci miejskiej. Posiadają własne ujęcia wody. Pozostałe wartości sieci wodociągowej określone są w poniższej tabeli.

Tabela 10. Długość czynnej sieci wodociągowej i liczba lokalnych przyłączy, w latach 2010-2015.

rok	długość czynnej sieci wodociągowej	liczba lokalnych przyłączy
2010	148,8	6 810
2011	149,7	6 891
2012	154,7	6 967
2013	156,4	7 020
2014	158,2	7 055
2015	158,6	7 153

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

¹¹ Według danych Głównego Urzędu Statystycznego

Sieć wodociągowa magistralna wykonana jest z rur żeliwnych, których średnica wynosi od 300 do 500 mm, a z kolei sieć rozdzielcza zbudowana jest z rur posiadających średnicę od 50 do 200mm i jest wykonana z PCV, żeliwa, stali oraz z azbestocementu.

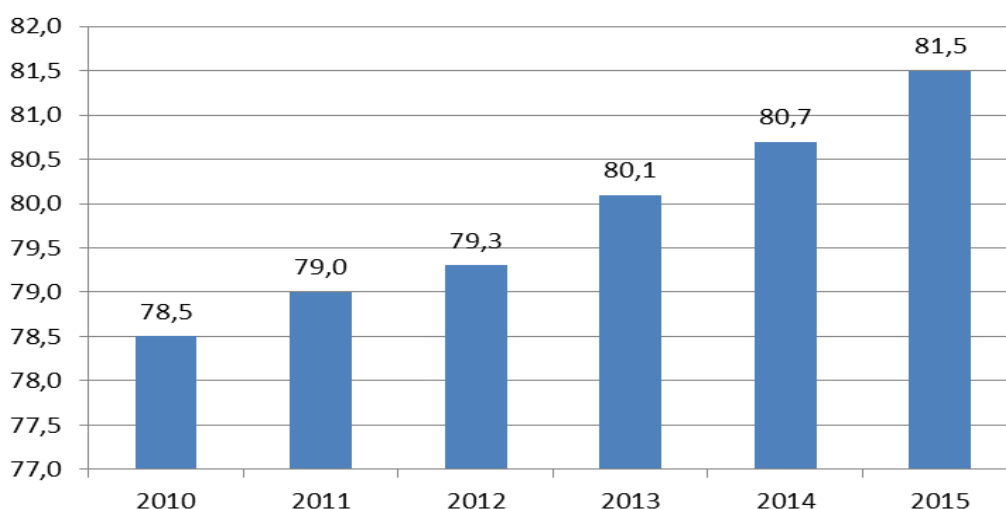
Sieć kanalizacyjna miasta składa się z dwóch niezależnych elementów:

1. sieci kanałów sanitarnych do odprowadzania ścieków bytowo-gospodarczych oraz przemysłowych
2. sieci kanałów deszczowych do odprowadzania wód opadowych i roztopowych.

Poza systemem kanalizacji miejskiej odprowadzane i unieszkodliwiane są ścieki z zakładów A.S.A. Eko-Radomsko Sp. z o.o. Podmiot ten posiada własny system odprowadzania i oczyszczania.

Sieć kanalizacyjna miasta jest dość dobrze rozbudowana, zwłaszcza w obrębie centrum miasta oraz na terenach nowego budownictwa mieszkaniowego, a także doprowadzona jest do osiedli przyłączonych do miasta w latach 80-tych ubiegłego stulecia. Korzysta z niej, wg stanu na koniec 2015 roku, 81,5% ogółu ludności miasta. W ostatnich latach odsetek ten sukcesywnie wzrastał.

Wykres 20. Odsetek ludności Radomska korzystający z sieci kanalizacyjnej w latach 2010-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W ciągu ostatnich lat wzrastała także długość sieci kanalizacyjnej. W 2010 roku jej długość wynosiła 102,7 km, a na koniec 2015 roku 128,9 km, co jest wzrostem o ponad 25%. Należy zauważyć, że długość sieci wodociągowej jest wciąż dłuższa od sieci kanalizacyjnej.

Tabela 11. Długość sieci kanalizacyjnej w Radomsku w latach 2010-2015, w km.

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
długość sieci kanalizacyjnej	102,7	106,6	106,9	116,7	120,0	128,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Miasto Radomsko posiada własną oczyszczalnię ścieków. Zlokalizowana jest ona w południowo – zachodniej części miasta. Zajmuje powierzchnię 11,32 ha. Pracuje ona w zmodyfikowanej technologii AB, która polega na prowadzeniu procesu oczyszczania ścieków w układzie dwustopniowym. Biorąc pod uwagę proces oczyszczania ścieków w/w oczyszczalnia stosuje następujące etapy: mechaniczny (kraty, piaskownik), biologiczny (bloki technologiczne z wydzielonymi komorami napowietrzania wstępnego, osadnikami pośrednimi, komorami nityfikacji i denityfikacji oraz osadniki wtórne) i osadowy (zagęszczacze osadu, baseny fermentacyjne, stacja odwadniania osadu).

W sieć kanalizacji deszczowej wyposażona jest przede wszystkim centralna część miasta, a także osiedla mieszkaniowe w południowo-wschodniej części miasta – m.in. osiedle w obrębie ulic Piastowskiej i Tysiąclecia. W ostatnich latach zrealizowano projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej mający na celu rozbudowę istniejącej sieci kanalizacyjnej, a także polepszenie standardów ochrony środowiska zgodnie z obowiązującymi normami unijnymi, uporządkowanie odprowadzania ścieków z gospodarstw domowych, racjonalną gospodarką wodno – ściekową, zmniejszenie ilości ścieków przedostających się do wód i gleby, które doprowadzą do spełnienia wymogów Dyrektywy Rady 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych poprzez podniesienie wyposażenia Miasta Radomsko w systemy zbiorczej kanalizacji sanitarnej. Projekt obejmował budowę kanalizacji sanitarnej na terenie osiedli Bogwizdowy i Sucha Wieś w latach 2012, i 2014-2015, o łącznej długości 11,72 km, w wyniku czego do wybudowanej kanalizacji przyłączono 1 231 osób.

Gospodarka odpadami

Od 1 lipca 2013 roku zaczął funkcjonować nowy system gospodarowania odpadami komunalnymi na zasadach określonych znowelizowaną ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Zgodnie z nowymi zasadami gmina ma obowiązek odbioru wszystkich wytworzonych przez mieszkańca odpadów komunalnych. Ideą nowego systemu jest to, aby niezależnie od ilości wytworzonych przez mieszkańców odpadów, odebrać je wszystkie w ramach wnoszonej do gminy opłaty. Rada Miejska w Radomsku podjęła uchwałę w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, wybierając metodę uzależniającą ustalenie opłat śmieciowych dla nieruchomości od ilości zamieszkujących osób.

Na terenie Miasta Radomsko nie funkcjonuje składowisko odpadów, odpady unieszkodliwiane są na terenie składowiska odpadów w Jadwinówce. Rocznie na wysypisko wywożone jest około 28 tys. ton odpadów komunalnych i przemysłowych z obszaru Miasta Radomsko. Na terenie miasta zlokalizowane są trzy miejsca do odzysku lub innego niż składowanie unieszkodliwiania odpadów: instalacja do unieszkodliwiania odpadów – na terenie zakładów A.S.A Eko-Radomsko Sp. z o.o., instalacja do odzysku odpadów – na terenie zakładu Tomasz Koza, produkującego opakowanie foliowe, instalacja do odzysku odpadów – przy Przedsiębiorstwie Wielobranżowym WTÓRMEX.

Energetyka

Radomsko jest zasilane z sieci elektroenergetycznej, której właścicielem jest PGE Zakład Energetyczny Łódź - Teren S.A. Podstawowym źródłem zasilania miasta są trzy stacje elektroenergetyczne 110/15kV:

„Młodzowy” - zlokalizowana przy ul. Sucharskiego, „Południe” - zlokalizowana przy ul. Jagiellońskiej, „Komuna Paryska” - zlokalizowana przy ul. Zgody.

System elektroenergetyczny 110 kV ZE Łódź - Teren S.A. ma charakter zasilania dwuzródłowego i składa się z następujących linii: „Młodzowy - Wrzosowa”, „Komuna Paryska - Gorzkowice”, a także z połączeń miejskich: „Komuna Paryska - Młodzowy”, „Komuna Paryska - Południe”.

Na terenie miasta zlokalizowana jest następująca infrastruktura elektroenergetyczna:

- 56,7 km linii napowietrznych 15 kV,
- 64,6 km linii kablowych 15 kV,
- 190 stacji transformatorowych 15/0,4 kV,
- 137,3 km linii napowietrznych 0,4 kV,
- 110,5 km linii kablowych 0,4 kV.

Dodatkowo, energia elektryczna wytwarzana jest przez dwa turbozespoły w elektrociepłowni „Fameg” Sp. z o.o. o łącznej mocy 8,5 MW. Elektrociepłownia pracuje w układzie skojarzonym i dostarcza energię cieplną i elektryczną zarówno do zakładu jak i odbiorców zewnętrznych.

Ciepłownictwo

Sieć grzewcza Miasta Radomska składa się z następujących elementów: Zakładu Ciepłowniczego i elektrociepłowni Dalkia oraz sieci ciepłowniczej. Zakład eksploatuje ciepło z Rejonowej Ciepłowni mieszczącej się na ul. Prymasa Wyszyńskiego. Kotłownia bazuje na 5 kotłach wodnych o łącznej mocy 54,89 MW. Długości sieci ciepłowniczej wynosi 40,31 km, w tym:

- 5,2 km to magistrala ciepłownicza,
- 27,26 km to sieć preizolowana wykonana w systemie ZPU Międzyrzecz,
- pozostałe 13,04 km to sieć wykonana w systemie tradycyjnym.

Zakład Ciepłowniczy eksploatuje 532 węzły cieplne (w tym 308 węzły u odbiorców indywidualnych). Wszystkie użytkowane węzły wyposażone są w układy pomiarowo-rozliczeniowe energii cieplnej oraz układy automatycznej regulacji. Zakład Ciepłowniczy od 2014 roku jest posiadaczem pozwolenia zintegrowanego wydanego przez Starostę Powiatu Radomszczańskiego. Świadczy ono o utrzymaniu standardów emisyjnych w zakresie ochrony powietrza, dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku na terenach objętych ochroną przed hałasem, zanieczyszczenia gleby oraz wód gruntowych i podziemnych i określa dopuszczalne wielkości zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, wprowadzanych do wody i środowiska.

Elektrociepłownia w Fabryce Mebli Giętych wyposażona jest w 3 kotły parowe OR32 opalane miałem węglowym, o zainstalowanej mocy cieplnej 77 MW, zasilająca własnych oraz zewnętrznych odbiorców. W latach 2012-2014 ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego zrealizowano projekt budowy Budowa sieci ciepłowniczej w rejonie ulic: Bugaj, Szkolna, Przyszkolna, Jachowicza, Niecała i Ściegiennego. Wykonano 1 331 metrów bieżących nowej sieci ciepłowniczej oraz 467 metrów bieżących przyłączy ciepłowniczych. Realizacja projektu przyczyniła się do likwidacji

kolejnych lokalnych kotłowni opalanych węglem i zastąpieniem ich dostawą energii cieplnej z Ciepłowni Rejonowej. Łącznie przyłączeniem do sieci ciepłowniczej w objęto 31 odbiorców.

Odbiorcami energii cieplej produkowanej przez Zakład Ciepłowniczy w Radomsku to: budownictwo mieszkaniowe (72,6 %), budynki użyteczności publicznej (22,4 %).

Gazownictwo

Długość sieci gazowej w 2015 roku wynosiła 72 471m. Wartość ta rosła rokrocznie od 2010 roku.

Tabela 12. Długość sieci gazowej w Radomsku w latach 2010-2015 w m.

rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
długość sieci gazowej	64 004	66 581	67 248	71 076	72 660	72 741

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Stan gazyfikacji miasta należy uznać za średni. Z sieci gazowej korzysta niewiele ponad 50% mieszkańców miasta. W ogólnym zapotrzebowaniu gazu dominuje przemysł, który zużywa ponad 70 % dostarczanego gazu, gospodarstwa domowe zużywają 21%, pozostali odbiorcy- około 9%.

I.5.2 Stan zasobów mieszkaniowych

W Radomsku na koniec 2015 roku znajdowało się 18 660 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 1 264 540 m². Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w roku na rok się zwiększa.

Tabela 13. Liczba mieszkań i powierzchnia mieszkań w m² w Radomsku w latach 2010-2015.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
liczba mieszkań	18 275	18 387	18 467	18510	18 589	18 660
łączna powierzchnia mieszkań	1 219 663	1 230 642	1 240 712	1 246 212	1 255 849	1 2654 540

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W strukturze własnościowej widoczna jest przewaga osób fizycznych (58%) oraz spółdzielni mieszkaniowych (33%). W zasobach gminy pozostaje niewiele ponad 4% mieszkań. Stanowi to problem dla miasta, zwłaszcza w przypadku nieruchomości położonych w centrum miasta. Większość kamienic w centrum stanowi własność prywatną, co sprawia, brak narzędzi ze strony miasta do dokonywania niezbędnych napraw czy remontów. Jedynym sposobem jest ewentualny system zachęt dla właścicieli nieruchomości dążący do podnoszenia jakości w prywatnych budynkach mieszkalnych.

Warunki mieszkaniowe w Radomsku należy uznać za dobre, ponad 97% mieszkań wyposażona jest w wodociąg, a 95% w ustęp spłukiwany. W łazienkę wyposażonych jest 92% mieszkań. Jeżeli chodzi o system ogrzewania ponad 80% posiada instalację centralnego ogrzewania, tylko w połowie mieszkań

znajduje się instalacja gazowa. Odsetek mieszkań wyposażonych w poszczególne instalacje obrazuje poniższa tabela.

Tabela 14. Odsetek mieszkań w Radomsku wyposażonych w poszczególne instalacje, w latach 2010-2015 w %.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
wodociąg	97,7	97,7	97,7	97,8	97,8	97,8
łazienka	91,7	91,8	91,9	91,9	91,9	92,0
centralne ogrzewanie	80,3	80,4	80,5	80,6	80,7	80,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W centrum Radomska dominuje zabudowa śródmiejska najczęściej są to 3 kondygnacyjne kamienice, spośród których 42 obiekty zostały wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków. Budynki zlokalizowane w centrum, bez względu na ich właścicieli, wymagają inwestycji mających na celu co najmniej poprawę wyglądu elewacji, a większość wymaga większych inwestycji. Dotyczy to także budynków użyteczności publicznych należących do gminy.

Radomsko cechuje się gorszymi wskaźnikami dotyczącymi mieszkalnictwa niż całe województwo łódzkie. Wskaźniki obrazują mniejszą liczbę mieszkań na 1 000 mieszkańców, mniejszą powierzchnię użytkową mieszkań, większą liczbę osób na mieszkanie i prawie tożsamą liczbę osób na izbę mieszkalną. Jednakże w porównaniu z tymi samymi danymi dla całego kraju dane dla Radomska wypadają korzystniej.

Tabela 15. Porównanie wskaźników zasobów mieszkaniowych w Radomsku, w województwie łódzkim i kraju w roku 2015.

	Radomsko	województwo łódzkie	Polska
liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	396,4	402,6	367,3
powierzchnia użytkowa mieszkań w m ² /osobę	67,8	68,7	73,6
liczba osób przypadająca na mieszkanie	2,52	2,48	2,72
liczba osób przypadających na izbę mieszkalną	0,68	0,69	0,71

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

I.5.3 Identyfikacja problemów w sferze technicznej

W obszarze nr 1 Miasta Radomsko występuje duża liczba budynków komunalnych w złym stanie technicznym. Wskaźnik - ilość budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 mieszkańców, kilkakrotnie przekracza średnią dla Miasta Radomsko wynoszącą 1,23 co jest jedną z przesłanek do postrzegania tej części miasta jako obszaru o niskiej jakości zamieszkania. Dodatkowo zjawisko to pogłębiane jest przez zdegradowaną sferę społeczną. Problem odnosi się do elewacji, jak i wewnątrz budynków. Problemową sytuację dotyczącą remontów zwiększa niekorzystna struktura własnościowa nieruchomości w centrum miasta, gdzie niewielka część budynków jest we władaniu miasta. Dominująca własność prywatna jest przeszkodą w planowaniu i przeprowadzaniu remontów i napraw.

I.6. Sfera środowiskowa

I.6.1 Istniejące zasoby i stan środowiska naturalnego

Morfologia i budowa geologiczna

Radomsko położone jest na styku dwóch wielkich prowincji fizycznogeograficznych: Nizin Środkowoeuropejskich oraz Wyżyn Polskich. Pod względem geomorfologicznym Radomsko położone jest w obrębie wysoczyzny zlodowacenia Odry, wysoczyzny zlodowacenia Warty oraz sandru i doliny rzeki Radomki. Zarówno wysoczyzny, jak i sandr powstały w wyniku zlodowaceń, jednakże pierwsze z nich są wynikiem działania lądolodu, a sandr stanowi efekt działalności lodowcowych wód roztopowych. Najwyższy poziom osiągają tereny w południowo-wschodniej części miasta, gdzie wysokości bezwzględne dochodzą do 260 m n.p.m. Północno-zachodnia część Radomska wykazuje wysokości dochodzące do 255 m n.p.m. Pomiędzy tymi wysoczyznami rozciąga się szeroka na 1 - 4 km równina sandrowa. Najniżej położonym miejscem nad poziom morza jest dolina Radomki – 213 m n.p.m. w południowej części miasta.

Budowa geologiczna jest ściśle powiązana z mającymi miejsce na tym terenie zlodowaceniami. Utwory starsze – jurajskie i kredowe przykrywa warstwa osadów polodowcowych, składających się z piasków, glin zwałowych i żwirów. Ich grubość waha się od kilku do kilkunastu metrów. Wysoczyzny zbudowane są z glin zwałowych, a sandr dolinny z piasków i żwirów. Na obszarze Radomska nie występują złoża surowców naturalnych.

Klimat

Radomsko cechuje się klimatem charakterystycznym dla Nizin Środkowopolskich, znajdują się w strefie klimatu przejściowego między morskim, a kontynentalnym. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,8 stopnia Celsjusza, w kierunkach wiatrów dominują zachodni oraz południowo – zachodni. Średnia roczna suma opadów to 600 mm z nasileniem w miesiącach letnich, przede wszystkim lipcu, a minimum w okresie zimowym. Przytoczone dane nie odbiegają od średnich dla kraju. Zjawiskiem nietypowym jest duża liczba dni bezwietrznych lub z wiatrem bardzo słabym, poniżej 3 m/s. Warunki takie sprzyjają kumulowaniu się zanieczyszczeń powietrza w mieście. Należy wspomnieć o odchyleniach od normy wieloletniej spowodowanej warunkami naturalnymi oraz antropogenicznymi – wpływem działalności człowieka. Środowisko naturalne najbardziej wpływa na klimat w dolinie Radomki, gdzie występuje większa wilgotność powietrza, korzystniejsze warunki do tworzenia się mgieł. Klimat związany z przeobrażeniami wywołanymi działalnością człowieka występuje w centrum miasta. Cechuje się on wyższą niż okolica średnią temperaturą powietrza, wyższą amplitudą temperatur, zmniejszonymi zasobami wodnymi.

Wody powierzchniowe

Radomsko położone jest w zlewni rzeki Warty. Główną rzeką przepływającą przez miasto jest Radomka, pozostałe ciekі nie mają większego znaczenia, scharakteryzowane są jako rowy melioracyjne. Zlewnia Radomki charakteryzuje się asymetrycznością. Część zachodnia jest węższa od wschodniej. Wynika to z faktu występowania we wschodniej części dolin ułatwiających powierzchniowy spływ wód. Dolina Radomki ma charakter południkowy, rzeka płynie z północy na południe. Jej całkowita długość wynosi 12 km, a średni spadek około 1,6 ‰. Wahania poziomu wody w rzece należy zaliczyć do niewielkich,

nieprzekraczających 1 metra. Występują one najczęściej w czasie wiosennych roztopów oraz po bardzo intensywnych opadach deszczu. Do innych powierzchniowych obiektów hydrograficznych zaliczyć należy małe akweny, powstałe w dołach potorfowych w dolinie rzeki, zwłaszcza w jej południowej części, a także małe zbiorniki w rejonie Stobiecka Miejskiego utworzone na podłożu trudno przepuszczalnym.

Według danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi stan wód powierzchniowych – rzeki Radomki – określany jest jako zły. Wynika to z przekroczenia dopuszczalnych norm w dwóch klasach – biologicznej i fizykochemicznej. W przypadku klasy elementów biologicznych rzeka nie spełnia warunków dotyczących wskaźnika różnorodności zespołów bentofauny, a dokładnie występowania mezokręgowców bentosowych (indeks MMI¹²). W klasie elementów fizykochemicznych Radomka w zakresie występowania azotu Kjeldahla spełnia piątą, najłabszą klasę czystości. Potencjał ekologiczny rzeki Radomki uznany został za zły¹³.

Dodatkowo nadmienić należy, że na skutek różnic w długościach pomiędzy siecią wodociągową, a siecią kanalizacyjną na obszarach brzegowych miasta może występować proceder odprowadzania ścieków surowych bezpośrednio do środowiska.

Miasto znajduje się w obszarze zagrożenia powodziowego, które należy określić jako średnie. Rzeka Radomka może stanowić zagrożenie, które potęgowane jest przez brak właściwego zagospodarowania i systemu odwodnienia.

Wody podziemne

Wody podziemne usytuowane pod miastem składają się z dwóch warstw – pięter wodonośnych. Pierwszym z nich jest piętro górnokredowe, o wysokiej zasobności i dużym znaczeniu użytkowym. Druga warstwa zalega płycej, w utworach czwartorzędowych, która cechuje się niewielką zasobnością. Ma ona niewielkie znaczenie użytkowe, zwłaszcza, że poza zasobnością należy zwrócić uwagę na okresową zmienność jej wielkości.

Radomsko położone jest na obszarach o dużym występowaniu geotermalnych wód podziemnych. Pod miastem zlokalizowano 10 zbiorników, w których temperatura wody osiąga nawet 90 stopni Celsjusza. Przykładem może być tu złożo w Stobiecku Miejskim („Giedle 5”). Określono potencjalne zasoby wody termalnej na 4,3 km³, a potencjalne zasoby energii cieplnej na około 20 milionów ton paliwa umownego (tzw. równoważnik węgla – hipotetyczne paliwo mające wartość opałową, 1 tona paliwa umownego. = 29 307,6 GJ = 8 141 MWh).

Monitoring regionalny wód podziemnych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi w 2015 roku określił stan czystości wód podziemnych w Radomsku na I klasę. Oznacza to wody bardzo dobrej jakości, wartości wskaźników wody są kształtowane wyłącznie w efekcie naturalnych procesów

---

¹² Polski Wielometryczny Wskaźnik Stanu Ekologicznego Rzek (MMI, MMI_PL) – wskaźnik stosowany w Polsce do monitorowania jakości wód rzecznych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

¹³ Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2015 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi, 2016.

zachodzących w wodach podziemnych i mieszczą się z zakresie tła hydrogeochemicznego. Żaden ze wskaźników jakości wody podziemnej w Radomsku nie przekracza wartości dopuszczalnych dla wody przeznaczonej dla spożycia przez ludzi.

Powietrze

Miasto Radomsko należy do gmin województwa łódzkiego objętych programem ochrony powietrza oraz planem działań krótkoterminowych ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłów zawieszonych i poziomu docelowego benzo(α)pirenu zawartego w pyle zawieszonym PM10. Na nienajlepszą jakość powietrza atmosferycznego w mieście wpływ mają zakłady przemysłowe, ruch samochodowy oraz niska emisja z lokalnych kotłowni w sezonie grzewczym. W ramach przeprowadzanych pomiarów pasywnych, z miesięcznym okresem ekspozycji próbek, określono, że największe zanieczyszczenie powietrza znajduje się w centralnej części miasta. Wpływ na taki stan rzeczy mają liczne źródła niskiej emisji, zanieczyszczenia emitowane przez transport oraz specyficzna tkanka miejska, charakteryzująca się zwartą i gęstą zabudową, niesprzyjającą przewietrzaniu tej części miasta.

W 2015 roku notowano w Radomsku największe przekroczenia pyłu zawieszonego PM10 wśród wszystkich miast województwa łódzkiego. Obszar przekroczeń norm zajmuje powierzchnię 26,1 km², zamieszkiwany jest przez 39,9 tys. osób. Jest to obszar o przeważającym charakterze miejskim. Emitowany ładunek pyłu zawieszonego PM10 ze wszystkich typów źródeł wynosi 1 313,9 Mg, stężenia średnie dobowe z pomiarów w Radomsku osiągają 101,6 µg/m³ liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego wynosi 80. W stężeniach przeważa emisja powierzchniowa i napływowa. Radomsko cechuje się także maksymalnymi w województwie łódzkim stężeniami benzo(α)pirenu w pyle zawieszonym PM10, osiagającymi 10,8 ng/m³¹⁴. W strefie centralnej miasta obserwuje się także przekroczenia norm dwutlenku siarki, dwutlenku azotu oraz benzenu.

Hałas

Lokalizacja miasta przy jednej z głównych dróg krajowych oraz ważnych drogach wojewódzkich powiązane jest z występowaniem zwiększonego poziomu hałasu emitowanego przez komunikację. Natężenie ruchu, rodzaj pojazdów, organizacja ruchu i rodzaj nawierzchni to czynniki wpływające na natężenie hałasu. Największe notuje się wzdłuż dróg krajowych nr 91 i nr 42. Dodatkowym liniowym źródłem hałasu jest przebiegająca przez miasto linia kolejowa.

Poza liniowymi źródłami hałasu w Radomsku występują także źródła punktowe, do których zaliczyć należy zakłady przemysłowe, przede wszystkim takie jak: Fameg Sp. z o.o., A.S.A. Eko-Radomsko Sp. z o.o., dawną Odlewnię FON-SKB, Okręgową Spółdzielnię Mleczarską. Zgodnie z obowiązującymi przepisami dopuszczalny poziom hałasu w środowisku powodowany przez poszczególne grupy źródeł hałasu wynosi: 45 dB w porze dziennej i 40 dB w porze nocnej. Ostatnie pomiary hałasu w Radomsku

---

¹⁴ Uchwała nr LIII/945/14 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 października 2014 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXXV/690/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 kwietnia 2013 roku w sprawie programu ochrony powietrza dla strefy w województwie łódzkim w celu osiągnięcia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego i poziomu docelowego benzo(α)pirenu zawartego w pyle zawieszonym PM10 oraz planu działań krótkoterminowych.

były prowadzone w roku 2009. Zanotowano wówczas przekroczenia norm we wszystkich miejscach pomiarowych. Największe odnotowano przy ul. Narutowicza (o 12,2 dB) oraz Brzeźnickiej (o 11,7 dB) i Krakowskiej (o 11,4 dB). W bezpośrednim sąsiedztwie dróg w centrum miasta można spodziewać się poziomu hałasu zbliżonego do natężenia progowego (75 dB). Dotyczy to rejonów ulic Kościuszki, Narutowicza, Krasickiego, Brzeźnickiej, Sierakowskiego. Według wieloletniego planu działań WIOŚ w Łodzi następane badania poziomu hałasu będą realizowane w 2018 roku.

Azbest

Azbest jest nazwą handlową odnoszącą się do sześciu minerałów włóknistych z grup serpentynów i amfiboli. Znajduje się w wykazie¹⁵ substancji niebezpiecznych jako substancja o udokumentowanych działaniu rakotwórczym kategorii 1, stanowiąca poważne zagrożenie zdrowia z następstwem narażenia na długotrwałe oddziaływanie na drogi oddechowe. Odpady zawierające azbest to odpady powstające przy demontażu wyrobów azbestowo-cementowych lub wyrobów izolacyjnych zawierających azbest. W trakcie prowadzenia prac demontażowych, podczas szlifowania wyrobów, cięcia czy łamania płyt elewacyjnych powstaje pył, zawierający włókna respirabilne zawieszane w powietrzu, które mają właściwości rakotwórcze. Z tego względu odpady zawierające azbest zaklasyfikowano jako odpady niebezpieczne. Ryzyko wchłaniania włókien azbestowych występuje podczas pracy z minerałami azbestowymi oraz podczas kruszenia i obróbki produktów azbestowo-cementowych. Od roku 1997 obowiązuje zakaz wprowadzania na terytorium Polski azbestu i wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest.

W 2010 roku przeprowadzono na terenie Miasta Radomska inwentaryzację wyrobów zawierających azbest. Została ona przeprowadzona na zasadzie wizji terenowej. Wykonany w wyniku inwentaryzacji spis należy uznać za pełny i wiarygodny. W Mieście Radomsko stwierdzono występowanie 50 336 m² wyrobów. Na 597 zinwentaryzowanych budynków, zawierających azbest aż 525 (88%) zaliczono do pierwszego stopnia pilności, gdzie konieczna jest bezzwłoczna wymiana bądź naprawa). Azbest znajdujący się na terenie powiatu występuje przede wszystkim w postaci płyt falistych znajdujących się głównie na dachach budynków, płyt płaskich dachowych typu „karo” oraz w niewielkiej ilości płaskich płyt elewacyjnych. W Mieście Radomsko rozmieszczenie materiałów zawierających azbest kształtuje się w miarę równomiernie we wszystkich jednostkach. Największa powierzchnia wyrobów zawierających azbest znajduje się w następujących obszarach:

- nr 3 – 9 627 m² (19,13% wszystkich powierzchni zawierających azbest),
- nr 5 – 6 311 m² (12,54%),
- nr 2 – 5 561 m² (11,05%).

Materiały zawierające azbest, będące potencjalnym zagrożeniem dla zdrowia mieszkańców stanowią duży problem w Mieście Radomsko. Przytoczone powyżej dane, pokazują, że wskazane jednostki znacznie przekraczają średnią, biorąc pod uwagę wskaźnik powierzchni wyrobów zawierających azbest w m² na 100 osób. Szczegóły dla całego miasta zawiera poniższa tabela.

---

¹⁵ załącznik do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2005 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 201, poz. 1674)

Tabela 16. Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m², na tle jednostek Miasta Radomska w 2015 r.

nr jednostki	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m ²	% powierzchni zawierającej azbest	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m ² na 100 osób
Nr 1	1 030	2,05%	21,16
Nr 2	5 561	11,05%	347,35
Nr 3	9 627	19,13%	691,1
Nr 4	3 649	7,25%	126,97
Nr 5	6 311	12,54%	607,41
Nr 6	316	0,63%	2,67
Nr 7	2 096	4,16%	52,44
Nr 8	4 238	8,42%	104,28
Nr 9	2 815	5,59%	214,56
Nr 10	3 112	6,18%	74,34
Nr 11	3 960	7,87%	185,31
Nr 12	4 014	7,97%	77,78
Nr 13	0	0,00%	0
Nr 14	3 607	7,17%	208,5
razem	50 336	100%	108,92

źródło: Opracowanie własne

Od 2012 roku, Zgodnie z Uchwałą Rady Miejskiej w Radomsku Nr XXIII/176/12 z dnia 21 marca 2012 roku w sprawie uchwalenia „Regulaminu finansowania zadań z zakresu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu miasta”, Radomsko wprowadziło dotowania operacji usuwania odpadów zawierających azbest. Pokrywane jest 100% kosztów związanych z tą operacją, środki pochodzą z Narodowego Funduszu Ochrony Zdrowia, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Łodzi oraz z budżetu miasta.

Ochrona i walory przyrodnicze

Lesistość miasta jako regionu silnie przekształconego antropogenicznie jest niewielka i wynosi 2,9%. W Radomsku walory przyrodnicze skupiają się przede wszystkim w parkach i skupiskach zieleni na terenach w niewielkim stopniu przekształconych przez człowieka. Tereny zielone ułożone są w dolinie rzeki Radomki, największe walory prezentują te znajdujące się w północnej i południowej części miasta. Dominującymi siedliskami w dolinie rzeki są łągi i grądy. Mają one charakter silnie

przekształcony antropogenicznie. Lasy i zadrzewienia wzbogacone są przez rośliny synantropijne, które wypierają z siedlisk rośliny lokalne.

Na terenie miasta nie występują obszary prawnie chronione, wśród form ochrony przyrody występują jedynie pomniki przyrody. Są to:

- dwie lipy drobnolistne na terenie Cmentarza Starego,
- lipa drobnolistna przy ulicy Krańcowej,
- pięć dębów szypułkowych na terenie Miejskiej Biblioteki Publicznej,
- klon zwyczajny na terenie Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Zieleń miejska w postaci parków i skwerów zajmuje powierzchnię 12,75 ha. Wykaz najważniejszych terenów zielonych zawiera poniższa tabela

Tabela 17. Struktura zieleni miejskiej w Radomsku, wg rodzaju i powierzchni (w ha).

rodzaj i lokalizacja	Powierzchnia (w ha)
park przy Armii Krajowej	4,21
park przy ulicy Piłsudskiego	3,22
Miasteczko Ruchu Drogowego	1,55
skwer przy zakładach A.S.A. Eko-Radomsko	0,93
skwer przy Placu 3 Maja	0,74
skwer w dolinie Radomki ze skarpami	0,48
skwer przy ulicy Reymonta	0,37
skwer przy Urzędzie Miasta	0,34
skwer przy ulicy Sierakowskiego	0,33
skwer przy Urzędzie Stanu Cywilnego	0,29
skwer przy ulicy Sienkiewicza	0,16
skwer przy ul. Żeromskiego	0,07
skwer przy kinie	0,06
skwer przy pomniku Konstytucji 3 maja	0,03
zieleniec przy skrzyżowaniu Krakowskiej i Targowej	0,03
zieleniec przy skrzyżowaniu Tysiąclecia, Krakowskiej i Targowej	0,09
zieleniec przy dworcu kolejowym	0,02

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Programu Ochrony Środowiska Miasta Radomsko

Południowa część gminy, wraz z sąsiadującymi gminami w województwa śląskiego (gminy Kruszyna i Gidle) położona jest w korytarzu ekologicznym o znaczeniu krajowym, fragmencie ESOCH – Europejskiego Systemu Obszarów Chronionych. Obowiązuje w nim ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie powiązań funkcjonalnych z terenami przyległymi, stosowanie różnorodnych form ochrony przyrody. Obejmuje on dolinę Warty wraz z obszarem Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (umiejscowionego w utworach kredowych). W jego skład wchodzi:

- obszary węzłowe – podstawowe elementy systemu przyrodniczego miasta, o znaczeniu klimatycznym, hydrologicznym i biologicznym, obejmujące rozległe kompleksy leśne poza granicami Miasta Radomsko oraz odcinek rzeki Radomki.
- węzły ekologiczne – elementy wspierające system przyrodniczy miasta; należą do nich węzły: „Miłaczki” położony w południowo zachodniej części miasta oraz „Wymysłówek”, zlokalizowany w północno-wschodniej części miasta.

- korytarze ekologiczne – podstawowe elementy łącznikowe systemu przyrodniczego miasta, łączące obszary i węzły w funkcjonalną całość; do korytarzy ekologicznych należą: dolina Radomki między ulicami: Targową i Kraszewskiego, obszar Bartodziejów Bankowych oraz Stobiecka Miejskiego.
- sięgacze ekologiczne – wspomagają łącznikowe części systemu przyrodniczego miasta, są to doliny (płaskodenne i nieckowate).

Miejskie kompleksy zielone są nieustannie poddawane antropopresji. Zjawisko to objawia się przede wszystkim wydeptywaniem runa, niszczenia młodych nasadzeń, zaśmiecania.

I.6.2 Identyfikacja problemów w sferze środowiskowej

1. Słaba jakość wód powierzchniowych, które zakwalifikowane są do najgorszej klasy czystości, co oznacza, że wartości wskaźników jakości wody potwierdzają znaczący wpływ oddziaływania antropogenicznego; wody nie spełniają wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.
2. Zła jakość powietrza atmosferycznego objawiająca się jednymi z największych w województwie przekroczeń pyłów zawieszonych PM_{2,5} i PM₁₀ w powietrzu oraz benzo(α)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀. Przekraczanie poziomu pyłów dominuje przede wszystkim w sezonie grzewczym, gdy aktywna jest duża liczba źródeł lokalnej emisji. Dodatkowo źródłem zanieczyszczeń jest duży ruch samochodowy w mieście.
3. Przekroczone normy hałasu w mieście. Źródłami liniowymi hałasu jest ruch samochodowy na drogach krajowych i wojewódzkich oraz w centrum miasta, a także linia kolejowa przecinająca miasto. Do źródeł punktowych zaliczyć należy lokalne zakłady przemysłowe.
4. Duża liczba powierzchni wyrobów zawierających azbest. Występują one w większości (13 na 14 stref), poza strefą nr 13, mająca charakter niezamieszkały, na terenie której istnieje wyłącznie zabudowa przemysłowa. W pozostałych strefach występuje zabudowa jedno i wielorodzinna. Azbest jako materiał generujący odpady stwarzający zagrożenie dla życia oraz zdrowia ludzi stanowi poważny problem. Rozmieszczenie materiałów zawierających azbest występuje we wszystkich zamieszkałych jednostkach Miasta Radomsko.

II. Założenia procesu rewitalizacji

II.1. Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

Kompleksowa rewitalizacja może być podejmowana wyłącznie na obszarach zdegradowanych, dla których interwencja została zaplanowana w programie rewitalizacji.

Na etapie programowania rewitalizacji konieczne jest więc wyznaczenie obszarów zdegradowanych, w których mierniki poziomu rozwoju społecznego oraz gospodarczego, środowiskowego i przestrzennego są na niskim poziomie, a spośród nich konkretnego obszaru lub obszarów o relatywnie najgorszej sytuacji, tym samym predestynowanych do objęcia kompleksową interwencją w zakresie rewitalizacji.

Dla potrzeb wyznaczenia obszaru zdegradowanego w mieście Radomsko określono listę potencjalnych wskaźników zgodnych z zapisami *Wytycznych Ministerstwa Rozwoju*¹⁶. Obszary zdegradowane zostały wyznaczone w procesie porównywania wewnątrzmięjskiego stopnia zróżnicowania poszczególnych wskaźników cząstkowych, określających poziom degradacji.

Pierwszym krokiem w procesie porównywania wewnątrzmięjskiego stopnia zróżnicowania poszczególnych wskaźników cząstkowych była analiza uwarunkowań przestrzenno - funkcjonalnych miasta, skutkujących podziałem obszaru miasta na mniejsze jednostki/dzielnice/osiedla. Dla przestrzennego zobrazowania wyników analizy Miasto - nie posiadające formalnego podziału na dzielnice - podzielono na 14 podobszarów (grupujących wszystkie 305 ulic w Radomsku).

Jednostki wewnątrzmięjskie wydzielono korzystając z zaproponowanej przez Liszewskiego¹⁷ metody klasyfikacji terenów miejskich (z niewielkimi modyfikacjami). Klasyfikacja została skonstruowana tak, by łączyła w sobie trzy najważniejsze, w kontekście założonego celu, cechy terenów miejskich:

- funkcję terenu,
- fizjonomię (jego budowę przestrzenną i charakter zabudowy),
- intensywność użytkowania (poziomą i pionową).

Jednostki wewnątrzmięjskie zostały wyznaczone dla obszaru mieszkalnictwa w granicach administracyjnych miasta Radomsko, w oparciu o kryterium morfologii zabudowy, rozumianej jako jednolite ukształtowanie i zagospodarowanie przestrzeni miasta – jednostki wydzielano kierując się granicami występowania analogicznej zabudowy oraz funkcji wynikającej z tej zabudowy. W toku badania wyznaczono jedną jednostkę niezamieszkałą (nr 13), położoną na peryferiach miasta, stanowiącą teren zabudowy przemysłowej.

Opracowanie objęło więc swym zasięgiem 305 ulic w mieście Radomsku. Dla wydzielonych obszarów pozyskano materiał statystyczny dostępny w zasobach Urzędu Miasta Radomska, jak i specjalnie w tym

---

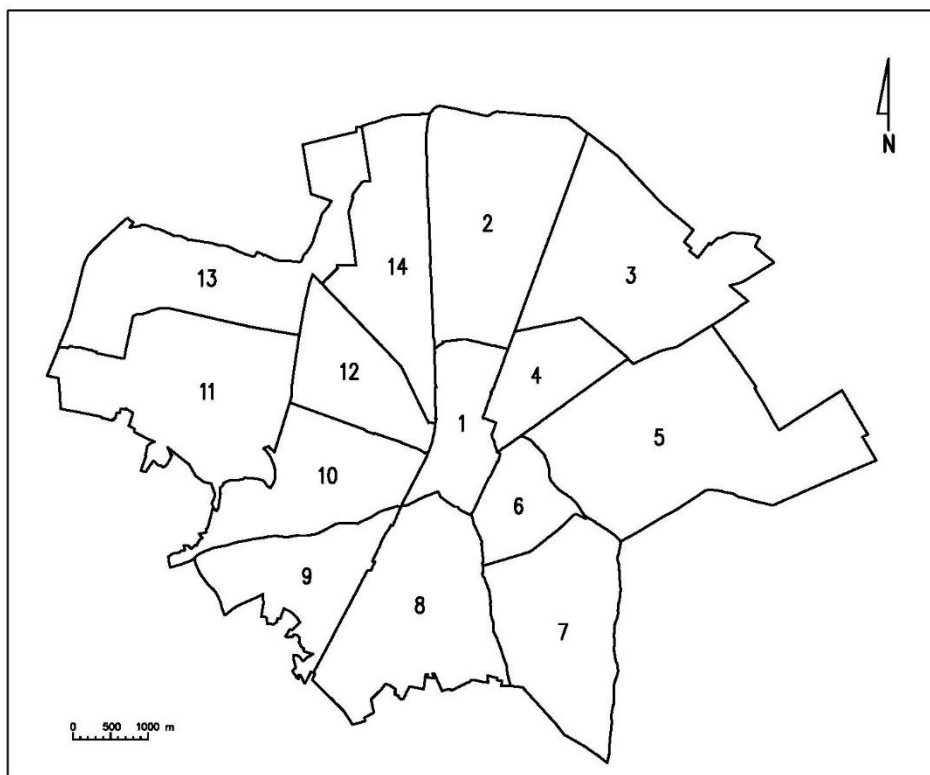
16 Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Rozwoju, 2 sierpień 2016 r.

17 Liszewski S. Tereny miejskie. Podział i klasyfikacja 1978

celu wygenerowany przez instytucje zewnętrzne, m.in. Powiatowy Urząd Pracy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Komendę Miejską Policji w Radomsku.

Graficzny podział miasta na powyższe strefy przedstawia poniższa rycina.

Mapa 1. Podział Miasta Radomska na jednostki pomocnicze

Źródło: opracowanie własne

Opis struktury jednostek zawarty jest w poniżej tabeli.

Tabela 18. Opis struktury jednostek pomocniczych wg stanu na 2015 r.

Nr jednostki	Granice jednostki	Dominująca funkcja	Rodzaj zabudowy	Powierzchnia w m ²	% powierzchni miasta	Liczba ludności	% ludności miasta
Nr 1	Od północy - ul. Kraszewskiego Od wschodu - ul. Narutowicza, ul. Bugaj, ul. Tysiąclecia Od południa - ul. Targowa, ul. Piłsudskiego Od zachodu - tory kolejowe	Centrum miasta Radomska, usługi centrotwórcze - w tym usługi kultury (MDK, MBP, Muzeum, Klasztor oo. Franciszkanów, Kościół św. Lamberta, Kościół św. Marii Magdaleny), handel- parki handlowe, sklepy, markety, banki itp., szkoły; Siedziba głównych jednostek administracyjnych - UM, MOPS, TBS, MPK; Przemysł- Metalurgia S.A., złomowisko, oczyszczalnia ścieków przemysłowych ASA Straż Pożarna. Dolina Radomki	Zabudowa śródmiejska, wielorodzinna, jednorodzinna. Zabudowa usługowa, w tym o powierzchni sprzedaży pow. 2000 m kw. Zakłady przemysłowe, oczyszczalnia ścieków przemysłowych	1 828 700	3,56%	4 868	10,53%
Nr 2	Od północy - granica miasta Od wschodu - ul. Narutowicza Od południa - ul. Kraszewskiego Od zachodu - tory kolejowe	Mieszkalnictwo jednorodzinne, usługi, nieużytki rolne, dolina rzeki Radomki, lasy	Zabudowa jednorodzinna i usługowa	4 950 236	9,63%	1 601	3,46%
Nr 3	Od północy i wschodu - granice miasta Od południa - ul. Słonimskiego, ul. Parkowa Od zachodu - ul. Narutowicza	Mieszkalnictwo jednorodzinne, usługi, nieużytki rolne, łąki, pola uprawne.	Zabudowa jednorodzinna	5 103 458	9,93%	1 393	3,01%
Nr 4	Od północy - ul. Parkowa Od południowego wschodu i wschodu - ul. Przedborska Od południa - ul. Bugaj, ul. Szkolna Od zachodu - ul. Narutowicza	Mieszkalnictwo jednorodzinne, usługi, ujęcie wody dla miasta Radomska, ogrody działkowe	Zabudowa jednorodzinna i usługowa	1 738 058	3,38%	2 874	6,22%
Nr 5	Od północy i wschodu - granica miasta	Mieszkalnictwo jednorodzinne, nieużytki rolne, łąki, pola uprawne.	Zabudowa jednorodzinna	6 925 893	13,47%	1 039	2,25%

	Od południa i wschodu - granica miasta Od północnego zachodu - ul. Przedborska, ul. Słonimskiego Od zachodu - ul. Wyszyńskiego, ul. Stodolna, ul. Wilsona						
Nr 6	Od północy - ul. Przedborska, ul. Wilsona Od wschodu - ul. Stodolna, ul. Jagiellońska Od południa - ul. Jagiellońska, ul. Armii Krajowej Od zachodu - ul. Tysiąclecia	Mieszkalnictwo wielorodzinne, jednorodzinne. Usługi w tym kultury- Kościoły, szkoły- min. specjalna, administracja (Urząd Miasta, Urząd Pracy, Sąd Rejonowy, ZUS), handel, Cmentarz Stary	Zabudowa wielorodzinna, jednorodzinna, usługowa	1 426 756	2,77%	11 850	25,64%
Nr 7	Od północy - ul. Jagiellońska, ul. Wyszyńskiego Od wschodu - granica miasta Od południa i zachodu - granica miasta Od zachodu - ul. Starowiejska	Mieszkalnictwo wielorodzinne, jednorodzinne. Usługi w tym kultury- Kościoły, szkoła z halą sportową, handel (min. markety), Cmentarz Nowy, Szpital Powiatowy Nieużytki rolne, łąki, pola.	Zabudowa wielorodzinna, jednorodzinna, usługowa	3 915 580	7,62%	3 997	8,65%
Nr 8	Od północy - ul. Piłsudskiego, ul. Targowa Od wschodu - Armii Krajowej, ul. Starowiejska Od południa - granica miasta Od zachodu - tory kolejowe	Mieszkalnictwo jednorodzinne, usługi, nieużytki rolne, dolina rzeki Radomki	Zabudowa jednorodzinna	4 551 969	8,85%	4 064	8,79%
Nr 9	Od północy - ul. Wymysłowska Od wschodu - tory kolejowe Od południa - granica miasta Od zachodu - ul. Jałowcowa	Mieszkalnictwo jednorodzinne, usługi, nieużytki rolne,	Zabudowa jednorodzinna	2 586 645	5,03%	1 312	2,84%
Nr 10	Od północy - ul. Brzeźnicka Od wschodu - tory kolejowe Od południa - ul. Wymysłowska Od zachodu - granica miasta i projektowana obwodnica miasta	Mieszkalnictwo jednorodzinne, wielorodzinne, usługi w tym kultury i edukacji, łąki i nieużytki rolne	Zabudowa jednorodzinna, wielorodzinna, usługowa	3 183 810	6,19%	4 186	9,06%

Nr 11	Od północy - Unii Europejskiej Od wschodu - obwodnica miasta Od południa - granica miasta Od zachodu - granice miasta, ul. Łódzka	Mieszkalnictwo jednorodzinna (historyczny układ przestrzenny dawnej wsi Stobiecko Miejskie), usługi, nieużytki rolne, łąki, pola.	Zabudowa jednorodzinna, usługowa	5 001 242	9,73%	2 137	4,62%
Nr 12	Od północnego wschodu - ul. Krasickiego Od wschodu - ul. Sucharskiego Od południa - ul. Brzeźnicka Od zachodu - obwodnica miasta	Mieszkalnictwo jednorodzinna i usługowa Funkcja przemysłowa (Fameg Sp. z o.o., Cefarm, były FON)	Zabudowa jednorodzinna, usługowa i przemysłowa	2 258 293	4,39%	5 161	11,17%
Nr 13	Od północy - granica miasta Od wschodu - ul. Sucharskiego, obwodnica miasta Od południa - ul. Brzeźnicka, Unii Europejskiej Od zachodu - granica miasta	Funkcja przemysłowa- Indesit, JYSK, PressGlass itp.	Zabudowa przemysłowa	4 559 704	8,87%	0	0,00%
Nr 14	Od północy - granica miasta Od wschodu - tory kolejowe Od południowego zachodu i zachodu ul. Krasickiego Od zachodu - ul. Sucharskiego	Mieszkalnictwo jednorodzinne, usługi Funkcja przemysłowa- były Mostostal	Zabudowa jednorodzinna, usługowa i przemysłowa	3 385 789	6,59%	1 730	3,74%
Razem gmina	51 416 133			100,00%	46 212	100,00%	

Źródło: opracowanie własne

Uzyskane dane przeanalizowano pod kątem budowy listy porównywalnych wskaźników odnoszących wartość danej zmiennej do ulicy, a następnie podobszaru. Weryfikacja wskaźników objęła następujące elementy:

1. poprawność metodologiczną - wskaźnik powinien opisywać w sposób czytelny i przejrzysty dany problem, powinien być łatwy w odbiorze przez czytelnika, łatwo weryfikowalny, powinien również różnicować przestrzeń miasta i być skonstruowany zgodnie z zasadami matematycznymi i statystycznymi.
2. poprawność przestrzenną - wskaźnik powinien zostać odniesiony do jednostki mniejszej niż gmina, w tym przypadku do ulicy.

W wyniku tak przeprowadzonej procedury wskazano listę 25 wskaźników, które zastosowano dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Wskaźniki te obejmują sferę społeczną (pomoc społeczna, ubóstwo, patologie, przestępczość, przemoc w rodzinie, poziom kapitału społecznego, poziom edukacji, poziom zadłużenia z tyt. czynszu w lokalach komunalnych), sferę gospodarczą (liczbę osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności, poziom bezrobocia, liczbę osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym, negatywne zjawiska gospodarcze) oraz sferę techniczno-środowiskową (występowanie niebezpiecznych dla zdrowia i życia ludzi odpadów - wyrobów zawierających azbest, występowanie budynków komunalnych w złym stanie technicznym), jak również sferę przestrzenno-funkcjonalną (liczba obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków).

Tabela 19. Wskaźniki oceny podsystemu społecznego, gospodarczego, środowiskowego, technicznego, przestrzenno-funkcjonalnego

Podsystem społeczny
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. ubóstwa na 1000 osób
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. alkoholizmu na 1000 osób
Liczba osób pobierających dodatki mieszkaniowe na 1000 osób
Liczba dzieci w szkołach otrzymujących stypendium socjalne na 1000 osób
Liczba osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tyt. bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 osób
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. przemocy na 1000 osób
Liczba NGO na 1000 osób
Liczba uczniów szkół podstawowych którzy zrezygnowali z nauki na 10000 osób
Podsystem gospodarczy
Liczba osób bezrobotnych na 1000 osób
Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 1000 osób
Suma negatywnych zjawisk gospodarczych wg kodów PKD 9200Z 6419Z 6492Z wraz z punktami sprzedaży alkoholu na 1000 osób
Podsystem środowiskowy
Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m2 na 100 osób
Podsystem techniczny
Ilość budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 osób
Podsystem przestrzenno-funkcjonalny
Ilość obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

II.2 Delimitacja obszaru zdegradowanego

Obszar zdegradowany, zgodnie z treścią *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* Ministerstwa Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r. to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy, tj. stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a) gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b) środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c) przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d) technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

Sytuacją kryzysową nazywamy odchylenie wartości analizowanego wskaźnika od średniej liczonej dla obszaru miasta.

W kolejnym etapie diagnozy podjęto próbę określenia, które obszary miasta Radomska charakteryzują się kumulacją ww. zjawisk kryzysowych.

Metodologię wyznaczenia obszaru zdegradowanego Radomska oparto na założeniu jednoczesnego występowania w obrębie analizowanych 25. wskaźników:

- minimum 10. wskaźników z 17. potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie społecznym (tj. przekraczających średnią wartość dla miasta),
oraz
- minimum 3. wskaźników z 5. potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie gospodarczym (tj. przekraczających średnią wartość dla miasta),
oraz
- sytuacji kryzysowej w podsystemie środowiskowym, rozumianej jako obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska, tj. obecność wyrobów zawierających azbest,
oraz
- sytuacji kryzysowej w podsystemie technicznym, rozumianej jako występowanie budynków komunalnych w złym stanie technicznym,
oraz

- sytuacji kryzysowej w podsystemie przestrzenno-funkcjonalnym, rozumianej jako występowanie obiektów zabytkowych objętych Gminną Ewidencją Zabytków.

II.2.1 Podsystem społeczny

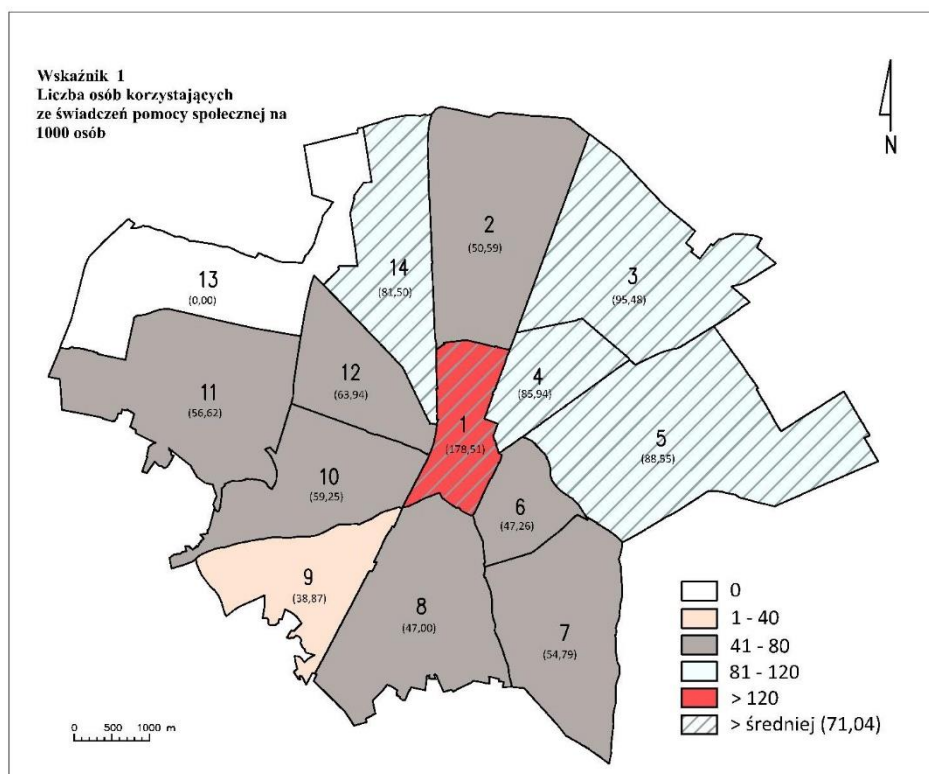
Po okresie transformacji gospodarczej miasto Radomsko doświadcza problemów strukturalnych obejmujących niedostatek miejsc pracy w połączeniu z wysokim poziomem bezrobocia, skutkujących obniżeniem bazy dochodowej gospodarstw domowych, w skrajnych zaś przypadkach – ubóstwem.

W przeliczeniu na 1 tysiąc ludności udział osób korzystających z pomocy społecznej pozostaje na bardzo wysokim poziomie w jednostce nr 1 (178,51) przy średniej wartości dla miasta 71,04.

Wysokie odchylenie powyżej wartości referencyjnej występuje również w jednostkach: nr 3 (95,48), nr 4 (85,94), nr 5 (88,55), nr 14 (81,50).

Natężenie wskaźnika poniżej wartości referencyjnej dla gminy oznacza brak sytuacji kryzysowej, co ma miejsce w przypadku jednostek nr 2, 6, 7-13.

Mapa 2. Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 osób

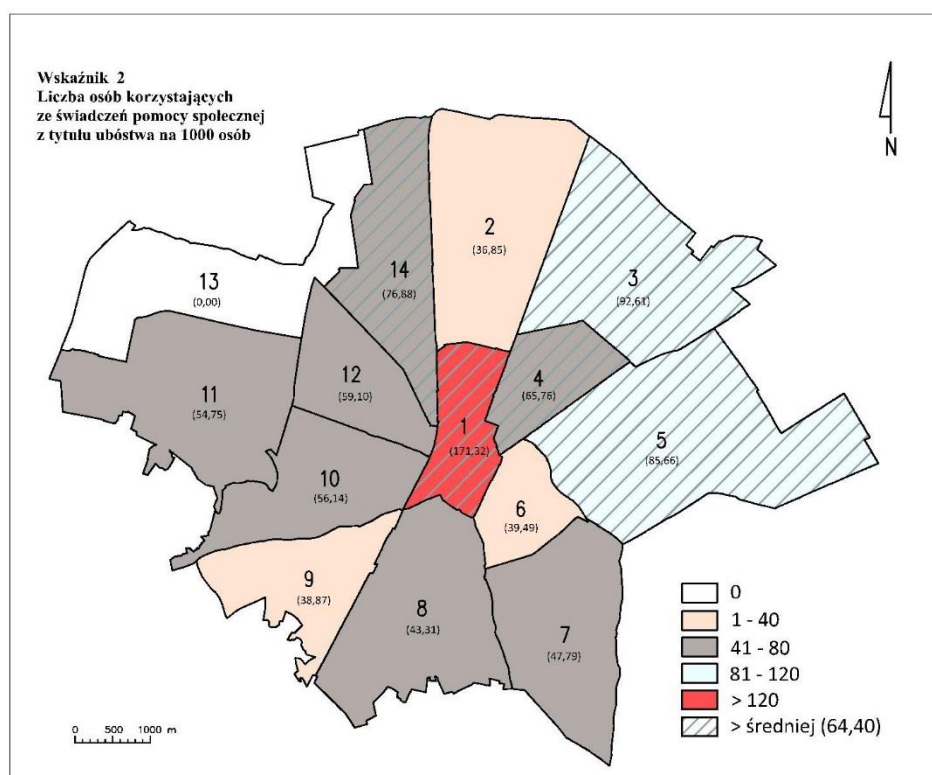

Udzielone przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej świadczenia poddano szczegółowej analizie, w wyniku której wyodrębniono dodatkowych sześć wskaźników obrazujących specyfikę problemu ubóstwa w Radomsku – liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. ubóstwa, liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. alkoholizmu, liczbę osób

pobierających dodatki mieszkaniowe, liczbę dzieci w szkołach objętych stypendium socjalnym, liczbę osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tyt. bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. przemocy.

Poziom referencyjny wskaźnika liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. ubóstwa na 1000 mieszkańców wynosi 64,4. Wskaźnik notuje najwyższe odchylenie tylko w przypadku jednostki nr 1, gdzie wynosi **171,32 (tj. o 266% więcej niż średnia dla miasta)**. Wysokie odchylenia od wartości średniej zanotowano również w przypadku jednostek nr 3,4,5,14. Pozostałe jednostki (nr 2,6-13) nie charakteryzuje kryzys w tym obszarze.

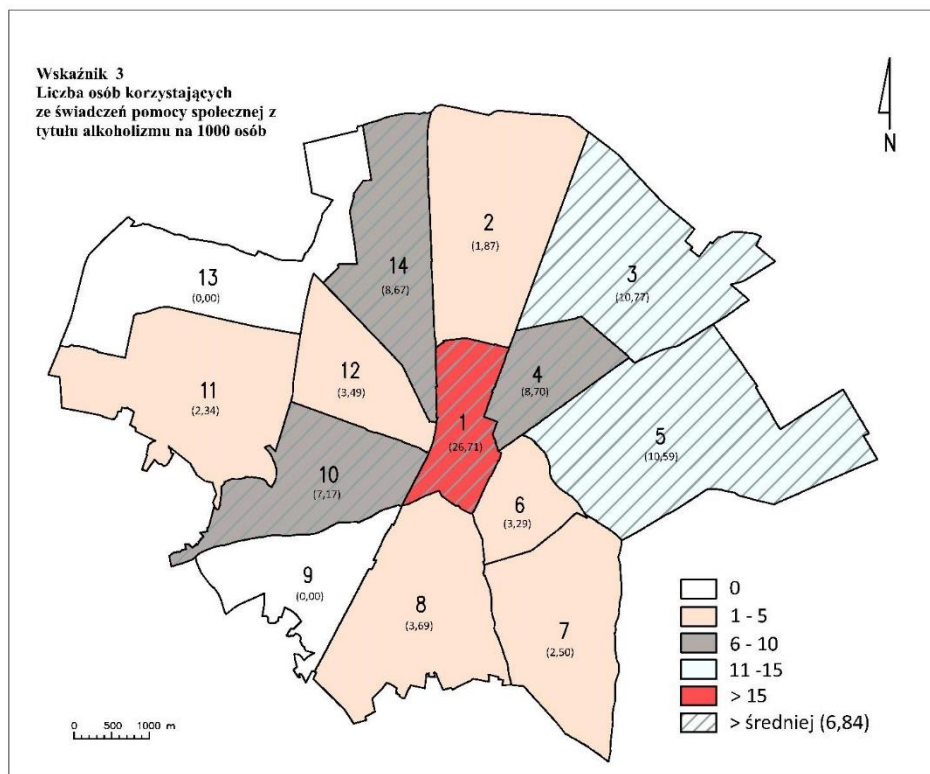
Mapa 3. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. ubóstwa na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. alkoholizmu na 1000 osób przyjmuje najwyższe wartości w jednostce nr 1 (26,71) – przy wartości referencyjnej dla miasta 6,84 – oraz w jednostkach nr 3 (10,77), nr 4 (8,7), nr 5 (10,59).

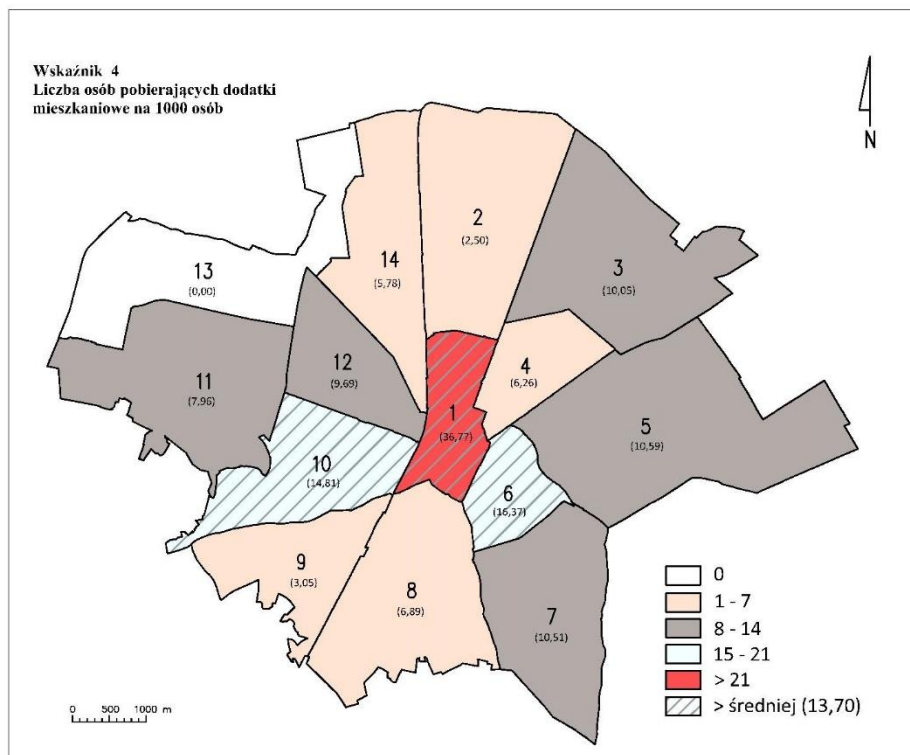
Mapa 4. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. alkoholizmu na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Wskaźnik liczby osób pobierających dodatki mieszkaniowe na 1000 osób przyjmuje najwyższe wartości w jednostce nr 1 (36,77) – przy wartości referencyjnej dla miasta 13,70 – oraz w jednostkach nr 6 (16,37), nr 10 (14,81).

Mapa 5. Wskaźnik liczby osób pobierających dodatki mieszkaniowe na 1000 osób

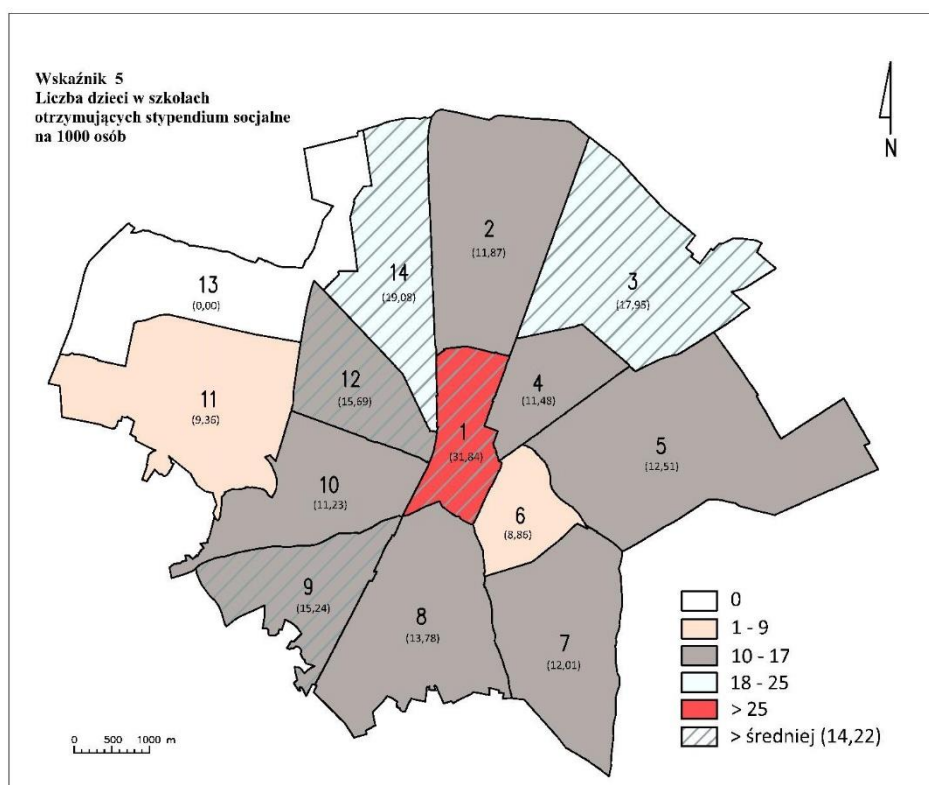

Źródło: opracowanie własne

Wskaźnik liczby dzieci w szkołach objętych stypendium socjalnym na 1000 osób przyjmuje najwyższe wartości w jednostce nr 1 (31,84) – przy wartości referencyjnej dla miasta 14,22 – oraz w jednostkach nr 3 (17,95), nr 9 (15,24), nr 12 (15,69), nr 14 (19,08).

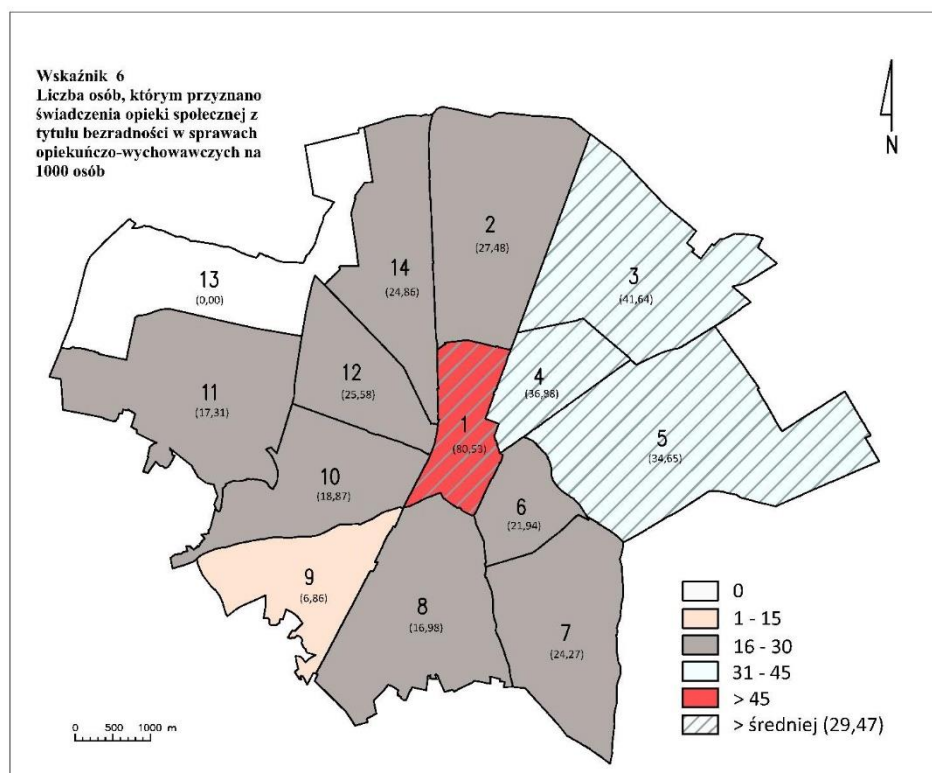
Mapa 6. Wskaźnik liczby dzieci w szkołach objętych stypendium socjalnym na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

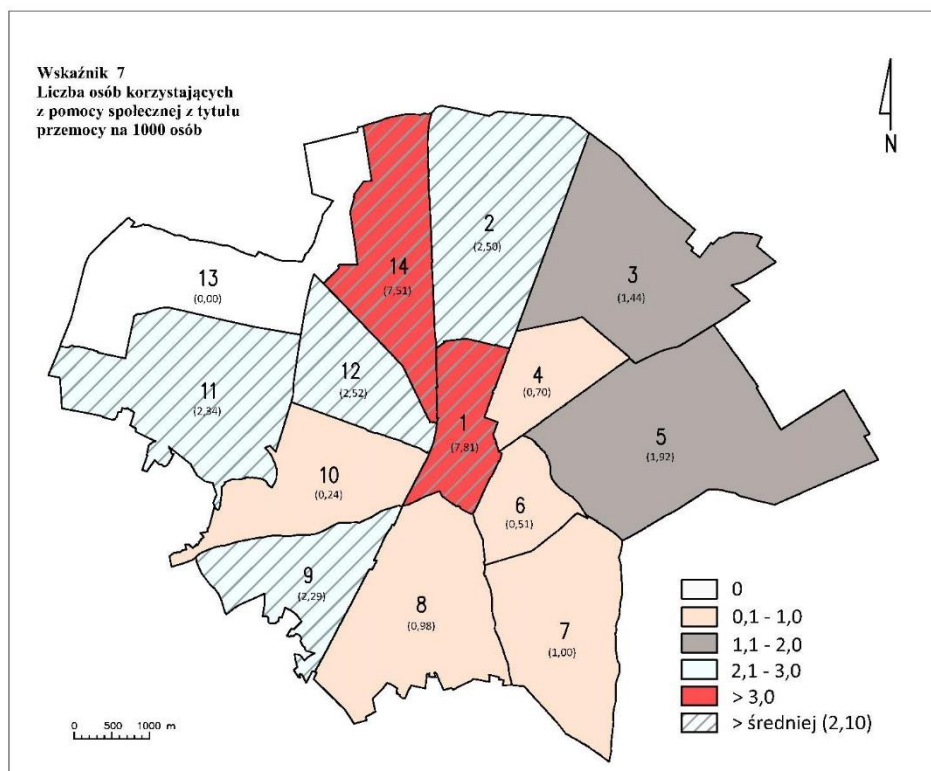
Wskaźnik liczby osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tyt. bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 osób przyjmuje najwyższe wartości w jednostce nr 1 (80,53) – przy wartości referencyjnej dla miasta 29,47 – oraz w jednostkach nr 3 (41,64), nr 4 (36,88), nr 5 (34,65).

Mapa 7. Wskaźnik liczby osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tyt. bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 osób

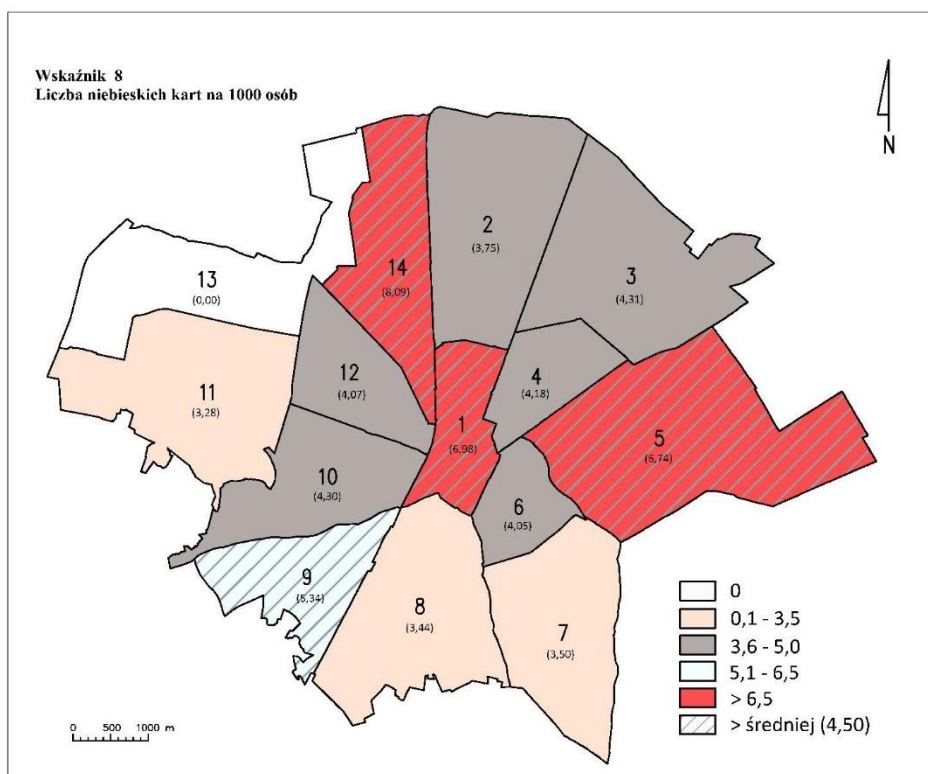
Źródło: opracowanie własne

Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. przemocy na 1000 osób przyjmuje najwyższe wartości w jednostce nr 1 (7,81) – przy wartości referencyjnej dla miasta 2,1 – oraz w jednostkach nr 14 (7,51), nr 2 (2,5), nr 9 (2,29), nr 11 (2,34), nr 12 (2,52).

Mapa 8. Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu przemocy na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Interwencje dotyczące przemocy domowej dokumentowane są za pomocą procedury „Niebieskiej Karty”. Procedurę „Niebieskie Karty” oraz wzory formularzy „Niebieska Karta” określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” i wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245), wydane na podstawie art. 9d ust.5 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.). Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada obowiązek prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” na przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia. Podejmowaniem interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą w oparciu o procedurę niebieskiej karty zajmuje się Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomsku. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców wartość wskaźnika liczby niebieskich kart na 1000 osób odbiega znacząco od średniej referencyjnej (4,5) w jednostkach: nr 1 (6,98), nr 5 (6,74), nr 9 (5,34), nr 14 (8,09).

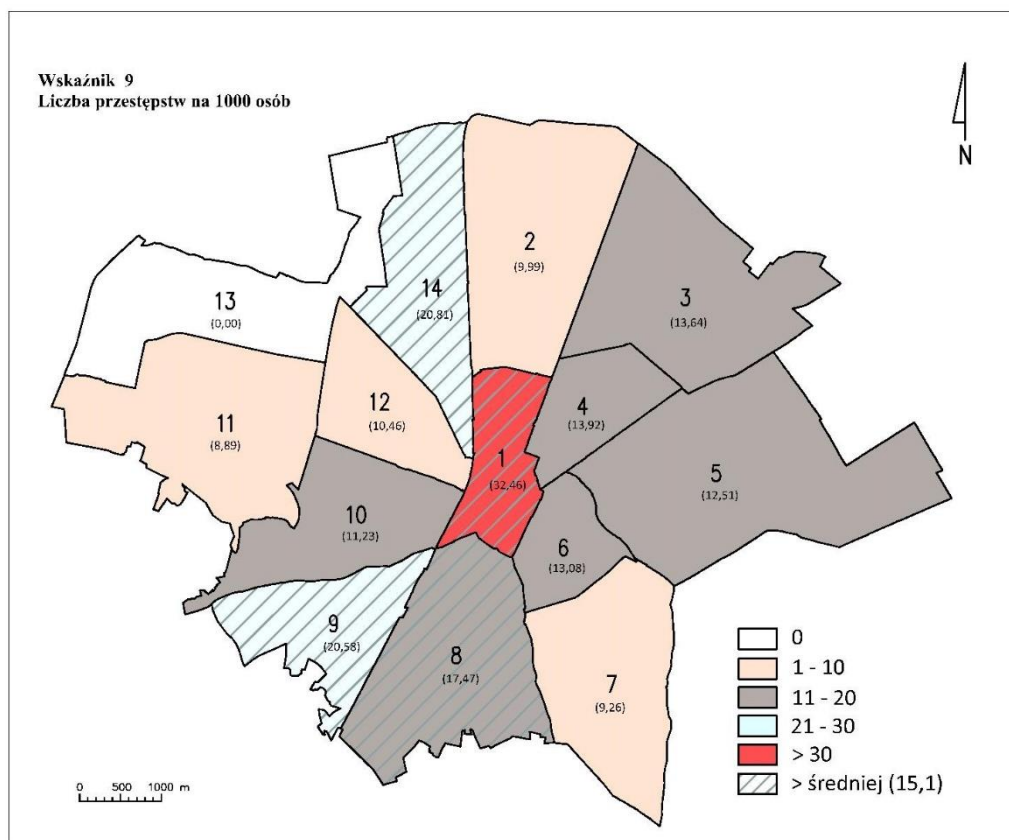
Mapa 9. Wskaźnik liczby niebieskich kart na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Dane o liczbie wykroczeń i przestępstw stwierdzonych zostały udostępnione przez Komendę Miejską Policji w Radomsku według stanu na koniec 2015 r.

Wartość referencyjna wskaźnika liczby przestępstw dla miasta Radomska w przeliczeniu na 1 tys. ludności wynosi 15,1. Najwięcej przestępstw zostało stwierdzonych w jednostce nr 1, gdzie wskaźnik przewyższa wartość referencyjną dla gminy o 215% i wynosi 32,46. Do niebezpiecznych jednostek zaliczane są również: nr 14 (wskaźnik liczby przestępstw o blisko 40% przewyższa średnią dla miasta), nr 9 (wskaźnik liczby przestępstw o 36% przewyższa średnią dla miasta), nr 8 (wskaźnik liczby przestępstw o 15% przewyższa średnią dla miasta).

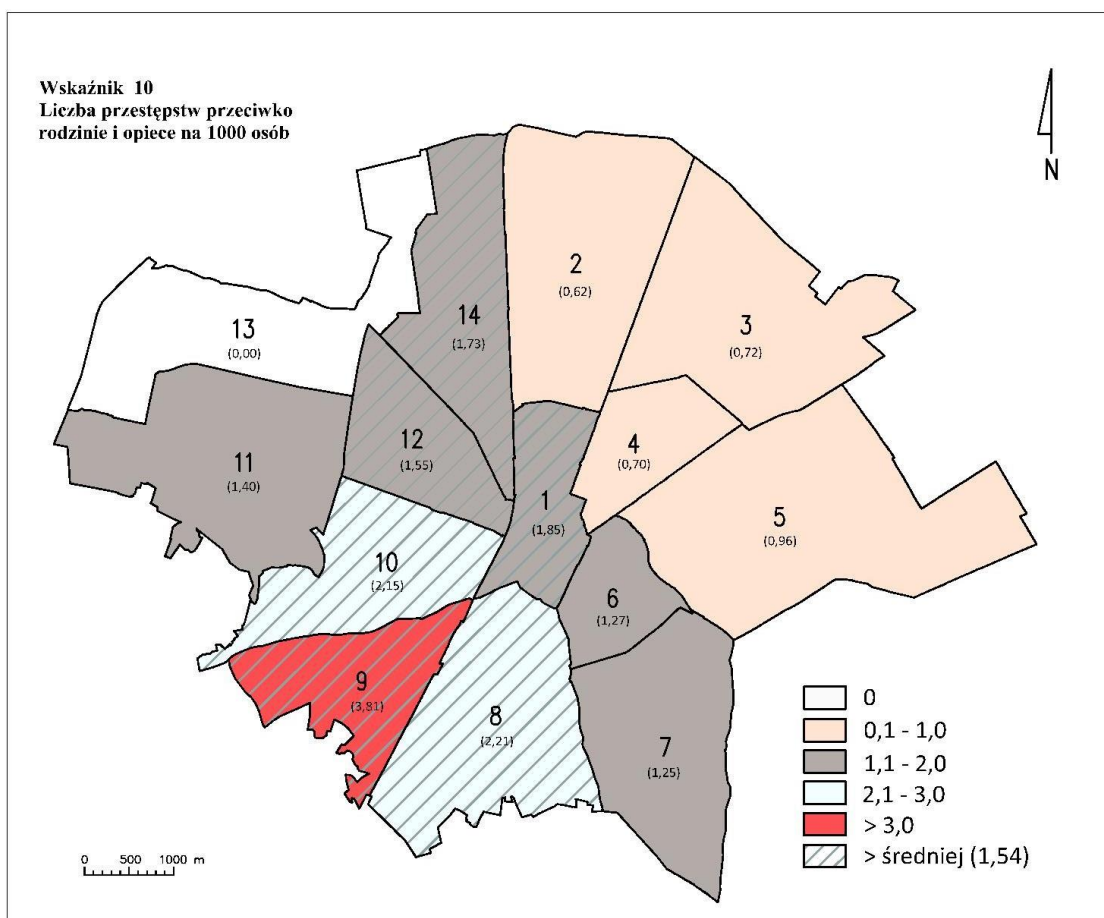
Mapa 10. Wskaźnik liczby przestępstw na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Przestępstw przeciwko rodzinie i opiece zarejestrowanych przez Komendę Miejską Policji w Radomsku odnotowano w 2015 r. w ilości 71 zdarzeń na terenie miasta. Najwięcej zdarzeń miało miejsce w jednostce nr 6 (15 zdarzeń) oraz nr 1 (9 zdarzeń). W przeliczeniu na 1000 osób wartość wskaźnika liczby przestępstw przeciwko rodzinie i opiece najwyższe odchylenie od wartości referencyjnej (1,54) osiągał w przypadku jednostek: nr 1 (1,85), nr 8 (2,21), nr 9 (3,81), nr 10 (2,15), nr 12 (1,55), nr 14 (1,73).

Mapa 11. Wskaźnik liczby przestępstw przeciwko rodzinie i opiece na 1000 osób

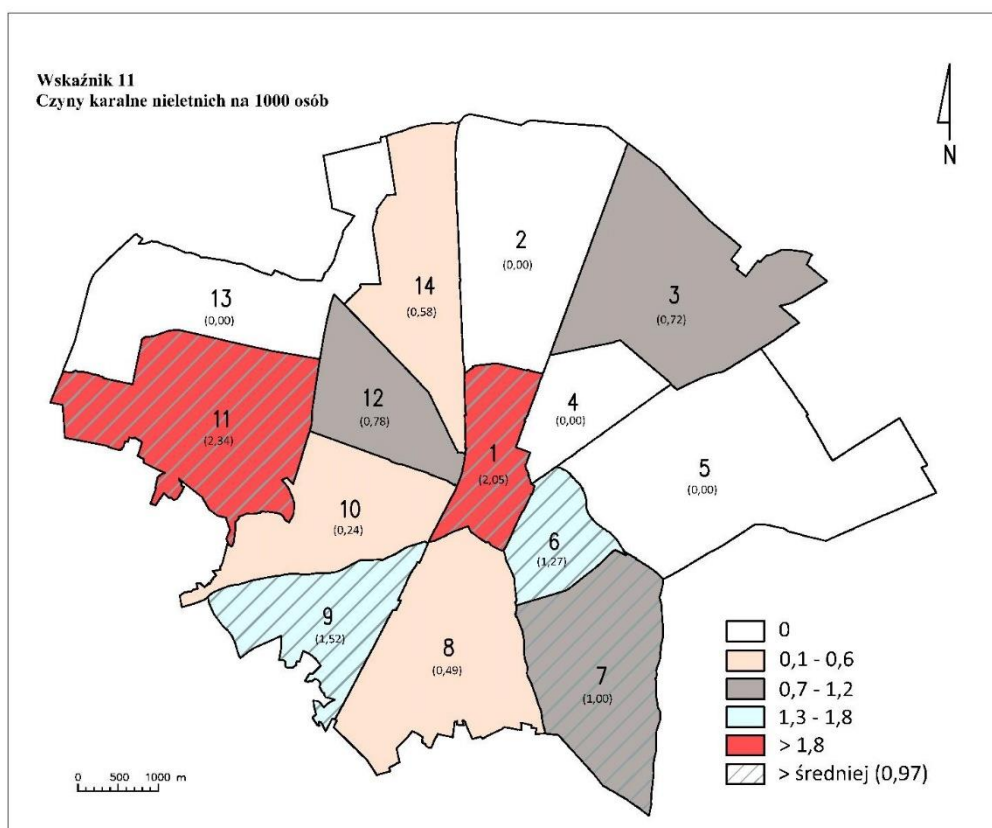

Źródło: opracowanie własne

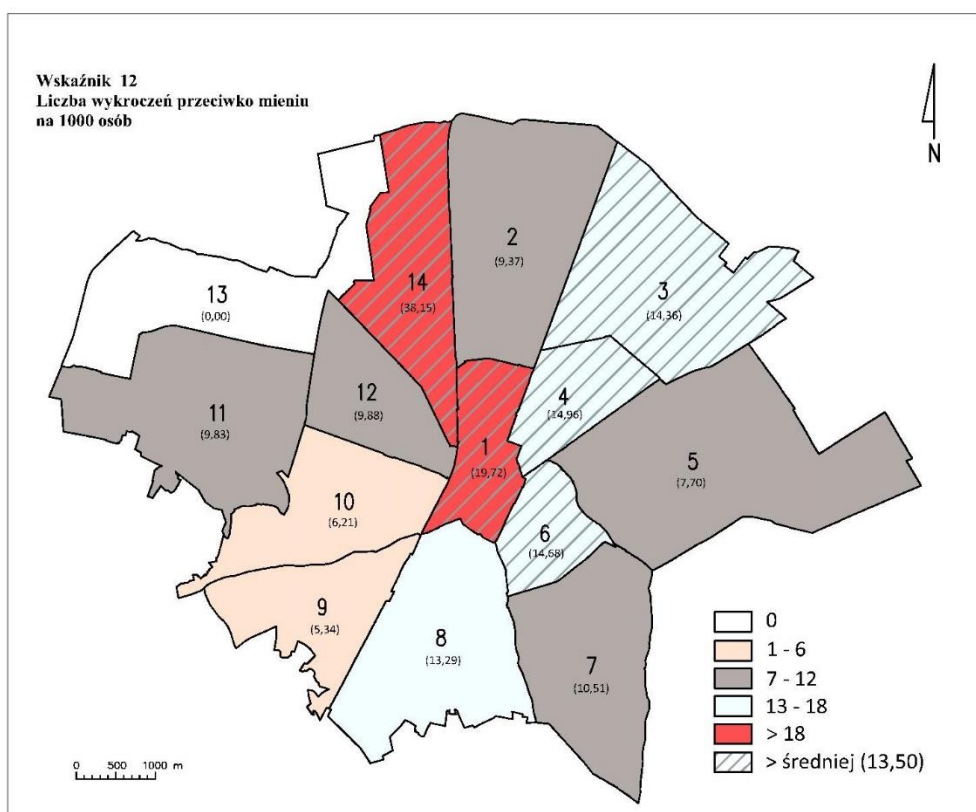
Czyny karalne nieletnich zarejestrowane przez Komendę Miejską Policji w Radomsku odnotowano w 2015 r. w ilości 45 zdarzeń na terenie miasta. Najwięcej zdarzeń miało miejsce w jednostce nr 1 (10 zdarzeń) oraz nr 6 (15 zdarzeń). W przeliczeniu na 1000 osób wartość wskaźnika liczby czynów karalnych nieletnich najwyższe odchylenie od wartości referencyjnej (0,97) osiągał w przypadku jednostek: nr 1 (2,05), nr 9 (1,52), nr 11 (2,34).

Mapa 12. Wskaźnik liczby czynów karalnych nieletnich na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Liczba wykroczeń p-ko mieniu zarejestrowana przez Komendę Miejską Policji w Radomsku w 2015 r. wyniosła 624 zdarzeń na terenie miasta. Najwięcej zdarzeń miało miejsce w jednostce nr 6 (174 zdarzenia) oraz nr 1 (96 zdarzeń). W przeliczeniu na 1000 osób wartość wskaźnika liczby wykroczeń p-ko mieniu najwyższe odchylenie od wartości referencyjnej (13,5) osiągał w przypadku jednostek: nr 1 (19,72), nr 3 (14,36), nr 4 (14,96), nr 6 (14,68) oraz nr 14 (38,15).

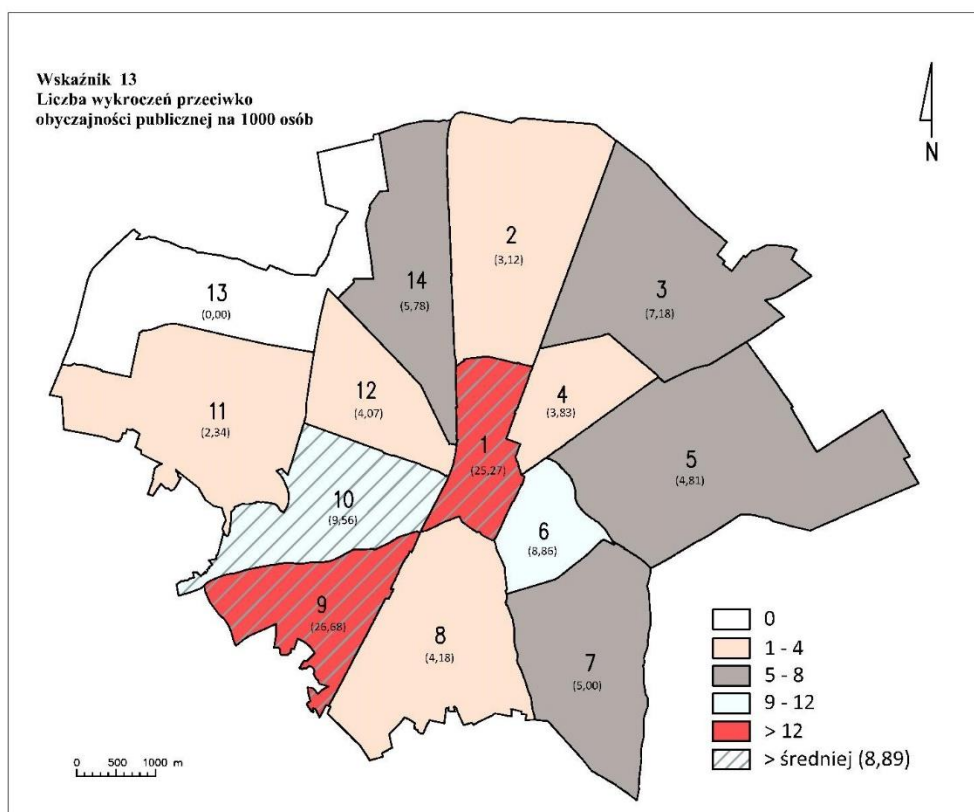
Mapa 13. Wskaźnik liczby wykroczeń p-ko mieniu na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Liczba wykroczeń p-ko obyczajności publicznej zarejestrowana przez Komendę Miejską Policji w Radomsku w 2015 r. wyniosła 411 zdarzeń na terenie miasta. Najwięcej zdarzeń miało miejsce w jednostce nr 1 (123 zdarzenia) oraz nr 6 (105 zdarzeń). W przeliczeniu na 1000 osób wartość wskaźnika liczby wykroczeń p-ko obyczajności publicznej najwyższe odchylenie od wartości referencyjnej (8,89) osiągał w przypadku jednostek: nr 1 (25,27), nr 9 (26,68) oraz nr 10 (9,56).

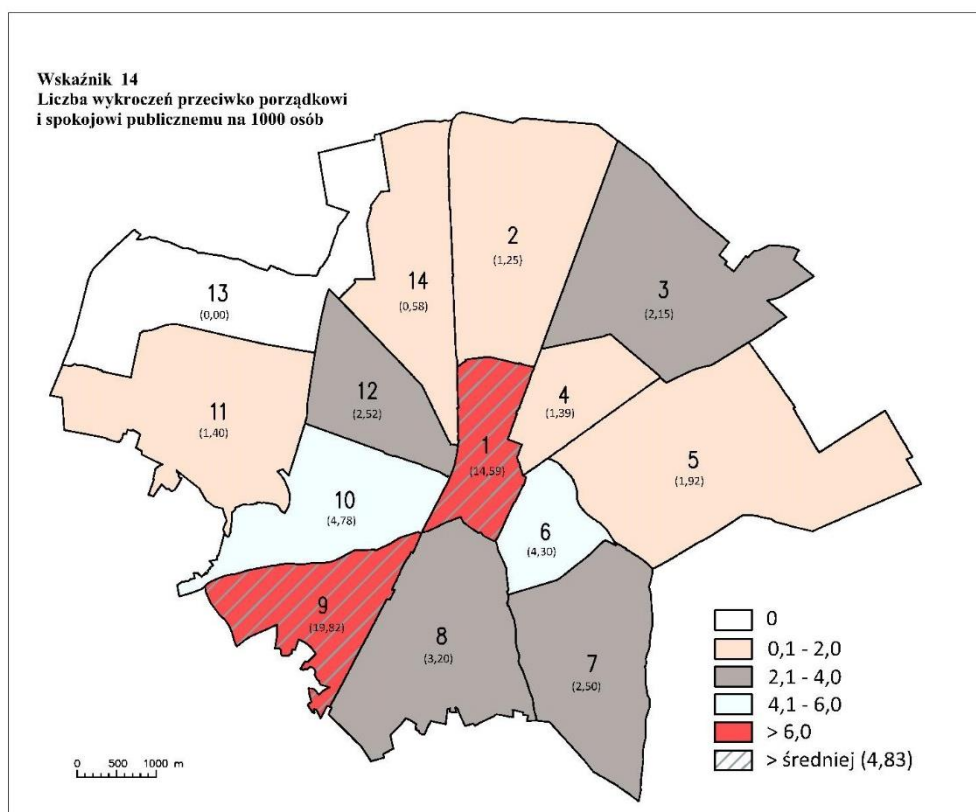

Mapa 14. Wskaźnik liczby wykroczeń p-ko obyczajności publicznej na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Liczba wykroczeń p-ko porządkowi i spokojowi publicznemu zarejestrowana przez Komendę Miejską Policji w Radomsku w 2015 r. wyniosła 223 zdarzeń na terenie miasta. Najwięcej zdarzeń miało miejsce w jednostce nr 1 (71 zdarzeń) oraz nr 6 (51 zdarzeń). W przeliczeniu na 1000 osób wartość wskaźnika liczby wykroczeń p-ko porządkowi i spokojowi publicznemu najwyższe odchylenie od wartości referencyjnej (4,83) osiągał w przypadku jednostek: nr 1 (14,59) oraz nr 9 (19,82).

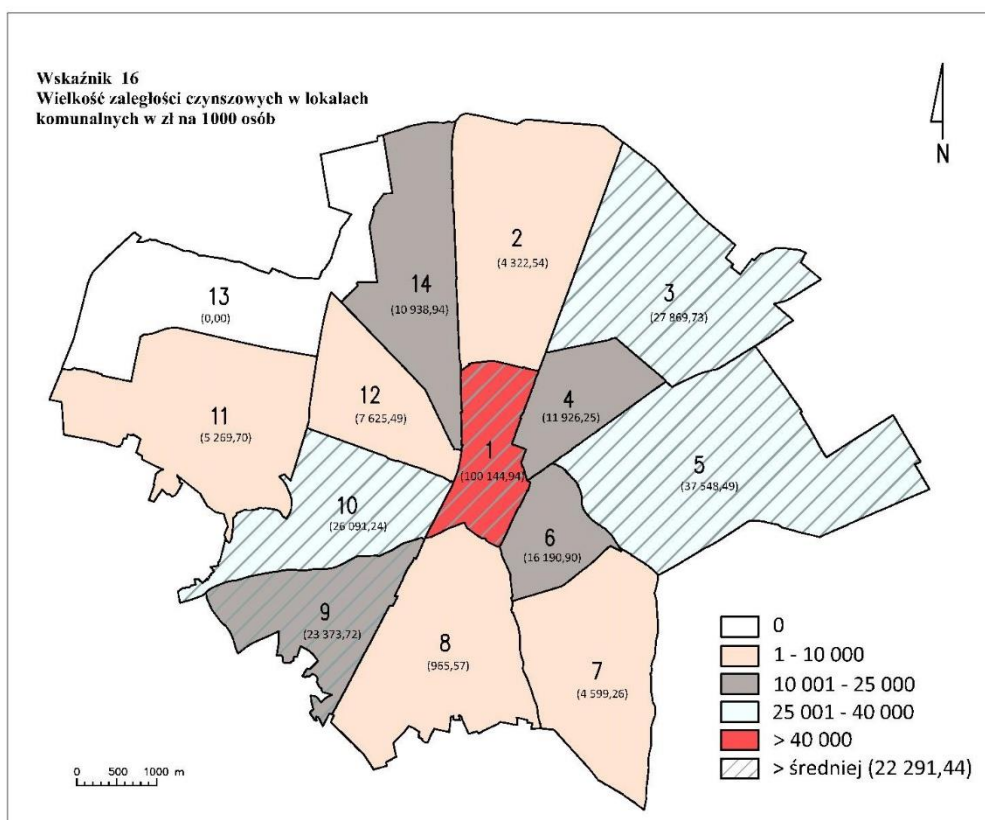
Mapa 15. Wskaźnik liczby wykroczeń p-ko porządkowi i spokojowi publicznemu na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Wg danych Urzędu Miejskiego w Radomsku, zaległości czynszowe mieszkańców gminnego zasobu mieszkaniowego łącznie na koniec 2015 r. wyniosły **1 030 132,04 zł**. W przeliczeniu na 1000 osób wartość wskaźnika zaległości czynszowych w lokalach komunalnych osiągał najwyższe odchylenie od wartości referencyjnej (**22 291,44 zł**) aż w pięciu jednostkach: nr 1 (100 144,94 zł), nr 3 (27 869,73 zł), nr 5 (37 548,49 zł), nr 9 (23 373,72 zł), nr 10 (26 091,24 zł).

Wskaźnik dla jednostki nr 1 przewyższa poziom referencyjny obliczony dla miasta o ok. **450%**. Z odniesienia wielkości zaległości czynszowych w jednostce nr 1 do jej łącznej liczby mieszkańców wynika, iż każdy mieszkaniec jednostki statystycznie posiada zadłużenie wobec miasta z tyt. czynszu w wysokości 100,15 zł.

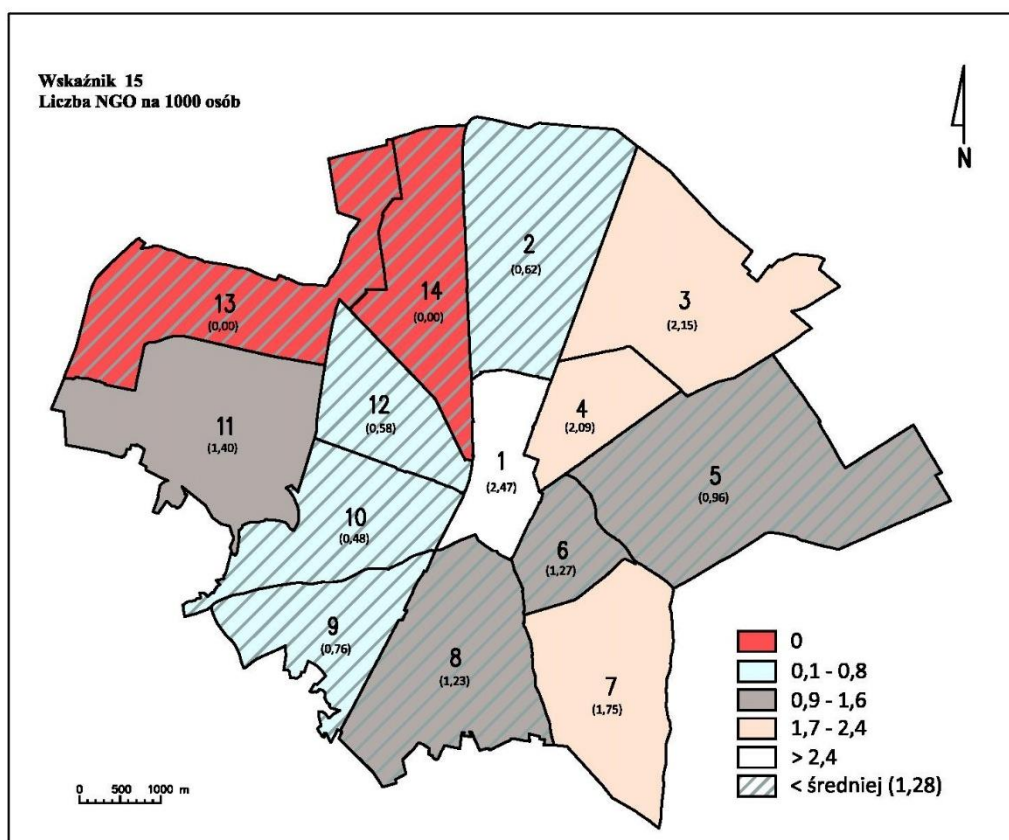
W pozostałych jednostkach nie występuje problem zaległości czynszowych w takiej skali, jaka dotyka mieszkańców jednostki nr 1.

Mapa 16. Wskaźnik zaległości czynszowych w lokalach komunalnych na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Na terenie miasta Radomska funkcjonuje 59 różnego typu fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Najwięcej z nich siedziby ma w jednostce nr 1 (12) oraz nr 6 (15). Pozostała ilość stowarzyszeń jest rozproszona po poszczególnych jednostkach. Należy podkreślić, że niezależnie od lokalizacji siedziby danej organizacji zasięg jej działania obejmuje nierzadko całe miasto. Jednostki, w których wartość wskaźnika liczby NGO na 1000 mieszkańców odbiega znacząco od średniej referencyjnej dla miasta (1,28) obejmują peryferyjne jednostki miejskie – nr 2, 5-6, 8-10, 12,14. Powyżej wartości średniej dla gminy wynosi wskaźnik obliczony dla jednostki nr 1 (2,47) oraz nr 3-4, 7, 11.

Mapa 17. Wskaźnik liczby stowarzyszeń na 1000 osób

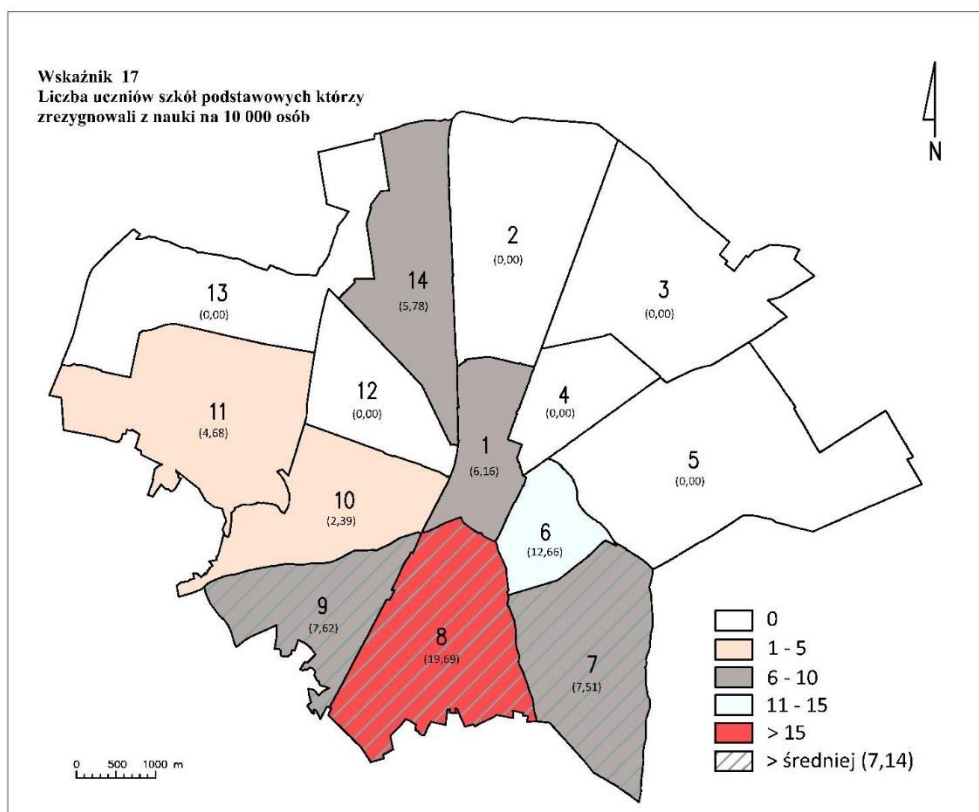

Źródło: opracowanie własne

Poziom edukacji na terenie miasta Radomska został badany za pomocą wskaźnika liczby uczniów szkół podstawowych, którzy zrezygnowali z nauki na 10 000 osób. Wg danych Urzędu Miejskiego w Radomsku, liczba uczniów szkół podstawowych, którzy zrezygnowali z nauki wyniosła w 2015 r. 33 osoby. W przeliczeniu na 10 000 osób wartość wskaźnika osiągała najwyższe odchylenie od wartości referencyjnej (**7,14**) aż w czterech jednostkach: nr 6 (12,66), nr 7 (7,51), nr 8 (19,69), nr 9 (7,62).

Mapa 18. Wskaźnik liczby uczniów szkół podstawowych, którzy zrezygnowali z nauki na 10 000 osób

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawiono rozkład przestrzenny wskaźników podsystemu społecznego na terenie miasta Radomska.

Tabela 20. Rozkład przestrzenny wskaźników podsystemu społecznego na terenie miasta Radomska

Nr jednostki	W1 - Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób	W2 - Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. ubóstwa na 1000 osób	W3 - Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. alkoholizmu na 1000 osób	W4 - Liczba osób pobierających dodatki mieszkaniowe na 1000 osób	W5 - Liczba dzieci w szkołach otrzymujących stypendium socjalne na 1000 osób	W6 - Liczba osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tyt. bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 osób	W7 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. przemocy na 1000 osób	W8 - Liczba niebieskich kart na 1000 osób	W9 - Liczba przestępstw na 1000 osób	W10 - Liczba przestępstw przeciwko rodzinie i opiece na 1000 osób	W11 - Czyny karalne nieletnich na 1000 osób	W12 - Liczba wykroczeń p-ko mieniu na 1000 osób	W13 - Liczba wykroczeń p-ko obyczajności publicznej na 1000 osób	W14 - Liczba wykroczeń p-ko porządkowi i spokoju publicznemu na 1000 osób	W15 - Liczba NGO na 1000 osób	W16 - Wielkość czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 1000 osób	W17 - Liczba uczniów szkół podstawowych którzy zrezygnowali z nauki na 10000 osób
Nr 1	178,51	171,32	26,71	36,77	31,84	80,53	7,81	6,98	32,46	1,85	2,05	19,72	25,27	14,59	2,47	100 144,94	6,16
Nr 2	50,59	36,85	1,87	2,5	11,87	27,48	2,5	3,75	9,99	0,62	0	9,37	3,12	1,25	0,62	4 322,54	0
Nr 3	95,48	92,61	10,77	10,05	17,95	41,64	1,44	4,31	13,64	0,72	0,72	14,36	7,18	2,15	2,15	27 869,73	0
Nr 4	85,94	65,76	8,7	6,26	11,48	36,88	0,7	4,18	13,92	0,7	0	14,96	3,83	1,39	2,09	11 926,25	0
Nr 5	88,55	85,66	10,59	10,59	12,51	34,65	1,92	6,74	12,51	0,96	0	7,7	4,81	1,92	0,96	37 548,49	0
Nr 6	47,26	39,49	3,29	16,37	8,86	21,94	0,51	4,05	13,08	1,27	1,27	14,68	8,86	4,3	1,27	16 190,90	12,66
Nr 7	54,79	47,79	2,5	10,51	12,01	24,27	1	3,5	9,26	1,25	1	10,51	5	2,5	1,75	4 599,26	7,51
Nr 8	47	43,31	3,69	6,89	13,78	16,98	0,98	3,44	17,47	2,21	0,49	13,29	4,18	3,2	1,23	965,57	19,69
Nr 9	38,87	38,87	0	3,05	15,24	6,86	2,29	5,34	20,58	3,81	1,52	5,34	26,68	19,82	0,76	23 373,72	7,62
Nr 10	59,25	56,14	7,17	14,81	11,23	18,87	0,24	4,3	11,23	2,15	0,24	6,21	9,56	4,78	0,48	26 091,24	2,39
Nr 11	56,62	54,75	2,34	7,96	9,36	17,31	2,34	3,28	8,89	1,4	2,34	9,83	2,34	1,4	1,4	5 269,70	4,68
Nr 12	63,94	59,1	3,49	9,69	15,69	25,58	2,52	4,07	10,46	1,55	0,78	9,88	4,07	2,52	0,58	7 625,49	0
Nr 13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0
Nr 14	81,5	76,88	8,67	5,78	19,08	24,86	7,51	8,09	20,81	1,73	0,58	38,15	5,78	0,58	0	10 938,94	5,78
Średnia dla miasta	71,04	64,4	6,84	13,7	14,22	29,47	2,1	4,5	15,1	1,54	0,97	13,5	8,89	4,83	1,28	22 291,44	7,14

Źródło: opracowanie własne

Spośród analizowanych jednostek miejskich tylko w jednostce nr 1 prawie wszystkie wartości wskaźników podsystemu społecznego znacząco odbiegają od średniej referencyjnej dla miasta. Jednostka nr 1 charakteryzuje się również koncentracją największej ilości zjawisk kryzysowych – na 17. analizowanych wskaźników aż w 15-tu przypadkach przekroczono znacząco wartość referencyjną wyliczoną dla poziomu miasta.

Również jednostki nr 9 oraz 14 charakteryzują się znaczną ilością obszarów kryzysowych (10 i powyżej).

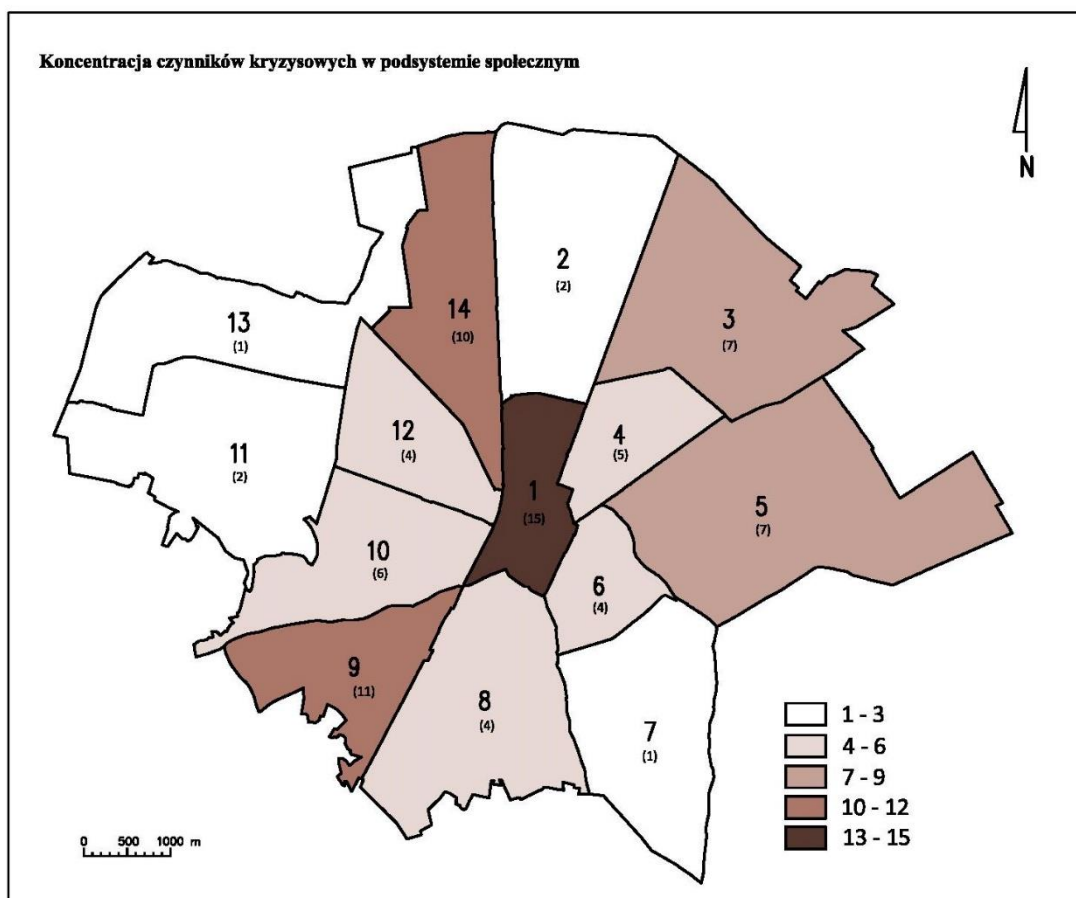
Poniżej przedstawiono zestawienie liczby wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie społecznym.

Nr jednostki	Liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie społecznym
Nr 1	15
Nr 2	2
Nr 3	7
Nr 4	5
Nr 5	7
Nr 6	4
Nr 7	1
Nr 8	4
Nr 9	11
Nr 10	6
Nr 11	2
Nr 12	4
Nr 13	1
Nr 14	10

Źródło: opracowanie własne

Rozkład przestrzenny czynników kryzysowych w podsystemie społecznym obrazuje poniższa grafika.

Mapa 19. Koncentracja czynników kryzysowych w podsystemie społecznym na podstawie liczby wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową

Źródło: opracowanie własne

II.2.2 Podsystem gospodarczy

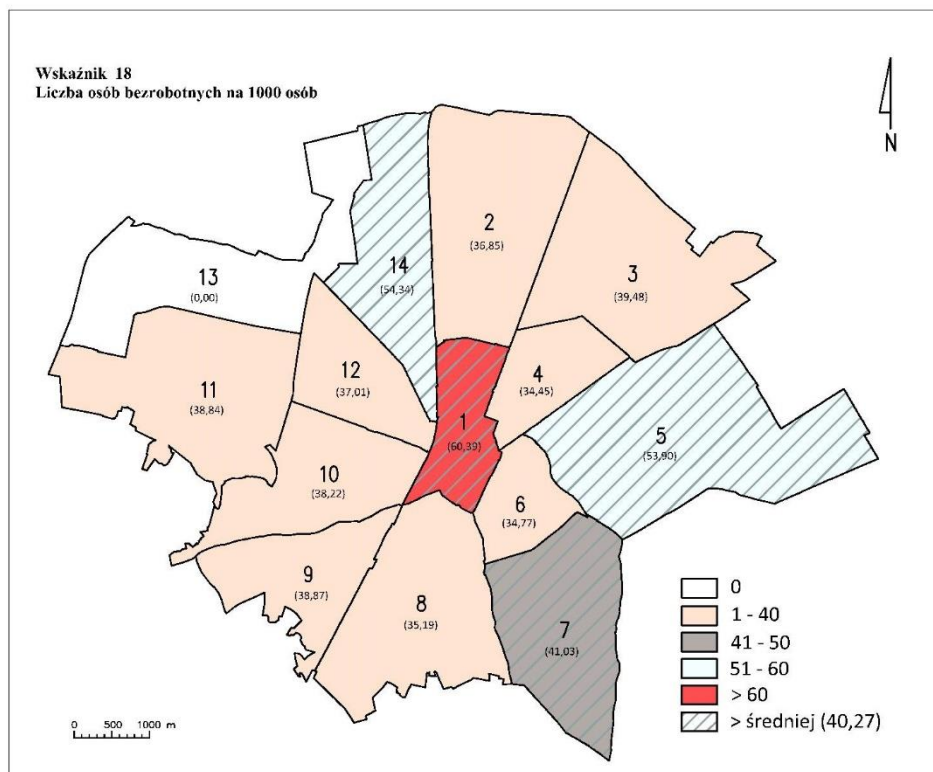
Jednym z ważnych problemów społecznych w Radomsku jest bezrobocie. Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Radomsku w 2015 r. zarejestrowanych było 1861 bezrobotnych.

Występujące na terenie miasta zjawisko długotrwałego bezrobocia jest szczególnie niekorzystne ze względu na spadek aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz rosnące zagrożenie wynikające ze względów ekonomicznych (konieczność wsparcia z tytułu pomocy społecznej). Udział ten jest ponadto silnie skorelowany z udziałem bezrobotnych o najniższym wykształceniu (wykształcenie gimnazjalne i poniżej oraz zasadnicze zawodowe).

W odniesieniu do odsetka osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności odchylenie powyżej wartości referencyjnej dla całego miasta (40,27) występuje głównie w jednostkach: nr 1 (60,39), nr 5 (53,9), nr 7 (41,03), nr 14 (54,34).

Mapa 20. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych na 1000 osób

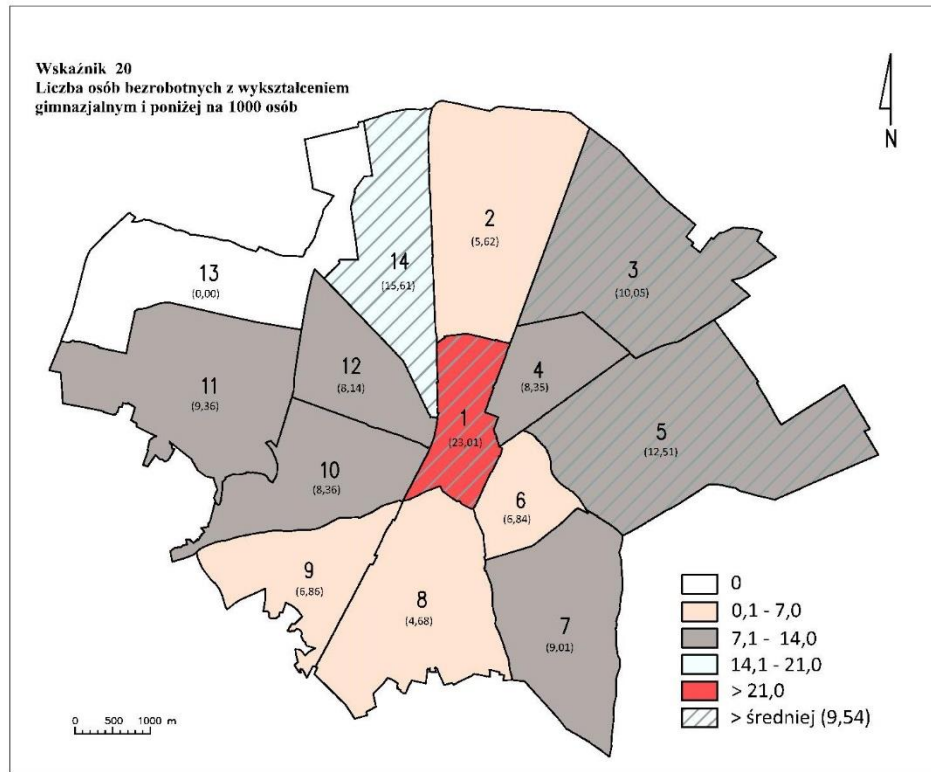

Źródło: opracowanie własne

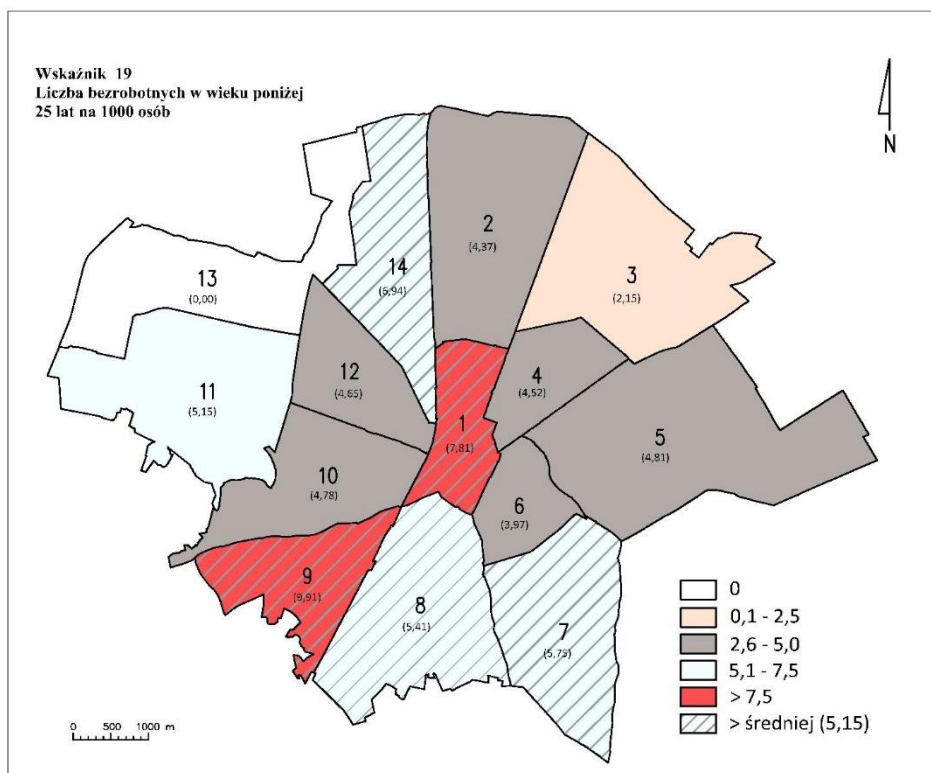
Odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej w ogólnej liczbie ludności wynosi średnio dla miasta Radomska 9,54%. Najwięcej osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem znajduje się w jednostce nr 1 (23,01), nr 3 (10,05), nr 5 (12,51) oraz nr 14 (15,61).

Mapa 21. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

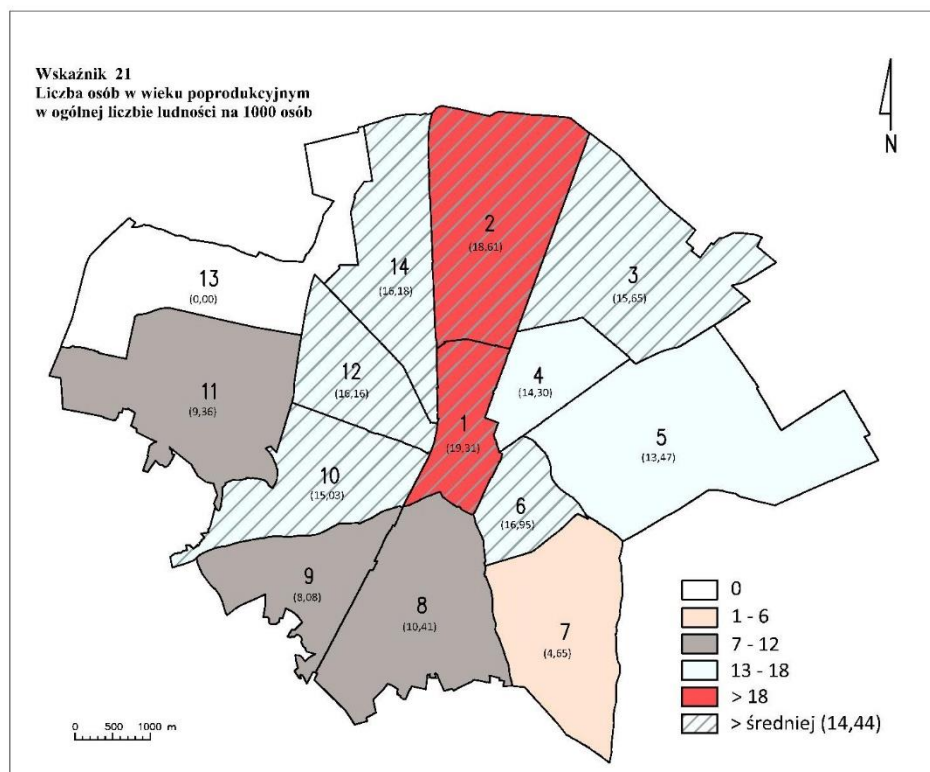
W toku wyznaczania granic obszaru zdegradowanego poddano analizie rozkład osób bezrobotnych w wieku poniżej 25 lat. Wartość referencyjna wskaźnika odsetka osób bezrobotnych w wieku poniżej 25 lat na 1000 osób wynosi w Radomsku 5,15%. Najwyższe odchylenie powyżej wartości średniej w przypadku tego wskaźnika występuje w jednostce nr 9 (9,91), nr 1 (7,81), nr 7 (5,75), nr 8 (5,41) oraz nr 14 (6,94).

Mapa 22. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych w wieku poniżej 25 lat na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Właściwa proporcja między liczbą ludności pracującej i ludności niepracującej (dzieci, ludzie starzy) ma istotne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego miasta. Zmiana tej proporcji, polegająca na wzroście liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym, powoduje zmniejszanie się zasobów pracy oraz generuje koszty utrzymania grup niepracujących (m.in. wzrost kosztów usług medycznych i opiekuńczych dla ludzi starych), co istotnie hamuje wzrost gospodarczy. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w Radomsku jest wysoka, co potwierdza postępujący proces starzenia się społeczeństwa.

Wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ogólnej liczby ludności charakteryzuje najstarszą część miasta – obszar historycznego centrum, obejmującego jednostkę nr 1. Powyżej wartości referencyjnej dla miasta (14,44%) wskaźnik odsetka osób w wieku poprodukcyjnym na 1000 osób osiąga najwyższe odchylenie w jednostkach: nr 1 (19,31), nr 2 (18,61), nr 3 (15,65), nr 6 (16,95), nr 10 (15,03), nr 12 (16,16), nr 14 (16,18).

Mapa 23. Wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

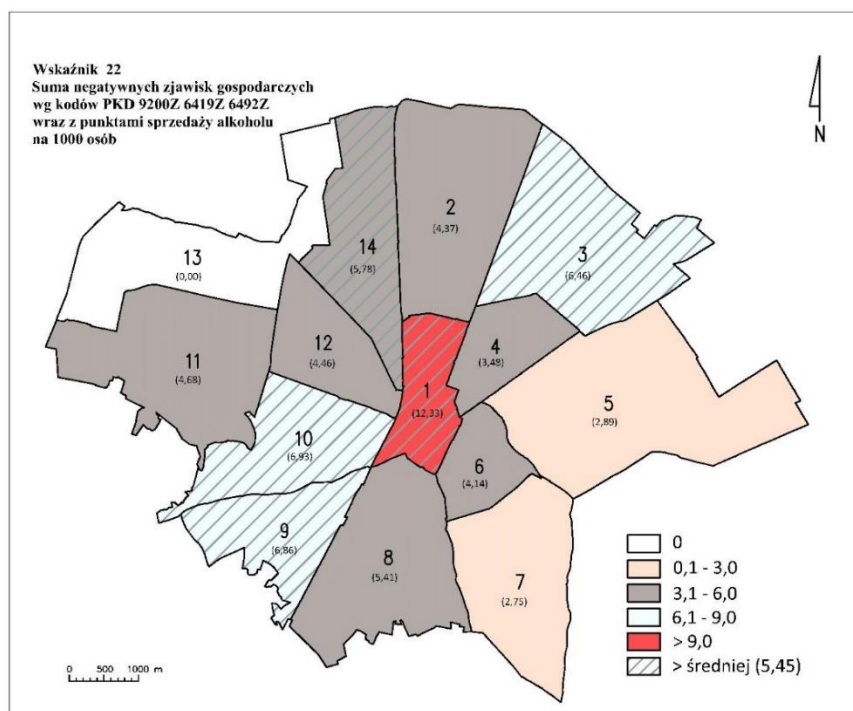
W toku wyznaczania granic obszaru zdegradowanego odstąpiono od analizy poziomu przedsiębiorczości (z uwagi na brak sytuacji kryzysowej w tym aspekcie) na rzecz diagnozy niekorzystnych zjawisk gospodarczych, które w przypadku Radomska zostały odwzorowane z indywidualnej mapy gospodarczej miasta. Jako podstawowy problem w analizowanym podsystemie wskazano negatywne zjawiska gospodarcze, rozumiane jako nadreprezentację firm prowadzących działalność w obszarze:

- sprzedaży losów na loterię, eksploatacji automatów do gier hazardowych na monety, działalności bukmacherskiej (kod PKD 92.00 Z)
- pozostałych form udzielania kredytów – udzielanie kredytów konsumpcyjnych, pożyczki pieniężne poza systemem bankowym, działalność lombardów (kod PKD 64.92 Z/64.19 Z)
- punktów sprzedaży alkoholu.

Ww. rodzaje działalności gospodarczych współwystępują ze zjawiskami kryzysowymi w systemie społecznym – bezrobociem, ubóstwem, przestępczością, co potwierdziły wyniki analizy wskaźnikowej obszarów kryzysu.

Wysoki odsetek negatywnych zjawisk gospodarczych charakteryzuje 5 jednostek. Powyżej wartości referencyjnej dla miasta (5,45) wskaźnik sumy negatywnych zjawisk gospodarczych na 1000 osób osiąga najwyższe odchylenie w jednostkach: nr 1 (12,33), nr 3 (6,46), nr 9 (6,86), nr 10 (6,93), nr 14 (5,78).

Mapa 24. Wskaźnik sumy negatywnych zjawisk gospodarczych wg kodów PKD 9200Z 6419Z 6492Z wraz z punktami sprzedaży alkoholu na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Rozkład przestrzenny analizowanych czynników kryzysowych w podsystemie gospodarczym na obszarze miasta Radomska prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 21. Rozkład przestrzenny wskaźników podsystemu gospodarczego na obszarze miasta Radomska

Nr jednostki	W18 - Liczba osób bezrobotnych na 1000 osób	W19 - Liczba bezrobotnych w wieku poniżej 25 lat na 1000 osób	W20 - Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 1000 osób	W21 - Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na 1000 osób	W22 - Suma negatywnych zjawisk gospodarczych wg kodów PKD 9200Z 6419Z 6492Z wraz z punktami sprzedaży alkoholu na 1000 osób
Nr 1	60,39	7,81	23,01	19,31	12,33
Nr 2	36,85	4,37	5,62	18,61	4,37
Nr 3	39,48	2,15	10,05	15,65	6,46
Nr 4	34,45	4,52	8,35	14,3	3,48
Nr 5	53,9	4,81	12,51	13,47	2,89
Nr 6	34,77	3,97	6,84	16,95	4,14
Nr 7	41,03	5,75	9,01	4,65	2,75
Nr 8	35,19	5,41	4,68	10,41	5,41
Nr 9	38,87	9,91	6,86	8,08	6,86
Nr 10	38,22	4,78	8,36	15,03	6,93
Nr 11	38,84	5,15	9,36	9,36	4,68
Nr 12	37,01	4,65	8,14	16,16	4,46
Nr 13	0	0	0	0	0
Nr 14	54,34	6,94	15,61	16,18	5,78
Średnia dla miasta	40,27	5,15	9,54	14,44	5,45

Źródło: opracowanie własne

Spośród analizowanych jednostek miejskich tylko w jednostce nr 1 prawie wszystkie wartości wskaźników podsystemu gospodarczego znacząco odbiegają od średniej referencyjnej dla miasta. Jednostka nr 1 charakteryzuje się również koncentracją największej ilości zjawisk kryzysowych – na 5. analizowanych wskaźników we wszystkich przypadkach przekroczono znacząco wartość referencyjną wyliczoną dla poziomu miasta.

Również jednostki nr 14 oraz 3 charakteryzują się znaczną ilością obszarów kryzysowych (3 i powyżej).

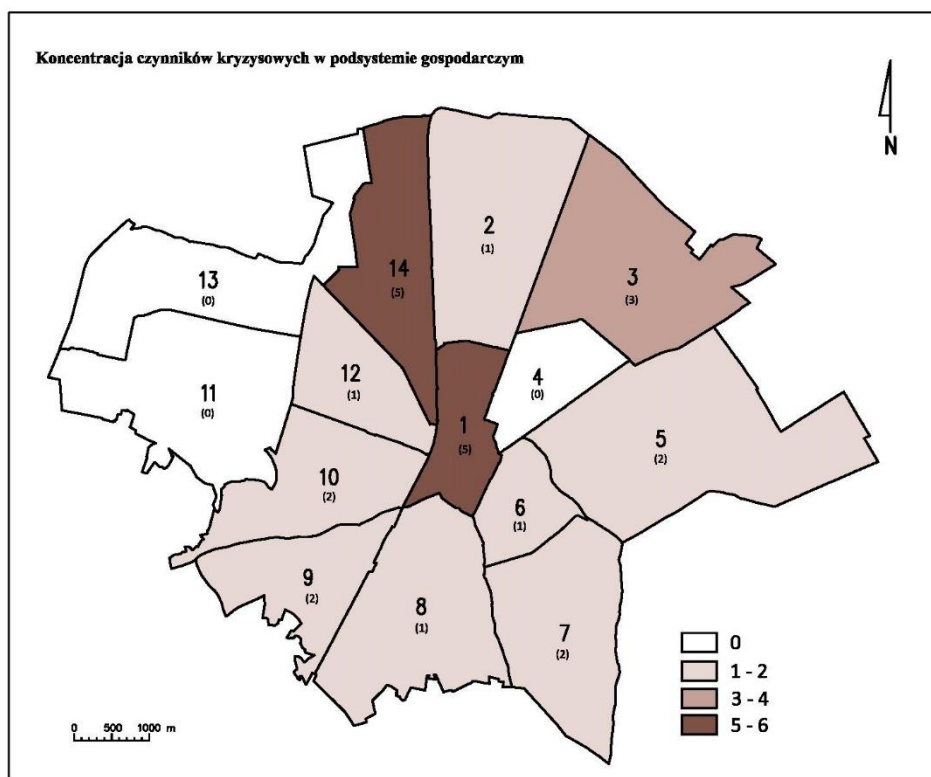
Poniżej przedstawiono zestawienie liczby wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie gospodarczym – wg jednostek.

Nr jednostki	Liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie gospodarczym
Nr 1	5
Nr 2	1
Nr 3	3
Nr 4	0
Nr 5	2
Nr 6	1
Nr 7	2
Nr 8	1
Nr 9	2
Nr 10	2
Nr 11	0
Nr 12	1
Nr 13	0
Nr 14	5

Źródło: opracowanie własne

Rozkład przestrzenny obszarów kryzysowych w podsystemie gospodarczym obrazuje poniższa grafika.

Mapa 25. Koncentracja czynników kryzysowych w podsystemie gospodarczym na podstawie liczby wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową

II.2.3 Podsystem techniczny

W podsystemie technicznym specyficznym obszarem kryzysowym dla miasta Radomska jest niski standard mieszkaniowy zasobu komunalnego.

Ok. 88% budynków będących własnością bądź współwłasnością miasta Radomska liczy więcej niż 50 lat¹⁸.

Zasób Miasta w ponad 40% stanowią budynki wybudowane przed II Wojną Światową. W latach 1940-1950 powstało dalsze 22% zasobu. Po 1990 r. wybudowano tylko 6 budynków. Z opracowanych opinii technicznych wynika, że 3 budynki mieszkalne już teraz kwalifikują się lub wkrótce będą kwalifikować się do rozbiórki z uwagi na wysoki stopień zużycia podstawowych elementów. W sieć centralnego ogrzewania wyposażonych jest zaledwie 28,7% budynków, natomiast w sieć gazową – 27,8%.

18 Uchwała Nr XXIX/239/12 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 28 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Radomska w latach 2012-2017

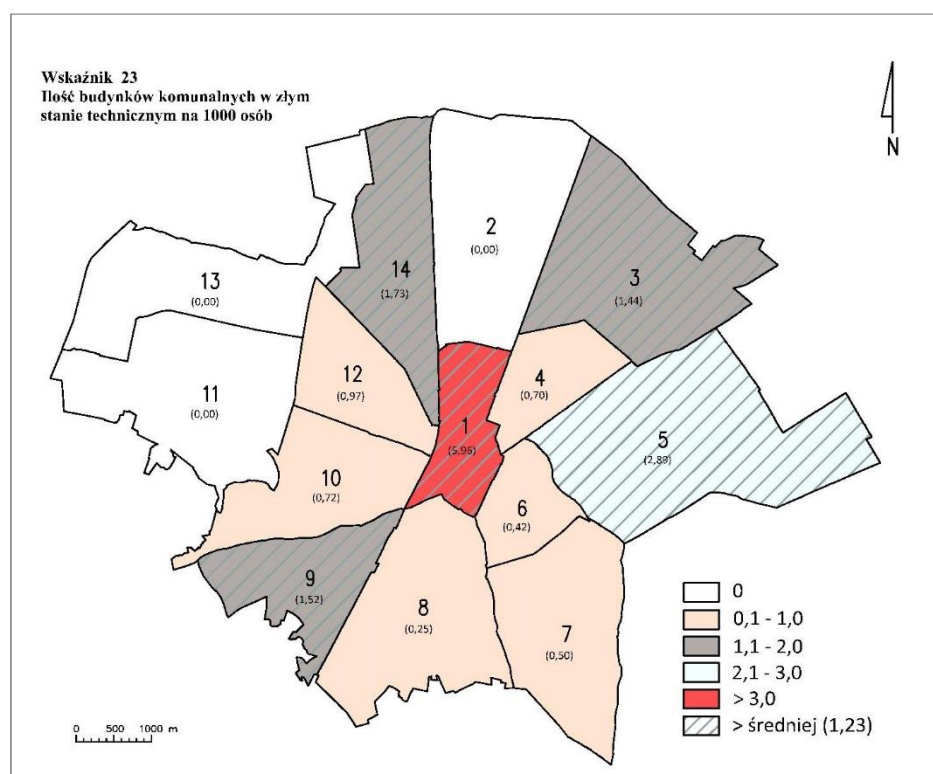
Wśród 108 budynków, stanowiących własność lub współwłasność miasta, aż 57 szt. (53% zasobu) charakteryzuje zły stan techniczny.

Do oceny sytuacji kryzysowej w podsystemie technicznym zaproponowano wskaźnik obejmujący ilość budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 mieszkańców. Wskaźnik ten wartości dodatnie przyjmuje w 5 jednostkach: nr 1, nr 3, nr 5, nr 9, nr 14. W tych jednostkach wartości wskaźnika przewyższają poziom referencyjny dla miasta, który wyniósł 1,23%, przy czym najwyższe odchylenie charakteryzuje jednostkę nr 1 (5,96) oraz nr 5 (2,89).

Wartość wskaźnika zanotowana w jednostce nr 1 przekroczyła o 484% wartość referencyjną dla miasta.

Rozkład przestrzenny wskaźnika został przedstawiony w ujęciu graficznym oraz w tabelarycznym.

Mapa 26. Wskaźnik ilości budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 osób

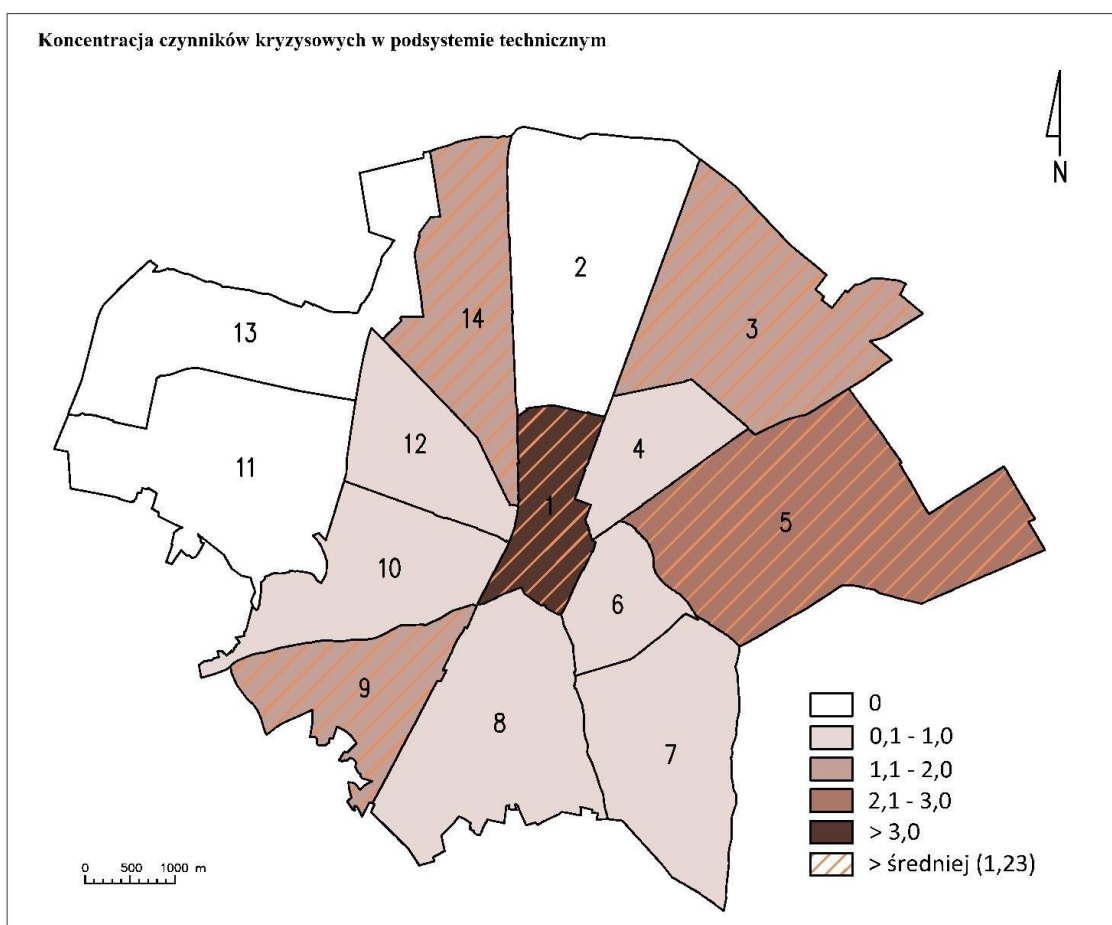
Źródło: opracowanie własne

Tabela 22. Rozkład przestrzenny wskaźnika podsystemu technicznego na obszarze miasta Radomska

Nr jednostki	W23 - Ilość budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 osób
Nr 1	5,96
Nr 2	0
Nr 3	1,44
Nr 4	0,7
Nr 5	2,89
Nr 6	0,42
Nr 7	0,5
Nr 8	0,25
Nr 9	1,52
Nr 10	0,72
Nr 11	0
Nr 12	0,97
Nr 13	0
Nr 14	1,73
Średnia dla miasta	1,23

Źródło: opracowanie własne

Mapa 27. Rozkład przestrzenny wskaźnika podsystemu technicznego na obszarze miasta Radomska

Źródło: opracowanie własne

II.2.4 Podsystem środowiskowy

Według danych *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Radomska na lata 2014 - 2032* w mieście znajdują się odpady stwarzające zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska - wyroby zawierające azbest.

Zgodnie z inwentaryzacją wyrobów zawierających azbest w ramach *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Radomska na lata 2014 - 2032*, na terenie miasta znajduje się aktualnie 50 336,0 m² wyrobów zawierających azbest, które występują we wszystkich zamieszkałych jednostkach.

Do oceny sytuacji kryzysowej w podsystemie środowiskowym zaproponowano wskaźnik obejmujący powierzchnię wyrobów azbestowych w m² na 100 mieszkańców.

Odchylenie powyżej wartości referencyjnej dla miasta (108,92 m²) występuje w 7 jednostkach, z czego najwyższą wartość osiąga w jednostce nr 2, 3, 5, 9,14.

Zgodnie z zapisami *Wytycznych Ministra Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r. w sprawie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, stan kryzysowy w sferze środowiskowej spowodowany

jest m.in. przekroczeniami standardów jakości środowiska lub obecnością odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska. Reasumując, dla stwierdzenia kryzysu w sferze środowiskowej wystarczy potwierdzenie zjawiska występowania odpadów zagrażających ludziom bądź środowisku, stąd dla potrzeb delimitacji obszaru zdegradowanego w Radomsku odstąpiono od analizy odchyień tego wskaźnika, przyjmując jako kryzys fakt obecności odpadów.

Odpady zawierające azbest zlokalizowane są we wszystkich jednostkach zamieszkałych, stąd należy je wszystkie uznać za zdegradowane pod względem środowiskowym.

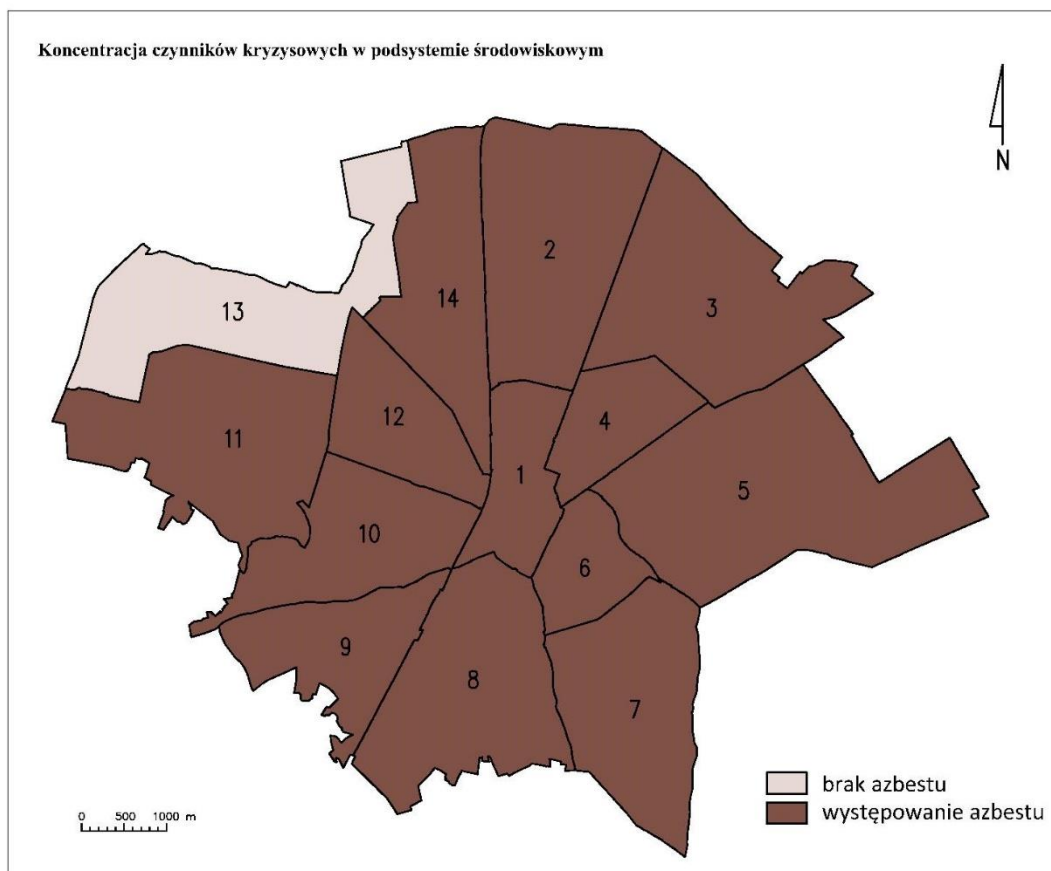
Rozkład przestrzenny wskaźnika przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Rozkład przestrzenny wskaźnika podsystemu środowiskowego na obszarze miasta Radomska

Nr jednostki	W25 - Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m2 na 100 osób
Nr 1	21,16
Nr 2	347,35
Nr 3	691,1
Nr 4	126,97
Nr 5	607,41
Nr 6	2,67
Nr 7	52,44
Nr 8	104,28
Nr 9	214,56
Nr 10	74,34
Nr 11	185,31
Nr 12	77,78
Nr 13	0
Nr 14	208,5
Średnia dla miasta	108,92

Źródło: opracowanie własne

Mapa 28. Rozkład przestrzenny wskaźnika podsystemu środowiskowego na obszarze miasta Radomska

Źródło: opracowanie własne

II.2.5 Podsystem przestrzenno-funkcjonalny

Do oceny sytuacji kryzysowej w podsystemie przestrzenno-funkcjonalnym zaproponowano wskaźnik obejmujący liczbę obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 1000 mieszkańców.

Obiekty zabytkowe są jednym z najistotniejszych potencjałów obszarów rewitalizacji. Jednocześnie nagromadzenie takich obiektów, zwłaszcza w sytuacji wieloletnich zaniedbań remontowych (co jest sytuacją typową dla większości miast w Polsce), sprawia niejednokrotnie, że obszary te stanowią miejsca koncentracji problemów w sferze technicznej, związanej ze złym stanem obiektów budowlanych lub ich niewystarczającym wyposażeniem w podstawowe instalacje. Nagromadzenie obiektów zabytkowych na danym terenie zostało potraktowane jako dodatkowy wskaźnik w sferze przestrzennej. Największe zagęszczenie takich obiektów przypada oczywiście na historyczne centrum miasta. Ponad 65% (106) ze 162 obiektów cennych dla dziedzictwa kulturowego ulokowanych jest w jednostce centralnej (nr 1). Większa niż przeciętna jest też liczba zabytków w jednostce nr 11 (13 obiektów).

Odchylenie powyżej wartości referencyjnej dla miasta (3,51) w przypadku wartości wskaźnika ilości obiektów zabytkowych na 1000 mieszkańców występuje tylko w dwóch jednostkach: nr 1 (21,77) oraz nr 11 (6,08).

Wysoka wartość historyczna jednostki przy notorycznym braku środków finansowych na modernizację najstarszego zasobu, wpływa - w przypadku zapotrzebowania na kosztowne prace remontowe w obiektach zabytkowych – na wielkość kryzysu i stopień degradacji tej jednostki w podsystemie przestrzenno-funkcjonalnym.

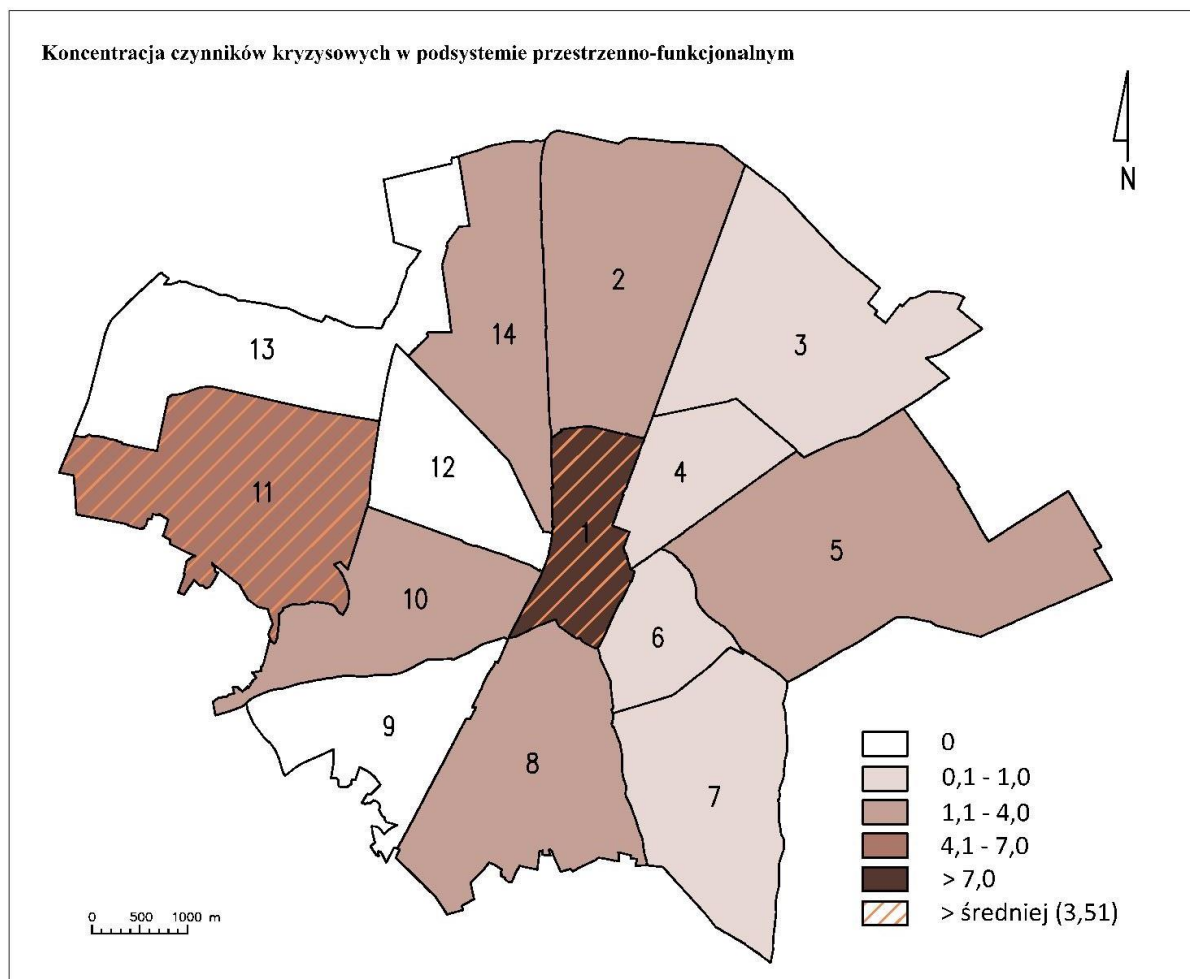
Rozkład przestrzenny wskaźnika przedstawia poniższa tabela.

Tabela 24. Rozkład przestrzenny wskaźnika podsystemu przestrzenno-funkcjonalnego na obszarze miasta Radomska

Nr jednostki	W24 - Ilość obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 1000 mieszkańców
Nr 1	21,77
Nr 2	1,87
Nr 3	0,72
Nr 4	1,04
Nr 5	1,92
Nr 6	0,93
Nr 7	0,25
Nr 8	3,44
Nr 9	0
Nr 10	1,43
Nr 11	6,08
Nr 12	0
Nr 13	0
Nr 14	1,16
Średnia dla miasta	3,51

Źródło: opracowanie własne

Mapa 29. Rozkład przestrzenny wskaźnika podsystemu przestrzenno-funkcjonalnego na obszarze miasta Radomska

Źródło: opracowanie własne

II.3 Wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego

Obszar zdegradowany to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy, czyli kumulację negatywnych zjawisk reprezentujących przede wszystkim sferę społeczną, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej.

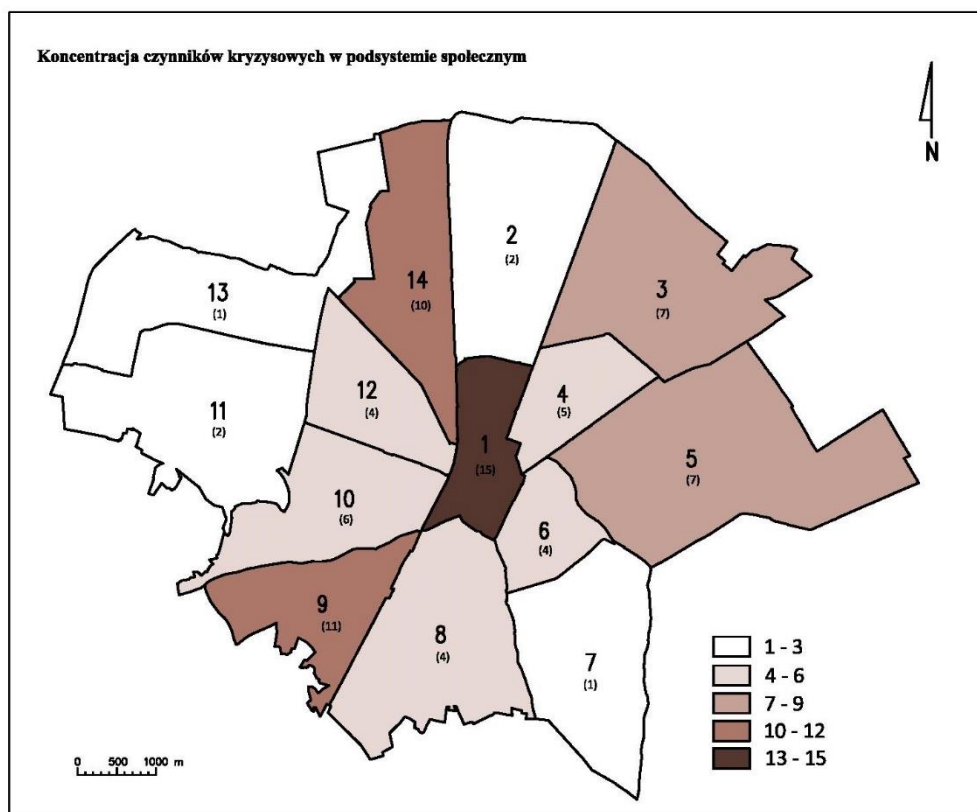
W związku z powyższym poddano analizie jednostki pomocnicze miasta Radomska (w pierwszym etapie ulice, w kolejnym etapie dane dla ulic zagregowane do poziomu 14 jednostek) w celu określenia, które z jednostek charakteryzują się największą liczbą wskaźników odbiegających od wartości referencyjnej dla miasta¹⁹. Założono, że za obszar spełniający kryterium koncentracji problemów uznane zostaną te jednostki, które na łącznie 25 analizowanych wskaźników spełnią co najmniej kryteria:

¹⁹ Przyjęto założenie, że wartość wskaźnika musi być wyższa od średniej dla miasta. Wyjątek stanowi wskaźnik „liczba NGO

- koncentracji minimum 10 wskaźników z 17. potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie społecznym,
oraz
- koncentracji minimum 3 wskaźników z 5. potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie gospodarczym,
oraz
- występowaniem kryzysu w sferze technicznej,
oraz
- występowaniem kryzysu w sferze środowiskowej,
oraz
- występowaniem kryzysu w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.

Poniżej zaprezentowano w formie graficznej wyniki badania natężenia czynników kryzysu w poszczególnych podsystemach.

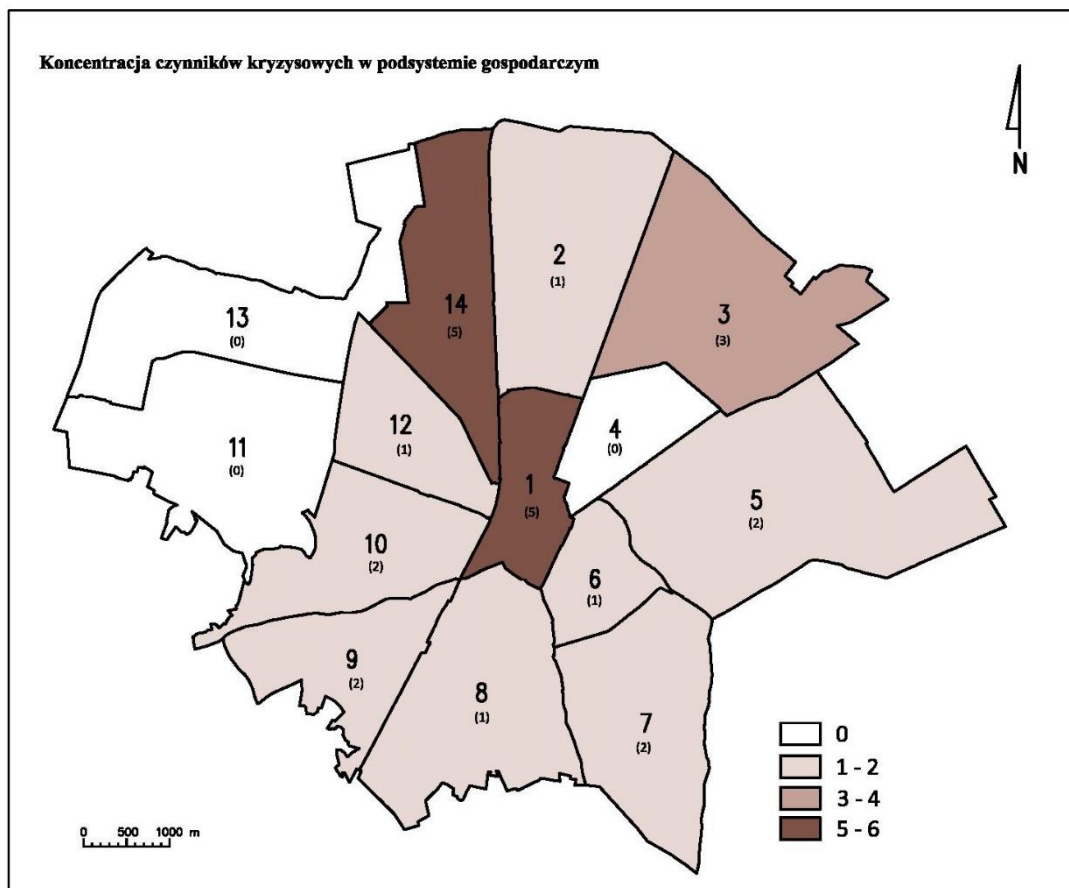
Mapa 30. Natężenie czynników kryzysowych w podsystemie społecznym.

na 1000 mieszkańców”, w przypadku, którego wartość wskaźnika niższa od średniej kwalifikowała daną ulicę lub jednostkę.

Koncentracja minimum 10 wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie społecznym występuje w jednostkach: nr 1, nr 9, nr 14.

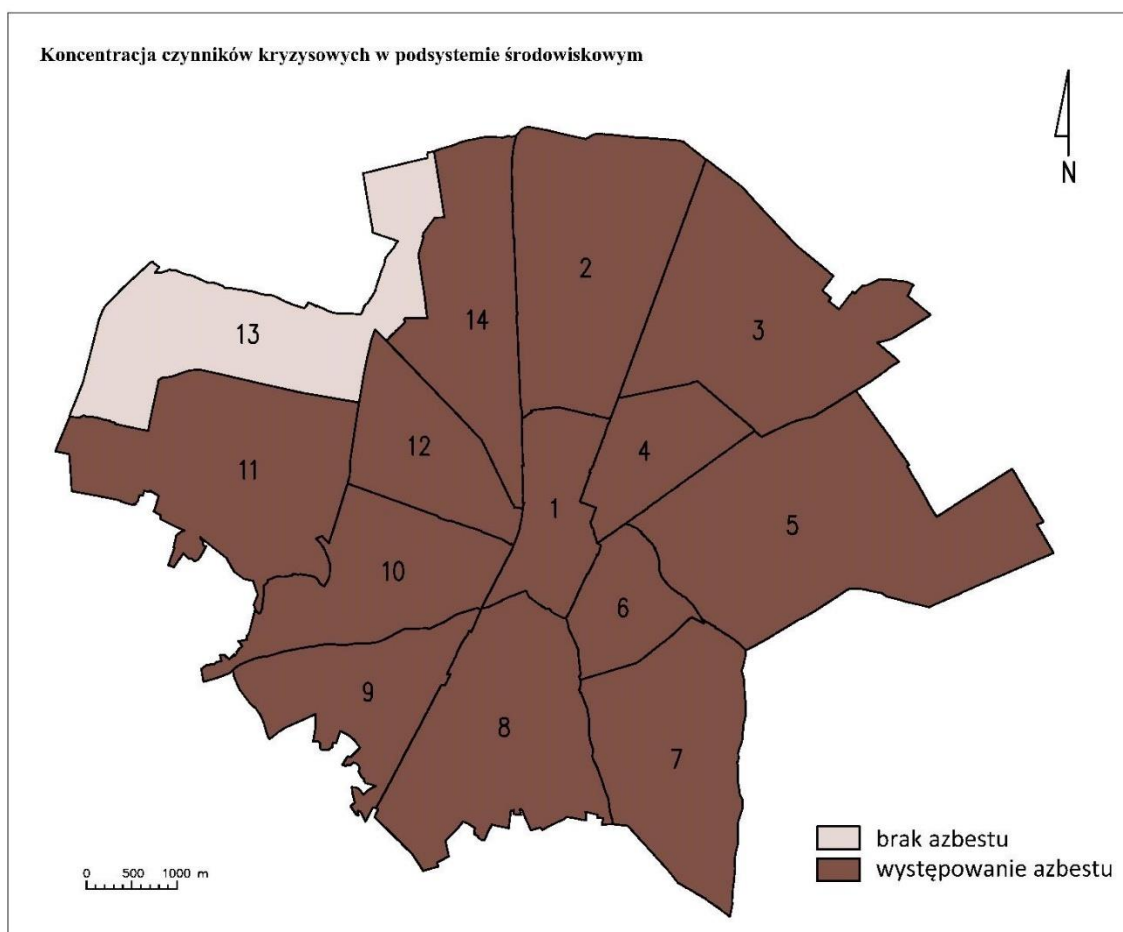
Mapa 31. Natężenie czynników kryzysowych w podsystemie gospodarczym

Koncentracja minimum 3-ch wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie gospodarczym występuje w jednostkach: nr 1, nr 3, nr 14.

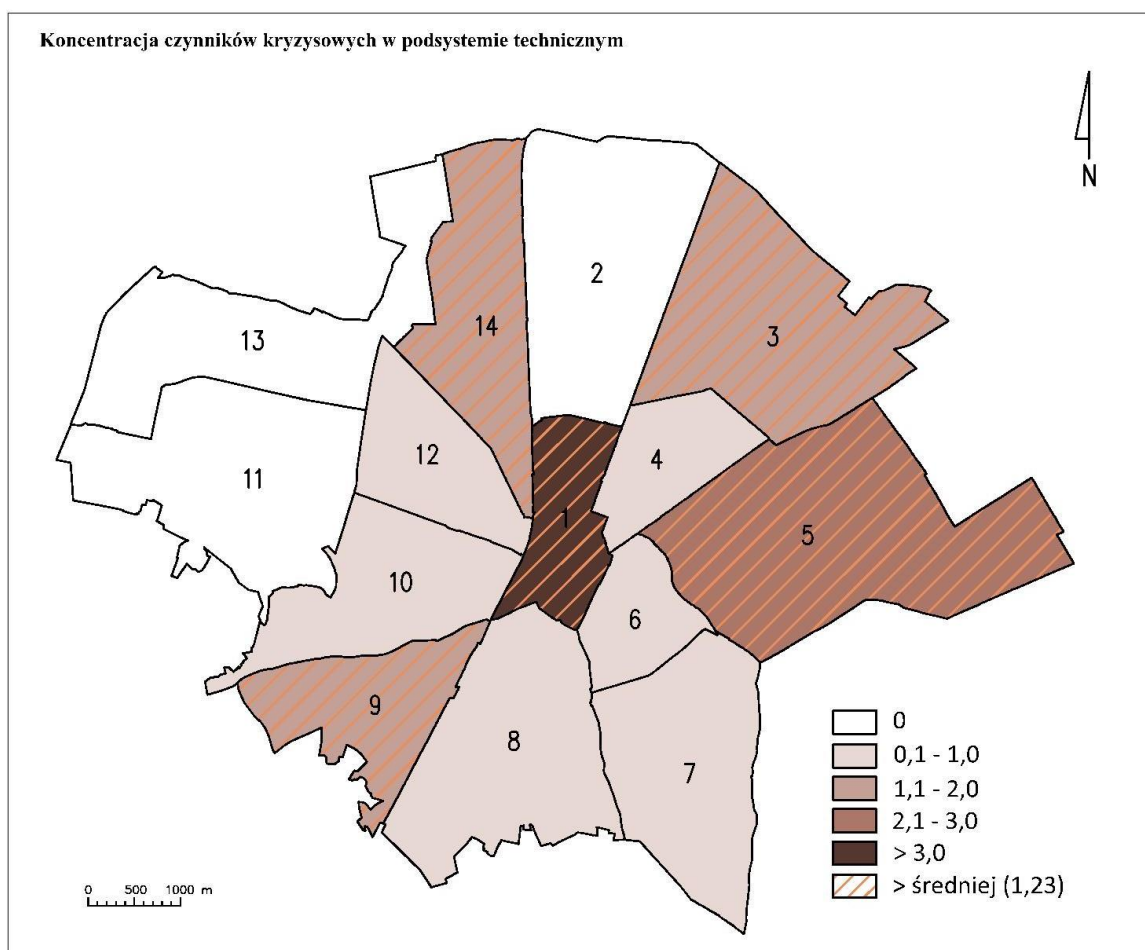
Mapa 32. Koncentracja czynników kryzysowych w podsystemie środowiskowym

Źródło: opracowanie własne

Wszystkie analizowane zamieszkałe jednostki w mieście Radomsko charakteryzują się problemami w sferze środowiskowej.

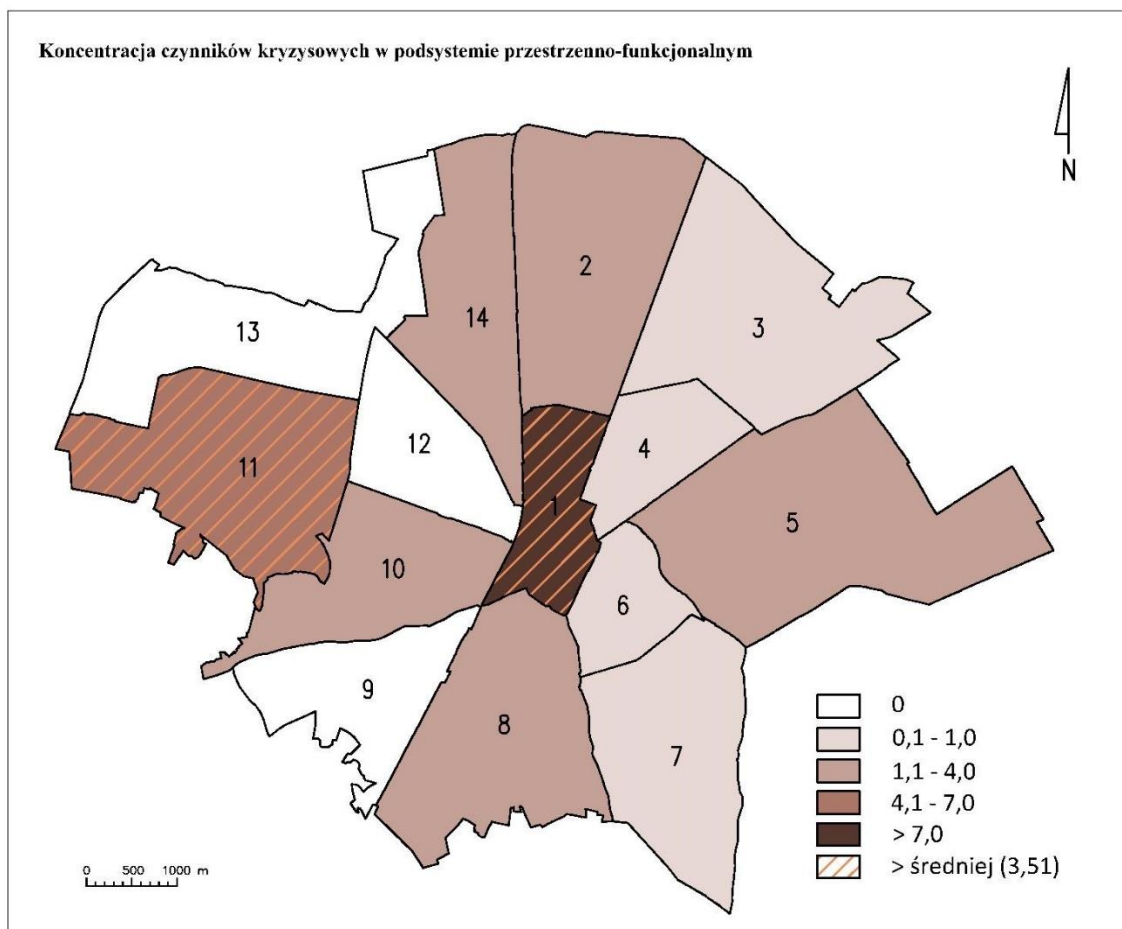
Mapa 33. Koncentracja czynników kryzysowych w podsystemie technicznym

Źródło: opracowanie własne

Następujące jednostki z terenu miasta Radomska charakteryzują się problemami w sferze technicznej: nr 1, nr 3, nr 5, nr 9, nr 14.

Mapa 34. Koncentracja czynników kryzysowych w podsystemie przestrzenno-funkcyjnym

Źródło: opracowanie własne

Następujące jednostki z terenu miasta Radomska charakteryzują się problemami w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: nr 1 oraz nr 11.

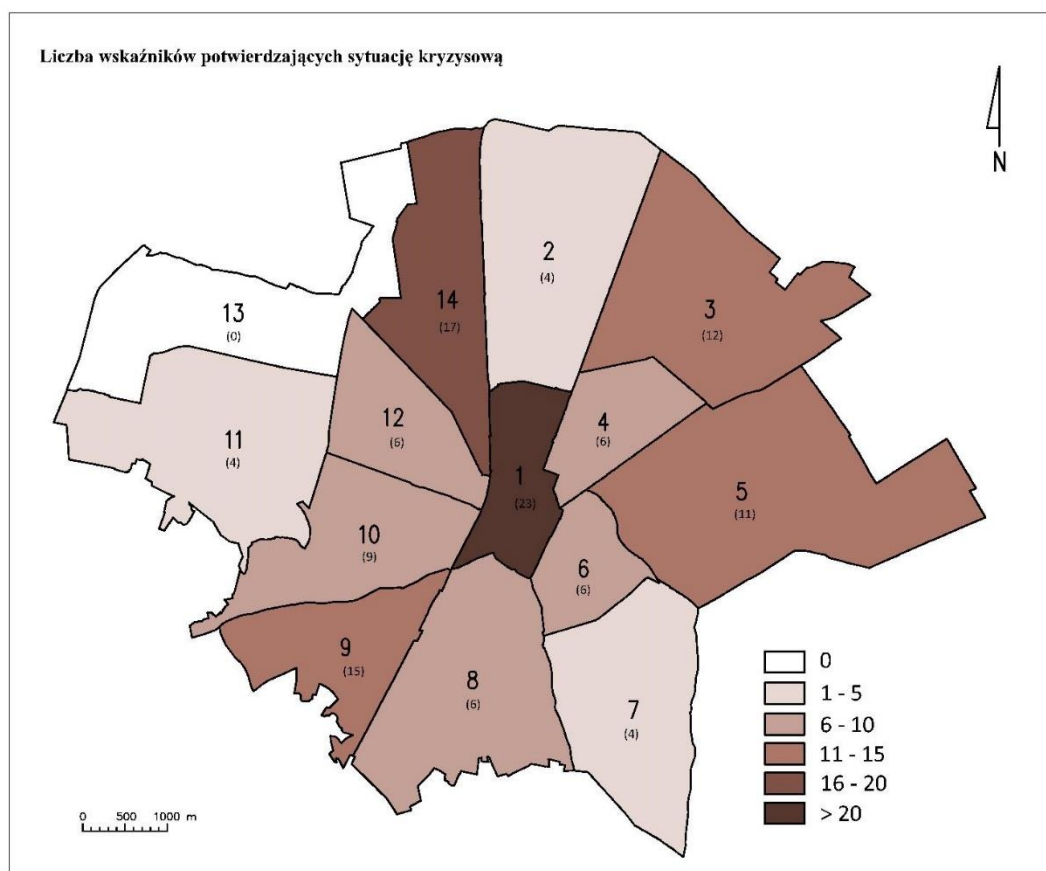
Poniżej w tabeli przedstawiono rozkład wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową wg analizowanych podsystemów oraz jednostek miasta Radomska.

Tabela 25. Rozkład przestrzenny wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową na obszarze miasta Radomska

Nr jednostki	Liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie społecznym	Liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie gospodarczym	Łączna liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową	Minimum 10. wskaźników z 17. potwierdza sytuację kryzysową w podsystemie społecznym (TAK/NIE)	Minimum 3. wskaźniki z 5. potwierdzają sytuację kryzysową w podsystemie gospodarczym (TAK/NIE)	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (TAK/NIE)	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze technicznej (TAK/NIE)	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze środowiskowej (TAK/NIE)	Obszar zdegradowany (TAK/NIE)
Nr 1	15	5	23	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Nr 2	2	1	4	NIE	NIE	NIE	NIE	TAK	NIE
Nr 3	7	3	12	NIE	TAK	NIE	TAK	TAK	NIE
Nr 4	5	0	6	NIE	NIE	NIE	NIE	TAK	NIE
Nr 5	7	2	11	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Nr 6	4	1	6	NIE	NIE	NIE	NIE	TAK	NIE
Nr 7	1	2	4	NIE	NIE	NIE	NIE	TAK	NIE
Nr 8	4	1	6	NIE	NIE	NIE	NIE	TAK	NIE
Nr 9	11	2	15	TAK	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Nr 10	6	2	9	NIE	NIE	NIE	NIE	TAK	NIE
Nr 11	2	0	4	NIE	NIE	TAK	NIE	TAK	NIE
Nr 12	4	1	6	NIE	NIE	NIE	NIE	TAK	NIE
Nr 13	0	0	0	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
Nr 14	10	5	17	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK	NIE

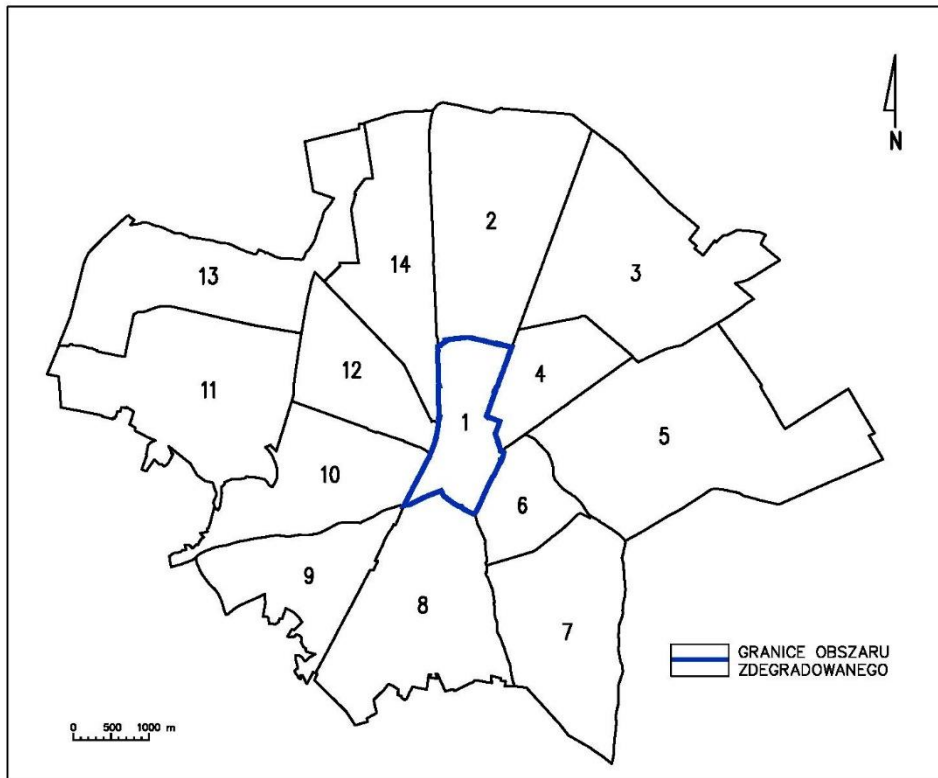
Źródło: opracowanie własne

Tak przeprowadzone postępowanie badawcze pozwoliło wyznaczyć te obszary miasta Radomska, które charakteryzują się koncentracją negatywnych zjawisk, tj. noszą znamiona obszaru zdegradowanego. Z analizowanych jednostek tylko jedna spełniła jednocześnie wszystkie ww. kryteria – jednostka nr 1, która charakteryzuje się najwyższą koncentracją sytuacji kryzysowych, rozumianą jako występowanie kryzysu w 23 obszarach z 25-tu analizowanych.

Mapa 35. Łączna liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową

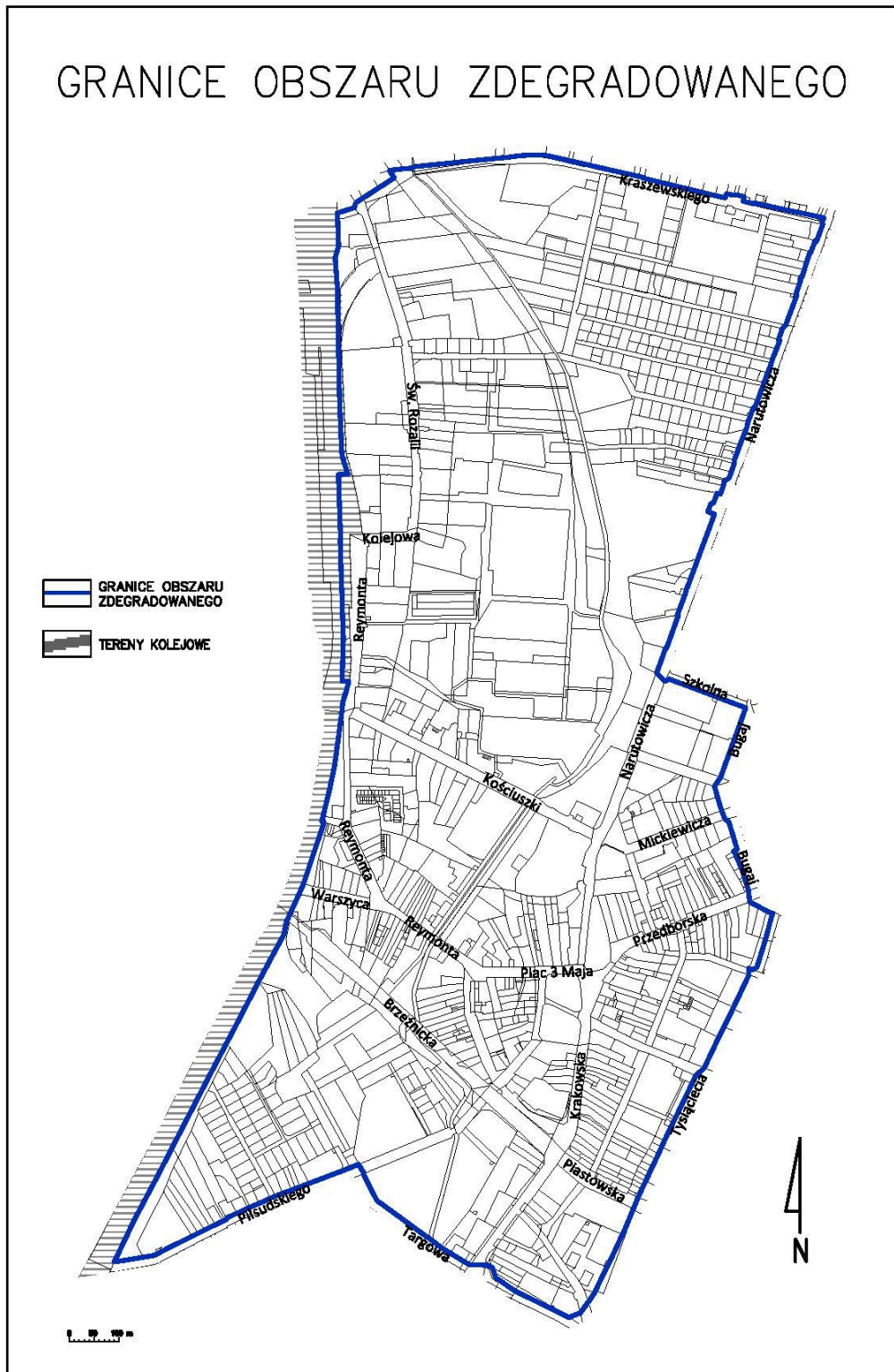
Jednostka nr 1 charakteryzuje się współwystępowaniem 15. czynników kryzysowych w podsystemie społecznym, 5. czynników kryzysowych w podsystemie gospodarczym, problemów w sferze środowiskowej, technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Tym samym w granicach jednostki nr 1 wyznacza się obszar zdegradowany, w którym mierniki poziomu rozwoju społecznego, gospodarczego, przestrzennego, środowiskowego i technicznego są na najniższym poziomie, w związku z czym wymaga on szczególnej interwencji.

Mapa 36. Granice obszaru zdegradowanego na tle innych jednostek strukturalnych

Źródło: opracowanie własne

Mapa 37. Granice obszaru zdegradowanego miasta Radomska

Źródło: opracowanie własne

II.4 Wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji

Dla wyznaczenia zasięgu obszaru rewitalizacji kierowano się następującymi przesłankami wynikającymi z *Wytycznych Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*:

- obszar rewitalizacji to całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację;
- obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic;
- obszar rewitalizacji to obszar o istotnym znaczeniu dla rozwoju lokalnego;
- obszar rewitalizacji nie może obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.
- w skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym portowe i powydobywcze), powojkowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

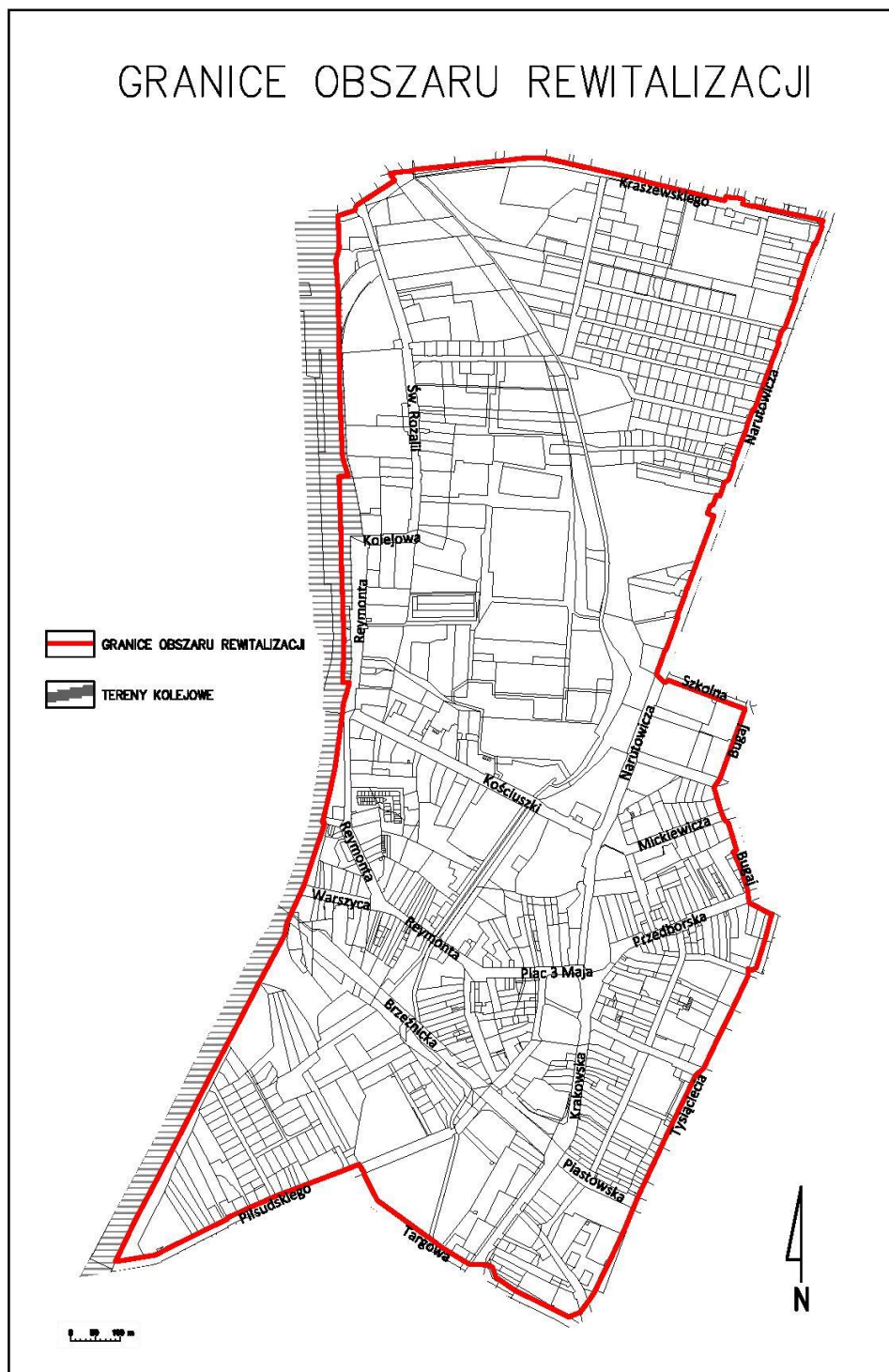
Przyjęte założenia oraz procedura badawcza pozwoliła określić, że wszystkie powyższe warunki spełnia jednostka nr 1, która charakteryzuje się najwyższą koncentracją obszarów problemowych w podsystemie społecznym, przy jednoczesnym występowaniu kryzysu w obszarze gospodarczym, środowiskowym, technicznym i przestrzenno-funkcjonalnym. Tym samym teren ten wskazany został jako teren zdegradowany.

W granicach przedmiotowej jednostki zostanie wyznaczony **obszar rewitalizacji**, tj. obszar cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Na podstawie art. 10 pkt 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

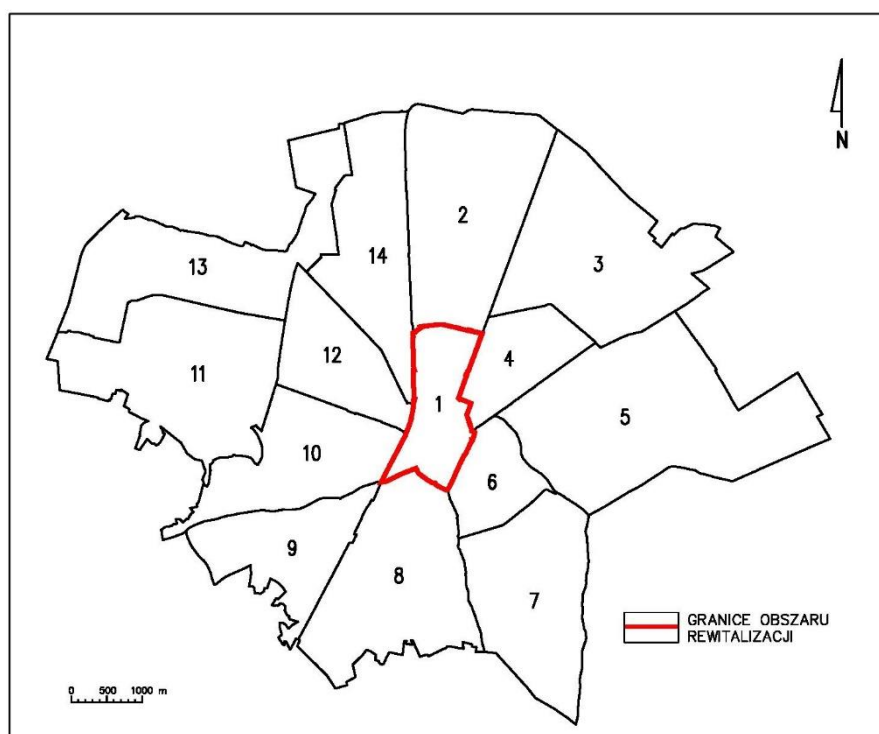
Wyznaczony w postępowaniu badawczym obszar zdegradowany zajmuje 3,56% powierzchni miasta (1 828 700 m² z 51 416 133 m²) i zamieszkały jest przez 10,53% mieszkańców miasta (4868 os. z 46 212 os.). Tym samym istnieje możliwość wyznaczenia obszaru rewitalizacji w granicach obszaru zdegradowanego, jakie stanowią granice jednostki nr 1 (od północy - ul. Kraszewskiego, od wschodu - ul. Narutowicza, ul. Bugaj, ul. Tysiąclecia, od południa - ul. Targowa, ul. Piłsudskiego, od zachodu - tory kolejowe).

Mapa 38. Granice obszaru rewitalizacji miasta Radomska

Źródło: opracowanie własne

Mapa 39. Granice obszaru rewitalizacji na tle innych jednostek strukturalnych miasta Radomska

Źródło: opracowanie własne

II.5 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji określająca skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych**II.5.1. Sfera społeczna**

W obszarze rewitalizacji następuje ciągły spadek liczby ludności. Sytuacja ta jest charakterystyczna dla całego miasta, jednakże w obszarze nr 1 spadek jest silniejszy. W 2015 roku w całym Mieście Radomsko mieszkało 97,36 % stanu ludności z 2012 roku, a w jednostce nr 1 wartość ta wynosi 92,81 %. Największe spadki liczby ludności w jednostce nr 1, pomiędzy latami 2015, a 2012, zarejestrowano wśród mieszkańców ulic: Warszycy, Staszica, Placu 3 Maja, Reymonta, Mickiewicza, Kolejowej. Bez zmian pozostała liczba ludności na ulicach: Bugaj, Zielonej, Kopiec, Alejach Jana Pawła II. Jedynie przy dwóch ulicach w 2015 roku zamieszkiwało więcej osób niż w 2012. Są to ulice Asnyka (wzrost o 21,43%) i Nadrzeczna (wzrost o 17,86%).

Jednostkę numer 1 należy zgodnie z przeprowadzoną analizą uznać za teren wyludniający się. Na istniejący stan rzeczy składa się kilka czynników, w tym do najważniejszych należy emigracja młodego pokolenia w celach edukacji oraz podejmowania pracy. Dodatkowo teren jednostki nr 1 stanowi mało atrakcyjne miejsce do osiedlania się dla młodego pokolenia, wybierają oni inne tereny miasta. Depopulacja obszaru rewitalizacji przyczynia się także do wciąż rosnącego odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców jednostka nr 1 wykazuje najwyższą wartość tego wskaźnika. Wynosi ona 19,31 i jest znacznie wyższa od średniej dla

całego miasta, wynoszącej 14,44. Największe skupiska osób w wieku poprodukcyjnym zlokalizowane są przy ulicach:

- Rolnej - 12,13%,
- Reymonta - 9,57%,
- Tysiąclecia (fragment) - 8,83%,
- Fabianiego - 6,60%.

Jednostka nr 1 przedstawia się także najgłębiej na tle całego miasta w przypadku analizy osób korzystających z pomocy społecznej, aż 26,47% wszystkich korzystających z opieki społecznej w Mieście Radomsko zamieszkuje obszar rewitalizowany. Dotyczy to zarówno liczby osób ogółem, jak i w podziale na poszczególne powody pobierania tych świadczeń. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców liczba osób pobierających świadczenia społeczne w obszarze rewitalizacji wynosi 178,51, co jest wartością dużą wyższą od średniej dla Miasta, która kształtuje się na poziomie 71,04. Wewnątrz jednostki nr 1 zauważa się przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika liczby osób pobierających świadczenia socjalne na 1000 osób. Najgorzej sytuacja wygląda w następujących ulicach:

- Świętej Rozalii – 615,04,
- Warszycy – 585,37,
- Zgoda - 440,00
- Kolejowej – 415,09,
- Kraszewskiego – 352,94,
- Reymonta – 315,69.

Tożsame ulice przodują w statystyce pobierania pomocy socjalnej z tytułu ubóstwa. Inaczej sytuacja przedstawia się w przypadku pobierania pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz przemocy. Szczegóły pokazuje poniższa tabela.

Tabela 26. Wykaz ulic z jednostki nr 1, których mieszkańcy najczęściej korzystają z pomocy społecznej, w podziale na kategorie, wg wskaźnika na 1000 osób, w 2015 roku.

I.p.	Ogółem	ubóstwo	przemoc	bezradność	alkoholizm
1.	Świętej Rozalii	Świętej Rozalii	Zgoda	Świętej Rozalii	Kolejowa
2.	Warszyca	Warszyca	Świętej Rozalii	Warszyca	Warszyca
3.	Zgoda	Zgoda	Kolejowa	Kraszewskiego	Kopiec
4.	Kolejowa	Kolejowa	Plac 3 Maja	Reymonta	Przedborska (fragment)
5.	Kraszewskiego	Kraszewskiego	Reymonta	Plac 3 Maja	Reymonta

Źródło: Opracowanie własne

Na obszarze nr 1 wydano łącznie 34 Niebieskie Karty. Stanowi to 16,35% ogółu Niebieskich Kart wydanych w Radomsku. Plasuje to rejon rewitalizowany na drugim miejscu wśród analizowanych obszarów miasta, podobnie rzecz się ma biorąc pod uwagę wskaźnik wydanych kart w przeliczeniu na 1000 osób. Średnia dla całego miasta wynosi 4,5, natomiast w obszarze rewitalizowanym wskaźnik osiąga wartość 6,98.

W obszarze rewitalizowanym mieszkają 294 osoby bezrobotne. Stanowi to 15,80% ogółu osób bezrobotnych Miasta Radomsko. Duży problem stanowi także bezrobocie wśród osób młodych. Zarejestrowano tu 38 osób bezrobotnych poniżej 25 roku życia, co stanowi 15,97% ogółu bezrobotnych w tej kategorii wiekowej. Najwięcej osób bezrobotnych w obszarze nr 1 zamieszkuje ulice: Reymonta,

Rolna, Kościuszki, Plac 3 Maja. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców w jednostce nr 1 panuje najgorsza sytuacja w całym Mieście Radomsko. Jest to jeden z czterech obszarów przekraczających średnią dla Miasta (wynoszącą 40,27), przekroczenie to jest najwyższe, plasujące obszar rewitalizowany na pierwszym, najgorszym miejscu. Omawiany wskaźnik osiąga tu poziom 60,39 osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców.

W obszarze rewitalizacji występują liczne problemy w sferze społecznej. Są one w tym miejscu o wiele bardziej nasilone niż w innych częściach miasta. Do negatywnych zjawisk zalicza się przede wszystkim: ubóstwo, bezrobocie oraz wykluczenie mieszkańców. Tereny ulic Reymonta i Placu 3 Maja są zamieszkałe w większości przez rodziny stale korzystające z pomocy społecznej. Osoby dorosłe bardzo rzadko pracują na stałym etacie. W przeważającej większości ich głównym zajęciem są prace dorywcze. Ponadto duża liczba mieszkańców nie pracuje i jest zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy. Najczęściej niewielkie lokale mieszkalne zamieszkują rodziny wielodzietne. Dodatkowym zjawiskiem kryzysowym jest fakt, że osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji to społeczność starzejąca się, gdyż młodzi ludzie mieszkający na tych terenach opuszczają dzielnicę, a czasem także miasto. Wśród wymienianych problemów występujących w jednostce nr 1 znajdują się: bezrobocie, alkoholizm, ubóstwo, brak miejsc do spędzania wolnego czasu oraz przemoc, brak bezpieczeństwa i problemy wychowawcze²⁰. Opuszczenie tego rejonu przez młode osoby doprowadza do koncentracji na tym terenie osób w podeszłym wieku, w tym także niepełnosprawnych, dla których problemem są bariery występujące w tzw. małej architekturze. Z przeprowadzonych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomsku badań wynika, iż obszar ten zamieszkały jest głównie przez osoby w wieku średnim między 35 a 55 rokiem życia. Z analizy wynika, iż przeważającym wykształceniem jest wykształcenie zawodowe (36%), następnie podstawowe (27%). Równie niekorzystnie przedstawia się na wskazanym obszarze status zawodowy mieszkańców: 32% spośród badanych zadeklarowało, że są osobami bezrobotnymi zarejestrowanymi w Powiatowym Urzędzie Pracy, a 11% bezrobotnymi niezarejestrowanymi w PUP. Mieszkańcy wskazanego obszaru w większości nie są również uczestnikami aktywnego życia społecznego. Są to również osoby, które nie zauważają potencjału zamieszkałej przez siebie dzielnicy oraz konieczności zawiązywania wspólnie z sąsiadami małej społeczności. Na wskazanym obszarze największym problemem, wpływającym na społeczne wykluczenie w opinii respondentów są m.in. bezrobocie (dla 80% badanych respondentów), alkoholizm (60%), ubóstwo (57%) oraz brak miejsc spędzania czasu wolnego (51%)²¹.

Dokonując analizy zadłużenia czynszowego lokali komunalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, ponownie najgorszą sytuację zauważa się w jednostce nr 1. Wyróżnia się ona bardzo negatywnie na tle innych jednostek. Zadłużenie na 1000 mieszkańców jest tu blisko trzykrotnie wyższe niż w plasującym się na drugim miejscu obszarze nr 5. Kwota zaległości w obszarze zrewitalizowanym wynosi 487 506 zł i stanowi 47,32% ogólnej kwoty zadłużenia lokali komunalnych w całym mieście. To kolejne dane potwierdzające problemy w sferze społecznej w jednostce nr 1. Uszczegóławiając problem zadłużenia lokali w jednostce nr 1 zauważyć należy, że największe długi posiadają osoby zamieszkujące ulice:

- Plac 3 Maja (74 427,09 zł),
- Rolną (63 533,37 zł),
- Warszycą (63 108,34 zł),

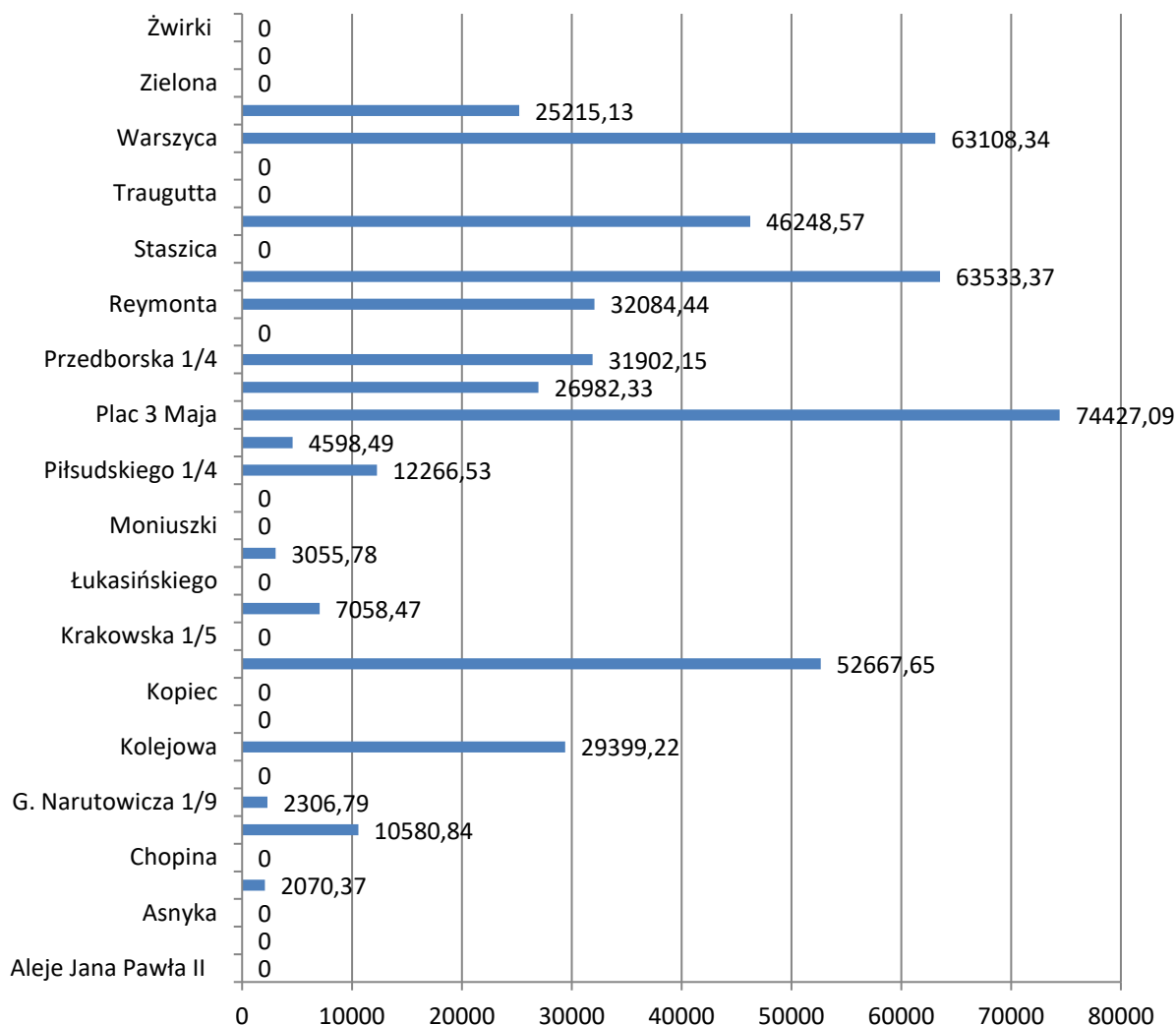
²⁰ Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radomsku

²¹ Ibidem.

- Kościuszki (52 667,65 zł).

Ogółem spośród wszystkich 35 ulic w obszarze rewitalizacji w blisko połowie (17) występuje zadłużenie lokali. Szczegóły przedstawia poniższy wykres.

Wykres 21. Zadłużenie lokali komunalnych w obszarze rewitalizowanym w 2015 roku, w zł.

Źródło: Opracowanie własne

Tak niekorzystna sytuacja ma miejsce tylko w jednostce nr 1. Podobnie słabe wyniki daje analiza osób korzystających z dodatków mieszkaniowych, korzysta z nich 179 mieszkańców obszaru rewitalizacji. Stanowi to 28,27% wszystkich powierających tego typu zasiłki w Mieście Radomsko. W przypadku liczby osób na 1000 mieszkańców jednostka nr 1 wypada zdecydowanie najgorzej. Z wynikiem 36,77 przekracza znacznie średnią (13,7) dla Miasta Radomsko i wybija się znacznie na tle innych jednostek. Druga w kolejności – jednostka nr 6 – wykazuje wartość tego wskaźnika na poziomie 16,37 a więc ponad dwukrotnie niższą, od obszaru rewitalizacji. Najwięcej osób pobierających dodatki mieszkaniowe zamieszkuje przy ulicach: Reymonta, Plac 3 Maja, Świętej Rozalii, Warszycy.

Podobnie niekorzystne wskaźniki zauważyć należy w kolejnym elemencie analizy sfery społecznej. W obszarze rewitalizowanym mieszka 155 uczniów pobierających zasiłki socjalne, czyli najwięcej spośród wszystkich jednostek. Stanowią oni aż 23,59% populacji wszystkich uczniów.

Analiza przestępczości w analizowanym obszarze wskazuje, iż najwięcej przestępstw występuje w jednostce nr 1. W tym obszarze nasilają się również inne, istotne problemy społeczne, które stanowią źródło zachowań aspołecznych, popełnianych wykroczeń i przestępstw. Najwięcej zdarzeń ma miejsce na ulicach: Reymonta, Aleje Jana Pawła II, Plac 3 Maja, Armii Krajowej. Uszczegółowienie – najczęstsze miejsca popełniania przestępstw wg ich kategorii prezentuje poniższa tabela.

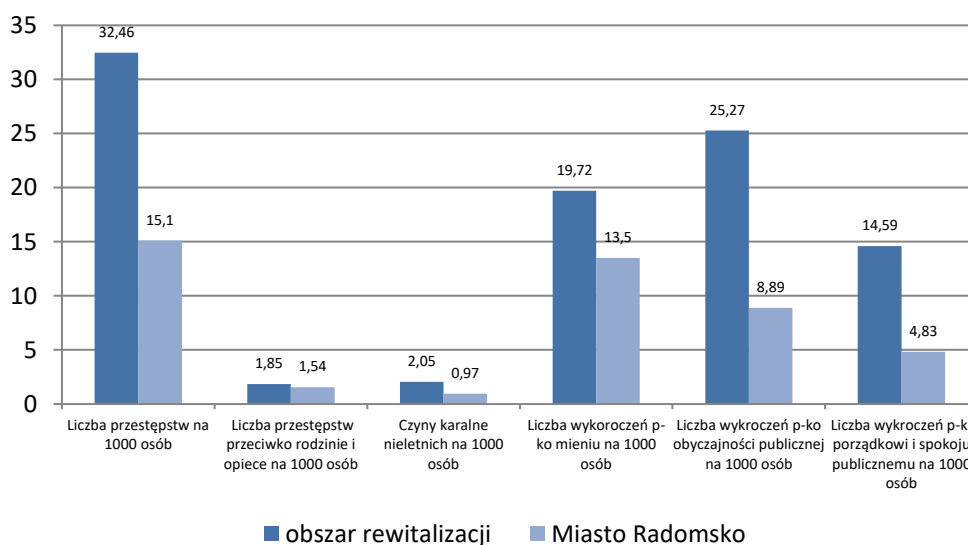
Tabela 27. Wykaz ulic, gdzie popełniano najwięcej przestępstw w obszarze rewitalizacji, w 2015 roku.

I.p.	ogółem	przeciwko rodzinie i opiece	czyny karalne nieletnich	wykroczenia p-ko mieniu	wykroczenia p-ko obyczajności publicznej	wykroczenia p-ko porządkowi i spokoju publicznemu
1.	Reymonta	Fabianiego	Warszyca	Reymonta	Reymonta	Reymonta
2.	Al. Jana Pawła II	Armii Krajowej	Tysiąclecia	Krakowska	Plac 3 Maja	Piłsudskiego
3.	Armii Krajowej	Piłsudskiego	Al. Jana Pawła II	Warszyca	Piłsudskiego	Plac 3 Maja
4.	Warszyca	Przedborska	Kościuszko	Piramowicza	Tysiąclecia	Warszyca
5.	Fabianiego	Wyszyńskiego	Plac 3 Maja	Kościuszki	Wyszyńskiego	Kolejowa

Źródło: Opracowanie własne

Wskaźnik liczby przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest w jednostce rewitalizacji wyższy od analogicznego wskaźnika dla Miasta Radomska. Osiąga on wartości wyższe zarówno w liczbie przestępstw ogółem, jak i w szczegółowych klasyfikacjach czynów zabronionych.

Wykres 22. Wskaźnik przestępstw według ich kategorii na 1000 mieszkańców w obszarze rewitalizacji i Mieście Radomsko w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne

II.5.2. Sfera gospodarcza

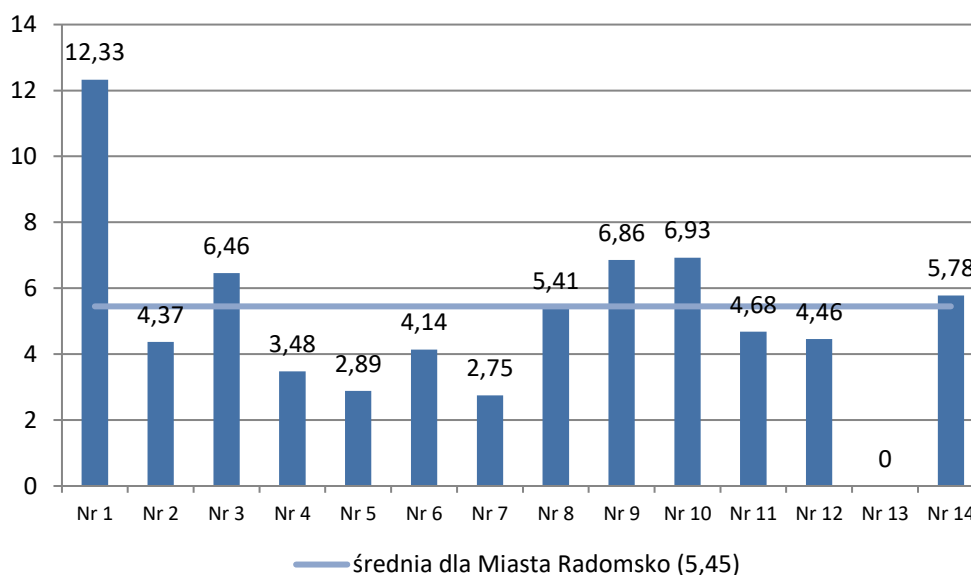
Przeprowadzone badania i konsultacje społeczne wskazały, że obszar rewitalizacji jest mało prestiżowym miejscem dla prowadzenia działalności gospodarczej. Jako przyczynę takiego stanu rzeczy wskazywano przede wszystkim niską jakość tkanki miejskiej (budynków), a także przeciążenie komunikacyjne. Ponadto ważnym aspektem są duże koszty zatrudnienia, podatki, brak ulg dla firm i osób zakładających działalność. Dużym problemem jest również niska dywersyfikacja usług oferowanych przez firmy zlokalizowane w obszarze rewitalizacji. Zbyt dużo jest sklepów prowadzących sprzedaż używanej odzieży. Ma to powiązanie w klienteli – osobach niezamożnych, potrzebujących tego typu sklepów. Dominuje działalność związana z handlem, głównie odzieżą (34 podmioty), wiele firm działa również w branży kosmetycznej – fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne (27 podmiotów). Duża liczba podmiotów zajmuje się sprzedażą artykułów używanych (16 podmiotów), na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji funkcjonuje 13 lokali gastronomicznych (restauracje i inne placówki gastronomiczne). Niewystarczająca jest także promocja lokalnego biznesu, co wynika ze słabej kondycji przedsiębiorstw. Brak ładu przestrzennego i instrumentów monitoringu oraz degradacja zabudowy mieszkaniowej i usługowej powodują, że brakuje tu aktywności społecznej, stałych i częstych spacerowiczów, czy pieszych załatwiających codzienne sprawy. Do negatywnych zjawisk gospodarczych zaliczyć należy dużą reprezentację firm prowadzących swą działalność w następujących obszarach:

- sprzedaży losów na loterię, eksploatacji automatów do gier hazardowych na monety, działalności bukmacherskiej (kod PKD 92.00 Z),
- pozostałych form udzielania kredytów – udzielanie kredytów konsumpcyjnych, pożyczki pieniężne poza systemem bankowym, działalność lombardów (kod PKD 64.92 Z/64.19 Z),
- punktów sprzedaży alkoholu.

W Radomsku w 2015 roku stwierdzono 252 takie podmioty gospodarcze. Rozmieszczenie ich jest nierównomiernie. Najwięcej występuje w obszarze nr 1 oraz nr 6. Zauważyć należy także koherentność występowania tych zjawisk z miejscami zamieszkania osób o nienajlepszej sytuacji materialnej, gdzie kumulują się także zjawiska zadłużenia lokali komunalnych oraz występowania największej liczby osób pobierających dodatki mieszkaniowe. Występują tu także w największym nasileniu inne negatywne zjawiska społeczne, takie jak bezrobocie oraz liczba osób korzystających z pomocy społecznej.

Średnia wartość wskaźnika negatywnych zjawisk gospodarczych wg kodów PKD 9200Z 6419Z 6492Z wraz z punktami sprzedaży alkoholu na 1000 mieszkańców dla Miasta Radomska wynosi 5,45. Jednostka nr 1 wyróżnia się negatywnie na tle pozostałych obszarów. Wskaźnik przez nią osiągnięty (12,33) jest ponad dwukrotnie wyższy od średniej dla Miasta. Wartość ta jest także blisko dwukrotnie wyższa niż w pozostałych jednostkach, które przewyższają średnią (nr 3, 9, 10, 14).

Wykres 23. Liczba negatywnych zjawisk gospodarczych wg kodów PKD 9200Z 6419Z 6492Z wraz z punktami sprzedaży alkoholu w Mieście Radomsko w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne

W granicach obszaru rewitalizacji najwięcej negatywnych zjawisk gospodarczych (PKD 9200Z, 6419Z, 6492Z) występuje przy ulicy Reymonta (16), Kościuszki (7), Warszycy (6), Przedborskiej (4), Kopiec (3) i Krakowskiej (3). Mamy do czynienia ze słabą atrakcyjnością jednostki nr 1 w kontekście prowadzenia działalności gospodarczej. Występują tu największe problemy, a teren ten nie spełnia obecnie funkcji, jaką powinien pełnić obszar ścisłego centrum. W zbyt słabym stopniu następuje rozwój usług gastronomicznych i innych sprzyjających rekreacji i turystyce. Ponadto obszar rewitalizacji nie zalicza się do miejsc atrakcyjnych w kontekście prowadzenia działalności gospodarczej.

II.5.3. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Zgodnie z zapisami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Radomska, w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta wyróżniona została m.in. główna strefa funkcjonalna - strefa śródmieścia, obejmująca dawne miasto średniowieczne oraz tereny wykształcone do XIX wieku z zabudową wielofunkcyjną.

Wyznaczony obszar rewitalizacji mieści się w granicach strefy śródmieścia, która obejmuje tereny zainwestowane różnorodnymi funkcjami, pełniące rolę reprezentacyjną. Najbardziej atrakcyjny i wartościowy, szczególnie pod względem konserwatorskim jest teren zawarty między ulicami: Brzeźnicką, Komuny Paryskiej (obecnie Al. Jana Pawła II), Kościuszki, Joselewicza, Fabianiego, gdzie zachowany został historyczny układ starego miasta i gdzie dominuje zabudowa typu śródmiejskiego, pochodząca z drugiej połowy XIX oraz z początków XX stulecia. Lokalizacja placów miejskich oraz ulic nawiązuje do historycznych szlaków komunikacyjnych.

W granicach obszaru rewitalizacji, zgodnie ze Studium, dominują tereny o następujących podstawowych typach zagospodarowania przestrzennego:

- MŚ - tereny zabudowy wielofunkcyjnej śródmiejskiej (mieszanej, mieszkaniowo-usługowej),
- UW - usługi o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
- MN - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- U - usługi (w tym usługi publiczne: służba zdrowia, opieka społeczna, oświata, wychowanie, kultura, administracja),
- P – U - tereny zabudowy produkcyjno-usługowej,

oraz w mniejszym stopniu:

- U/Z - usługi ze znacznym udziałem zieleni w zagospodarowaniu działki,
- ZP - parki, skwery.

Wszystkie istniejące parki i skwery, jak również tereny, takie jak:

- rynek - Plac 3-go Maja wraz z przyległymi ulicami w centrum miasta,
- główny ciąg pieszy prowadzony przez rynek i istniejące parki i skwery w centrum miasta i kontynuowany w ramach przewidywanych do urządzenia przestrzeni publicznych w centrum handlowym na terenie dawnych Zakładów "Metalurgia" oraz w rewitalizowanym terenie wokół dworców PKP i PKS,
- park miejski z placem zabaw i muszlą koncertową oraz otoczenie MDK,

zostały w Studium uznane za obszary przestrzeni publicznej o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców oraz sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych.

Problemem obszaru rewitalizacji wynikającym z jego struktury przestrzennej jest znaczne, ponadnormatywne obciążenie dróg ruchem kołowym. Ten stan rzeczy dotyczy przede wszystkim ulic:

- ul. Krakowskiej,
- Placu 3 Maja
- ul. Narutowicza,
- ul. Kościuszki.

Duży ruch samochodowy generuje potrzebę tworzenia miejsc parkingowych. W obszarze rewitalizowanym występuje deficyt miejsc parkingowych, co przejawia się pozostawianiem samochodów w miejscach do tego zabronionych. Ścisła zabudowa obszaru utrudnia tworzenie nowych miejsc parkingowych. Obecnie w obszarze jednostki nr 1 parkingi umiejscowione są w następujących lokalizacjach:

- Plac 3 Maja (teren przy Urzędzie Pocztowym, Pomniku Konstytucji 3 Maja) – 230 m²;
- Przedborska (teren za Kościołem Św. Lamberta) – 560 m²;
- Reymonta (teren nr 4-10, nr 1-9, nr 39-43, nr 52- Dworzec PKP) – 1545 m²;
- Warszycy (teren nr 3-11) – 234 m²;
- Żeromskiego (teren nr 5-7) – 798 m².

Obszar rewitalizacji położony jest w obrębie strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej „A”. Obejmuje ona teren historycznej tkanki miejskiej śródmieścia miasta, obszar dawnego miasta średniowiecznego i przedlokacyjnego. W jednostce nr 1 zlokalizowane są obiekty będące zabytkami. W skład tej strefy wchodzi:

- Plac 3 Maja, czworoboczny rynek z ratuszem i zabudową przylegającą,
- kościół farny p.w. św. Lamberta wraz z dawną willą (obecnie biblioteką) i przykościelnym cmentarzem,

- budynki mieszkalne i mieszkalno – usługowe położone przy ulicach: Narutowicza, Reymonta, Kościuszki, Żeromskiego, Krakowskiej, Wyszyńskiego, wpisane do ewidencji zabytków,
- park miejski przy ulicy Narutowicza,
- układ przestrzenny centrum,

Przedstawiając zapisy Gminnej Ewidencji Zabytków, w której widnieją 162 obiekty z terenu Miasta Radomska, należy podkreślić, że większość z nich (106 obiektów, to jest – 65,43%) umiejscowiona jest w obszarze zdegradowanym. Na terenie jednostki nr 1 zdecydowanie w liczbie lokalizacji obiektów zabytkowych wyróżnia się ulica Reymonta, przy której położone jest 31 obiektów. Następna w kolejności jest ulica Narutowicza z 18 obiektami, a trzecia – ul. Przedborska z 4 elementami. Ponadto wymienić w tym zestawieniu należy Plac 3 Maja (7 obiektów) i ul. Kościuszki (6 obiektów). Jednostka nr 1 charakteryzuje się także, w przeciwieństwie do innych jednostek, występowaniem obiektów zabytkowych na większości ulic. Wynika to z faktu istnienia na tym terenie historycznej zabudowy. Dodatkowo nadmienić należy, że obiekty zabytkowe zlokalizowane są w obszarze o znacznej degradacji tkanki miejskiej, w którym występuje znaczna liczba budowli cechująca się nienajlepszym stanem technicznym. Występowanie dużej liczby obiektów zabytkowych w obszarze rewitalizacji potwierdza wskaźnik liczby tych obiektów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, wynoszący 21,77. Jest to wartość niespotykana w żadnej innej jednostce. Przewyższa on ponad sześciokrotnie średnią dla miasta, która wynosi 3,51. Jako jeden z dwóch obszarów wykazuje wartość wyższą od średniej dla Radomska. Potwierdza on silną koncentrację obiektów zabytkowych w obrębie rewitalizacji.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego strefę śródmieścia wskazano jako teren wymagający rehabilitacji, na którym założono następujące kierunki przekształceń:

- rewaloryzację historycznej zabudowy w centrum, wytworzenie pasaży obudowanych funkcjami usługowo – mieszkalnymi,
- budowę nowych ośrodków usługowo – handlowych obejmującą:
- przekształcenie zainwestowania w rejonie dworców PKP i PKS,
- restrukturyzację części zakładów Metalurgia,
- wykorzystanie terenu między ul. Brzeźnicką i przedłużeniem ul. Targowej,
- zagospodarowanie doliny rzeki Radomki zgodnie z jej funkcją – korytarza ekologicznego, w powiązaniu z istniejącymi i projektowanymi terenami publicznymi (skwery, parki, przestrzenie komunikacji pieszej w planowanych ośrodkach handlowo – usługowych), szczególnie istotne jest zabezpieczenie powiązań funkcjonalnych w tym w zakresie przestrzeni publicznych z istniejącymi w centrum, tak aby utworzyć spójną całość.

Studium wyróżnia 11 terenów na obszarze miasta Radomska, przewidzianych do rewitalizacji – rehabilitacji, z których niżej wymienione znajdują się w granicach obszaru rewitalizacji:

- I. Centrum miasta – granice wyznaczają: ul. Brzeźnicka – ul. Tysiąclecia – ul. Przedborska – ul. Staszica – ul. Narutowicza – ul. Kościuszki – ul. Reymonta – ul. Warszycy; rewitalizowany teren obejmuje ściśle centrum miasta, skupia tradycyjne funkcje usługowo – handlowe o zasięgu ponadlokalnym, pełniąc równocześnie funkcję reprezentacyjną, jego użyteczność obniża duże natężenie ruchu samochodowego związane z przebiegiem dróg krajowych nr 42 oraz 91 oraz lokalnych, zatłoczenie skutkuje brakiem miejsc parkingowych.

W ramach rewitalizacji studium przewiduje dla tego terenu:

- uatrakcyjnienie funkcji handlowych i usługowych,
- poprawę standardu i estetyki zabudowy mieszkaniowej,
- poprawę atrakcyjności Placu 3-go Maja (modernizacja nawierzchni placu, odnowienie elewacji zabudowy),
- wprowadzenie funkcji turystycznej w oparciu o historię miasta (biuro informacji, szlak turystyczny),
- opracowanie koncepcji zagospodarowania terenów przy ul. Komuny Paryskiej (obecnie Al. Jana Pawła II),
- wykorzystanie terenów przy ul. Komuny Paryskiej dla funkcji usługowych, reprezentacyjnych, rekreacyjnych,
- w powiązaniu z przebudową układu komunikacyjnego miasta – wyprowadzenie części ruchu samochodowego ze ścisłego centrum miasta.

II. Targowica – granice wyznaczają: ul. Harcerska – ul. Targowa – ul. Piłsudskiego – ul. Brzeźnicka; rewitalizowany teren obejmuje: plac targowy wraz z otaczającą go infrastrukturą drogową, park miejski z placem zabaw i muszlą koncertową oraz otoczenie Miejskiego Domu Kultury. Centralne położenie terenu predestynuje go do wykorzystania dla działalności handlowej, rekreacyjnej, edukacyjnej, kulturalnej, wzmocnionej przez tradycje zlokalizowania w/w funkcji na tym terenie. W ramach rewitalizacji studium przewiduje dla tego terenu:

- poprawę estetyki placu targowego (modernizacja nawierzchni placu, usprawnienie skomunikowania),
- przywrócenie świetności parku (odnowa i zróżnicowanie roślinności, oczyszczenie stawu, modernizacja placu zabaw dla dzieci, muszli koncertowej i otoczenia, mała architektura, mini – arboretum, ogrodzenie),
- poprawę warunków działalności MDK (odnowienie elewacji, wykreowanie i promocja ofert edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej);

III. Obszar przy ul. Rozalii – granice wyznaczają: ul. Zgoda – ul. Ustronie – ul. Śliska – ul. Fabryczna; rewitalizacji wymagają: wolne tereny w przeszłości wykorzystywane przez nieistniejące już i restrukturyzowane zakłady przemysłowe, budynki mieszkalne (mieszkania socjalne) oraz kaplica św. Rozalii. Położenie terenu w przemysłowo – produkcyjnej części miasta predysponuje go do ponownego wykorzystania dla lokalizacji małych i średnich przedsiębiorstw. Dla istniejących budynków socjalnych planuje się poprawę ich standardu. W ramach rewitalizacji studium przewiduje dla tego terenu:

- stworzenie oferty inwestycyjnej,
- podniesienie standardu socjalnych lokali mieszkaniowych oraz remonty elewacji,
- poprawę estetyki ul. Rozalii, wykorzystanie kaplicy św. Rozalii i zagospodarowanie terenu wokół kaplicy.

W obszarze rewitalizacji obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

1. MPZP fragmentu miasta Radomska w rejonie ulic Reymonta, Kościuszki, uchwalony Uchwałą Nr XXIII/167/12 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 21 marca 2012 r.:

- Teren 1.KS – parkingi zbiorowe (dla samochodów osobowych),
- Tereny 2.U; 8.U – zabudowa usługowa,
- Tereny 3.U/UC; 4.U/UC; 6.U/UC; 9.U/UC – usługi, w tym usługi handlu o powierzchni sprzedaży powyżej 2.000 m²,
- Teren 5.TT – obiekty obsługi systemów inżynierskich,
- Tereny 7.WS; 10.WS – wody powierzchniowe, śródlądowe (rzeka Radomka),
- Teren 11.ZU – zieleń urządzona, ogólnodostępna,
- Teren 12.MW – zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna,
- Tereny 1.KD-Z; 2.KD-Z; 3.KD-Z – drogi publiczne klasy drogi zbiorczej,
- Tereny 4.KD-L; 5.KD-L – drogi publiczne klasy drogi lokalnej,
- Tereny 6.1.KD-D; 6.2.KD-D; 7.KD-D; 8.KD-D – drogi publiczne klasy drogi dojazdowej.

2. MPZP fragmentu miasta Radomska w rejonie ulic Narutowicza, Kościuszki, Komuny Paryskiej, uchwalony Uchwałą Nr XIX/145/08 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 25 stycznia 2008 r.:

- Teren 1.WS (częściowo), 12.WS (częściowo) – wody śródlądowe (rzeka Radomka),
- Teren 2.IK – obiekty obsługi systemu kanalizacyjnego,
- Tereny 3.ZU; 14.ZU – zieleń urządzona,
- Teren 4.MM – zabudowa mieszkaniowa kilkunordzinna,
- Teren 5.KDW – droga wewnętrzna, obsługująca oczyszczalnię ścieków na terenie 1.IK,
- Teren 6.IK/U – obiekty obsługi systemu kanalizacyjnego z zabudową usługową,
- Teren 13.U – usługi: administracji, turystyki, gastronomii, publiczne,
- Teren 1.KD-Z (częściowo) - drogi publiczne klasy drogi zbiorczej,
- Teren 2.KD-L (częściowo), 3.KD-L (częściowo) - drogi publiczne klasy drogi lokalnej,
- Teren 4.KD-D – droga publiczna klasy drogi dojazdowej.

3. MPZP fragmentu miasta Radomska w rejonie ulic Reymonta, Kościuszki i Narutowicza, uchwalony Uchwałą Nr XXIV/182/96 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 28 czerwca 1996 r.:

- Teren A 3 ZP (częściowo); A 9 ZP – tereny zieleni publicznej,
- Teren A 5 KS - tereny parkingów,
- Teren A 6 U; A 11 U; A 28 U – tereny usług,

4. MPZP fragmentu miasta Radomska w rejonie ulic Warszycy, Brzeźnicka, Piłsudskiego, przedłużenie Targowej do terenów PKP, uchwalony Uchwałą Nr XXXVIII/338/13 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 20 maja 2013 r.:

- Teren 1 MW – teren zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
- Teren 1 MN – teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- Tereny 1U; 2U; 3U – tereny zabudowy usługowej,
- Teren 1 UC – teren usług handlu wielkopowierzchniowego,
- Teren 1Uo – teren usług oświaty,
- Tereny 1 WS; 2 WS; 3 WS – tereny wód powierzchniowych,
- Tereny 1 ZP; 2 ZP; 3 ZP; 4 ZP – tereny zieleni urządzonej,
- Tereny 1 KD-G; 2KD-G; 3 KD-G – tereny dróg publicznych klasy głównej,
- Tereny 1 KD-Z – teren drogi publicznej klasy zbiorczej,
- Tereny 1 KD-L; 2 KD-L – tereny dróg publicznych klasy lokalnej,

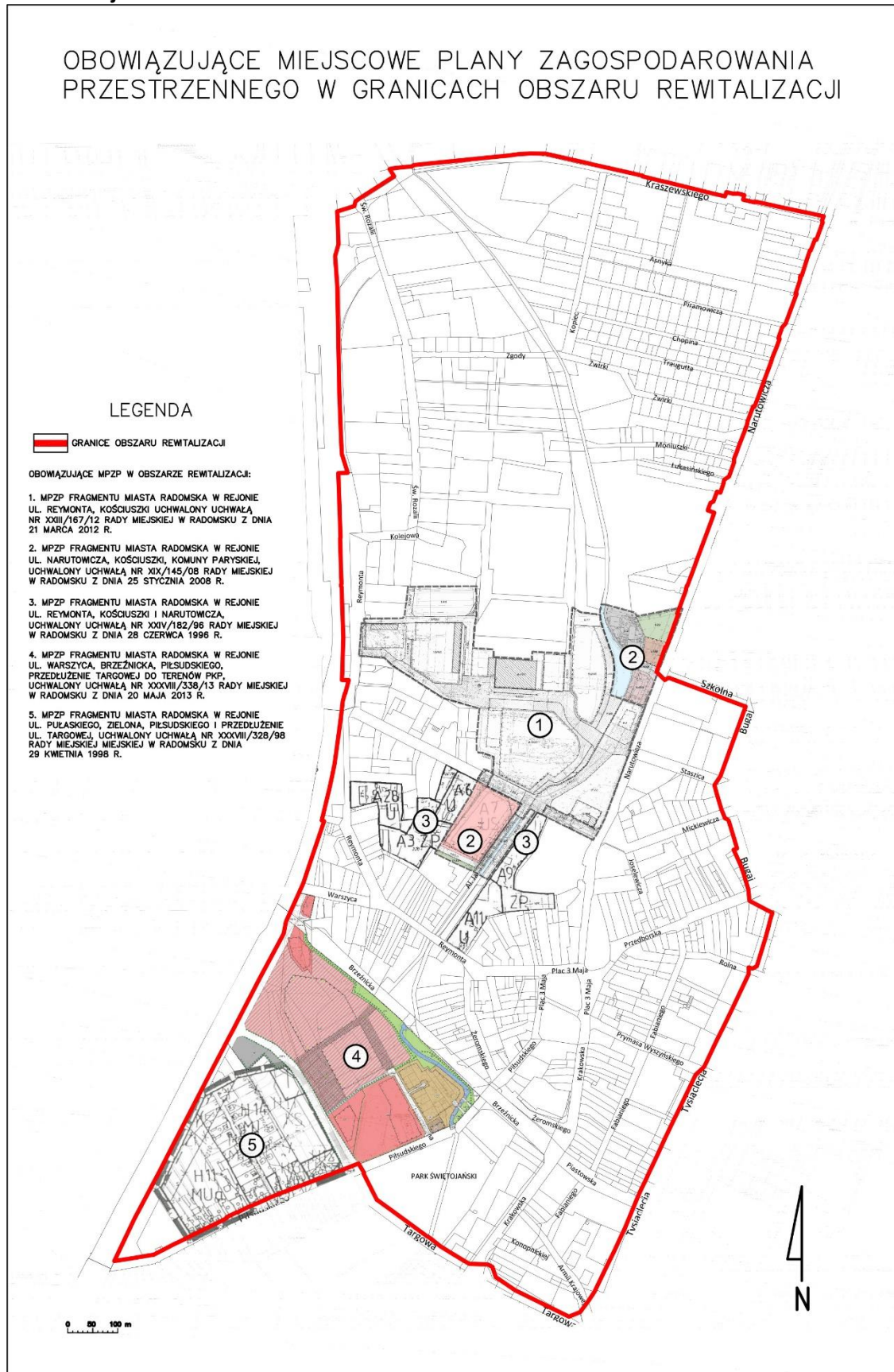
- Tereny 1 KD-D; 2 KD-D – tereny dróg publicznych klasy dojazdowej,
- Tereny 1 KD-W; 2 KD-W; 3 KD-W – tereny dróg wewnętrznych,
- Teren 1 KD-P – teren ciągu pieszego,
- Teren 1 KP – teren parkingu.

5. MPZP fragmentu miasta Radomska w rejonie ulicy ul. Pułaskiego, Zielona, Piłsudskiego i przedłużenie ul. Targowej, uchwalony Uchwałą Nr XXXVIII/328/98 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 29 kwietnia 1998 r.:

- Teren H11 MU (a i b) – teren mieszkaniowo-usługowy,
- Teren H12 UP; H13 UP – teren usług publicznych,
- Teren H14 MJ – mieszkalnictwo jednorodzinne.

Poniżej zaprezentowano na mapie pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego obszaru rewitalizacji Radomska.

Mapa 40. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w granicach obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

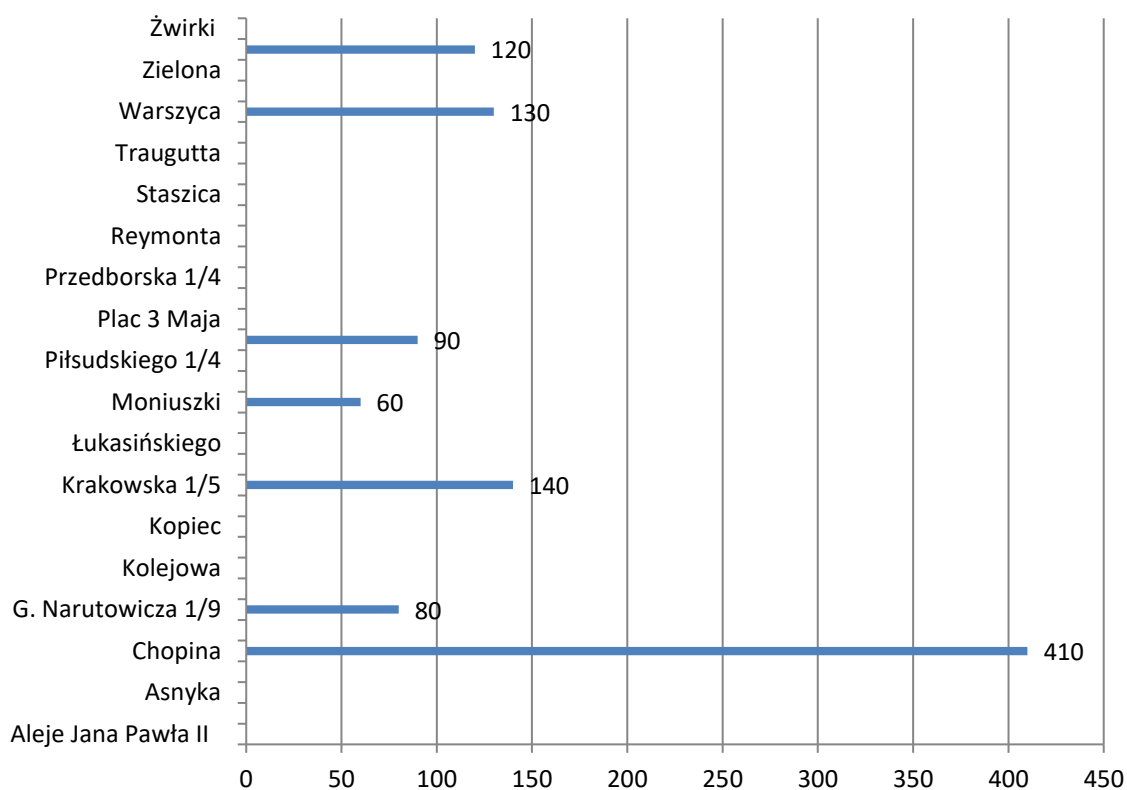
II.5.4. Sfera techniczna

Największe problemy obszaru rewitalizowanego w sferze technicznej dostrzegane są w obrębie stanu technicznego nieruchomości komunalnych. Na terenie Miasta Radomska zdiagnozowano 57 budynków komunalnych charakteryzujących się złym stanem technicznym. Większość z nich – 50,88% (29 sztuk) zlokalizowana jest w obrębie obszaru nr 1. To obszar, który zdecydowanie wyróżnia się słabą jakością komunalnej tkanki miejskiej. Fakt ten potwierdza wskaźnik liczby budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1 000 mieszkańców. W obszarze rewitalizowanym przyjmuje on najwyższą wartość, wynoszącą 5,96, dla porównania średnia dla Miasta Radomska wynosi 1,23. Jest to jedna z pięciu jednostek o wartości tego wskaźnika wyższego od średniej, jednak przekroczenie jest tu najwyższe. Szczególna koncentracja budynków komunalnych o złym stanie technicznym następuje przy ulicy Warszycy, gdzie zdiagnozowano 9 takich nieruchomości (31,03% wszystkich z terenu jednostki nr 1). Ponadto budynki komunalne w złym stanie technicznym występują na ulicach: Zgoda (4 szt.), Reymonta (3 szt.), Kościuszki (2 szt.), Świętej Rozalii (2 szt.), Przedborskiej (2 szt.), Fabianiego (1 szt.), Kolejowa (1 szt.), Kraszewskiego (1 szt.), Mickiewicza (1 szt.), Piłsudskiego (1szt.), Piramowicza (1szt.), Wyszyńskiego (1szt.). Zauważyć należy, że w obrębie obszaru rewitalizowanego komunalne budynki w złym stanie technicznym, występują przy znacznej liczbie ulic (14 z 35 – 40%), co także wyróżnia ten obszar w skali miasta.

II.5.5. Sfera środowiskowa

Problemem obszaru rewitalizowanego w sferze środowiskowym jest niezadowolający stan wód powierzchniowych. Przepływająca przez ten teren rzeka Radomka posiada wody, których stan klasyfikowany jest jako zły. Przekroczone są dopuszczalne wskaźniki w klasie biologicznej – nie spełnione są warunki dotyczące wskaźnika różnorodności zespołów bentofauny. Najniższa, piąta klasa czystości zdiagnozowana jest w klasie fizykochemicznej, co uwarunkowane jest przez stwierdzone występowanie związków azotu. Badania Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi wykazały, że wody Radomki nie mogą zostać wykorzystane do zaopatrzenia ludności. Powodem jest stwierdzenie wysokiego stężenia zawiesiny ogólnej. Ponadto rzeka nie spełnia warunków naturalnego siedliska do bytowania ryb łososiowatych, ze względu na temperaturę, odczyn pH, nieodpowiedni stopień nasycenia tlenem, stwierdzone występowanie azotu amonowego, azotynów i fosforu, a w przypadku ryb karpowatych ze względu na odczyn pH, nieodpowiednią zawartość tlenu rozpuszczonego, występowanie azotu amonowego i azotynów.

Kolejną bolączką obszaru rewitalizacji jest występowanie na tym terenie znacznych powierzchni zawierających azbest. Mimo, że nie jest to obszar, który przoduje w liczbie nagromadzenia powierzchni zawierających azbest wśród jednostek miasta Radomska, jednakże problem ten należy uznać jako ważny, ze względu na szkodliwość dla zdrowia ludzi. Każdy obszar, na którym wykryto powierzchnie zawierające azbest uznać należy za zdegradowany, a usunięcie tych materiałów za priorytetowe działanie. Na terenie obszaru nr 1 zdiagnozowano występowania 2,05% wszystkich powierzchni zawierających azbest. Jest to 1 030 m². Najwięcej takich powierzchni znajduje się przy ulicach: Chopina, Krakowskiej i Warszycy. Szczegóły prezentuje poniższy wykres.

Wykres 24. Występowanie powierzchni w m² zawierających azbest w obszarze rewitalizacji wg ulic.

Źródło: Opracowanie własne

Kolejnym problemem sfery środowiskowej w obszarze rewitalizowanym jest zła jakość powietrza atmosferycznego. Związane jest to z przekroczeniami norm pyłów zawieszonych PM 2,5 i PM 10, a także benzo(α)pirenu w pyłe zawieszonym PM 10. Sytuacja taka nasila się w sezonie grzewczym, gdy uaktywniają się liczne źródła niskiej emisji. Poziomi zanieczyszczeń na terenie jednostki nr 1 jest także efektem dużego ruchu samochodowego w tym obszarze. W 2015 roku zanotowano w obszarze rewitalizacji duże przekroczenia dobowe pyłu zawieszonego PM 10. Są to jedne z największych wartości w województwie łódzkim, wynoszące 101,6 µg/m³. W strefie centralnej miasta obserwuje się także przekroczenia norm dwutlenku siarki, dwutlenku azotu oraz benzenu. Ruch drogowy jest także przyczyną przekroczenia norm hałasu na analizowanym obszarze. Największe przekroczenia norm zanotowano przy ulicy Narutowicza oraz Krakowskiej. Ponadto poziom hałasu zbliżony do norm występuje przy ulicy Kościuszki, Placu 3 Maja.

Reasumując, charakter potrzeb w zakresie przewyższania negatywnych zjawisk obszaru rewitalizacji Radomska został określony następująco:

Tabela 28. Zestawienie potrzeb rewitalizacyjnych w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej

Sfera społeczna	<ul style="list-style-type: none"> · Trzeba wspierać procesy wzrostu zatrudnienia na obszarze rewitalizacji szczególnie wśród osób długotrwale bezrobotnych, o niskich kompetencjach i kwalifikacjach. Praca to nie tylko pieniądze na utrzymanie, ale także godność i źródło poczucia własnej wartości i motor poprawy swojej sytuacji i sytuacji najbliższych. · Trzeba zmniejszyć skalę narażenia na ubóstwo, szczególnie zahamować proces dziedziczenia ubóstwa: należy odbudowywać i wzmacniać sieć wzajemnego wsparcia sąsiedzkiego w środowiskach dotkniętych ubóstwem i marginalizacją. Potrzeba różnorodnych form pracy z dziećmi i młodzieżą nakierowanych na przerwanie cyklu dziedziczenia ubóstwa. Niezbędne jest wpieranie wszelkich form edukacji i animacji kultury. · Istnieje potrzeba podjęcia działań dedykowanych aktywizacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach i wchodzących na rynek pracy. · Istnieje potrzeba edukacji powszechnej i ustawicznej w odniesieniu do kierunków edukacji zwiększających szanse życiowe/zawodowe, w tym rozwijanie kreatywności i aktywności społecznej. · Trzeba umożliwić edukację dorosłych, nabieranie doświadczenia zawodowego i kwalifikacji, które umożliwią podwyższenie kompetencji i odpowiedzenie na potrzeby rynku pracy. · Trzeba otoczyć opieką osoby zależne, w tym osoby niepełnosprawne i seniorów. · Trzeba budować wspólnotę mieszkańców wokół dobra wspólnego, wzmacniać tożsamość lokalną i poczucie związku z tą tożsamością. · Bardzo ważne jest, aby budować wizerunek obszaru rewitalizacji jako przestrzeni atrakcyjnej i przyjaznej dla mieszkańców. Warto promować przedsięwzięcia o charakterze społecznym i kulturalnym. · Istotne jest tworzenie przesłanek do odczuwania dumy z faktu zamieszkiwania na obszarze rewitalizacji Radomska. Trzeba wprowadzać do tej części miasta wydarzenia i funkcje budujące prestiż: koncentrować wydarzenia kulturalne, społeczne. · Należy organizować wydarzenia animacyjno-integracyjne dla mieszkańców, w tym wydarzenia wzmacniające lokalną tożsamość. · Należy podwyższyć poziom bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji, przeciwdziałając tym samym patologii życia społecznego. · Należy opracować program oddłużania mieszkańców obciążonych zaległościami z tytułu czynszu w zasobach komunalnych.
Sfera gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> · Warto wspierać rozwój inkubatora przedsiębiorczości, który może stać się motorem tworzenia aktywnych postaw na rynku pracy, w tym wśród osób długotrwale bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach lub wchodzących na rynek pracy. · Należy rozwijać postawę przedsiębiorczą, szczególnie wśród dzieci i młodzieży. · Należy zadbać o rozwój zawodowy mieszkańców – dzieci, młodzieży i dorosłych.
Sfera techniczna	<ul style="list-style-type: none"> · Należy polepszyć jakość infrastruktury technicznej dedykowanej przestrzeni mieszkalnej i publicznej w celu poprawy jakości życia mieszkańców (poprawa stanu technicznego budynków, remont placówek kultury, modernizacja oświetlenia ulicznego, zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków, urządzenie terenów zielonych, zagospodarowanie podwórek). · Należy poprawić standard techniczny mieszkań w zasobie komunalnym i części wspólnych budynków, zwłaszcza obiektów historycznych. · Trzeba sprzyjać termomodernizacji budynków i podniesieniu ich efektywności

	energetycznej.
Sfera środowiskowa	<ul style="list-style-type: none"> · Należy zadbać o jakość środowiska naturalnego w celu poprawy jakości zamieszkania na obszarze rewitalizacji – ograniczyć źródła niskiej emisji i zanieczyszczenie powietrza w wyniku spalania paliw stałych poprzez rozbudowę sieciowej infrastruktury ciepłowniczej. · Należy promować zastosowanie rozwiązań technicznych w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska umożliwiające efektywne korzystanie z obiektów mieszkaniowych, użyteczności publicznej (likwidacja azbestu, modernizacja sieci kanalizacyjnej i wodnej, oświetlenia). · Trzeba dostosowywać przestrzeń pieszą do zmian klimatycznych; należy stworzyć dostęp do zieleni; należy zwiększyć udział zagospodarowanych terenów zielonych w przestrzeni publicznej.
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	<ul style="list-style-type: none"> · Należy dążyć do poprawy jakości przestrzeni publicznych, szczególnie zaniedbanych skwerów wokół prestiżowych budynków publicznych i dążyć do udostępnienia jej mieszkańcom. · Ważne jest, aby zagospodarowane tereny zielone stały się atrakcyjnymi miejscami dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, ale i miasta – przyczyniły się do podniesienia estetyki obszaru i zaczęły pełnić rolę centrotwórczą. · Trzeba włączać mieszkańców w kształtowanie takich przestrzeni wspólnych, jak: place, skwery, zielone enklawy, kameralne miejsca wypoczynku i spotkań, wkomponowane między funkcje techniczne przestrzeni publicznej.

Źródło: opracowanie własne

III. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Wytyczne Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020 stanowią, że program rewitalizacji powinien zawierać w opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, a także cele rewitalizacji i odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych poprzednio negatywnych zjawisk społecznych i powiązanych z nimi problemów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych.

Przez wizję rozumiemy obraz przyszłości, którą chcemy wykreować. Wizja i uporządkowany system celów rewitalizacji powinny stanowić spójną całość w tym sensie, że każdy z celów rewitalizacji musi w sposób czytelny przyczynić się do realizacji określonego fragmentu wizji oraz – wizji jako całości.

Za horyzont wizji przyjęto rok 2023. Wizja stanu obszaru zdegradowanego miasta Radomska po przeprowadzeniu rewitalizacji przedstawia się następująco:

Obszar rewitalizacji Miasta Radomska rozwija się harmonijnie z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Poprawie ulegnie standard warunków zamieszkiwania i obsługi ludności oraz materialne warunki jej bytu dzięki wieloaspektowej rewitalizacji przestrzennego zagospodarowania, stabilnej sytuacji na rynku pracy, wspieraniu rozwoju przedsiębiorczości i wyraźnemu ograniczeniu zjawiska bezrobocia. Zwiększy się poczucie bezpieczeństwa publicznego, społeczna aktywność i jakość świadczonych usług zdrowotnych.

W ślad za tym zmniejszy się wyraźnie natężenie zjawisk patologicznych oraz stopień zagrożenia problemami społecznego wykluczenia. Na obszarze poddany rewitalizacji uwidoczną się symptomy rozwoju demograficznego. Poprawi się jakość edukacji oraz możliwość doksztalcania i rozwoju zawodowego. Wzrośnie poczucie lokalnej tożsamości oraz poziom społecznej integracji dzięki licznym działaniom kulturalnym. Wysoka jakość komponentów środowiska naturalnego, poprawa ładu przestrzennego stanowiąc będą istotne impulsy rozwoju aktywności społecznych i gospodarczych na zrewitalizowanych obszarach. Powstrzymana zostanie społeczna, fizyczna i ekonomiczna degradacja przestrzeni publicznej (terenów i obiektów). Jej zwiększona funkcjonalna wartość, atrakcyjność i konkurencyjność nadadzą zrewitalizowanym obszarom pozytywnego wizerunku.

IV. Cele oraz kierunki działań procesu rewitalizacji miasta Radomska

Program rewitalizacji ma na celu współuczestniczenie – wraz ze strategią rozwoju, planami zagospodarowania przestrzennego i innymi dokumentami o charakterze strategicznym – w rozwiązaniu problemów najbardziej zdegradowanej części miasta w sferach: społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej. Program rewitalizacji jest dokumentem opracowanym z myślą o wyznaczeniu najbardziej kryzysowych terenów na obszarze miasta, posiadających potencjał do generowania dalszego rozwoju, które wymagają ożywienia i odnowy. Jest on programem wieloletnim, interdyscyplinarnym i zintegrowanym, który bazuje na współpracy różnych podmiotów podczas przygotowania, opracowania i realizacji.

Celem programu rewitalizacji jest wyznaczenie dróg do wyprowadzenia danego obszaru ze stanu kryzysowego poprzez usunięcie zjawisk, które spowodowały jego degradację.

Biorąc pod uwagę charakter potrzeb obszaru rewitalizacji, określony w Tabeli nr 28, głównym celem Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku jest:

Kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów miasta Radomska w wymiarze społecznym, przestrzennym, środowiskowym, technicznym i gospodarczym.

Cele operacyjne i szczegółowe kierunki działań programu obejmują:

Źródło: opracowanie własne

Wyznaczone cele, kierunki działań obejmowały będą projekty rewitalizacyjne dotyczące m.in.:

Tabela 29. Cele i kierunki działań Lokalnego Program Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku

Cele i kierunki działań Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku	Obszary do rozwinięcia projektowego
Cel 1. Poprawa spójności społecznej	
K.1.1 Reintegracja i aktywizacja grup zmarginalizowanych i zagrożonych wykluceniem społecznym	Wsparcie osób bezrobotnych, zwłaszcza długotrwale bezrobotnych, w znalezieniu pracy.
K.1.2 Prowadzenie działalności ukierunkowanej na minimalizowanie patologii życia społecznego	Aktywizacja społeczna, kulturalna i zawodowa wykluczonych mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym niepełnosprawnych i seniorów.
K.1.3 Rozwój oferty instytucji kultury	Ograniczenie zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego. Objęcie opieką osoby zależne.
	Przeciwdziałanie niskiej aktywności społecznej i kulturalnej i rozwój idei wolontariatu.
Cel 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej poprzez przeciwdziałanie degradacji przestrzeni publicznej oraz poprawę jakości środowiska naturalnego	

K.2.1 Poprawa stanu środowiska naturalnego obszaru rewitalizacji	Modernizacja sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w celu przeciwdziałania degradacji środowiska. Modernizacja oświetlenia na obszarze rewitalizacji w celach energooszczędnych.
K.2.2 Poszerzenie oferty czasu wolnego – rewaloryzacja zieleni i rozwój infrastruktury rekreacyjnej na obszarze rewitalizowanym	Poprawa stanu środowiska naturalnego dzięki ograniczeniu niskiej emisji spalin pochodzących z pieców na paliwo stałe. Podniesienie jakości terenów zielonych znajdujących się w otoczeniu budynków użyteczności publicznej. Tworzenie oferty zielonych miejsc wypoczynku.
Cel 3. Poprawa stanu infrastruktury technicznej (w tym mieszkaniowej)	
K.3.1 Termomodernizacja i poprawa stanu technicznego budynków publicznych i mieszkalnych	Poprawa stanu technicznego budynków publicznych, w tym usunięcie barier architektonicznych. Termomodernizacja i remont części wspólnych budynków mieszkalnych. Podniesienie estetyki budynków na obszarze rewitalizacji.
Cel 4. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości	
K.4.1 Rozwój edukacji zawodowej i przedsiębiorczości w obszarze rewitalizowanym	Wsparcie stworzenia inkubatora przedsiębiorczości jako motoru rozwoju aktywnych postaw na rynku pracy i nowych podmiotów gospodarczych. Projekty z zakresu edukacji i aktywizacji zawodowej skierowana do osób biernych zawodowo, bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach, wchodzących na rynek pracy lub rozpoczynających działalność gospodarczą.

Źródło: opracowanie własne

Realizacja celu głównego oraz celów operacyjnych w sposób znaczący przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, zapobiegania rozprzestrzenianiu się niekorzystnych zjawisk oraz pozwoli w pełniejszym stopniu wykorzystać lokalne potencjały. Szczególne miejsce wśród kierunków działania zajmuje sfera społeczna, potwierdzając tym samym, że to mieszkańcy są jego najcenniejszym zasobem. Realizacja celów Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta Radomska do 2023 r. uruchomi procesy wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych miasta oraz stworzy warunki do ich zrównoważonego rozwoju poprzez przedsięwzięcia kompleksowe.

LPR wykorzystywany będzie przez władze lokalne jako podstawowy dokument planistyczny wskazujący konkretne przedsięwzięcia w odpowiedzi na zdiagnozowane zespoły niepożądanych zjawisk kryzysowych w sferze społecznej, przestrzennej, infrastrukturalnej, gospodarczej i środowiskowej miasta Radomska.

Przeprowadzenie rewitalizacji na terenie miasta ma się przyczynić do osiągnięcia trwałej pozytywnej zmiany obszaru rewitalizacji, której efekty prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 30. Efekty rewitalizacji obszaru zdegradowanego miasta Radomska

<i>Cel programu rewitalizacji</i>	<i>Sfera funkcjonalna</i>	<i>Planowane efekty rewitalizacji</i>
Cel 1. Poprawa spójności społecznej	Spółeczna Gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> · zmniejszą się niekorzystne zjawiska społeczne: bezrobocie, przestępczość, patologie społeczne, zanik więzi rodzinnych i sąsiedzkich, · spadnie liczba osób korzystających z pomocy społecznej, zostanie zatrzymany proces

		<p>wykluczenia społecznego w wyniku działań związanych z poprawą aktywności społeczno-zawodowej osób nieaktywnych na rynku pracy i o niskich kwalifikacjach i kompetencjach;</p> <ul style="list-style-type: none"> poprawie ulegnie poziom bezpieczeństwa publicznego, spadnie liczba osób uzależnionych od alkoholu i substancji chemicznych w wyniku realizacji programów o charakterze edukacyjnym; nastąpi rozwój oferty kultury, jak również liczba jej odbiorców; nastąpi wzrost aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców obszaru; poprawi się integracja społeczna mieszkańców obszaru, nastąpi wzrost kapitału społecznego obszaru rewitalizacji; zostanie zwiększona oferta kulturalna, w tym zajęć kreatywnych dla dzieci, młodzieży, osób niepełnosprawnych; obszar rewitalizacji nie będzie zaliczał się do niebezpiecznych części miasta;
<p>Cel 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej poprzez przeciwdziałanie degradacji przestrzeni publicznej oraz poprawę jakości środowiska naturalnego</p>	<p>Przestrzenno-funkcjonalna</p> <p>Środowiskowa</p> <p>Techniczna</p> <p>Spoleczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> zostanie przywrócony ład przestrzenny: przestrzeń publiczna zostanie właściwie zagospodarowana, dzięki czemu wzmocni się funkcja centrotwórcza obszaru rewitalizacji; polepszy się stan środowiska naturalnego dzięki usunięciu azbestu, ograniczeniu niskiej emisji i emisji dwutlenku węgla do atmosfery; zwiększy się jakość terenów zielonych; nastąpi wzrost estetyki przestrzeni publicznej.
<p>Cel 3. Poprawa stanu infrastruktury technicznej (w tym mieszkaniowej).</p>	<p>Techniczna</p> <p>Środowiskowa</p> <p>Przestrzenno-funkcjonalna</p> <p>Spoleczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> wzrośnie liczba zmodernizowanych budynków mieszkalnych; poprawi się standard obiektów użyteczności publicznej – infrastruktury społecznej, budynków komunalnych; zwiększy się odsetek mieszkańców korzystających z instalacji komunalnych, zmniejszy się zużycie mediów dzięki poprawie stanu infrastruktury technicznej, racjonalnym oszczędnościom i wzrostem świadomości ekologicznej mieszkańców; będzie odczuwalny wzrost zadowolenia mieszkańców w wyniku zagospodarowania terenów zielonych i wykorzystania walorów natury; poprawi się jakość życia mieszkańców; obszar rewitalizacji poprawi swój wizerunek.
<p>Cel 4. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości</p>	<p>Gospodarcza</p> <p>Spoleczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> zostaną uruchomione różnorodne formy wsparcia zawodowego nieaktywnych zawodowo mieszkańców obszaru rewitalizacji: szkolenia, warsztaty i zajęcia podwyższające kompetencje i

		kwalifikacje; <ul style="list-style-type: none"> · w wyniku działań inkubatora nastąpi rozwój nowych form aktywności gospodarczej mieszkańców miasta, powstaną nowe miejsca pracy i zostanie ograniczone bezrobocie; · nastąpi ożywienie gospodarcze na obszarze rewitalizacji i wzrośnie wskaźnik przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji.
--	--	--

Źródło: opracowanie własne

V. Przedsięwzięcia dedykowane procesowi rewitalizacji miasta Radomska

V.1. Wykaz przedsięwzięć podstawowych

Poniżej przedstawione zostało zestawienie podstawowych projektów rewitalizacyjnych zgłoszonych do objęcia Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r., przygotowanych zgodnie z *Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w sprawie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*.

Miasto Radomsko ogłosiło otwarty nabór na przedsięwzięcia rewitalizacyjne wśród partnerów społecznych, wspólnot mieszkaniowych, przedsiębiorców oraz pozostałych podmiotów. Nabór projektów rewitalizacyjnych trwał od 31 marca 2017 do 10 kwietnia 2017 r.²²

Celem naboru było określenie zakresu interwencji rewitalizacyjnej, złożonej z katalogu projektów podstawowych oraz uzupełniających.

Wzór fiszki projektowej oraz zasady naboru kart projektów rewitalizacyjnych do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. został oparty na regułach dedykowanych programowaniu rewitalizacji wynikających z *Wytycznych Ministerstwa Rozwoju w sprawie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*.

Projekty spełniające warunki projektu rewitalizacyjnego w rozumieniu *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020* zostały uwzględnione w programie rewitalizacji w ramach listy podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Projekty o małej skali oddziaływania, nie spełniające warunków projektu rewitalizacyjnego w rozumieniu *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020* zostały uwzględnione w programie w ramach listy pozostałych/uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

²² Na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miasta Radomska w dniu 31 marca 2017r. został ogłoszony otwarty nabór na przedsięwzięcia rewitalizacyjne w formie ogłoszenie Prezydenta Miasta Radomska zapraszające wszystkich zainteresowanych, w tym w szczególności: organizacje pozarządowe, właściciele nieruchomości i wspólnoty mieszkaniowe oraz podmioty gospodarcze, do zgłaszania w terminie do 10 kwietnia 2017 r. propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Link do ogłoszenia <http://www.bip.radomsko.pl/res/serwisy/pliki/15078719?version=1.0>

W wyniku naboru wpłynęło 37 propozycji projektów rewitalizacyjnych w postaci wypełnionych kart przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które ujęte zostały w Lokalnym Programie Rewitalizacji w kształcie, który wynika z zapisów programu rewitalizacji i złożonych deklaracji.

Spośród zgłoszonych do objęcia programem rewitalizacji projektów interesariuszy zewnętrznych wyłoniono projekty realizujące bezpośrednio cele programu rewitalizacji i umieszczono je na liście projektów podstawowych. Natomiast pozostałe przedsięwzięcia, o małej skali oddziaływania, umieszczono na liście projektów uzupełniających.

Nie zostały zgłoszone projekty położone poza obszarem rewitalizacji lub niewpisujące się cele i kierunki działań programu.

Opisy poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych sformułowano w oparciu o bieżący stan przygotowania ich do realizacji. W przypadku przedsięwzięć, które nie posiadają np. dokumentacji technicznej, opisy sformułowano w sposób ogólny. Zostaną one uszczegółowione na dalszym etapie wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Inicjatorzy projektów podstawowych będą mogli aplikować o środki na ich realizację m.in. z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014–2020. Założono włączenie do programu rewitalizacji również takich projektów, które przewidziane zostały do dofinansowania z innych środków, niż RPO Wł 2014–2020, a będą mieć charakter rewitalizacyjny

Zapisy programu rewitalizacji w zakresie wartości przedsięwzięć oraz ich dofinansowania nie przesądzają o ostatecznym układzie źródeł finansowania projektów, gdyż będą one ustalane każdorazowo przez właściwego wnioskodawcę na etapie analiz finansowych dedykowanych dokumentacji aplikacyjnej. Wskazany w LPR poziom dofinansowania jest maksymalnym poziomem dofinansowania dla poszczególnych działań i osi priorytetowych, wskazanym w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020, stanowiącym Załącznik nr 2 do Uchwały Nr 444/16 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 19 kwietnia 2016 r.

Szczegółowe zestawienie projektów podstawowych zaprezentowano poniżej.

Tabela 31. Wykaz projektów podstawowych Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku

Nr projektu	Nazwa projektu	Zakres projektu	Podmiot realizujący	Problemy zidentyfikowane na etapie diagnozy do rozwiązania przez projekt	Wartość projektu oraz źródła finansowania	Miejsce realizacji projektu	Czas realizacji projektu	Prognozowane produkty w odniesieniu do celów rewitalizacji ²³	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów rewitalizacji ²⁴
Cel 1. Poprawa spójności społecznej									
K.1.1 Reintegracja i aktywizacja grup zmarginalizowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym									
P.1.1	Klub Integracji Społecznej Radomsko – w kierunku zmiany	– adaptacja lokalu użytkowego na potrzeby funkcjonowania KIS – opracowanie ścieżki wsparcia na potrzeby reintegracji społeczno-zawodowej uczestników projektu – aktywizacja społeczna i edukacyjna – aktywizacja zawodowa, działania o charakterze środowiskowym	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomsku	Wysoki poziom bezrobocia, w tym osób z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym, na obszarze rewitalizacji spowodowany: – brakiem gotowości do podjęcia zatrudnienia, – brakiem możliwości wykonywania wyuczonego zawodu przez osoby	1 333 580 zł RPO Wł 2014–2020: EFS 90%, środki własne gminy 10%	ul. Reymonta 58 w Radomsku	kwiecień 2017 – grudzień 2020	– liczba wybudowanych/rozbudowanych/zmodernizowanych obiektów świadczących usługi społeczne – 1 sztuka – liczba przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej– 1 sztuka – liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie – 100 osób – liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 12 osób – liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie – 100 osób	– poprawa integracji społeczno-zawodowej mieszkańców – wzrost liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – wzrost liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu

²³ Sposób oceny i zmierzenia prognozowanych produktów w odniesieniu do celów rewitalizacji – na podstawie protokołów odbioru usług/robót budowlanych, dokumentacji z inwentaryzacji powykonawczej, raportów i sprawozdań z realizacji projektów.

²⁴ Sposób oceny i zmierzenia prognozowanych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji - raportów i sprawozdań z realizacji projektów, raportów na temat frekwencji w placówkach, audytów energetycznych.

				<p>niepełnosprawne</p> <ul style="list-style-type: none"> – brakiem doświadczenia i kompetencji zawodowych lub brakiem możliwości ich potwierdzenia z powodu pracy w szarej strefie – dezaktualizacją posiadanych umiejętności i doświadczenia zawodowego – brakiem znajomości języków obcych. <p>Duży poziom ubóstwa mieszkańców obszaru.</p>					<p>programu</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 56 osób
P.1.2	W centrum – konsolidacja systemu wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	– adaptacja pomieszczeń – działania i usługi społeczne skierowano do osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją – wsparcie materialne jak i	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomsku	<ul style="list-style-type: none"> – duży poziom ubóstwa mieszkańców obszaru rewitalizacji – bezradność opiekuńcza rodzin zagrożonych wykluczeniem – występowanie negatywnych zjawisk w 	3 664 000 zł RPO Wł 2014–2020 EFS 90%, środki własne gminy 10%	ul. Św. Rozalii 1b w Radomsku	lipiec 2018 – grudzień 2020	<ul style="list-style-type: none"> – liczba wybudowanych/rozbudowanych/zmodernizowanych obiektów świadczących usługi społeczne– 1 sztuka – liczba przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji projektu – 1 sztuka – liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa integracji społeczno-zawodowej obszaru rewitalizacji – wzrost aktywności osób i rodzin z obszaru rewitalizacji – wzrost wiedzy i umiejętności

		rzeczowe osób i rodzin o niskim statusie ekonomicznym w formie voucherów na usługi – organizacja warsztatów, zajęć, szkoleń, wydarzeń i wyjazdów integracyjnych			rodzinach, w tym przemocy i uzależnieniach – wysokie bezrobocie występujące na obszarze rewitalizacji – niskie kompetencje zawodowe młodzieży, przez co narażona jest na bezrobocie				interesie ogólnym w programie – 300 osób	praktycznych uczestników programu – poprawa relacji rodzinnych oraz umocnienie więzi rodzinnych i sąsiedzkich – liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 150 sztuk
P.1.3	Poprawa spójności społecznej obszaru rewitalizacji w ramach „Radomszczańskich Spotkań Integracyjnych”	organizacja i przeprowadzenie przeglądu filmowego, ogólnopolskiego międzyośrodkowego konkursu artystycznego „Nie święci garnki lepią, nie święci śpiewają i wiersze klepią, warsztatów artystycznych „Bądźmy razem”, koncertu galowego, pikniku rodzinnego, i spektakli prezentowanych	Miejski Dom Kultury Radomsko w	Duża liczba osób wykluczonych z powodu negatywnych zjawisk społecznych występujących na obszarze rewitalizacji. Wykluczenie to dotyczy też osób niepełnosprawnych z powodu: – małej integracji mieszkańców z osobami niepełnosprawnymi, – małej aktywności	175 000 zł 50% środki własne MDK, 50% środki własne gminy	ul. Brzeźnicka 5 (siedziba MDK), Park Świętojański w Radomsku	2017–2023	– liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1 sztuka – liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 150 osób	– wzrost aktywności mieszkańców obszaru, w tym osób niepełnosprawnych – nabycie nowych kompetencji społecznych i kulturowych przez mieszkańców obszaru Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących	

		h podczas „Teatralnych Radomszczańskich Spotkań Integracyjnych”		społeczna mieszkańców, w tym osób niepełnosprawnych.					atrakcje turystyczne – 450 odwiedzin/rok
P.1.4	Budowa nowego budynku mieszkalnego na obszarze rewitalizacji Radomska	– wzniesienie budynku mieszkalnego z mieszkaniami socjalnymi	Miasto Radomsko	– wysoki poziom ubóstwa osób i rodzin na obszarze rewitalizowanym – występowanie negatywnych zjawisk społecznych, w tym przemocy i alkoholizmu – brak wystarczającej liczby mieszkań, w tym mieszkań socjalnych w Gminnym Zasobie Mieszkaniowym	2 188 000 zł środki własne gminy: 65%, dofinansowanie z Funduszu Doptat BGK: 35%	ul. Św. Rozalii 1a w Radomsku	IV kwartał 2017 – IV kwartał 2018	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 sztuka Liczba wybudowanych lokali – 18	– poprawa jakości życia mieszkańców obszaru – powiększenie Gminnego Zasobu Mieszkaniowego – zmniejszenie liczby oczekujących na przydział mieszkania – poprawa estetyki na obszarze rewitalizowanym – liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 1 sztuk
K.1.2 Prowadzenie działalności ukierunkowanej na minimalizowanie patologii życia społecznego									
P.1.5	Centrum usług społecznych – usługi społeczne i zdrowotne na rzecz osób	– adaptacja pomieszczeń – działania społeczne – usługi społeczne dla osób niesamodzielnych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomsku Projekt będzie realizowany w partnerstwie z	negatywne zjawiska społeczne na obszarze, w tym duża liczba osób niesamodzielnych, starszych,	1 380 000 zł RPO Wł 2014–2020: EFS 90%, środki własne gminy 10%	ul. Kościuszki 12a, Brzeźnicka 149, ul. Konopnickiej 4 w Radomsku	kwiecień 2017 – grudzień 2020	– – liczba wybudowanych/rozbudowanych/zmodernizowanych obiektów świadczących usługi społeczne – 1 sztuka – liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami	– poprawa opieki osób zależnych – wzrost kompetencji rodzicielskich i opiekuńczych u rodziców dzieci i młodzieży

	zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	– warsztaty, pikniki, spotkania	powiatem i dwoma podmiotami ekonomii społecznej	niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym pochodzących z rodzin bezradnych wychowawczo				społecznymi świadczeniami w interesie ogólnym w programie – 100 osób – liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi w programie – 100 osób	zagrożonych wykluczeniem społecznym – wzmocnienie pozytywnych wzorców społecznych – podniesienie samooceny i poczucia własnej wartości – poprawa komunikacji w relacjach rodzinnych i z otoczeniem u dzieci i młodzieży – liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 56 sztuk
P.1.6	Przebudowa wraz z rozbudową systemu monitoringu miejskiego	– przebudowa punktów kamerowych przez wymianę istniejących urządzeń – wybudowanie punktów kamerowych – rozbudowa sieci światłowodowej – rozbudowa Stanowiska	Miasto Radomsko, Komenda Powiatowa Policji w Radomsku	– negatywne zjawiska społeczne na obszarze, w tym z zakresu patologii społecznych – niski poziom bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji	200 000 zł środki własne gminy – 60%, rządowe programy w zakresie poprawy bezpieczeństwa oraz ograniczenia przestępczości i zachowań aspołecznych – 40%	– skrzyżowania ul. Kościuszki –Reymonta, Reymonta - Warszycy. Reymonta – Żeromskiego, Żeromskiego – Piłsudskiego, Narutowicza – Przedborska,	2017–2019	– liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 16 sztuk – powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 37,68 ha	– poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, w tym poprawa nadzoru nad ruchem drogowym – obniżenie przestępczości na terenie objętym projektem – ludność mieszkająca na obszarach objętych zintegrowanymi

		<p>Obserwacyjnego o Miejskiego Centrum Bezpieczeństwa – rozbudowa Stanowiska Obserwacyjnego o Komendy Powiatowej Policji w Radomsku</p>				<p>Narutowicza – Kościuszki; – ul. Reymonta (dworzec PKP), plac zabaw Park Świętojański, ul. A. Krajowej (pomnik), Park Solidarności (oczko wodne), ul. Mineralna, ul. Przedborska (budynek ZSE); – punkty kamerowe: ul. Reymonta (skrzyżowanie z ul. Sierakowskiego); ul. Jana Pawła II – Kościuszki; skrzyżowanie ul. Krakowska – Targowa: skrzyżowanie ul. Tysiąclecia – Piastowska - sieć światłowodowa: ul. Targowa – Tysiąclecia 5</p>		<p>strategiami rozwoju obszarów miejskich – 4868 osób</p>
--	--	---	--	--	--	--	--	---

	w kulturze mieszkańców obszaru rewitalizacji	artystycznych, warsztatów plenerowych, wystaw		rewitalizacji – wysoki poziom wykluczenia społecznego i kulturowego młodzieży, ale także dorosłych i seniorów z obszaru rewitalizacji – niskie kompetencje społeczne i kulturowe mieszkańców obszaru					kompetencji społecznych i kulturowych przez mieszkańców obszaru – rozwój edukacji społecznej i kulturalnej – wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne – 100 odwiedzin/rok
P.1.9	Organizacja nowej działalności kulturalnej w wyniku udostępnienia pomieszczeń piwnic oraz otoczenia zewnętrznego Miejskiego Domu Kultury w Radomsku	– prace budowlane związane z udostępnieniem piwnic MDK – zakup wyposażenia piwnic – zagospodarowanie otoczenia (patio, parkingi) – remont schodów zewnętrznych wraz z podjazdem dla	Miejski Dom Kultury w Radomsku, Miasto Radomsko	– niski poziom aktywności społeczno-zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji – wysoki poziom wykluczenia społecznego i kulturowego młodzieży, ale także dorosłych i seniorów z obszaru rewitalizacji	5 350 000,00 zł RPO Wł 2014–2020: EFRR 85%, środki własne gminy 15%	ul. Brzeźnicka 5 (siedziba MDK) w Radomsku	2017–2023	– liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1 sztuka	– zwiększenie oferty kulturalnej i edukacyjnej skierowanej do mieszkańców obszaru – wzrost aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców obszaru – liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych

		osób niepełnosprawnych							wsparcie – 21 000 osób/rok
P.1.10	Integracja wokół sztuki Braci Różewiczów – „Różewicz Open Festiwal” – zwiększenie kompetencji kulturowych i uczestnictwa w kulturze mieszkańców obszaru rewitalizacji Radomska	organizacja i prowadzenie festiwalu, na który składają się spektakle, debata, pokaz etiud, program wierszy Tadeusza Różewicza, wystawy, koncerty, projekcje filmów, Ogólnopolski Konkurs Poetycki im. Janusza Różewicza, spotkanie tłumaczy, „Radomszczanie czytają Różewicza”, działania edukacyjne adresowane do uczniów szkół radomszczańskich	Miejski Dom Kultury w Radomsku, Miasto Radomsko	– niski poziom aktywności społeczno-zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji, – wysoki poziom wykluczenia społecznego i kulturowego młodzieży, ale także dorosłych i seniorów z obszaru rewitalizacji – niskie kompetencje społeczne i kulturowe mieszkańców obszaru	1 400 000 zł Budżet gminy – 40%, Środki MKiDN – 40%, środki prywatne 20%	ul. Brzeźnicka 5 (siedziba MDK) i w innych miejscach na obszarze rewitalizacji	2017–2023	– liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 50 osób	– wzrost aktywności społecznej mieszkańców obszaru – nabycie nowych kompetencji społecznych i kulturowych przez mieszkańców obszaru – wzrost integracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji – wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne – 50 odwiedzin/rok
Cel 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej poprzez przeciwdziałanie degradacji przestrzeni publicznej oraz poprawę jakości środowiska naturalnego									
K.2.1 Poprawa stanu środowiska naturalnego obszaru rewitalizacji									
P.2.11	Wymiana kanalizacji	wymiana sieci wodociągowej i	Miasto Radomsko, PGK Sp. z o.o.	– poważna degradacja środowiska z	20 000 000 zł WFOŚiGW –	ul. Armii Krajowej, al. Jana Pawła II,	2017–2020	– długość przebudowanej kanalizacji sanitarnej – 16,1 km	– poprawa stanu środowiska naturalnego

	sanitarnej i sieci wodociągowej w ulicach objętych procesem rewitalizacji w LPR	sieci kanalizacji sanitarnej na terenie obszaru rewitalizacji		powodu azbestowych sieci wodociągowej i kanalizacyjno-sanitarnej na obszarze rewitalizacji – duża awaryjność sieci, straty wody przerwy w dostawie wody	40%, środki własne gminy – 60%	Asnyka, Bugaj, Chopina, Fabianiego, Joselewicza, Kolejowa, Konopnickiej, Kopiec, Kościuszki, Krakowska, Kraszewskiego, Łukasińskiego, Mickiewicza, Moniuszki, Nadrzeczna, Narutowicza, Piłsudskiego, Piramowicza, Plac 3 Maja, Przedborska, Pułaskiego, Reymonta, Rolna, Staszica, Św. Rozalii, Traugutta, Tysiąclecia, Warszycy, Prymasa Wyszyńskiego, Zgoda, Zielona, Żeromskiego, Żwirki – na obszarze rewitalizowanym w Radomsku			– poprawa parametrów technicznych i jakościowych świadczonych usług – zmniejszenie awaryjności zapewnienie ciągłości dostaw wody Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków (CO19) – 0 RLM
--	---	---	--	---	--------------------------------	--	--	--	--

P.2.12	Przebudowa (modernizacja) oświetlenia ulicznego na obszarze objętym rewitalizacją	– wymiana kabli oświetleniowych – ok. 4.200 m – wymiana słupów latarni oświetleniowych – ok. 107 sztuk – wymiana opraw oświetleniowych na energooszczędne LED – ok. 168 sztuk	Miasto Radomsko	– duża degradacja przestrzeni publicznej z powodu przestarzałego nieenergooszczędnego oświetlenia – negatywne zjawiska społeczne na obszarze, w tym z zakresu patologii społecznych - niski poziom bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji	1 600 000 zł WFOŚiGW – 40%, środki własne gminy – 60%	ul. Reymonta od Narutowicza do łącznika z Sierakowskiego, ul. Przedborska od pl. 3 Maja do ronda, ul. Joselewicza; ul. Narutowicza od pl.3 Maja do Mickiewicza; ul. Mickiewicza od Narutowicza do Joselewicza, ul. Żeromskiego, ul. Piłsudskiego od ul. Brzeźnickiej do pl. 3 Maja w Radomsku	2017–2023	– liczba nowych, zmodernizowanych punktów świetlnych – 168 szt.	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez ograniczenie niskiej emisji pyłów do atmosfery dzięki redukcji mocy zamontowanych opraw oświetleniowych o ok. 35% – poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i osób przebywających na obszarze rewitalizacji – poprawa wyglądu obszaru – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO ₂) – 19,54 tony równoważnika CO ₂ / rok
P.2.13	Termomodernizacja budynków Wspólnot Mieszkaniowych na terenie obszaru rewitalizacji Radomska w celu ograniczenia	– wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej – wykonanie węzła cieplnego dwufunkcyjnego i podłączenie do miejskiej	Wspólnota Mieszkaniowa/Zarządca Wspólnoty	– duża degradacja środowiska naturalnego z powodu niskiej emisji spalin z pieców na paliwo stałe – niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców z	3 000 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 85% k.k. (EFRR), 15% k.k. + k.nk. – środki prywatne	Prymasa Wyszyńskiego 2/6, Kościuszki 7, 8, 12, 15, Reymonta 11, 13, pl. 3 Maja 5a, 7, 12 w Radomsku	maj 2017 – IV kwartał 2023	– liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 10 sztuk – powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji – 6991,22 m ²	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez ograniczenie niskiej emisji pyłów do atmosfery – poprawa bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji

	niskiej emisji	sieci ciepłowniczej – ocieplenie budynków		powodu ryzyka zatrucia tlenkiem węgla przy korzystaniu z pieców na paliwo stałe					– szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO ₂) – 350 Mg równoważnika CO ₂ / rok
P.2.14	Remonty części wspólnych budynków wchodzących w skład Mieszkańców Zasobu Gminy na obszarze rewitalizacji Radomska w celu ograniczenia niskiej emisji	– wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej – remont elewacji i pokrycia dachów budynku	Miasto Radomsko	– duża degradacja środowiska naturalnego z powodu niskiej emisji spalin z pieców na paliwo stałe – niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców – niska estetyka budynków na obszarze rewitalizacji	26 000 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 85% k.k. (EFRR), 15% k.k. + k.nk. – budżet gminy Radomsko	ul. Kolejowa 3, pl. 3 Maja 5, Przedborska 1, 8. 14, Reymonta 56, 58, 60, Św. Rozalii 1, 36a, b, c, Warszycza 1, 4, Żeromskiego 4 w Radomsku	2018 – IV kwartał 2023	– liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 14 sztuk – powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji – 7053,41 m ²	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez ograniczenie niskiej emisji pyłów do atmosfery – polepszenie warunków mieszkaniowych – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO ₂) – 700 Mg równoważnika CO ₂ / rok
P.2.15	Modernizacja nieruchomości z obszaru rewitalizacji celem zwiększenia atrakcyjności miasta Radomska i ograniczenia niskiej emisji (Krakowska 3)	– przyłączenie całego budynku do sieci ciepłowni miejskiej – modernizacja instalacji wodno-kanalizacyjnej i deszczowej, instalacji elektrycznej i oświetlenia nieruchomości z	Stanisława Loszek – właściciel nieruchomości	– duża degradacja środowiska naturalnego z powodu niskiej emisji spalin z pieców na paliwo stałe, małej energooszczędności budynku i instalacji oraz niewydolnego systemu	800 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 85% k.k. (EFRR), 15% k.k. + k.nk. – środki prywatne	ul. Krakowska 3 w Radomsku	2017–2023	– liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuk – powierzchnia całkowita budynków poddanych termomodernizacji – 1226 m ²	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez ograniczenie niskiej emisji pyłów do atmosfery, zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną i elektryczną – poprawa bezpieczeństwa

		wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii – wykonanie ocieplenia ścian nieruchomości i poddaszy – wymiana pokrycia dachowego i jego ocieplenie – wykonanie monitoringu wokół nieruchomości		odprowadzając ego wodę deszczową i ścieki – niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców					– poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO ₂) – 80Mg równoważnika CO ₂ / rok
P.2.16	Odnowienie nieruchomości i z obszaru rewitalizacji celem zwiększenia atrakcyjności miasta (Radomska) i celem ograniczenia niskiej emisji (pl. 3 Maja 3a	– przyłączenie całego budynku do sieci ciepłowni miejskiej – modernizacja instalacji wodno-kanalizacyjnej i instalacji elektrycznej i oświetlenia nieruchomości z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii – wykonanie ocieplenia ścian nieruchomości i poddaszy – wymiana pokrycia dachowego i jego ocieplenie	Antoni i Zbigniew Fronczyk – właściciele nieruchomości	– duża degradacja środowiska naturalnego z powodu niskiej emisji spalin z pieców na paliwo stałe, małej energooszczędności budynku i instalacji oraz niewydolnego systemu odprowadzając ego wodę deszczową i ścieki – niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców	600 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 75% k.k. (EFRR), 25% k.k. + k.nk. – środki prywatne	pl. 3 Maja 3a w Radomsku	2017–2023	– liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1/2 sztuk – powierzchnia całkowita budynków poddanych termomodernizacji – 812,6 m ²	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez ograniczenie niskiej emisji pyłów do atmosfery, zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną i elektryczną – poprawa bezpieczeństwa – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO ₂) – 50 Mg równoważnika CO ₂ / rok

		– wykonanie monitoringu wokół nieruchomości							
P.2.17	Modernizacja nieruchomości i z obszaru rewitalizacji celem zwiększenia atrakcyjności miasta Radomska i celem ograniczenia niskiej emisji (pl. 3 Maja 3b)	– przyłączenie całego budynku do sieci ciepłowni miejskiej – modernizacja instalacji wodno-kanalizacyjnej i deszczowej, instalacji elektrycznej i oświetlenia nieruchomości z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii – wykonanie ocieplenia ścian nieruchomości i poddaszy – wymiana pokrycia dachowego i jego ocieplenie – wykonanie monitoringu wokół nieruchomości	Anna Krakowska – właścicielka nieruchomości	– duża degradacja środowiska naturalnego z powodu niskiej emisji spalin z pieców na paliwo stałe, małej energooszczędności budynku i instalacji oraz niewydolnego systemu odprowadzającego wodę deszczową i ścieki – niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców	600 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 85% k.k. (EFRR), 15% k.k. + k.nk. – środki prywatne	pl. 3 Maja 3b w Radomsku	2017–2023	– liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1/2 sztuk – powierzchnia całkowita budynków poddanych termomodernizacji – 775 m ²	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez ograniczenie niskiej emisji pyłów do atmosfery, zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną i elektryczną – poprawa bezpieczeństwa – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO ₂) – 50 Mg równoważnika CO ₂ / rok
P.2.18	Modernizacja nieruchomości i (dwóch kamienic) z obszaru rewitalizacji celem	– przyłączenie całego budynku do sieci ciepłowni miejskiej – modernizacja instalacji	Krzysztof Krakowski – właściciel nieruchomości	– duża degradacja środowiska naturalnego z powodu niskiej emisji spalin z pieców na	700 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 47% EFRR, 53% – środki prywatne	ul. Reymonta 21a – 23 w Radomsku	2017–2023	– liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 2 sztuk – powierzchnia całkowita budynków poddanych termomodernizacji – 934,9 m ²	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez ograniczenie niskiej emisji pyłów do atmosfery, zmniejszenie

	zwiększenia atrakcyjności miasta Radomska) i celem ograniczenia niskiej emisji (Reymonta 21a – 23)	wodno-kanalizacyjnej i deszczowej, instalacji elektrycznej i oświetlenia nieruchomości z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii – wykonanie ocieplenia ścian nieruchomości i poddaszy – wymiana pokrycia dachowego i jego ocieplenie – wykonanie monitoringu wokół nieruchomości		paliwo stałe, małej energooszczędności budynku i instalacji oraz niewydolnego systemu odprowadzającego wodę deszczową i ścieki – niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców					zapotrzebowania na energię cieplną i elektryczną – poprawa bezpieczeństwa – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO ₂) – 60 Mg równoważnika CO ₂ / rok
P.2.19	Modernizacja nieruchomości i z obszaru rewitalizacji celem zwiększenia atrakcyjności miasta Radomska i celem ograniczenia niskiej emisji (Reymonta 2)	– przyłączenie całego budynku do sieci ciepłowni miejskiej – modernizacja instalacji wodno-kanalizacyjnej i deszczowej, instalacji elektrycznej i oświetlenia nieruchomości z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii – wykonanie	Anna i Marek Flasz S.C. – właściciele nieruchomości	– duża degradacja środowiska naturalnego z powodu niskiej emisji spalin z pieców na paliwo stałe, małej energooszczędności budynku i instalacji oraz niewydolnego systemu odprowadzającego wodę deszczową i ścieki	600 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 41% EFRR, 59% – środki prywatne	ul. Reymonta 2 w Radomsku	2017–2023	– liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuk – powierzchnia całkowita budynków poddanych termomodernizacji – 866,03 m ²	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez ograniczenie niskiej emisji pyłów do atmosfery, zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną i elektryczną – poprawa bezpieczeństwa – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów

		ocieplenia ścian nieruchomości i poddaszy – wymiana pokrycia dachowego i jego ocieplenie – wykonanie monitoringu wokół nieruchomości		– niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców					cieplarnianych (CO34) – 60 Mg równoważnika CO2/ rok
P.2.20	Modernizacja nieruchomości i z obszaru rewitalizacji celem zwiększenia atrakcyjności miasta Radomska i celem ograniczenia niskiej emisji (Reymonta 4)	– przyłączenie całego budynku do sieci ciepłowni miejskiej – modernizacja instalacji wodno-kanalizacyjnej i deszczowej, instalacji elektrycznej i oświetlenia nieruchomości z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii – wykonanie ocieplenia ścian nieruchomości i poddaszy – wymiana pokrycia dachowego i jego ocieplenie – wykonanie monitoringu wokół nieruchomości	Anna i Marek Flaszka S.C. – właściciele nieruchomości	– duża degradacja środowiska naturalnego z powodu niskiej emisji spalin z pieców na paliwo stałe, małej energooszczędności budynku i instalacji oraz niewydolnego systemu odprowadzającego wodę deszczową i ścieki – niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców	500 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 35% EFRR, 65% – środki prywatne	ul. Reymonta 4 w Radomsku	2017–2023	– liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuk – powierzchnia całkowita budynków poddanych termomodernizacji – 793 m ²	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez ograniczenie niskiej emisji pyłów do atmosfery, zmniejszenie zapotrzebowania na energię ciepłą i elektryczną – poprawa bezpieczeństwa – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO34) – 50 Mg równoważnika CO2/ rok

P.2.21	Modernizacja nieruchomości i z obszaru rewitalizacji celem zwiększenia atrakcyjności miasta Radomska i celem ograniczenia niskiej emisji (Reymonta 6)	– przyłączenie całego budynku do sieci ciepłowni miejskiej – modernizacja instalacji wodno-kanalizacyjnej i deszczowej, instalacji elektrycznej i oświetlenia nieruchomości z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii – wykonanie ocieplenia ścian nieruchomości i poddaszy – wymiana pokrycia dachowego i jego ocieplenie – wykonanie monitoringu wokół nieruchomości	Anna i Marek Flasz – właściciele nieruchomości	– duża degradacja środowiska naturalnego z powodu niskiej emisji spalin z pieców na paliwo stałe, małej energooszczędności budynku i instalacji oraz niewydolnego systemu odprowadzającego wodę deszczową i ścieki – niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców	100 000 zł RPO Wł. 2014-2020 – 73% EFRR, 27% – środki prywatne	ul. Reymonta 6 w Radomsku	2017–2023	– liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuk – powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji – 228 m ²	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez ograniczenie niskiej emisji pyłów do atmosfery, zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną i elektryczną – poprawa bezpieczeństwa – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO ₂) – 20 Mg równoważnika CO ₂ / rok
P.2.22	Odrestaurowanie nieruchomości i z obszaru rewitalizacji celem zwiększenia atrakcyjności miasta Radomska i celem	– przyłączenie całego budynku do sieci ciepłowni miejskiej – modernizacja instalacji wodno-kanalizacyjnej i deszczowej, instalacji	Mark Bryn – Właściciel nieruchomości	– duża degradacja środowiska naturalnego z powodu niskiej emisji spalin z pieców na paliwo stałe, małej energooszczędności budynku i	800 000 zł RPO Wł. 2014-2020 – 73% EFRR, 27% – środki prywatne	pl. 3 Maja 2 w Radomsku	2017–2023	– liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuk – powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji – 1856,6 m ²	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez ograniczenie niskiej emisji pyłów do atmosfery, zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną i elektryczną – poprawa

	ograniczenia niskiej emisji (pl. 3 Maja 2)	elektrycznej i oświetlenia nieruchomości z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii – wykonanie ocieplenia ścian nieruchomości i poddaszy – wymiana pokrycia dachowego i jego ocieplenie – wykonanie monitoringu wokół nieruchomości		instalacji oraz niewydolnego systemu odprowadzającego wodę deszczową i ścieki – niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców					bezpieczeństwa – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO ₂) – 120 Mg równoważnika CO ₂ / rok
P.2.23	Budowa sieci i przyłączy ciepłowniczych	Etap I - W ramach projektu wybudowana zostanie sieć ciepłownicza o długości 481m oraz przyłącza o długości 377m. Inwestycja zostanie wykonana z rur preizolowanych. Grupą docelową projektu będą mieszkańcy ulic Prymasa Wyszyńskiego i Fabianiego Etap II - W ramach	PGK sp. z o.o. Radomsko	– duża degradacja środowiska naturalnego z powodu niskiej emisji spalin z pieców na paliwo stałe	Etap I – 450 000 zł Etap II – 400 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 60% EFRR, 40% – budżet PGK Sp. z o.o.	Etap I - ul. Prymasa Wyszyńskiego od ul. Fabianiego do Pl. 3 Maja; ul. Fabianiego od ul. Prymasa Wyszyńskiego do ul. Piastowskiej Etap II - Fabianiego do ul. Przedborskiej	Etap I – 2017 r. Etap II – 2019 r.	Długość wybudowanej sieci ciepłowniczej – 0,891 km Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła – 5 szt.	Poprzez likwidację pojedynczych palenisk węglowych osiągnięte zostanie zmniejszenie niskiej emisji, a co za tym idzie poprawa jakości powietrza. Na podstawie umów na dostawę ciepła podpisanych z mieszkańcami znana będzie liczba gospodarstw domowych korzystających z dostaw ciepła z miejskiej ciepłowni. Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych

		projektu wybudowana zostanie sieć ciepłownicza o długości 410m oraz przyłącza o długości 15m. Inwestycja zostanie wykonana z rur preizolowanych . Grupą docelową projektu będą mieszkańcy ulic Fabianiego i Przedborskiej							(CO34) – 65 ton równoważnika CO2/ rok
K.2.2 Poszerzenie oferty czasu wolnego – rewitalizacja zieleni i rozwój infrastruktury rekreacyjnej na obszarze rewitalizowanym									
P.2.24	Rewitalizacja parku przy placu 3 Maja	– pielęgnacja istniejącej roślinności – przebudowa oświetlenia – przebudowa ścieżek – montaż elementów małej architektury – wykonanie nowych nasadzeń	Miasto Radomsko	–degradacja środowiska naturalnego z powodu zaniedbanej zieleni miejskiej – niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców z powodu występowania zjawisk patologicznych – niska aktywność społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji – niski prestiż terenów	10 000 000 zł WFOŚiGW – 60%, budżet miasta Radomsko 40%	pl. 3 Maja w Radomsku	2017–2023	– powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 1,08 ha	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez rewitalizację terenów zielonych – wzrost aktywności społecznej dzięki rozwojowi infrastruktury – poprawa bezpieczeństwa – podwyższenie jakości życia mieszkańców obszaru – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – wzrost oczekiwanej liczby

				zielonych na obszarze					odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (CO09) – 500 odwiedzin/rok
P.2.25	Rewaloryzacja skwerów na obszarze rewitalizacji	Rewaloryzacja zieleni i przebudowa infrastruktury publicznych terenów zielonych: 1. skweru wzdłuż ul. Reymonta od łącznika z ul. Sierakowskiego do ul. Kościuszki (wzdłuż torów kolejowych 2. skweru Fajta i Kałkusińskiego oraz Miejskiej Biblioteki Publicznej	Miasto Radomsko	–degradacja środowiska naturalnego z powodu zaniedbanej zieleni miejskiej – niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców z powodu występowania zjawisk patologicznych – niska aktywność społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji – niski prestiż terenów zielonych na obszarze	1) 700 000 zł 2) 3 150 000 zł 3) 300 000 zł 4) 600 000 zł 5) 3 500 000 zł <u>Razem:</u> 8 250 000 zł WFOŚiGW – 60%, budżet miasta Radomsko 40%	1. ul. Reymonta pomiędzy mostkiem kolejowym a przejazdem kolejowym przy ul. Kościuszki 2. między ul. Narutowicza i Joselewicza 3. ul. Narutowicza (obręb skrzyżowania ul. Narutowicza z ul. Kościuszki	2017–2020	– powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 1,84 ha	– poprawa stanu środowiska naturalnego przez rewaloryzację terenów zielonych – wzrost aktywności społecznej dzięki rozwojowi infrastruktury – poprawa bezpieczeństwa – podwyższenie jakości życia mieszkańców obszaru – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do

		3. skweru Marcina Andrzeja Ziółkowskiego 4.skweru przy Muzeum Regionalnym 5.skweru Stanisława Niemca				i ul. Mickiewicza 4.ul. Narutowicza obok Urzędu Stanu Cywilnego 5.między: ul. Narutowicza i ul. Kościuszki w Radomsku			dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (CO09) – 400 odwiedzin/rok
Cel 3. Poprawa stanu infrastruktury technicznej (w tym mieszkaniowej).									
K.3.1 Termomodernizacja i poprawa stanu technicznego budynków publicznych i mieszkalnych									
P.3.26	Modernizacja budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej wraz z budową windy zewnętrznej i zmianą sposobu użytkowania dachu	– remont elewacji w części zabytkowej i budynku nowego wraz z poprawieniem współczynnika oporu cieplnego – modernizacja instalacji w obiekcie zabytkowym (c.o., wod.-kan., p. ppoż.)	Miasto Radomsko Miejska Biblioteka Publiczna w Radomsku	– zły stan techniczny budynku, w tym części zabytkowej –degradacja środowiska naturalnego z powodu małej energooszczędności budynku i instalacji – wysoki poziom wykluczenia społecznego osób z obszaru	5 000 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 85% k.k. EFRR, 15% k.k. + k.nk. – środki własne gminy Radomsko	ul. Narutowicza 4 w Radomsku	2018–2020	– liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem – 1 sztuka – liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1 sztuka – liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem – 3000 osób/rok	– poprawa stanu technicznego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej – poprawa efektywności pracy – poszerzenie oferty kulturalno-edukacyjnej biblioteki – wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem

		<ul style="list-style-type: none"> – renowacja i modernizacja pomieszczeń, podłóg, schodów, sanitariatów, budowa windy – wykonanie ciągów pieszo-jezdných, rewitalizację terenów zielonych, oświetlenie terenu, rozbudowa monitoringu – zakup sprzętu 		rewitalizacji, w ty, starszych niepełnosprawnych z powodu barier architektonicznych					<p>miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (CO09) – 16000 odwiedzin/rok</p>
P.3.27	Termomodernizacja budynków należących do TBS w Radomsku Sp. z o.o. na obszarze rewitalizacji Radomska	<ul style="list-style-type: none"> – remont elewacji – remont pokrycia dachów 	TBS w Radomsku Sp. zoo	<ul style="list-style-type: none"> – zły stan techniczny budynku zabytkowego – degradacja środowiska naturalnego z powodu małej energooszczędności budynku – niska estetyka budynków na obszarze rewitalizacji 	400 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 85% k.k. EFRR, 15% k.k. + k.nk. – środki własne TBS Spółka z o.o. w Radomsku	ul. Kościuszki 12a w Radomsku	2018 – IV kwartał 2023	<ul style="list-style-type: none"> – liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 sztuka – liczba zabytków nieruchomości objętych wsparciem – 1 sztuka 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa stanu technicznego zabudowy – poprawa środowiska dzięki zmniejszeniu zapotrzebowania na energię – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO34) – 5 Mg równoważnika CO2/ rok

P.3.28	Nadanie funkcji mieszkaniowych budynku przy ul. Kościuszki 7a w Radomsku	– remont elewacji – remont pokrycia dachów	TBS w Radomsku Sp. z o.o.	– zły stan techniczny budynku zabytkowego – degradacja środowiska naturalnego z powodu małej energooszczędności budynku – niska estetyka budynków na obszarze rewitalizacji	4 000 000 zł 45% - dofinansowanie z Funduszu Dofinansowania BGK, 55% budżet gminy Radomsko	ul. Kościuszki 7a w Radomsku	2018 – IV kwartał 2023	– wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich – 1 jednostek mieszkalnych – liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 sztuka – liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem – 1 sztuka	– poprawa stanu technicznego zabytkowej zabudowy (Gminna Ewidencja Zabytków) – poprawa środowiska dzięki zmniejszeniu zapotrzebowania na energię – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO ₂) – 80 Mg równoważnika CO ₂ / rok
P.3.29	Remont generalny budynku mieszkalnego przy ul. Fabianiego 24 w Radomsku	– generalny remont, w tym wymiana konstrukcji dachu, pokrycia, stropów – termomodernizacja budynku – wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody, podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej	Miasto Radomsko	– zły stan techniczny budynku zabytkowego – degradacja środowiska naturalnego z powodu małej energooszczędności budynku – niska estetyka budynków na obszarze rewitalizacji	1 248 000 zł wkład własny gminy: 55%, Fundusz Dofinansowania BGK 45%	ul. Fabianiego 24 w Radomsku	2016 -2017	– wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich – 1 szt. – liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 sztuka – liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem – 1 sztuka	– poprawa stanu technicznego zabytkowej zabudowy (Gminna Ewidencja Zabytków) – poprawa środowiska dzięki zmniejszeniu zapotrzebowania na energię – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych

									(CO34) – 50 Mg równoważnika CO2/ rok
P.3.30	Modernizacja nieruchomości i z obszaru rewitalizacji celem zwiększenia atrakcyjności miasta Radomska (pl. 3 Maja 10)	– wykonanie ocieplenia ścian i poddaszy – wymiana pokrycia dachowego i jego ocieplenie – modernizacja instalacji elektrycznej i oświetlenia z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, – wykonanie monitoringu wokół nieruchomości – modernizacja instalacji wodno-kanalizacyjnej i deszczowej	Wspólnota Mieszkaniowa	– zły stan techniczny budynku– degradacja środowiska naturalnego z powodu małej energooszczędności budynku i instalacji wodno-kanalizacyjnej oraz deszczowej – niska estetyka budynków na obszarze rewitalizacji	1 000 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 61% EFRR, 39% – środki prywatne	pl. 3 Maja 10 w Radomsku	2017 – 2023	– wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich – 1 szt. – liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 sztuka	– poprawa stanu technicznego zabudowy – poprawa środowiska dzięki zmniejszeniu zapotrzebowania na energię – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO34) – 150 ton równoważnika CO2/ rok
P.3.31	Termomodernizacja nieruchomości i z obszaru rewitalizacji przy ul. Reymonta 29	– remont uszkodzonej elewacji budynku, termomodernizację – naprawa konstrukcji balkonu – naprawa dachu – zamontowanie nowych	Paweł Władysław Majewski – właściciel nieruchomości	– zły stan techniczny budynku zabytkowego	400 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 70% EFRR, 30% – środki prywatne	ul. Reymonta 29 w Radomsku	2017–2023	– wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich – 1 jednostek mieszkalnych – liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 sztuka –liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem – 1 sztuka	– poprawa stanu technicznego zabytkowej zabudowy – poprawa środowiska dzięki zmniejszeniu zapotrzebowania na energię – poprawa estetyki obszaru rewitalizowanego – szacowany

		– założenie ogrzewania gazowego							roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO34) – 30 ton równoważnika CO2/ rok
Cel 4. Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości									
K.4.1 Rozwój edukacji zawodowej i przedsiębiorczości w obszarze rewitalizowanym									
P.4.32	„Starter Radomsko” jako katalizator rozwoju biznesu	– udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej osobom chcącym założyć lub rozwijać działalność gospodarczą za pośrednictwem inkubatora – organizacja szkoleń, warsztatów, kursów, spotkań i wydarzeń o charakterze gospodarczym – pomoc osobom bezrobotnym w przekwalifikowaniu, zgodnie z zapotrzebowaniem rynku pracy – pomoc w organizacji praktyk zawodowych	Miasto Radomsko,	- wysoki poziom bezrobocia na obszarze rewitalizacji – niski poziom aktywności społeczno-zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji – niska przedsiębiorczość na obszarze rewitalizacji, – brak miejsc pracy na obszarze rewitalizacji	6 000 000 zł RPO Wł 2014-2020 – 85% k.k. EFRR, 15 %k.k. – budżet gminy Radomsko	ul. Narutowicza 59 w Radomsku	2017–2023	– liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie – 36 osób – liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie – 24 osoby	– zwiększenie przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji – zwiększenie zatrudnienia na obszarze rewitalizacji – polepszenie kwalifikacji zawodowych osób z obszaru rewitalizacji – liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 24 osoby

		<ul style="list-style-type: none"> – pomoc przedsiębiorcom w doborze kadr – kojarzenie lokalnego biznesu z partnerami gospodarczymi krajowymi i zagranicznymi 							
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne

V.2. Wykaz przedsięwzięć uzupełniających

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 wskazują, iż program rewitalizacji obejmuje obok podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych również projekty uzupełniające, tj. takie, które ze względu na mniejszą skalę oddziaływania trudno zidentyfikować indywidualnie, a są oczekiwane ze względu na realizację celów programu rewitalizacji.

Poniżej przedstawiono zestawienie pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, uzupełniających projekty podstawowe opisane w rozdz. V.1.

Tabela 32. Wykaz projektów uzupełniających Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku

Nazwa projektu	Podmiot realizujący	Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Cel (cele) projektu	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	Szacowana wartość projektu w PLN
Cel 1. Poprawa spójności społecznej						
Program oddłużania mieszkańców obszaru rewitalizacji	Miasto Radomsko	Wysoka liczba osób zagrożonych ubóstwem (pobierających świadczenia z pomocy społecznej) oraz osób bezrobotnych. Wysoka liczba lokali zadłużonych.	Podstawowym celem działań jest poprawa sytuacji życiowej i materialnej osób zagrożonych utratą mieszkania w związku z zaległościami w opłatach czynszowych. Efektem projektu będzie zmniejszenie liczby udzielanych świadczeń pomocy społecznej dla osób, mających zadłużenie w opłatach czynszowych. Program umożliwi aktywizację społeczną i zawodową oraz będzie miał wpływ na zmianę postaw - wypracowanie nawyku systematycznego regulowania należności z tytułu opłat czynszowych.	Zakres: organizacja prac dla dłużników z obszaru rewitalizacji w celu odpracowania długu z tytułu czynszu za zajmowany lokal komunalny Przemieszczenie osób z lokali droższych do utrzymania do lokali tańszych, poprawa warunków mieszkaniowych dla rodzin wielodzietnych lub wymagających szczególnego wsparcia.	Obszar rewitalizacji	50 000,00 zł
Program zamiany mieszkań	Miasto Radomsko	Duża liczba lokatorów nie wywiązujących się z obowiązków finansowych wobec gminy, zbyt duże i drogie mieszkania zamieszkałe przez osoby samotne. Wysoka liczba osób pobierających zasiłek z tytułu pomocy społecznej/ubóstwa na obszarze rewitalizacji.	Zmiana polityki gospodarowania zasobem komunalnym w celu efektywniejszego zarządzania zasobem lokali komunalnych na obszarze rewitalizacji. W dłuższej perspektywie doprowadzi do zmniejszenia kwot dopłat i zadłużenia mieszkańców obszaru rewitalizacji wobec gminy.	Stworzenie banku lokali komunalnych na potrzeby zamiany mieszkań, opracowanie kryteriów oraz regulaminu zamiany mieszkań, organizacja spotkań informacyjnych dot. zamiany mieszkań	Obszar rewitalizacji	20 000,00 zł

			Mieszkańcy będą mogli obniżyć poziom zadłużenia z tytułu ograniczenia wysokości czynszu.			
Cel 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej poprzez przeciwdziałanie degradacji przestrzeni publicznej oraz poprawę jakości środowiska naturalnego						
Przebudowa ulicy Reymonta od Placu 3 Maja do ul. Żeromskiego	Miasto Radomsko	Brak spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Zły stan techniczny infrastruktury drogowej obniżający jakość życia na obszarze rewitalizacji.	Poprawa spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji spowodowała upłynnieniem ruchu samochodowego oraz ograniczeniem hałasu komunikacyjnego i emisji spalin.	Roboty budowlane z zakresu infrastruktury drogowej, roboty budowlane instalacyjne, budowa kanalizacji deszczowej, usunięcie kolizji	ul. Reymonta w Radomsku	2 500 000,00 zł
Przebudowa ulicy Reymonta od ul. Żeromskiego do mostka	Miasto Radomsko	Brak spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Zły stan techniczny infrastruktury drogowej obniżający jakość życia na obszarze rewitalizacji.	Poprawa spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji spowodowała upłynnieniem ruchu samochodowego oraz ograniczeniem hałasu komunikacyjnego i emisji spalin.	Roboty budowlane z zakresu infrastruktury drogowej, roboty budowlane instalacyjne, budowa kanalizacji deszczowej, usunięcie kolizji	ul. Reymonta w Radomsku	4 500 000,00 zł
Przebudowa Placu 3 Maja	Miasto Radomsko	Brak spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Zły stan techniczny infrastruktury drogowej obniżający jakość życia na obszarze rewitalizacji.	Poprawa spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji spowodowała upłynnieniem ruchu samochodowego oraz ograniczeniem hałasu komunikacyjnego i emisji spalin.	Roboty budowlane z zakresu infrastruktury drogowej, roboty budowlane instalacyjne, budowa kanalizacji deszczowej, usunięcie kolizji	Pl. 3 Maja w Radomsku	7 000 000,00 zł
Przebudowa ulicy Piłsudskiego, od ul.	Miasto Radomsko	Brak spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Zły stan	Poprawa spójności przestrzennej obszaru	Roboty budowlane z zakresu infrastruktury drogowej, roboty budowlane instalacyjne, budowa	ul. Piłsudskiego w Radomsku	2 500 000,00 zł

Brzeźnickiej do Placu 3-ego Maja		techniczny infrastruktury drogowej obniżający jakość życia na obszarze rewitalizacji.	rewitalizacji. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji spowodowała upłynnieniem ruchu samochodowego oraz ograniczeniem hałasu komunikacyjnego i emisji spalin.	kanalizacji deszczowej, usunięcie kolizji		
Przebudowa ulicy Kraszewskiego i ul. Św. Rozalii	Miasto Radomsko	Brak spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Zły stan techniczny infrastruktury drogowej obniżający jakość życia na obszarze rewitalizacji.	Poprawa spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji spowodowała upłynnieniem ruchu samochodowego oraz ograniczeniem hałasu komunikacyjnego i emisji spalin.	Planowana realizacja jezdni o szerokości 7,0 m, chodnika po jednej stronie, a częściowo po dwóch stronach ul. Kraszewskiego na odcinku od ul. Narutowicza do ul. św. Rozalii i ul. św. Rozalii na odcinku od ulicy Kraszewskiego wraz z nieprzebudowanym odcinkiem ul. Kolejowej w Radomsku; budowa ścieżki rowerowej w ul. św. Rozalii i częściowo w ul. Kraszewskiego)	ul. Kraszewskiego w Radomsku	7 371 535,21
Przebudowa ulicy Przedborskiej od ul. Krakowskiej do ul. Tysiąclecia	Miasto Radomsko	Brak spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Zły stan techniczny infrastruktury drogowej obniżający jakość życia na obszarze rewitalizacji.	Poprawa spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji spowodowała upłynnieniem ruchu samochodowego oraz ograniczeniem hałasu komunikacyjnego i emisji spalin.	Roboty budowlane z zakresu infrastruktury drogowej, roboty budowlane instalacyjne, budowa kanalizacji deszczowej, usunięcie kolizji	ul. Przedborska w Radomsku	5 300 000,00 zł
Przebudowa ulicy Żeromskiego od ul. Piłsudskiego do ul. Reymonta	Miasto Radomsko	Brak spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Zły stan techniczny infrastruktury drogowej obniżający jakość życia na obszarze rewitalizacji.	Poprawa spójności przestrzennej obszaru rewitalizacji. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji spowodowała upłynnieniem ruchu samochodowego oraz ograniczeniem hałasu komunikacyjnego i emisji	Roboty budowlane z zakresu infrastruktury drogowej, roboty budowlane instalacyjne, budowa kanalizacji deszczowej, usunięcie kolizji	ul. Żeromskiego w Radomsku	3 400 000,00 zł

			spalin.			
Cel 3. Poprawa stanu infrastruktury technicznej (w tym mieszkaniowej).						
Program edukacji ekologicznej dedykowany niskiej emisji	Miasto Radomsko	Brak świadomości mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie proekologicznych sposobów ogrzewania budynków mieszkalnych, a także brak wiedzy nt. korzyści wynikających z likwidacji niskiej emisji.	Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji skutkujący poprawą stanu infrastruktury mieszkaniowej w zakresie likwidacji pieców na paliwa stałe.	Szkolenia, seminaria, prelekcje, akcje społeczne (w tym konkursy) uświadamiające problematykę niskiej emisji.	Obszar rewitalizacji miasta Radomska	30 000,00 zł
Cel 4. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości						
Podejmowanie działań wspierających rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw	Miasto Radomsko	Niska aktywność gospodarcza mieszkańców. Wysoki poziom bezrobocia. Wysoka liczba negatywnych zjawisk gospodarczych na obszarze rewitalizacji.	Wzrost liczby podmiotów w sektorze MŚP	Prowadzenie efektywnej polityki czynszowej w ramach gminnego zasobu lokali użytkowych, wspierającej rozwój branż pożądaných i ograniczające ilość negatywnych zjawisk gospodarczych na obszarze rewitalizacji. Organizacja wydarzeń plenerowych, kulturalnych na obszarze rewitalizacji. Ożywienie funkcji centrotwórczej obszaru rewitalizacji poprzez lokowanie na nim funkcji publicznych i prestiżowych.	Obszar rewitalizacji	działanie bezkosztowe

Źródło: opracowanie własne

VI. Mechanizmy zapewnienia komplementarności

Poniżej przedstawiono metodologię zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji w sferach: przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej, źródeł finansowania.

Tabela 33. Charakterystyka metodologii zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami oraz działaniami innych podmiotów na obszarze rewitalizacji

Obszary komplementarności	Opis metodologii zapewnienia komplementarności
Przestrzenna	<p>Wszystkie projekty wpisane do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. dotyczą obszaru rewitalizacji, charakteryzującego się najwyższym potencjałem rozwojowym w mieście (historyczne centrum miasta o ponadlokalnych funkcjach centrotwórczych), dzięki czemu efekty projektów oddziaływać będą pośrednio na pozostałe obszary miasta.</p> <p>W procesie opracowania programu rewitalizacji zdiagnozowano skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w ramach sfer – społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, a następnie zdefiniowano w oparciu o nie cele rewitalizacji, dla których zidentyfikowano wzajemnie powiązane projekty rewitalizacyjne.</p> <p>W wyniku otwartego naboru na przedsięwzięcia rewitalizacyjne zidentyfikowano oddolne projekty przyczyniające się do rozwiązywania lokalnych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych, środowiskowych występujących na obszarze rewitalizacji, w celu wyprowadzenia go z sytuacji kryzysowej. Interwencja rewitalizacyjna, dedykowana podniesieniu jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, umożliwiła zintegrowanie działań ze sfery społecznej ze sferami: gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, środowiskową czy techniczną. Dzięki temu udało się zidentyfikować projekty w każdej ze sfer, dzięki czemu efekty rewitalizacji dopełniają się przestrzennie i silniej oddziałują na sąsiednie tereny. Komplementarność przestrzenną programu zapewniono również równomiernym rozkładem przedsięwzięć rewitalizacyjnych na obszarze rewitalizacji, by ograniczyć występowanie „punktowości” interwencji. Założono w programie, że problemy są rozwiązywane na obszarze rewitalizacji, nie zaś przenoszone na inne tereny.</p>

Problemowa	<p>Projekty wskazane do realizacji dopełniają się wzajemnie tematycznie, gdyż przyczyniają się do rozwiązania problemów w sferach: społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, tworząc tym samym spójną i komplementarną całość. Dla każdej ze sfer zaproponowano realizację działań o największym potencjale oddziaływania przestrzennego i problemowego. Wśród przykładów wymienić można: przeciwdziałanie degradacji zabudowy mieszkaniowej, rozwój infrastruktury technicznej, ograniczenie źródeł niskich emisji, zagospodarowanie przestrzeni publicznych, przeciwdziałanie patologiom społecznym, rozwój kapitału społecznego, lokalnego rynku pracy. Przedmiotowe przedsięwzięcia wpisują się w kierunki działań wynikające z dokumentów strategicznych miasta (Strategii Rozwoju Miasta Radomska 2020, Planu Rozwoju Lokalnego dla Miasta Radomska, Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Radomska 2020, Planu działań Miasta Radomska z zakresu rozwoju turystyki 2020, Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radomska na lata 2014-2020, Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Miasta Radomska, Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Radomska na lata 2017-2019, Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Radomska na lata 2017-2019, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Radomska, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Radomska), dzięki czemu rozwiązują jednocześnie obszary problemowe na wielu płaszczyznach określonych przez wymienione opracowania.</p>
Proceduralno-institutionalna	<p>Komplementarność proceduralno-institutionalna zapewniona zostanie poprzez powołanie interdyscyplinarnego Zespołu ds. rewitalizacji, odpowiedzialnego za proces wdrożenia programu rewitalizacji, planowanego do powołania Zarządzeniem Prezydenta Miasta Radomska spośród głównych komórek merytorycznych Urzędu Miasta w Radomsku oraz jednostek organizacyjnych Miasta Radomska, zapewniających kompleksowość problemową oraz reprezentujących różne grupy interesów społeczności lokalnej. Zespół umożliwi na efektywne współdziałanie różnych instytucji oraz ich wzajemne uzupełnianie się w procesie rewitalizacji. Tym samym system zarządzania rewitalizacją zostanie osadzony w istniejący efektywny system zarządzania gminą.</p> <p>Projekty objęte programem rewitalizacji zostały zidentyfikowane w ramach zrealizowanych konsultacji społecznych i są oddolnymi inicjatywami zgłoszonymi w trybie naboru otwartego przez poszczególne grupy interesariuszy (miasto, mieszkańcy, partnerzy społeczno-gospodarczy, wspólnoty mieszkaniowe). Wszystkie przedsięwzięcia wykazują spójność z celami i kierunkami działań wynikającymi z programu. Zaplanowane przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają.</p>

	<p>Wszystkie grupy interesariuszy, zgłaszające koncepcje projektowe do objęcia programem rewitalizacji, mają potencjał do przygotowania wniosku aplikacyjnego oraz wdrożenia i rozliczenia dotacji. Z ramienia Urzędu Miasta w Radomsku za aplikowanie o dofinansowanie i rozliczanie dotacji odpowiedzialny jest Wydział Rozwoju Miasta – w zakresie odpowiedzialności wynikającej z regulaminu organizacyjnego. W przypadku projektów społecznych za proces aplikowania i rozliczania dotacji odpowiadają pozostałe wydziały – w zakresie właściwości i kompetencji.</p>
Międzyokresowa	<p>Projekty planowane do realizacji w programie rewitalizacji są uzupełnieniem i kontynuacją projektów rozwojowych realizowanych na terenie miasta od 2005 roku w oparciu o dokumenty strategiczne miasta, Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Łódzkiego na lata 2007–2013, a także wynikające z <i>Planu rozwoju lokalnego miasta Radomska na lata 2007–2013</i>.</p> <p>W związku z powyższym zachowana zostanie ciągłość programowa procesu rozwoju obszaru śródmieścia, wykorzystane zostaną doświadczenia z poprzednich perspektyw oraz wnioski z przeprowadzonych działań ewaluacyjnych.</p>
Źródła finansowania	<p>Wszystkie podmioty zaangażowane we wdrażanie projektów rewitalizacyjnych zakładają finansowanie projektów z wkładu własnego i/lub kredytu oraz funduszy strukturalnych UE, ze szczególnym uwzględnieniem Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Łódzkiego na lata 2014–2020, jak również z dotacji z krajowych środków publicznych. Konstrukcja projektów rewitalizacyjnych wynikających z programu umożliwi uzupełnianie i łączenie wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Alternatywą dla ww. źródeł finansowania są środki pochodzące z Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Rządowego Programu Na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych, Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014–2020, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych. Dywersyfikacja źródeł finansowania pozwala założyć efektywne wdrożenie zakładanych projektów i osiągnięcie celów założonych przez niniejszy program.</p>

Źródło: opracowanie własne

Powyższe mechanizmy zapewnienia komplementarności projektowo-podmiotowej wpływają docelowo na kompleksowość programu rewitalizacji, który nie pomija aspektów społecznych, gospodarczych lub przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych – związanych zarówno z obszarem rewitalizacji miasta Radomska, jak i jego otoczeniem.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku, złożony z wielu różnorodnych

projektów inicjowanych przez różnorodnych interesariuszy, tworzy mechanizm kompleksowości interwencji. Powiązane ze sobą projekty rewitalizacyjne zabezpieczają właściwą synchronizację i skalę oddziaływania na sytuację kryzysową, w oparciu o którą wyznaczono obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji.

Tym samym możliwe jest - w wyniku realizacji działań objętych programem - osiągnięcie zmiany strukturalnej na obszarze rewitalizacji.

VII. Indykatywne ramy finansowe procesu rewitalizacji miasta Radomska

Poniżej zaprezentowano ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku.

Łączna wartość przedsięwzięć objętych programem wynosi 141,9 mln zł, w tym możliwe do pozyskania dofinansowanie zewnętrzne w ramach polityki spójności zamyka się w kwocie 55,1 mln zł. Program przewiduje pozyskanie dofinansowania na realizację przedsięwzięć ze środków publicznych w ramach programów krajowych, które szacuje się w wysokości 35,2 mln zł.

Reasumując, możliwe dofinansowanie zewnętrzne na realizację przedsięwzięć objętych LPR zamyka się w łącznej kwocie 90,3 mln zł.

Wartość środków prywatnych planowanych do zaangażowania we wdrażanie przedsięwzięć objętych LPR wynosi 3 mln 782,0 tys. zł, natomiast wkład własny finansowany przez sektor publiczny wynosi 47,9 mln zł.

Tabela 34. Indykatywne ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku

	Wartość przedsięwzięć	Dofinansowanie ze środków polityki spójności		Dofinansowanie ze środków publicznych w ramach programów krajowych	Wkład własny	w tym finansowany ze środków publicznych	w tym finansowany ze środków prywatnych
		EFRR	EFS				
C1. Poprawa spójności społecznej	16 635 580,00	4 547 500,00	5 739 822,00	1 405 800,00	4 942 458,00	4 662 458,00	280 000,00
Projekty podstawowe	16 145 580,00	4 547 500,00	5 739 822,00	1 405 800,00	4 452 458,00	4 172 458,00	280 000,00
Projekty uzupełniające	490 000,00	0,00	0,00	0,00	490 000,00	490 000,00	0,00
C2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej poprzez przeciwdziałanie degradacji przestrzeni publicznej oraz poprawę jakości środowiska naturalnego	106 971 535,21	35 178 000,00	0,00	31 235 767,61	40 557 767,61	37 565 767,61	2 992 000,00
Projekty podstawowe	74 400 000,00	35 178 000,00	0,00	14 950 000,00	24 272 000,00	21 280 000,00	2 992 000,00
Projekty uzupełniające	32 571 535,21	0,00	0,00	16 285 767,61	16 285 767,61	16 285 767,61	0,00
C3. Poprawa stanu infrastruktury technicznej (w tym mieszkaniowej).	12 258 000,00	5 380 000,00	0,00	2 529 600,00	4 348 400,00	3 838 400,00	510 000,00
Projekty podstawowe	12 048 000,00	5 380 000,00	0,00	2 361 600,00	4 306 400,00	3 796 400,00	510 000,00
Projekty uzupełniające	210 000,00	0,00	0,00	168 000,00	42 000,00	42 000,00	0,00
Cel 4. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości	6 000 000,00	4 146 341,46	0,00	0,00	1 853 658,54	1 853 658,54	0,00
Projekty podstawowe	6 000 000,00	4 146 341,46	0,00	0,00	1 853 658,54	1 853 658,54	0,00
Projekty uzupełniające	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
RAZEM	141 865 115,21	49 251 841,46	5 739 822,00	35 171 167,61	51 702 284,14	47 920 284,14	3 782 000,00

Źródło: opracowanie własne

VII.1 Źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Środki na realizację projektów rewitalizacyjnych – zgodnie z zasadą dodatkowości środków UE - muszą pochodzić z różnych źródeł. Głównym źródłem finansowania rewitalizacji są środki finansowe o charakterze publicznym. Obejmują one instrumenty finansowe uruchamiane bezpośrednio przez władze lokalne (np. podatki lokalne, czynsze, pożyczki, kredyty, obligacje lub akcje itp.) oraz instrumenty zewnętrzne, czyli środki pochodzenia krajowego i zagranicznego. Jednostki samorządu terytorialnego powinny wykorzystywać w procesie finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych również współpracę z sektorem prywatnym, w tym środki finansowe właścicieli i zarządców nieruchomości (mieszkańców, inwestorów zewnętrznych). Umożliwiają one realizację idei partnerstwa publiczno-prywatnego, uzupełniają braki w bilansie wykonalności programu rewitalizacji i zmniejszają zaangażowanie środków publicznych.

Założenia ujęte w niniejszym programie stanowią podstawę do konstruowania montażu finansowego i przygotowania aplikacji o wsparcie finansowe wybranych projektów. Program zakłada, iż podstawowym źródłem finansowania projektów będą środki pochodzące z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego, dostępnych na poziomie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, jak również środki pochodzące z budżetu miasta Radomska.

W ramach systemu wdrażania RPO zostały stworzone warunki umożliwiające skuteczną realizację projektów rewitalizacyjnych i wysoką efektywność wsparcia projektów rewitalizacyjnych. W tym celu zostały sformułowane preferencje w dostępie do środków dla projektów rewitalizacyjnych w ramach innych priorytetów inwestycyjnych niż 9b (poprzez dodatkowe punkty przyznawane w trakcie oceny projektów lub wyższy poziom dofinansowania lub konkursy poświęcone wyłącznie projektom rewitalizacyjnym). Poniżej przedstawiono katalog priorytetów inwestycyjnych bezpośrednio związanych z rewitalizacją. Poniższe obszary inwestycyjne tworzą zakres podstawowej interwencji rewitalizacyjnej, możliwej do sfinansowania ze środków polityki spójności UE.

Tabela 35. Priorytety inwestycyjne bezpośrednio związane z rewitalizacją w ramach RPO

Priorytety inwestycyjne bezpośrednio związane z rewitalizacją w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020		Obszar projektowy
Cel Tematyczny 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP		
3a	Promowanie przedsiębiorczości (sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości)	Rozwój inkubatorów przedsiębiorczości
Cel tematyczny 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach		
4c	Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym	Termomodernizacje budynków użyteczności publicznej i zasobu mieszkaniowego
4e	Promowanie strategii niskoemisyjnych, wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Rozwój systemów transportowych, Infrastruktura ruchu rowerowego i pieszego.
Cel tematyczny 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami		
6c	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Rozwój infrastruktury kultury Zagospodarowanie terenów zielonych

6e	Podjęcie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację terenów przemysłowych, zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	Kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne
Cel tematyczny 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów		
7d	Rozwój i rehabilitacja systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	Rozwój systemu transportu kolejowego
Cel tematyczny 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników		
8i	Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Projekty z zakresu aktywizacji zawodowej bezrobotnych
8iii	Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości poprzez aktywizację zawodową
Cel tematyczny 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem		
9b	Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności	Aktywizacja społeczna
9i	Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Projekty z zakresu aktywizacji zawodowej
9iv	Ułatwianie dostępu do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych	Poprawa jakości usług publicznych
9v	Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	Projekty ekonomii społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*

Alternatywą dla dofinansowania z polityki spójności w ramach RPO WŁ 2014-2020 dla zadań objętych Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku mogą być następujące źródła finansowania:

W ramach polityki spójności UE:

- **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POIiŚ)**, w zakresie:
  - **termomodernizacji i wspierania efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej** (Instytucja wdrażająca to **Narodowy** Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej), oraz projektów obejmujących głęboką, kompleksową modernizację energetyczną budynków użyteczności publicznej (**Oś priorytetowa I, działanie 1.3.1**)²⁵,
  - **ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwoju zasobów kultury** (Instytucja pośrednicząca to Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego). W ramach działania realizowane będą inwestycje dotyczące zarówno ochrony zabytków, jak też rozwoju zasobów kultury. Wsparcie ukierunkowane na zachowanie dziedzictwa będzie dotyczyło prac związanych z

²⁵ Katalog uprawnionych beneficjentów Działania 1.3.1 POIiŚ obejmuje: państwowe jednostki budżetowe, szkoły wyższe, organy władzy publicznej, w tym administracja rządowa oraz nadzorowane lub podległe jej organy i jednostki organizacyjne, podmioty będące dostawcami usług energetycznych w rozumieniu dyrektywy 2012/27/UE, działające na rzecz państwowych jednostek budżetowych, szkół wyższych i organów władzy publicznej, Dykcja Generalna Lasów Państwowych.

renowacją, konserwacją, rewaloryzacją i restauracją obiektów zabytkowych (i ich zespołów), jak również przebudowy i rozbudowy obiektów zabytkowych. Możliwe będzie wsparcie zakupu wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej, w tym edukacji artystycznej (zakup aparatury specjalistycznej na cele ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego, rozwoju zasobów kultury) (**Oś priorytetowa VIII, działania 8.1**),

- **Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014–2020 (Power)**, w zakresie:

- **aktywizacji zawodowo-edukacyjnej oraz trwałej integracji na rynku pracy ludzi młodych**, w szczególności tych, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą, w tym ludzi młodych zagrożonych wykluczeniem społecznym i ludzi młodych wywodzących się ze środowisk marginalizowanych (Instytucja pośrednicząca to Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej). Realizowane będą m.in. projekty dotyczące wprowadzenia instrumentów i usług rynku pracy służących indywidualizacji wsparcia oraz pomocy w zakresie określenia ścieżki zawodowej, zdobycia doświadczenia zawodowego, służących rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia oraz instrumentów i usług skierowanych do osób z niepełnosprawnością (**priorytet 8ii, działanie 1.3.1**),
- **skutecznej pomocy społecznej** poprzez wzmocnienie potencjału instytucji działających na rzecz włączenia społecznego (Instytucja pośrednicząca to Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej). Wspierane będą działania dotyczące Opracowanie, przetestowanie i wdrożenie standardów kształcenia w zakresie trzech nowych specjalności zawodowych w pracy socjalnej, których wdrożenie wynika z planowanych zmian w systemie pomocy społecznej tj. asystentura i mediacja socjalna, organizator usług socjalnych, animator społeczności lokalnych (**Oś priorytetowa II, Działanie 2.5**),
- **prowadzenia wysokiej jakości polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych** (Instytucja pośrednicząca to Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej). Będą realizowane projekty dotyczące wypracowania i wdrożenia instrumentów, wspierających zatrudnienie i utrzymanie się na rynku pracy osób niepełnosprawnych oraz wypracowanie i upowszechnianie, we współpracy z partnerami społecznymi, modelu wsparcia osób niepełnosprawnych w środowisku pracy (**Oś priorytetowa II, Działanie 2.6**).

Środki publiczne – krajowe:

- **Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych 2014-2020 (ASOS)**, w zakresie:

- **zwiększenia różnorodności i poprawy jakości oferty edukacyjnej dla osób starszych** (operator programu to Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej). Realizowane będą projekty dotyczące tworzenia ofert odpowiadających problemom osób starszych znajdujących się w trudnej sytuacji, promowania nowych rozwiązań na rzecz motywowania osób starszych do uczenia się dla zachowania aktywności, nowych form inicjatyw edukacyjnych oraz dotyczące rozwoju oferty edukacyjno-kulturalnej (**Priorytet I, cel szczegółowy 1**),
- **zwiększenia dostępności, podniesienia jakości usług społecznych** oraz wspierania działań na rzecz samopomocy i samoorganizacji (operator programu to Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej). Realizowane będą projekty związane z rozwojem systemów wsparcia specyficznych dla wieku podeszłego potrzeb oraz rozwojem usług społecznych w sferze sportu, turystyki, rekreacji i kultury (**Priorytet IV, cel szczegółowy 1**).

Fundusze celowe - obligacje komunalne, dotacje i pożyczki w ramach:

- **Funduszu Infrastruktury Samorządowej (FIS)** zarządzanego przez Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych BGK S.A. „TFI BGK” i Polskie Inwestycje Rozwojowe. FIS dostarcza kapitał wsparcia na długoterminowe inwestycje m.in. projekty rewitalizacyjne i infrastruktura komunalna, infrastrukturę transportową, infrastruktura społeczna, tj. szkoły i ochrona zdrowia.
- **Fundusz Dopłat** (obsługa BGK) umożliwi realizację działań związanych z wsparciem budownictwa socjalnego i komunalnego poprzez zwiększenie w gminach zasobu lokali oraz zasobu pomieszczeń służących zaspokajaniu potrzeb osób najuboższych.
- **Funduszu Termomodernizacji i Remontów** w zakresie wsparcia finansowego dla inwestorów realizujących przedsięwzięcia termomodernizacyjne i remontowe oraz wypłaty rekompensat dla właścicieli budynków mieszkalnych, w których były lokale kwaterunkowe.
- **Programu Funduszu Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014–2020 (FIO)**. Realizacja przedsięwzięć ma umożliwić zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne oraz angażowanie w różnorodne działania na rzecz innych, swoich wspólnot oraz w tworzenia, realizacji i monitoringu polityk publicznych. W ramach FIO będą wspierane projekty dotyczące:
  - **rozwijania wolontariatu** w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, wolontariatu w różnych dziedzinach aktywności obywatelskiej, wolontariatu pracowniczego we współpracy z organizacjami pozarządowymi (**Priorytet 2, kierunek 2**),
  - **wspierania aktywnych form integracji społecznej** tj. zaangażowania organizacji pozarządowych na rzecz aktywnej integracji, wspierania osób starszych i podmiotowość społeczną osób starszych oraz osób z niepełnosprawnością, rozwiązań innowacyjnych w zakresie profilaktyki i pracy z rodziną wychowującą dzieci, która jest zagrożona marginalizacją oraz rozwiązań innowacyjnych w obszarze integracji społecznej (**Priorytet 2, kierunek 5**),
  - **rozwoju przedsiębiorczości społecznej** związanego z edukacją w zakresie przedsiębiorczości społecznej, doradztwem, budowaniem partnerstw lokalnych z udziałem ekonomii społecznej (**Priorytet 2, kierunek 6**),
  - **rozwijania edukacji obywatelskiej i kompetencji społecznych** poprzez rozwój edukacji obywatelskiej, edukację nieformalnych liderów społecznych, rozwój kompetencji społecznych i obywatelskich (**Priorytet 3, kierunek 2**).

Programy Unii Europejskiej:

- **Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE)** dotyczący działań na rzecz ochrony środowiska (Krajowy Punkt Kontaktowy to Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej). Formy dofinansowania przewidziane w programie to dotacje, przekazanie środków, pożyczka, w tym pożyczka przeznaczona na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Instrumentu Finansowego LIFE+/Programu LIFE (**priorytet- Przyroda i różnorodność biologiczna, priorytet - Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami**).

- **Program UE „Zdrowie na rzecz wzrostu gospodarczego” (2014-2020)** Środki w formie dotacji i zamówień publicznych, które pomogą w odnalezieniu opłacalnych rozwiązań pozwalającym sprostać napotykanym problemom oraz usprawnią i uelastycznią system opieki zdrowotnej. W ramach programu będą realizowane 4 cele szczegółowe, w tym jeden z nich dotyczy promocji zdrowia i zapobiegania chorobom poprzez wymianę między państwami członkowskimi najlepszych praktyk dotyczących zapobiegania uzależnieniu od tytoniu, nadużywania alkoholu oraz otyłości i specjalne działania w obszarze profilaktyki chorób przewlekłych, w tym nowotworów.

Środki komercyjne – pożyczki i kredyty bankowe (banki komercyjne)

Środki prywatne, w tym środki:

- wspólnot mieszkaniowych,
- przedsiębiorców,
- organizacji pozarządowych.

Środki własne miasta Radomska będą pochodziły w przeważającej części z budżetu miejskiego. Przewidziano również możliwość zaciągania kredytów na prace inwestycyjne w obiektach będących własnością miasta.

Wszystkie projekty będą realizowane zgodnie z uchwaloną przez Radę Miejską Wieloletnią Prognozą Finansową oraz budżetami rocznymi Miasta Radomska w okresie do 2023 roku.

VIII. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji miasta Radomska

Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów oraz grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji stanowią fundament rewitalizacji jako procesu przemian realizowanego przez wszystkich interesariuszy na rzecz lokalnych społeczności oraz rozwoju obszaru rewitalizacji i gminy. Mechanizm partycypacji zakłada włączenie społeczne na etapie programowania, wdrażania, realizacji projektów i monitoringu efektów.

ETAP PROGRAMOWANIA

Miasto Radomsko wyznaczyło obszar rewitalizacji za pomocą Uchwały Nr XXIII/141/16 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 1 marca 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Radomska. Podstawą wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji była opracowana w grudniu 2015 roku *Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych na potrzeby opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji*.

Na etapie opracowania projektu dokumentu pn. *Gminny Program Rewitalizacji Centrum Miasta Radomska 2020* zapewniono wszystkim interesariuszom udział w tworzeniu dokumentu. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, zadania w zakresie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji Miasto Radomsko realizowało w sposób jawny i przejrzysty, z zapewnieniem aktywnego udziału interesariuszy na każdym etapie.

Każdy etap opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji przewidywał udział mieszkańców i jawność informacji zawartych w dokumencie. W tym celu przeprowadzono liczne konsultacje społeczne z mieszkańcami Radomska.

Partycypacja społeczna, zgodnie z ustawą o rewitalizacji, służyła:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami,
- prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji oraz o przebiegu tego procesu,
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji,
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji,
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji,
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Na etapie diagnozy obszaru rewitalizacji wykorzystano wyniki badań społecznych przeprowadzonych przez MOPS w Radomsku w roku 2011, 2012 i 2013 w ramach projektu „Mapa zasobów i potrzeb”. Przeprowadzono badania empiryczne metodą sondażu diagnostycznego tj. ankiet oraz wywiadów

swobodnych ukierunkowanych w odniesieniu do mieszkańców obszaru rewitalizowanego. Badaniem ankietowym objęto 40 osób.

W czerwcu 2015 roku przeprowadzono badanie ankietowe pn. "Jakich zmian oczekuję w centrum mojego miasta?". W badaniu wzięło udział 179 osób. W ankietach został określony sposób postrzegania centrum Radomska („zaniedbane” - 50%, „brudne” - 10%). Respondenci wyrazili zainteresowanie działaniami rewitalizacyjnymi w mieście (59,2% ankietowanych).

Respondenci w przeprowadzonym badaniu wskazali potrzebę interwencji w wielu aspektach środowiskowych. W centrum miasta mieszkańcy chcieliby lokalizować inwestycje poprawiające poczucie bezpieczeństwa, stan infrastruktury technicznej i zaktywizować interesariuszy rewitalizacji. Najwięcej niedogodności respondenci zasygnalizowali w sferze funkcjonalno-przestrzennej miasta. W sferze gospodarczej mieszkańcy oczekują dywersyfikacji działalności gospodarczej na terenie miasta. Badanie pokazało wyższą niż w poprzednich ankietach aktywność społeczną mieszkańców obszaru. 74% respondentów pozytywnie określiło swoją aktywność społeczną.

Etap programowania rewitalizacji oparty był o wnioski wypracowane przez interesariuszy uczestniczących w warsztatach tematycznych w ramach pięciu Zespołów Tematycznych (związanych z infrastrukturą, kulturą i sportem, zagospodarowaniem przestrzeni, przedsiębiorczością i promocją), do których swój udział mogli zgłaszać wszyscy mieszkańcy miasta.

Na etapie rekrutacji członków Zespołów Tematycznych nastąpiła identyfikacja głównych grup interesariuszy procesu rewitalizacji w Radomsku. Ostatecznie do Zespołów zgłosiło się 73 interesariuszy, w tym m.in.:

- Radni Rady Miejskiej,
- przedstawiciele jednostek organizacyjnych miasta (Miejskiego Domu Kultury, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Miejskiej Biblioteki Publicznej, PGK Sp. z o.o.),
- pracownicy Urzędu Miasta w Radomsku,
- samorządy gospodarcze zrzeszające przedsiębiorców,
- organizacje pozarządowe,
- wspólnoty mieszkaniowe,
- mieszkańcy zaangażowani w sprawy miasta.

Efekty prac Zespołów umożliwiły zaplanowanie właściwych kierunków interwencji rewitalizacyjnej.

Ogłoszenie o przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu „Gminnego Programu Rewitalizacji Centrum Miasta Radomska 2020” zostało wywieszane na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Miasta Radomska w terminie 06.10.2016r. do dnia 14.11.2016r. oraz zamieszczone w Gazecie Radomszczańskiej z dnia 06.10.2016 r. Informacje o miejscach konsultacji, terminach oraz formie zostały zamieszczone na stronie internetowej BIP miasta Radomsko²⁶.

Konsultacje odbyły się w okresie od 13.10.2016 r. do 14.11.2016 r. Formy przeprowadzenia konsultacji objęły:

---

²⁶ <http://www.bip.radomsko.pl/bipkod/12763212>

- 1) wyłożenie do publicznego wglądu projektu „Gminnego Programu Rewitalizacji Centrum Miasta Radomska 2020” w terminie od 13.10.2016 r. do 14.11.2016 r. w siedzibie Urzędu Miasta Radomska, w Wydziale Rozwoju Miasta z możliwością składania uwag i propozycji do protokołu. Ponadto dokument wyłożono w Miejskim Domu Kultury w Radomsku, w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Radomsku oraz w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Radomsku.
- 2) udostępnienie materiałów dotyczących projektu „Gminnego Programu Rewitalizacji Centrum Miasta Radomska 2020” na stronie internetowej Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miasta Radomska (www.bip.radomsko.pl), w zakładce „konsultacje społeczne” oraz na stronie internetowej (www.radomsko.pl),
- 3) debata publiczna w dniu 26.10.2016 r. o godz. 17:00 w sali kameralnej Miejskiego Domu Kultury w Radomsku,
- 4) spotkanie otwarte w dniu 07.11.2016r. o godz. 16:30 w Galerii Muzeum Regionalnego w Radomsku,
- 5) zbieranie opinii, uwag i propozycji w postaci papierowej lub elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który udostępniony został:
  - a) na stronie internetowej Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miasta Radomska (www.bip.radomsko.pl), w zakładce „konsultacje społeczne”,
  - b) w Biurze Podawczym Urzędu Miasta Radomska oraz w Wydziale Rozwoju Miasta,
  - c) podczas debaty publicznej, o której mowa w pkt 3,
  - d) podczas spotkania otwartego, o którym mowa w pkt 4;
- 6) udostępnienie w terminie od 13.10.2016 r. do 14.11.2016 r. projektu „Gminnego Programu Rewitalizacji Centrum Miasta Radomska 2020” wraz z formularzem konsultacyjnym w:
  - Miejskim Domu Kultury w Radomsku,
  - Miejskiej Bibliotece Publicznej w Radomsku,
  - Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Radomsku.

W dniu 26 października 2016 r. w Miejskim Domu Kultury w Radomsku, przeprowadzono debatę publiczną w ramach konsultacji społecznych projektu „Gminnego Programu Rewitalizacji Centrum Miasta Radomska 2020”. Celem debaty było przedstawienie granic obszaru rewitalizacji oraz zapoznanie uczestników z projektem „Gminnego Programu Rewitalizacji Centrum Miasta Radomska 2020”, a także poznanie opinii, zebranie propozycji i uwag do projektu dokumentu.

W dniu 7 listopada 2016 r. w Galerii Muzeum Regionalnego w Radomsku przeprowadzono konsultacje społeczne w formie spotkania otwartego dotyczące projektu „Gminnego Programu Rewitalizacji Centrum Miasta Radomska 2020”. Celem spotkania było zapoznanie interesariuszy rewitalizacji z rozwiązaniami zaproponowanymi w wybranych projektach, wpisanych na listę planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych „Gminnego Programu Rewitalizacji Centrum Miasta Radomska 2020”.

Po zasięgnięciu opinii organów nt. projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Centrum Miasta Radomska 2020 r. na podstawie art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Miasto Radomsko podjęło decyzję o odstąpieniu od realizacji procesu rewitalizacji w trybie przewidzianym ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji i wycofało ww. dokument z dalszego opiniowania.

W dniu 30 stycznia 2017r. Rada Miejska w Radomsku podjęła uchwałę w sprawie uchylenia uchwały Nr XXV/157/16 z dnia 27 kwietnia 2016r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Centrum Miasta Radomska 2020, natomiast w dniu 27 kwietnia 2017 r. - Uchwałę nr XXXVIII/287/17 w sprawie uchylenia Uchwały Nr XXIII/141/16 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 1 marca 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Radomska²⁷.

Z poszanowaniem zasad partycypacji społecznej i w zgodzie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015r., w dniach 10 marca 2017 r. do dnia 03 kwietnia 2017r. przeprowadzono konsultacje społeczne, których celem było zapoznanie interesariuszy z projektem uchwały Rady Miejskiej w Radomsku w sprawie uchylenia uchwały Nr XXIII/141/16 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 1 marca 2016r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Radomska oraz zebranie uwag i opinii dotyczącego ww. dokumentu na formularzu konsultacyjnym.

Jedną z wykorzystanych form konsultacji społecznych w ramach grup przedstawicielskich było przeprowadzenie konsultacji społecznych z notariuszami. W związku z rezygnacją z prawa pierwokupu przysługującego gminie Miasta Radomsko w odniesieniu do nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji wyznaczonym Uchwałą nr XXIII/141/16 z Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 01.03.2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Radomska, koniecznym było przekazanie notariuszom tej informacji, co miało miejsce podczas otwartego spotkania konsultacyjnego w dn. 10.03.2017 r.

Zaproszenie do udziału w konsultacjach otrzymali wszyscy notariusze z terenu Radomska. Zakończone konsultacje społeczne²⁸ pozwoliły na podjęcie w dniu 27 kwietnia 2017r. uchwały w sprawie uchylenia uchwały Nr XXIII/141/16 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 1 marca 2016r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Radomska, a tym samym rozpoczęcia prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji miasta Radomska do 2023.

Korzystając z zapisów art. 52 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji miasto Radomsko przystąpiło do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji w zgodzie z Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020²⁹.

Na przełomie roku 2016/2017 miasto przystąpiło do procedowania Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta Radomska na lata 2017-2023. W tym celu wykorzystano istniejące dane jakościowe i ilościowe zgromadzone przez Urząd Miasta w Radomsku oraz zebrano nowe dane od instytucji będących interesariuszami rewitalizacji: Komenda Powiatowa Policji w Radomsku, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomsku, Miejski Dom Kultury w Radomsku, Urząd Stanu Cywilnego w Radomsku,

---

²⁷ Uchwała nr XXXVIII/287/17 w sprawie uchylenia Uchwały Nr XXIII/141/16 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 1 marca 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Radomska poprzedzona została procesem konsultacji społecznych przewidzianych w art. 6 Ustawy z dnia 9 października 2015r. o rewitalizacji. Informacje o miejscu konsultacji, terminie oraz formie zostały zamieszczone na stronie internetowej miasta Radomska: <http://www.bip.radomsko.pl/res/serwisy/pliki/14914914>

²⁸ Raport z konsultacji społecznych opublikowany na stronie <http://www.bip.radomsko.pl/res/serwisy/pliki/15124397?version=1.0>

²⁹ Druk MR/H 2014-2020/20(2)08/2016 z dnia 02 sierpnia 2016 r.

Towarzystwo Budownictwa Społecznego w Radomsku Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o., Powiatowy Urząd Pracy w Radomsku itp.

Na podstawie zebranych danych wyznaczono metodami badawczymi ponownie granice obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Prezydent Miasta opublikował *Komunikat o wynikach diagnozy czynników kryzysowych miasta Radomsko oraz o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji*.³⁰

W trosce o utrzymanie dotychczasowego zaangażowania społecznego przy opracowaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji 2023 w dniu 17 lutego 2017r. Prezydent Miasta Radomsko zwrócił się pismem do interesariuszy procesu rewitalizacji, a w szczególności:

- Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Radomsku,
- Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomsku,
- Muzeum Regionalnego w Radomsku,
- Komendy Powiatowej Policji w Radomsku,
- Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Radomsku,
- Miejskiego Domu Kultury w Radomsku,
- Towarzystwa Budownictwa Społecznego w Radomsku Sp. z o.o.,
- Powiatowego Urzędu Pracy w Radomsku,
- Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego w Radomsku,
- Cechu Rzemieślników i Przedsiębiorców w Radomsku,
- Regionalnej Izby Przemysłowo-Handlowej w Radomsku,
- Powiatowej Rady Działalności Pożytku Publicznego w Radomsku,
- Miejskiej Rady Sportu w Radomsku,
- Miejskiej Rady Seniorów w Radomsku
- oraz Wydziałów Urzędu Miasta

z prośbą o zgłaszanie nowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz o weryfikację zadań uprzednio zgłoszonych do Gminnego Programu Rewitalizacji.

Na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miasta Radomska³¹ w dniu 31 marca 2017r. został ogłoszony dodatkowy otwarty nabór na przedsięwzięcia rewitalizacyjne - ukazało się ogłoszenie Prezydenta Miasta Radomsko zapraszające wszystkich zainteresowanych, w tym w szczególności: organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości i wspólnoty mieszkaniowe oraz podmioty gospodarcze, do zgłaszania w terminie do 10 kwietnia 2017 r. propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Zamieszczono wzór karty przedsięwzięcia i granice nowego obszaru rewitalizacji wyznaczonego metodą badawczą.³²

W wyniku naboru wpłynęło 37 propozycji projektów rewitalizacyjnych w postaci wypełnionych kart przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które ujęte zostały w Lokalnym Programie Rewitalizacji jako zadania podstawowe.

---

³⁰ <http://www.bip.radomsko.pl/res/serwisy/pliki/15078644?version=1.0>

³¹ <http://www.bip.radomsko.pl/res/serwisy/pliki/15078719?version=1.0>

³² <http://www.bip.radomsko.pl/res/serwisy/pliki/15078661?version=1.0>

ETAP WDRAŻANIA, REALIZACJI I MONITORINGU EFEKTÓW REWITALIZACJI

Włączenie społeczne na etapie wdrażania, realizacji i monitoringu efektów programu rewitalizacji obejmuje perspektywę do 2023 roku. 7-letni horyzont czasowy wymaga zaplanowania możliwości wprowadzenia zmian, aktualizacji programu, które powinny być wynikiem analiz zachodzących zmian i zjawisk w obszarze rewitalizacji – z aktywnym udziałem interesariuszy.

Kolejne etapy włączenia społeczeństwa, przedsiębiorców i innych podmiotów (na etapie realizacji programu) wymagają kontynuacji współpracy samorządu z planowanym do powołania Zespołem ds. rewitalizacji, która będzie realizowana w następujących formach:

- spotkań roboczych – jest to bezpośredni kontakt z przedstawicielami lokalnych społeczności, które jest jedną z ważniejszych form budowania zainteresowania społecznego polityką rewitalizacyjną miasta Radomska. Planowany do powołania Zarządzeniem Prezydenta Miasta Radomska Zespół ds. rewitalizacji zobowiązany zostanie do realizacji minimum jednego spotkania w ciągu roku ze wszystkimi inicjatorami projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zgłoszonych do objęcia Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. Spotkania poświęcone będą bieżącemu monitorowaniu realizacji poszczególnych projektów przez interesariuszy zewnętrznych. Podczas spotkań Zespołu z interesariuszami będzie można na bieżąco podejmować dyskusje dotyczące etapów realizacji programu oraz problemów i barier, które wynikną w trakcie wdrożenia poszczególnych projektów. Spotkania będą protokołowane. Wnioski i opinie interesariuszy zgłaszane będą do protokołu. Decyzję w sprawie zatwierdzenia opinii podejmować będzie Przewodniczący Zespołu. Spotkania mogą być również wydarzeniami łączącymi zbieranie opinii ogółu mieszkańców ze specjalistycznymi dyskusjami i prezentacjami (przedstawiciele samorządu lub w razie potrzeby ewentualnych ekspertów).
- badań ankietowych – badanie jakościowe, które powinno służyć zebraniu opinii lokalnych społeczności dotyczących oceny podejmowanych działań, konieczności podjęcia zmian w zaplanowanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych lub ewentualnie wskazania zakresu ich modyfikacji. Zaplanowano przeprowadzenie badania ankietowego w połowie okresu wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r., tj. w 2020 r.
- strony internetowej, na której zamieszczane będą informacje, fotografie dotyczące planowanych działań, działań już podjętych i ich efektów. Relacjonowanie planów i zachodzących zmian pozwoli na zbudowanie zaufania pomiędzy interesariuszami rewitalizacji i budowanie odpowiedzialności oraz troski o dobro wspólne.

Dodatkowo strona samorządowa może monitorować proces zaangażowania strony społecznej w proces decyzyjny wprowadzając narzędzie – licznik partycypacji³³. Jest to interaktywne narzędzie, które pozwoli:

- stronie samorządowej na uzyskanie informacji o tym jaki jest poziom aktywności mieszkańców, jaka jest rola i znaczenie organizacji pozarządowych, jak można podnieść poziom zaangażowania mieszkańców w zarządzanie sprawami publicznymi,

³³ https://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwirl-f6vorUAhXCJJoKHYXBgkQuAIIpZAE&url=https%3A%2F%2Fwww.youtube.com%2Fwatch%3Fv%3Dp5Ke1HtxEqA&usg=AFQjCNFEvBHtW4O99F1qU9jEMxIPD0IK3g&sig2=sMKA_cOAG1SqDjDvkLIRIA

- mieszkańcom na uzyskanie informacji dotyczących poziomu otwartości władz samorządowych na współpracę z mieszkańcami, o komunikacji mieszkańców z władzami lokalnymi, o poziomie aktywności mieszkańców gminy.

Jeśli Licznik będzie wykorzystywany cyklicznie będzie on przydatny nie tylko do oceny bieżącego poziomu partycypacji w mieście Radomsko, ale także do jej monitorowania. Dzięki niemu będzie można informować i analizować zachodzące w obszarach rewitalizacji zmiany.

IX. System wdrażania lokalnego programu rewitalizacji

W poniższej tabeli zaprezentowano ramowy harmonogram realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. Terminy realizacji poszczególnych działań zostały zaprezentowane w rozdziale poświęconym opisom przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 36. Ramowy harmonogram realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r.

Wyszczególnienie	Okres realizacji
Uchwalenie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r.	2017 rok
Posiedzenia Zespołu ds. rewitalizacji odpowiedzialnego za wdrażanie programu rewitalizacji – z udziałem inicjatorów przedsięwzięć	w latach 2017–2023 (przynajmniej jedno posiedzenie w roku)
Realizacja przedsięwzięć zaplanowanych w ramach programu rewitalizacji – przez poszczególnych inicjatorów	w latach 2017–2023
Monitoring	w latach 2017–2023 realizowany systematycznie w okresie wdrażania programu rewitalizacji
Ewaluacja okresowa	w latach 2017–2023 (realizowana w cyklach trzyletnich – w 2020 i 2023 roku)
Komunikacja społeczna Programu Rewitalizacji	w latach 2017–2023

Źródło: opracowanie własne

Za wdrażanie i monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. odpowiadać będzie Prezydent Miasta Radomsko we współpracy z:

- 1) Radą Miejską w Radomsku;
- 2) Urzędem Miasta w Radomsku oraz jego jednostkami organizacyjnymi – w ramach komórek merytorycznych odpowiedzialnych za realizację zgłoszonych do objęcia programem przedsięwzięć rozwojowych,
- 3) Zespołem ds. rewitalizacji, planowanym do powołania na potrzeby realizacji i monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r.,
- 4) partnerami społeczno-gospodarczymi i pozostałymi podmiotami inicjującymi przedsięwzięcia rewitalizacyjne (wspólnoty mieszkaniowe, partnerzy społeczno-gospodarczy).

W strukturze organizacyjnej Urzędu Miasta w Radomsku³⁴ nie zdefiniowano zadań dotyczących realizacji procesu rewitalizacji. Uznając Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. za

³⁴ Za Załącznikiem Nr 1 do Zarządzenia Nr 153/2016 Prezydenta Miasta Radomsko z dnia 22 lipca 2016 r.

program rozwojowy, można uznać, że odpowiedzialność za jego wdrażanie należy przypisać Wydziałowi Rozwoju Miasta.

Do kompetencji Wydziału Rozwoju Miasta należy³⁵ m.in. planowanie strategii i kierunków rozwoju miasta, pozyskiwanie funduszy z Unii Europejskiej i innych źródeł zewnętrznych. Działania Wydziału w zakresie rozwoju miasta obejmują m.in. w szczególności:

1. bieżące dostosowywanie treści Strategii i Rozwoju Miasta do aktualnych dokumentów strategicznych oraz programów operacyjnych, a także do wszelkich zmian wpływających w sposób istotny na perspektywę rozwoju Miasta i realizację strategii,
2. przygotowywanie, we współpracy z właściwymi jednostkami organizacyjnymi Urzędu, projektów rozstrzygnięć i działań służących realizacji Strategii Rozwoju Miasta,
3. przygotowywanie katalogu zadań realizowanych przy udziale środków z funduszy zewnętrznych we współpracy z właściwymi komórkami organizacyjnymi Urzędu,
4. współpraca z organami zarządzającymi programami i funduszami zewnętrznymi dla potrzeb planowania rozwoju społeczno- gospodarczego Miasta,
5. poszukiwanie zewnętrznych źródeł dofinansowania planowanych zadań,
6. informowanie innych jednostek Urzędu o możliwościach zewnętrznych źródeł dofinansowania planowanych zadań,
7. współpraca z komórkami organizacyjnymi Urzędu w zakresie realizacji i rozliczania projektów infrastrukturalnych dofinansowanych ze źródeł zewnętrznych,
8. przygotowywanie harmonogramów i sprawozdań z realizacji projektów infrastrukturalnych na etapie ich wykonywania i po zakończeniu,
9. monitorowanie realizowanych projektów,
10. sporządzanie analiz problemowych na podstawie doniesień mediów, publikacji dotyczących rozwoju lokalnego oraz bieżących wydarzeń istotnych dla rozwoju gospodarczego Miasta.

Zatem Wydział Rozwoju Miasta Urzędu Miasta w Radomsku odpowiada kompetencyjnie za proces zarządzania wdrożeniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r., pozyskanie dofinansowania z programów pomocowych Unii Europejskiej na przedsięwzięcia rozwojowe miasta Radomska wynikające z programu rewitalizacji, monitorowanie i ewaluację efektów programu rewitalizacji.

Celem sprawnego zarządzania większymi zadaniami organizacyjnymi, Prezydent Miasta może powoływać zespoły zadaniowe, w skład których będą wchodzić przedstawiciele poszczególnych komórek odpowiedzialnych za cząstkowe funkcje zarządzania projektem. Ideą powołania takich zespołów jest właściwe przygotowanie projektu od strony technicznej i sprawne zarządzanie jego realizacją.

Z uwagi na brak w strukturze organizacyjnej Urzędu Miasta w Radomsku stanowiska odpowiedzialnego za realizację procesu rewitalizacji, zaplanowano do powołania Zarządzeniem Prezydenta Miasta Zespół ds. rewitalizacji, który nadzorować będzie wdrożenie, monitoring, ewaluację i aktualizację LPR.

Zespół interdyscyplinarny, planowany do powołania w celu realizacji procesu rewitalizacji, to zespół zadaniowy, powołany z wielu komórek merytorycznych Urzędu, działający pod kierownictwem

---

³⁵ tamże

Przewodniczącego. Osoby wchodzące w skład Zespołu współpracują ze sobą podczas spotkań grup roboczych, zapewniających skuteczne reagowanie na problem.

Założono, że po przyjęciu do realizacji programu rewitalizacji, Zespół ds. rewitalizacji będzie spotykać się minimum raz do roku w celu monitorowania, wdrażania i korygowania dokumentu. Ustalenia poczynione podczas spotkań Zespołu ds. rewitalizacji uznane będą za wiążące w sytuacji, gdy w posiedzeniu uczestniczyć będzie co najmniej połowa jego członków. Zespół ds. rewitalizacji będzie wypracowywał wspólne ustalenia większością głosów.

Posiedzenia Zespołu będą protokołowane. Ustalenia w formie protokołu przekazywane będą do rozpatrzenia Prezydentowi Miasta, który podejmie ostateczne decyzje o uwzględnieniu propozycji.

Zespół ds. rewitalizacji zarządzać będzie bezpośrednio całokształtem procesu rewitalizacji, nadzorować skuteczność i jakość realizacji zapisów zawartych w dokumencie, a do jego odpowiedzialności należeć będzie m.in.:

- koordynacja wdrażania działań rewitalizacyjnych w całym okresie realizacji LPR,
- gromadzenie informacji niezbędnych do monitoringu i ewaluacji celów niniejszego dokumentu,
- dokonywanie pomiaru stopnia realizacji LPR,
- prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych dot. przebiegu i postępu realizacji LPR,
- inicjowanie procesu aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji wynikającego z niedostatecznego stopnia jego realizacji bądź zmiany zewnętrznych uwarunkowań.

Akt wewnętrzny kierownictwa urzędu, jakim jest zarządzenie Prezydenta Miasta, nie ma mocy obowiązującej w stosunku do podmiotów zewnętrznych, jakimi są interesariusze procesu rewitalizacji w Radomsku, niebędącymi jednostkami poległymi gminie, stąd brak jest ich obecności w Zespole.

W celu zapewnienia włączenia społecznego na etapie wdrożenia programu rewitalizacji, Zespół ds. rewitalizacji zobowiązany zostanie do realizacji minimum jednego spotkania w ciągu roku ze wszystkimi inicjatorami projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zgłoszonych do objęcia Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. Spotkania poświęcone będą bieżącemu monitorowaniu realizacji poszczególnych projektów przez interesariuszy zewnętrznych. Podczas spotkań Zespołu z interesariuszami będzie można na bieżąco podejmować dyskusje dotyczące etapów realizacji programu oraz problemów i barier, które wynikną w trakcie wdrożenia poszczególnych projektów. Spotkania będą protokołowane. Wnioski i opinie interesariuszy zgłaszane będą do protokołu. Decyzję w sprawie zatwierdzenia opinii podejmować będzie Przewodniczący Zespołu.

Tym samym zostanie zapewnione wymagane włączenie społeczne na etapie zarządzania procesem rewitalizacji.

Zarządzanie programem będzie odbywać się zatem w ramach istniejących struktur Urzędu Miasta w Radomsku, przez co nie przewiduje się dodatkowych kosztów na zarządzanie programem.

Wszystkie projekty miejskie będą realizowane zgodnie z uchwaloną przez Radę Miejską Wieloletnią Prognozą Finansową oraz poszczególnymi budżetami rocznymi.

Realizacja inwestycji prowadzona będzie przez właściwy wydział merytoryczny lub miejską jednostkę organizacyjną. Za koordynację realizacji projektu pod kątem wymogów programu, w ramach którego

zadanie uzyskało dofinansowanie oraz za rozliczenie środków pomocowych odpowiedzialni będą naczelnicy wydziałów realizujących zadania lub kierownicy miejskich jednostek organizacyjnych.

Jednym z kluczowych zadań, mających wpływ na wdrożenie programu, będzie prawidłowe i sprawne przygotowanie wniosków aplikacyjnych celem pozyskania środków na realizację inwestycji zapisanych w dokumencie. Program rewitalizacji, poprzez identyfikację projektów rewitalizacyjnych, umożliwi wnioskowanie o dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej projektów w nim ujętych.

Główną rolę w przygotowaniu wniosków aplikacyjnych odegrają podmioty będące beneficjentami środków. Za przygotowanie wniosków, których beneficjentem będzie Miasto Radomsko, będą odpowiedzialni pracownicy Urzędu Miasta – Wydziału Rozwoju Miasta.

Realizacja założeń dokumentu będzie odbywać się w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej. Miasto Radomsko, korzystając z dofinansowania projektów unijnymi środkami finansowymi, jest zobowiązane przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych.

Realizacja zadań ujętych w programie rewitalizacji, przedstawionych przez jednostki zewnętrzne, tj. wspólnoty mieszkaniowe, przedsiębiorców, mieszkańców, pozostałe instytucje publiczne, należy w całości do wnioskodawców projektów.

Zaprezentowany system zarządzania zapewni sprawne wykorzystanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. jako programu pozwalającego na koordynację procesu rewitalizacji, jednocześnie zapewniając wysoki poziom partycypacji społecznej w procesie jego wdrażania.

X. System monitoringu oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu

X.1 System monitoringu

Monitorowanie programu rewitalizacji jest obowiązkowym mechanizmem, który wspomaga zarządzanie realizacją programu. Jest to zorganizowany i zaplanowany proces, który prowadzi się przez cały okres trwania programu. Polega ono na systematycznym zbieraniu i analizowaniu danych na temat wdrażanych projektów, co pozwala uzyskać informację zwrotną na temat postępów w realizacji projektów i ich zgodności z przyjętymi założeniami, a także na cyklicznym raportowaniu wyników.

Tak więc proces monitoringu Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. pozwoli na ocenę jego skuteczności, efektywności i korzyści, jakie płyną z realizacji celów i kierunków rozwoju, oraz da podstawę do dokonywania ewentualnych modyfikacji lub aktualizacji programu, o ile okaże się to konieczne.

Za gromadzenie danych dla potrzeb monitoringu będą odpowiedzialne wydziały i jednostki organizacyjne Urzędu Miasta w Radomsku.

W związku z powyższym monitoring będzie polegał na utrzymywaniu stałego kontaktu z podmiotami realizującymi przedsięwzięcia rewitalizacyjne przez pracownika Wydziału Rozwoju Miasta Urzędu

Miasta w Radomsku, który będzie zbierać informacje od zaangażowanych podmiotów o postępie w realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

W cyklu rocznym pracownik Wydziału Rozwoju Miasta będzie wysyłać do wszystkich zaangażowanych podmiotów prośbę o przesłanie takich informacji na formularzu, stanowiącym Załącznik nr 1 do programu (Karta zadania). Dane z kart zadań będą zbierane i agregowane w Wydziale Rozwoju Miasta. Umożliwi to reagowanie na trudności związane z wdrażaniem, jak również prezentację informacji grupie sterującej w zakresie postępu prowadzonych prac.

Ewaluacja okresowa programu będzie realizowana w cyklach trzyletnich. Obejmować będzie całość działań zaplanowanych do realizacji w ramach programu rewitalizacji, w tym pośrednią ocenę osiągnięcia wskaźników przypisanych poszczególnym celom. Poniżej zaprezentowano strukturę uprawnień i odpowiedzialności w ramach ewaluacji.

Tabela 37. Ewaluacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. - organizacja procesu

Stanowisko	Uprawnienie	Odpowiedzialność
Prezydent Miasta Radomska	Wskazanie terminów i sposobów wykonania zadań, zatwierdzenie raportu z ewaluacji okresowej	Za zrealizowanie zadań przewidzianych na dany rok budżetowy w ramach procesu rewitalizacji
Zespół ds. rewitalizacji	Opiniowanie raportu z ewaluacji okresowej	Formułowanie zaleceń i opinii dotyczących wdrażania programu rewitalizacji
Naczelnik Wydziału Rozwoju Miasta	Sprawdzenie raportu	Rzetelność raportu, terminowe przekazanie raportu do opiniowania Zespołowi ds. rewitalizacji oraz do zatwierdzenia Prezydentowi Miasta
Pracownik Wydziału Rozwoju Miasta odpowiedzialny za proces rewitalizacji	Sprawdzenie poprawności wypełnienia kart, sporządzenie raportu zbiorczego z realizacji zadań ujętych w programie rewitalizacji	Skompletowanie kart zadań, przygotowanie raportu zbiorczego na podstawie informacji zawartych w kartach zadań, weryfikacja wskaźników realizacji programu rewitalizacji
Naczelnik wydziału merytorycznego lub kierownik jednostki organizacyjnej	Realizacja zadań ujętych w programie rewitalizacji, sporządzenie sprawozdania z realizacji tych zadań	Efektywne (sprawne i skuteczne) wykonanie zadań, terminowe przekazanie kart zadań
Partnerzy społeczno-gospodarczy oraz pozostałe podmioty inicjujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Realizacja zadań ujętych w programie rewitalizacji, wypełnienie kart zadań dostarczonych pracownika Wydziału Rozwoju Miasta	Efektywne (sprawne i skuteczne) wykonanie zadań, terminowe przekazanie kart zadań

Źródło: opracowanie własne

W ramach ewaluacji okresowej przeprowadzane będą następujące czynności:

1. Naczelnik wydziału merytorycznego lub kierownik jednostki organizacyjnej, odpowiedzialny za realizację danego zadania zapisanego w programie rewitalizacji, sporządza sprawozdanie z realizacji w formie karty zadań, uwzględniające w szczególności poziom osiągnięcia zakładanych wskaźników realizacji przedsięwzięcia oraz jego oddziaływanie na mieszkańców obszaru rewitalizacji.
2. Wypełnioną kartę zadania za ubiegły rok naczelnik wydziału merytorycznego lub kierownik jednostki organizacyjnej przekazuje do Wydziału Rozwoju Miasta do dnia 31 maja w cyklu trzyletnim. Pracownik Wydziału Rozwoju Miasta odpowiedzialny za proces rewitalizacji sprawdza wypełnione karty zadań pod względem kompletności informacji i w przypadku stwierdzenia uchybień, odsyła ją do właściwego naczelnika wydziału lub kierownika jednostki organizacyjnej w celu naniesienia poprawek. Poprawnie wypełnione karty zostają skompletowane i poddane analizie.
3. Pracownik Wydziału Rozwoju Miasta odpowiedzialny za proces rewitalizacji przeprowadza badanie przy pomocy karty zadania wśród podmiotów innych niż jednostki miejskie (NGO, wspólnoty mieszkaniowe, podmioty gospodarcze). Badanie służy ocenie poziomu osiągnięcia zakładanych wskaźników realizacji przedsięwzięcia oraz jego oddziaływanie na mieszkańców obszaru rewitalizacji.
4. Pracownik Wydziału Rozwoju Miasta odpowiedzialny za proces rewitalizacji na podstawie informacji zawartych w kartach zadań przygotowuje zbiorczy raport, który do dnia 30 czerwca w cyklu trzyletnim przekazuje za pośrednictwem Naczelnika Wydziału Rozwoju Miasta Zespołowi ds. rewitalizacji.
5. Zespół ds. rewitalizacji opiniuje raport i przekazuje swoje uwagi i zalecenia do dnia 31 lipca w cyklu trzyletnim.
6. Prezydent Miasta zatwierdza raport do dnia 31 sierpnia w cyklu trzyletnim i przekazuje go Radzie Miejskiej, która przyjmuje go w formie uchwały w terminie do 30 września. Raport będzie stanowił podstawę sformułowania zaleceń na kolejne lata wdrażania programu rewitalizacji.

Podstawowym narzędziem do śledzenia postępu realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. są wskaźniki monitorowania. Dostarczają one informacji dotyczących wskaźników rezultatu, a więc efektów realizacji przedsięwzięć wyszczególnionych w dokumencie. Podkreślić należy, że wybór wskaźników skupiony jest na ocenie osiągnięcia celów programu rewitalizacji, a nie produktów poszczególnych projektów. Wynika to z postrzegania interwencji w ramach rewitalizacji, jako procesu całościowego, który nie jest prostą sumą realizowanych projektów, a ma na celu osiągnięcie zmiany we wskazanych obszarach poddanych rewitalizacji.

Wskaźniki realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. będą składały się ze wskaźników realizacji celów wyznaczonych w niniejszym dokumencie oraz wskaźników monitorowania zjawisk kryzysowych.

Tabela 38. Zestaw wskaźników monitoringu realizacji celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r.

Cele i kierunki działań Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r.	Źródło	Częstotliwość	Wartość w roku bazowym	Wartość w roku docelowym
Cel 1. Poprawa spójności społecznej				
K.1.1 Reintegracja i aktywizacja grup zmarginalizowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym				
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CI)	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	12 os.
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	56 os.
Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	200 os.
Liczba wybudowanych /przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	1 szt.
Liczba wybudowanych /rozbudowanych/ zmodernizowanych obiektów świadczących usługi społeczne	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	2 szt.
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	450 os.
K.1.2 Prowadzenie działalności ukierunkowanej na minimalizowanie patologii życia społecznego				
Liczba wybudowanych /rozbudowanych/ zmodernizowanych obiektów świadczących usługi społeczne	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	1 szt.
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	100 os.
Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	56 szt.
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	16 szt.
K.1.3 Rozwój oferty instytucji kultury				
Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	3 szt.
Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	150 odwiedzin/rok
Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	21 000 os./rok
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	280 os.
Cel 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej poprzez przeciwdziałanie degradacji przestrzeni publicznej oraz poprawę jakości środowiska naturalnego				

K.2.1 Poprawa stanu środowiska naturalnego obszaru rewitalizacji				
Długość przebudowanej kanalizacji sanitarnej	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	16,1 km
Liczba nowych, zmodernizowanych punktów świetlnych	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	168 szt.
Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	32 szt.
Długość wybudowanej sieci ciepłowniczej	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	0,891 km
K.2.2 Poszerzenie oferty czasu wolnego – rewaloryzacja zieleni i rozwój infrastruktury rekreacyjnej na obszarze rewitalizowanym				
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	2,92 ha
Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (CO09)	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	900 odwiedzin/rok
Cel 3. Poprawa stanu infrastruktury technicznej (w tym mieszkaniowej).				
K.3.1 Termomodernizacja i poprawa stanu technicznego budynków publicznych i mieszkalnych				
Wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	4 szt.
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	5 szt.
Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	5 szt.
Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1 sztuka	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	1 szt.
Cel 4. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości				
K.4.1 Rozwój edukacji zawodowej i przedsiębiorczości w obszarze rewitalizowanym				
Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	0	36 os.

Źródło: opracowanie własne

Wybór wskaźników monitorowania zjawisk kryzysowych skupił się przede wszystkim na zapewnieniu adekwatnych mierników poszczególnych celów operacyjnych. W związku z tym wskazać należy:

- **zmniejszenie liczby osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji** – jednym z ważnych, zidentyfikowanych problemów w obszarze rewitalizacji jest trudna sytuacja na rynku pracy osób nieaktywnych zawodowo. W ramach programu zaplanowano szereg działań mających poprawić sytuację zawodową osób bezrobotnych. Wskaźnik pozwoli na ocenę skuteczności tej interwencji.
- **zmniejszenie liczby osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej zamieszkujących na obszarze rewitalizacji** – wskaźnik mierzy kluczową dla programu rewitalizacji zmianę w obszarze poprawy sytuacji mieszkańców miasta, których sytuacja życiowa i materialna zmusza do korzystania z systemu pomocy,

- **poprawę aktywności gospodarczej** (dynamika wzrostu liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji) – zakłada się, że podjęte działania rewitalizacyjne przyczynią się do zwiększenia aktywności gospodarczej mieszkańców. Dzięki temu zyskają oni nowe miejsca pracy, wpłynie to na poprawę jakości ich życia.
- **zwiększenie czynnego uczestnictwa w kulturze** rozumiane jako wzrost odsetka mieszkańców obszaru rewitalizacji korzystających z dostępnej oferty kultury (biblioteki publicznej, ośrodka kultury) – w programie założono liczne działania aktywizacyjne w sferze kulturalnej, jak również inwestycje zwiększające przestrzeń przewidzianą dla organizacji oferty kultury, umożliwiające zwiększenie liczby uczestników.
- **zwiększenie powierzchni przestrzeni publicznej poddanej rewitalizacji** rozumiane jako zmniejszenie udziału procentowego powierzchni obszaru zdegradowanego do powierzchni obszaru rewitalizacji; w wyniku działań rewitalizacyjnych nastąpi wzrost przestrzeni uporządkowanych terenów zielonych na obszarze rewitalizacji dostosowanych do korzystania przez mieszkańców – Radomsko posiada na obszarze rewitalizacji niezagospodarowane tereny zielone, których stan uniemożliwia właściwe z nich korzystania. Działania w tym obszarze będą miały nie tylko wpływ na podnoszenia jakości życia i atrakcyjności osiedleńczej obszaru rewitalizacji, ale również wpłynie na możliwość rozwoju oferty czasu wolnego.
- **poprawa stanu technicznego budynków komunalnych** – jednym z ważnych problemów obszaru rewitalizacji jest nadreprezentacja budynków mieszkalnych, w tym będących własnością miasta Radomsko w złym stanie technicznym w stosunku do pozostałej części miasta. W ramach programu założono działania remontowe wybranych obiektów.

Tabela 39. Wskaźniki monitorowania zjawisk kryzysowych Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r.

Cele i kierunki działań Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r.	Źródło	Częstotliwość	Tendencja	Wartość dla obszaru rewitalizacji w roku bazowym	Wartość dla obszaru rewitalizacji w roku docelowym
Cel 1. Poprawa spójności społecznej					
Liczba osób bezrobotnych na 1000 osób	Powiatowy Urząd Pracy w Radomsku	Co 3 lata	Maleje	60,39	50,00
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 ludności	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomsku	Co 3 lata	Maleje	178,51	150,0
Odsetek mieszkańców obszaru rewitalizacji biorących udział w projektach realizowanych przez instytucje kultury	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	Rośnie	12,00%	15,00%
Cel 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej poprzez przeciwdziałanie degradacji przestrzeni publicznej oraz poprawę jakości środowiska naturalnego					
Udział procentowy powierzchni obszaru zdegradowanego do powierzchni obszaru rewitalizacji w procentach	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	Maleje	100,00%	77,8% ³⁶

³⁶ Na wartość wskaźnika składa się 142,27 ha pozostałej do zrewaloryzowania przestrzeni w stosunku do 182,87 ha powierzchni obszaru rewitalizacji

Cel 3. Poprawa stanu infrastruktury technicznej (w tym mieszkaniowej)					
Odsetek zmodernizowanych budynków komunalnych w stosunku do łącznej ilości budynków komunalnych w złym stanie technicznym	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	Rośnie	0,00%	31,6% ³⁷
Cel 4. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości					
Dynamika wzrostu liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji	Urząd Miasta w Radomsku	Co 3 lata	Rośnie	-1 pkt proc.	1 pkt proc.

Źródło: opracowanie własne

X.2 System wprowadzania modyfikacji programu rewitalizacji w reakcji na zmiany w jego otoczeniu.

Zgodnie z przyjętymi założeniami Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zdiagnozowania nowych problemów na obszarze rewitalizacji, potrzeby podjęcia dodatkowych działań rewitalizacyjnych, a także zmian prawnych – będzie on aktualizowany. Decyzję związaną z uruchomieniem procedury aktualizacji podejmuje Zespół ds. rewitalizacji.

Zakładana częstotliwość monitorowania efektów programu również może stać się przesłanką do ewentualnych korekt przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Korekty te będą uzasadnione dużą zmiennością otoczenia, co znajdzie odzwierciedlenie w raportach z monitorowania procesu wdrażania programu. Aktualizacja programu będzie konieczna w przypadku: nieosiągnięcia zakładanych wskaźników podczas monitorowania, a także rekomendacji Zespołu ds. rewitalizacji w odpowiedzi na negatywną ocenę efektywności działań rewitalizacyjnych (w tym dokonaną przez interesariuszy).

W przypadku kumulacji w ramach danego celu operacyjnego przedsięwzięć wymagających zmian, które przekroczą 20% liczby przedsięwzięć, zostanie rozważona modyfikacja sformułowania tego celu i ewentualnie skorygowanie przypisanych mu wskaźników.

W razie stwierdzenia, że Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku wymaga zmiany, Prezydent Miasta Radomsko przedłoży Radzie Miejskiej stosowny projekt uchwały.

Zmiana programu następuje w trybie, w jakim był on uchwalany. Wszelkie zmiany w programie muszą mieć uzasadnienie merytoryczne i powinny zostać odpowiednio opisane: zawierać opis rodzaju i przyczyny zmiany oraz jej wpływ na dalszą realizację programu i propozycję modyfikacji.

Ze względu na ograniczone zasoby finansowo-rzeczowe (ograniczony budżet i potencjał instytucjonalno-organizacyjny) działania rewitalizacyjne, które zostałyby dopisane do programu rewitalizacji, powinny być zgodne z politykami oraz programami lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi, powinny przyczyniać się do osiągnięcia spójności przestrzennej i społeczno-gospodarczej, a także w wysokim stopniu zaspokajać pilne potrzeby lokalnego społeczeństwa.

³⁷ Na wartość docelową wskaźnika składają się: 18 zmodernizowanych do 2023 r. budynków komunalnych w stosunku do łącznej liczby budynków komunalnych w złym stanie technicznym w ilości 57 szt.

XI. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi miasta Radomska

Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku są spójne z dokumentami planistycznymi, strategicznymi i operacyjnymi szczebla lokalnego, które zakładają wspieranie kompleksowych działań prowadzących do odbudowy zdolności do rozwoju zdegradowanych obszarów oraz przywrócenie ich dotychczasowych funkcji.

Powiązania LPR ze Strategią Rozwoju Miasta Radomska 2020

Strategia jest kluczowym dokumentem, który systematyzuje wiedzę o mieście, wyznacza długotrwałe kierunki jego rozwoju oraz wskazuje proponowane kierunki interwencji, których realizacja przyczyni się do rozwoju priorytetowych obszarów.

Wizja Miasta Radomska zaprezentowana w Strategii, to:

„W 2020 Radomsko jest ośrodkiem rozwoju branż meblarskiej i metalowej oraz atrakcyjnym miejscem do lokowania inwestycji i zamieszkania dzięki wykorzystaniu przemysłowych tradycji regionu, potencjału innowacyjnego oraz położenia w centrum Polski”.

Cele strategiczne Strategii obejmują:

I. Rozwój innowacyjnej gospodarki lokalnej z wykorzystaniem tradycji historycznych:

- I.1. Wzmocnienie roli branż meblarskiej i metalowej;
- I.2. Współpraca przedsiębiorców w ramach branż kluczowych;
- I.3. Rozwój pozostałych branż - wspieranie sektora małych i średnich przedsiębiorstw i zatrudnienia młodych;

II. Tworzenie atrakcyjnych warunków do inwestowania:

- II.1. Rozwój i promocja terenów inwestycyjnych miasta;
- II.2. Tworzenie warunków do współpracy instytucji i organizacji okołobiznesowych;
- II.3. Kreowanie spójnego wizerunku miasta;
- II.4. Rewitalizacja centrum i obszarów powiązanych;

III. Rozwój i modernizacja infrastruktury:

- III.1. Rozwój systemu drogowego, infrastruktury okołodrogowej i komunalnej;
- III.2. Poprawa bezpieczeństwa;

IV. Wspieranie rozwoju kultury, edukacji i rekreacji:

- IV.1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej, edukacyjnej i rekreacyjnej;
- IV.2. Prowadzenie działań edukacyjnych związanych z kształceniem postaw proprzedsiębiorczych - edukacja formalna i pozaformalna;
- IV.3. Wzmacnianie integracji kulturalnej miasta;
- IV.4. Wykorzystanie walorów przyrodniczych miasta i okolic.

Jednym z celów strategicznych dokumentu jest: ***Tworzenie atrakcyjnych warunków do inwestowania, który zakłada działania związane z rewitalizacją.***

W ramach tego celu strategicznego wyznaczono cel operacyjny związany z rewitalizacją:

Rysunek 3. Cel strategiczny II Strategii Rozwoju Miasta Radomska 2020

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY
II. Tworzenie atrakcyjnych warunków do inwestowania	II.4. Rewitalizacja centrum i obszarów powiązanych

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Radomska 2020

Cel strategiczny, zgodnie z zapisami Strategii, ukierunkowany jest na: „pełne wykorzystanie potencjału terenów inwestycyjnych należących do miasta, jak również znajdujących się w podstrefie Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej”. Cel ten skupia się „nie tylko na tworzeniu infrastruktury i zachęt do inwestowania, ale również na przygotowaniu odpowiedniej kadry pracowniczej czy zwiększeniu atrakcyjności miasta jako miejsca do życia i osiedlania się. Istotne są kwestie spójności i jakości wizerunku miasta, na który składają się wielowymiarowe działania – w sferze gospodarczej, przestrzennej oraz infrastrukturalnej”.

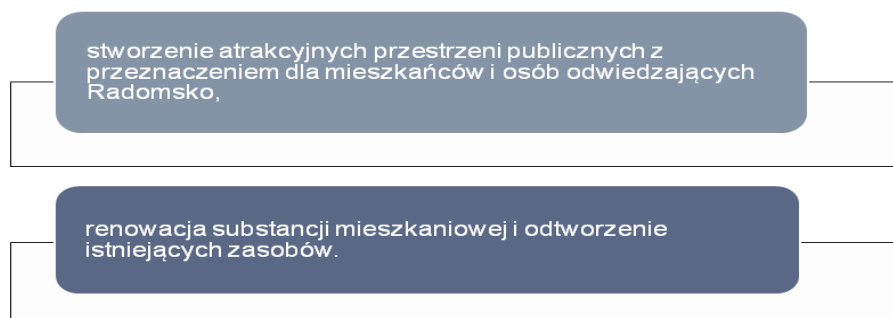
W Strategii jest podkreślana potrzeba zadbania o wizerunek miasta np. poprzez „poprawę estetyki centrum miasta i jego właściwego zagospodarowania, aby stało się ono miejscem przyjaznym zarówno dla turystów jak i inwestorów, konieczność aktywnej promocji terenów SSE i przyciągania inwestorów, którzy jednocześnie zwiększyliby dostępną na radomszczańskim rynku ilość miejsc pracy, przyczyniając się do zmniejszenia bezrobocia na terenie miasta, jak również potrzebę stworzenia dogodnych warunków do współpracy między przedsiębiorcami, instytucjami okołobiznesowymi, innymi organizacjami oraz władzą”.

Zapisy Strategii wskazują też na potrzebę „budowania spójnego wizerunku, który przyczyniłby się do większej identyfikacji miasta nie tylko w województwie, ale także w skali kraju”.

W tym dokumencie zwraca się też uwagę na poziom zdegradowania centrum Radomska: „Wizytówką każdego miasta jest wygląd jego centrum. Dlatego jednym z działań priorytetowych w zakresie tworzenia wizerunku Miasta Radomska, powinna być renowacja centrum w celu przywrócenia mu funkcji kulturowej, społecznej i integracyjnej lokalnej społeczności. Centrum miasta utraciło swoje funkcje kulturowe, jest zdegradowane pod względem społecznym (...). Brakuje przestrzeni publicznych, układ transportowy nie jest wydolny, zatarte zostały ślady wielokulturowości miasta. Dlatego konieczne jest podjęcie zintegrowanych działań w celu rewitalizacji centrum, które zapewnią zrównoważony rozwój Radomska w najbliższych latach. (...) proponuje się kontynuację procesu rewitalizacji miasta poprzez odnowę architektury centrum oraz zunifikowanie wybranych jej elementów w jednolitym stylu architektonicznym (np. ujednoczenie koloru wykończenia fasad, dachów budynków) w celu stworzenia harmonijnej całości. Rewitalizacja związana jest również z organizacją i tworzeniem przestrzeni publicznych jako miejsca spotkań oraz budowania identyfikacji mieszkańców z miastem. Proponowane działania należy dostosować do potrzeb różnych grup mieszkańców – uwzględniając ludzi młodych (plac, skwery), rodziny z dziećmi (plac zabaw), potrzeby osób starszych oraz niepełnosprawnych (miejsca spotkań, możliwość aktywności fizycznej, likwidacja barier architektonicznych). Ważna jest taka organizacja przestrzeni, w której możliwie najwięcej osób będzie mogło odnaleźć „swoje miejsce”,

np. na spędzanie czasu wolnego. Jest to działanie, które służyć ma także poszukiwaniu śladów wielokulturowości i wykorzystaniu elementów historycznej architektury Radomska”.

Proponowane kierunki interwencji w Strategii w zakresie rewitalizacji centrum i obszarów powiązanych:

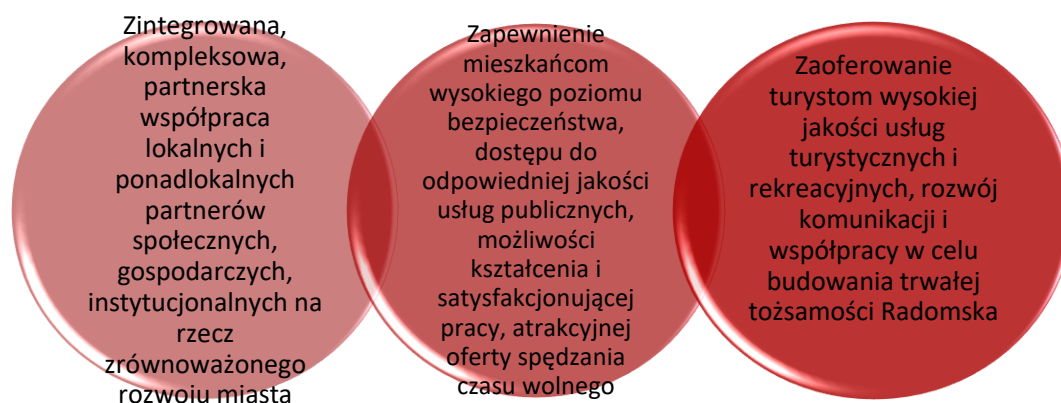

Działania rewitalizacyjne ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku wynikają z zapisów Strategii Rozwoju Miasta Radomska 2020 i są z nią ściśle powiązane w zakresie kierunków rozwoju w sferze gospodarczej, przestrzennej i infrastrukturalnej.

Powiązania LPR z Planem Rozwoju Lokalnego dla Miasta Radomska

Plan Rozwoju Lokalnego (PRL) to dokument o charakterze programowo-projektowym, który przedstawia szczegółowe kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego oraz wynikające z nich działania, które będą realizowane na terenie miasta w latach 2015 – 2020. Uszczegóławia on koncepcję funkcjonowania miasta opisaną w Strategii rozwoju, gdyż opisuje środki niezbędne do realizacji celów rozwoju miasta, a także podmioty zaangażowane w ich realizację, wdrażanie i monitorowanie efektów. Głównym zadaniem dokumentu jest stworzenie podstaw do skutecznego zarządzania miastem przez jego władze, w tym koordynowania działań bieżących i perspektywicznych.

Rysunek 4. Misja rozwoju miasta Radomska wynikająca z Planu Rozwoju Lokalnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie PRL

Z przyjętej misji wynika, iż miasto Radomsko to obszar, na którym należy rozwijać lokalną gospodarkę, tworzyć nowe miejsca pracy, które zapobiegają będą bezrobociu, a także migracjom zarobkowym ludności. Polityka prowadzona na terenie miasta musi kłaść nacisk na rozwój infrastruktury technicznej, komunalnej, tak by zaspokoić potrzeby bytowe jej mieszkańców. Zostaną zainicjowane działania pobudzające sferę społeczną oraz procesy gospodarcze. Wszystkie działania będą prowadzone zgodnie z zasadami ochrony środowiska.

W dokumencie wyodrębniono cztery osie priorytetowe, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się. Dla każdej z osi priorytetowej sformułowany został cel strategiczny (w perspektywie 2020 roku), z którego wynikają cele operacyjne. Dla ich urzeczywistnienia wyodrębniono natomiast kierunki interwencji – kluczowe zadania i projekty do realizacji.

Rysunek 5. Struktura celów i kierunków działań Planu Rozwoju Lokalnego

I. ROZWÓJ INNOWACYJNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ Z WYKORZYSTANIEM TRADYCJI HISTORYCZNYCH	II.TWORZENIE ATRAKCYJNYCH WARUNKÓW DO INWESTOWANIA	III.ROZWÓJ I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY	IV.WSPIERANIE ROZWOJU KULTURY, EDUKACJI I REKREACJI
I.1.Wzmocnienie roli wiodących branż: meblarskiej i metalowej	II.1. Rozwój i promocja terenów inwestycyjnych miasta	III.1. Rozwój systemu drogowego, infrastruktury okołodrogowej i komunalnej	IV.1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej, edukacyjnej i rekreacyjnej
I.2. Współpraca przedsiębiorców w ramach branż uznanych za kluczowe	II.2.Tworzenie warunków do współpracy instytucji i organizacji okołobiznesowych	III.2.Poprawa bezpieczeństwa	IV.2. Prowadzenie działań edukacyjnych związanych z kształceniem postaw przedsiębiorczych
I.3. Rozwój pozostałych branż – wspieranie sektora MSP i zatrudnienia osób młodych	II.3. Kreowanie spójnego wizerunku miasta		IV.3. Wzmacnianie integracji kulturalnej miasta
	II.4. Rewitalizacja centrum miasta i obszarów powiązanych		IV.3. Wykorzystanie walorów przyrodniczych miasta i okolic

Źródło: opracowanie własne na podstawie PRL

PRL definiuje w punkcie II.4 kierunek działań pn. *Rewitalizacja centrum miasta i obszarów powiązanych*, w związku z czym na tym poziomie obserwujemy pełną spójność tego dokumentu z celami określonymi w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r. dot. rozwoju społeczno-gospodarczego śródmieścia Radomska.

Powiązania LPR z Planem Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Radomska 2020

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN) ma charakter dokumentu strategicznego, który zawiera cele strategiczne i szczegółowe oraz działania do osiągnięcia w perspektywie krótko-, średnio-, i długoterminowej wraz ze wskazaniem ich szacunkowych kosztów i przewidywanych źródeł finansowania, ustala również zasady monitorowania i raportowania wyników prowadzonej polityki ekologiczno-energetycznej.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej ma pomóc miastu zainicjować proces redukcji niskich emisji oraz poprowadzić przez wszystkie jego etapy. Ponadto, ma doprowadzić do znaczącej redukcji emisji gazów cieplarnianych i zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.

Celem działań wynikających z PGN to poprawa jakości powietrza w Radomsku. Istotnym czynnikiem realizacji działań w ramach PGN jest podniesienie poziomu świadomości i edukacji społecznej w zakresie zmian klimatycznych, konieczności podejmowania wysiłków podnoszenia efektywności energetycznej, wykorzystywania źródeł energii odnawialnej oraz możliwości odnoszenia wymiernych korzyści z tytułu stosowania nowoczesnych niskoemisyjnych rozwiązań.

Cele strategiczne Miasta Radomska do roku 2020 w zakresie gospodarki niskoemisyjnej uwzględniają:

1. ograniczenie do roku 2020 emisji dwutlenku węgla w stosunku do roku bazowego,
2. ograniczenie do roku 2020 zużycia energii w stosunku do roku bazowego,
3. zwiększenie do roku 2020 udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii,
4. ograniczenie do roku 2020 emisji gazów cieplarnianych.

Zakres kierunków działań zmierzających do realizacji redukcji emisji wynikający z PGN:

- termomodernizacja budynków,
- efektywność energetyczna,
- instalacje oświetleniowe budynków i oświetlenie uliczne,
- transport,
- modernizacja dróg gminnych,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
- edukacja społeczności, przedsiębiorców.

Działania rewitalizacyjne ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku wynikają z zapisów PGN i są z nią ściśle powiązane w zakresie kierunków rozwoju obszaru rewitalizacji w sferze infrastrukturalnej, w szczególności zmierzających do poprawy stanu środowiska naturalnego poprzez ograniczenie poziomu niskich emisji.

Powiązania LPR z Planem działań Miasta Radomska z zakresu rozwoju turystyki 2020

Plan działań Miasta Radomska z zakresu rozwoju turystyki 2020 analizuje obecny stan rozwoju sektora turystyki w mieście (walory naturalne, przyrodnicze oraz kulturowe, a także dotychczas podejmowane przedsięwzięcia) i wskazuje działania służące jego rozwojowi w tym zakresie.

Dokument wskazuje kierunki rozwoju i działania, które mają wpłynąć na podniesienie jakości i atrakcyjności życia mieszkańców, ma przyczynić się do ożywienia społeczno-gospodarczego miasta, ale również podnieść konkurencyjność turystyczną gminy miasta Radomsko, powiatu radomszczańskiego oraz województwa łódzkiego. Realizacja zaplanowanych działań przyczyni się do zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych miasta oraz poprawy wizerunku miasta i województwa łódzkiego jako obszaru atrakcyjnego turystycznie. Stanowi on uszczegółowienie celów strategicznych i operacyjnych związanych z turystyką, które wynikają z obowiązującej Strategii Rozwoju Miasta Radomsko 2020.

Zrównoważony rozwój podstawowych funkcji zagospodarowania miasta powinien być przeprowadzony na zasadach harmonizowania interesów publicznych i prywatnych z zachowaniem wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych.

Mając powyższe na uwadze można stwierdzić, że cele, kierunki i działania wynikające z Planu działań Miasta Radomsko z zakresu rozwoju turystyki 2020 pokrywają się z planowanymi kierunkami działań rewitalizacyjnych w Mieście Radomsko, które zakładają odnowę społeczno-gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, środowiskową głównych walorów obszaru rewitalizacji.

Powiązania LPR z Miejską Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radomsko na lata 2014-2020

Miejska Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radomsko na lata 2014 - 2020 jest dokumentem programowym służącym ukierunkowaniu działań samorządu miasta związanym z przeciwdziałaniem negatywnym zjawiskom społecznym. Strategia obrazuje możliwości rozwojowe miasta w kwestiach społecznych na przyszłość, nakreśla ramy procesów decyzyjnych i cele, jakie lokalna społeczność pragnie osiągnąć.

Wypracowana misja Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radomsko na lata 2014-2020 przedstawia się następująco:

Radomsko – miasto wspierające swoich mieszkańców, tworzące nowoczesne formy rozwiązywania problemów społecznych, inicjujące zintegrowane działania instytucji, organizacji pozarządowych i osób funkcjonujących w sferze lokalnej polityki społecznej.

Nadrzędnym celem długoterminowym w Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radomsko na lata 2014- 2020 jest: „*stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia zapewniającego godne warunki do życia i rozwoju mieszkańców Miasta Radomsko w sferze ekonomicznej i społecznej poprzez przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu*”.

Przyjęty cel zakłada, że najważniejsza jest dbałość o mieszkańców i poprawa ich warunków bytowania. Aby osiągnąć wyżej wymieniony cel należy stworzyć odpowiednie warunki do zapewnienia mieszkańcom godnych warunków życia i przeciwdziałania ich marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Dla tak określonej misji wskazano następujące cele szczegółowe i działania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radomska na lata 2014 – 2020:

1. Poprawa bezpieczeństwa publicznego w Mieście.
2. Podniesienie poziomu i systemu ochrony zdrowia mieszkańców.
3. Wspieranie osób niepełnosprawnych, długotrwale chorych i starszych w życiu społecznym.
4. Zwiększenie dostępu do samorządowego systemu pomocy społecznej oraz realizatorów wsparcia osób i rodzin.
5. Rozwój aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu.
6. Rozwój wolontariatu, wsparcie i koordynacja działań instytucji i organizacji pozarządowych.
7. Wielopłaszczyznowe wsparcie rodziny w wypełnianiu swojej funkcji.
8. Wyrównanie szans dostępu dzieci i młodzieży do różnych form kształcenia, wychowania, opieki.
9. Rozszerzenie działalności w zakresie profilaktyki osób zagrożonych uzależnieniami oraz osób uzależnionych i ich rodzin.
10. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie poprzez stworzenie jednolitego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
11. Budowanie zintegrowanego systemu pomocy osobom bezdomnym.
12. Budowanie zintegrowanego systemu pieczy zastępczej.
13. Stworzenie systemu pomocy osobom mającym trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego oraz osobom przebywającym w areszcie śledczym.

Strategia wyodrębniła cztery główne obszary problemów społecznych w Radomsku, mianowicie:

1. kwestię ubóstwa i bezrobocia;
2. kwestię niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz problemów osób starszych;
3. kwestii dysfunkcyjności rodzin – w zakresie braku umiejętności sprawowania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w szczególności w rodzinach wielodzietnych i niepełnych, obejmujących problematykę uzależnień i przemocy domowej;
4. kwestii bezdomności i osób zagrożonych bezdomnością oraz osób mających trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Skuteczne rozwiązywanie problemów i trudności nie jest możliwe bez motywacji i zaangażowania jednostek i grup społecznych, w których problemy występują i które w istotny sposób determinują jakość i warunki życia jednostek i tym samym całej społeczności lokalnej.

W Radomsku funkcjonuje obecnie około 70 organizacji pozarządowych i podmiotów z nimi zrównanych. Podejmując ważne społecznie zadania w istotny sposób wzbogacają możliwości i zasięg działania samorządu na rzecz jego mieszkańców oraz przyczyniają się do tworzenia więzi. Aktywnie działające podmioty są już od lat dla władz miasta partnerem w skutecznym i oszczędnym realizowaniu wielu nałożonych na samorząd zadań. Działa też kilka oddziałów terenowych organizacji ogólnopolskich takich jak np. ZHP, LOK czy Związek Emerytów i Rencistów. Na terenie miasta Radomska prężnie działają również organizacje sportowe oferując młodzieży zajęcia w różnych dyscyplinach sportu. Wsparcie realizacji zadań publicznych w zakresie pomocy społecznej obejmuje:

działania pomocowe na rzecz osób najuboższych i bezrobotnych (np. prowadzenie punktów charytatywnych wydających chleb, paczki żywnościowe, odzież używaną) i działania socjalno-pomocowe na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i organizacjami pożytku publicznego w obszarze realizacji zadania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym obejmuje:

- realizację programów profilaktycznych w placówkach oświatowych adresowanych do młodzieży gimnazjalnej,
- wspieranie Klubów Abstynenckich oraz innych form działań pomocowych poza terapią,
- których odbiorcami są osoby uzależnione i ich rodziny,
- wspieranie dodatkowych form spędzania czasu wolnego dla mieszkańców promujących
- życie bez alkoholu.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r., określający kierunki rozwiązywania problemów społecznych na obszarze rewitalizacji oraz podmioty za nie odpowiedzialne, jest spójny z Miejską Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radomska, przyjętą uchwałą NR XLVIII/427/14 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 24 stycznia 2014r., która z kolei jest zbieżna ze Strategią Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Radomszczańskiego na lata 2011 - 2015, jak również Wojewódzką Strategią w zakresie Polityki Społecznej na lata 2007 – 2020, zatwierdzoną Uchwałą nr XI/244/07 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 10 lipca 2007 roku.

Powiązania LPR z Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Miasta Radomska

Celem głównym Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest ograniczenie spożycia napojów alkoholowych oraz redukcja problemów społecznych i zdrowotnych związanych z nadużywaniem alkoholu wśród mieszkańców Miasta Radomska, który realizowany będzie poprzez poniższe cele szczegółowe:

1. zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu,
2. udzielenie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
3. prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo- wychowawczych i socjoterapeutycznych,
4. wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń, osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
5. podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,
6. wspieranie zatrudnienia socjalnego,
7. działania interwencyjne.

Mając powyższe na uwadze można stwierdzić, że cele, kierunki i działania wynikające z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych pokrywają się z planowanymi

kierunkami działań rewitalizacyjnych w Mieście Radomsko, które zakładają odnowę społeczną obszaru rewitalizacji poprzez ograniczenie zdiagnozowanego poziomu patologii społecznych.

Powiązania LPR z Gminnym Programem Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Radomska na lata 2017-2019

Program wyznacza działania w zakresie profilaktyki uzależnień oraz minimalizacji szkód społecznych i indywidualnych wynikających z nadużywania narkotyków, jak również innych środków psychoaktywnych.

Celem głównym Programu jest ograniczenie zjawiska sięgania po narkotyki przez mieszkańców Radomska, którego realizacja nastąpi przez osiągnięcie poniższych celów szczegółowych:

1. zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od narkotyków i osób zagrożonych uzależnieniem,
2. pomoc osobom i rodzinom z problemem narkotykowym,
3. działania edukacyjne i profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży,
4. działania edukacyjne i profilaktyczne skierowane do dorosłych mieszkańców miasta.

Adresatami Programu są mieszkańcy Miasta Radomska a w szczególności:

- młodzież,
- okazjonalni użytkownicy,
- problemowi użytkownicy narkotyków.

Mając powyższe na uwadze można stwierdzić, że cele, kierunki i działania wynikające z Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Radomska pokrywają się z planowanymi kierunkami działań rewitalizacyjnych w Mieście Radomsko, które zakładają odnowę społeczną obszaru rewitalizacji poprzez ograniczenie zdiagnozowanego poziomu patologii społecznych.

Powiązania LPR z Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Radomska na lata 2017-2019

Głównym celem Programu jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Radomsku.

Celami szczegółowymi są:

1. podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców Radomska na temat zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy,
2. propagowanie oferty pomocowej dla osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz poprawa jej jakości i dostępności,
3. zwiększenie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
4. zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc,

- stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników służb, instytucji i organizacji zajmujących się przemocą w rodzinie.

Adresatami programu są mieszkańcy Radomska a w szczególności:

- osoby i rodziny zagrożone przemocą,
- osoby i rodziny uwikłane w przemoc domową,
- sprawcy przemocy w rodzinie,
- podmioty działające w zakresie przeciwdziałania przemocy rodzinie,
- społeczność lokalna

Działania rewitalizacyjne ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku są spójne z zapisami niniejszego Programu w zakresie ograniczenia poziomu degradacji społecznej obszaru rewitalizacji, w szczególności zmierzających do poprawy stanu bezpieczeństwa rodzin zamieszkujących obszar rewitalizacji.

Powiązania LPR ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Radomska.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku pozostaje zgodny ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Radomska³⁸, wskazującym założenia i kierunki polityki przestrzennej miasta, które warunkują trwałą i zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy oraz utrzymanie ładu w przestrzeni miasta. Zgodnie z zapisami dokumentu, nadrzędnymi działaniami dla uzyskania pozytywnych efektów są m.in.:

- ochrona wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych,
- tworzenie i budowa nowej struktury usług dla miasta, wynikającej z roli miasta w regionie i współczesnych potrzeb (centrum administracyjne, handlowe, tereny wypoczynku i rekreacji),
- realizację odpowiednich stref zieleni (w tym zwiększenie powierzchni terenów miejskiej zieleni urządzonej),
- przekształcenie terenów zdegradowanych zwłaszcza ścisłego centrum oraz rehabilitacja wybranych terenów zabudowy przemysłowej, mieszkaniowej,
- poprawienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych miasta z gminami ościennymi i regionem,
- zmniejszenie uciążliwości przez likwidację źródeł uciążliwości, restrukturyzację przestrzeni.

Zgodnie z zapisami Studium, w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta wyróżnione zostały następujące główne strefy funkcjonalne:

---

³⁸ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Radomska, obejmujące obszar miasta Radomska w jego granicach administracyjnych, zostało zatwierdzone uchwałą Nr XXXIV/306/2001 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 17 grudnia 2001 r., zmienione uchwałą Nr LXIII/476/10 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 30 września 2010 r.

- strefa śródmieścia obejmująca dawne miasto średniowieczne oraz tereny wykształcone do XIX wieku z zabudową wielofunkcyjną,
- strefa zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, jednorodzinnej wraz z towarzyszącymi usługami, przemysłowej usytuowana wokół śródmieścia (ograniczona projektowanymi obwodnicami) ze wskazanymi największymi terenami rozwojowymi w części zachodniej i wschodniej miasta,
- strefa zewnętrzna zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej obejmująca tereny wskazane do intensyfikacji i rozwoju (Stobiecko Miejskie – Stary Kowalowiec, Wymysłówek, rejon ul. Krakowskiej, Bartodzieje Włociańskie),
- strefa aktywności gospodarczej w północno – zachodniej części miasta, w rejonie węzła „Radomsko” na autostradzie A – 1 oparta na istniejącym i przyszłym zagospodarowaniu w ramach: radomszczańskiej podstrefy Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, proponowanego wyspecjalizowanego centrum logistycznego oraz na wyznaczonych nowych terenach rozwojowych dla usług rzemiosła,
- strefy rekreacji czynnej i biernej zlokalizowane w południowo – zachodniej części miasta w oparciu o węzeł ekologiczny „Wymysłówek”,
- strefa doliny rzeki Radomki – fragment północny i południowy usytuowany poza zasięgiem terenów zurbanizowanych o największych walorach przyrodniczo – krajobrazowych tworzące obszary węzłowe „Północny” i „Południowy” systemu przyrodniczego miasta,
- strefa terenów otwartych rolniczych z dolinami mniejszych cieków z towarzyszącą im zielenią tworzącą korytarze i sięgające systemu przyrodniczego miasta wraz z ciągami zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej ekstensywnej usytuowanymi wzdłuż ulic.

Przeważająca część obszaru rewitalizacji położona jest w granicach terenów funkcjonalnego śródmieścia, które ograniczone są:

- od zachodu – terenami kolejowymi,
- od północy – dworzec PKS, część zakładów Metalurgia, ul. Szkolna,
- od wschodu – ul. Bugaj, Stodolna, Skoczyńskiego, Tysiąclecia,
- od południa – ul. Targową i jej projektowanym przedłużeniem.

W Studium Obszar funkcjonalny śródmieścia wskazany jako teren wymagający rehabilitacji, na którym zakłada się, iż przekształcenia terenu będą obejmować:

- rewaloryzację historycznej zabudowy w centrum, wytworzenie pasaży obudowanych funkcjami usługowo – mieszkalnymi,
- budowę nowych ośrodków usługowo – handlowych obejmującą:
- przekształcenie zainwestowania w rejonie dworców PKP i PKS,
- restrukturyzację części zakładów Metalurgia,
- wykorzystanie terenu między ul. Brzeźnicką i przedłużeniem ul. Targowej,
- zagospodarowanie doliny rzeki Radomki zgodnie z jej funkcją – korytarza ekologicznego, w powiązaniu z istniejącymi i projektowanymi terenami publicznymi (skwery, parki, przestrzenie komunikacji pieszej w planowanych ośrodkach handlowo – usługowych), szczególnie istotne jest zabezpieczenie powiązań funkcjonalnych w tym w zakresie przestrzeni publicznych z istniejącymi w centrum, tak aby utworzyć spójną całość.

Wszystkie istniejące parki i skwery, jak również tereny wskazane do rewitalizacji, takie jak:

- rynek - Plac 3-go Maja wraz z przyległymi ulicami w centrum miasta,
- główny ciąg pieszy prowadzony przez rynek i istniejące parki i skwery w centrum miasta i kontynuowany w ramach przewidywanych do urządzenia przestrzeni publicznych w centrum handlowym na terenie dawnych Zakładów "Metalurgia" oraz w rewitalizowanym terenie wokół dworców PKP i PKS,
- park miejski z placem zabaw i muszlą koncertową oraz otoczenie MDK,

zostały w Studium uznane za obszary przestrzeni publicznej o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców oraz sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych.

W Studium wyróżniono 11 terenów na obszarze miasta Radomska, przewidzianych do rewitalizacji – rehabilitacji, z których niżej wymienione znajdują się w granicach obszaru rewitalizacji:

- IV. Centrum miasta – granice wyznaczają: ul. Brzeźnicka – ul. Tysiąclecia – ul. Przedborska – ul. Staszica – ul. Narutowicza – ul. Kościuszki – ul. Reymonta – ul. Warszycy; rewitalizowany teren obejmuje ściśle centrum miasta, skupia tradycyjne funkcje usługowo – handlowe o zasięgu ponadlokalnym, pełniąc równocześnie funkcję reprezentacyjną, jego użyteczność obniża duże natężenie ruchu samochodowego związane z przebiegiem dróg krajowych nr 42 oraz 91 oraz lokalnych, zatłoczenie skutkuje brakiem miejsc parkingowych.

W ramach rewitalizacji studium przewiduje dla tego terenu:

- uatrakcyjnienie funkcji handlowych i usługowych,
- poprawę standardu i estetyki zabudowy mieszkaniowej,
- poprawę atrakcyjności Placu 3-go Maja (modernizacja nawierzchni placu, odnowienie elewacji zabudowy),
- wprowadzenie funkcji turystycznej w oparciu o historię miasta (biuro informacji, szlak turystyczny),
- opracowanie koncepcji zagospodarowania terenów przy ul. Komuny Paryskiej (obecnie Al. Jana Pawła II),
- wykorzystanie terenów przy ul. Komuny Paryskiej dla funkcji usługowych, reprezentacyjnych, rekreacyjnych,
- w powiązaniu z przebudową układu komunikacyjnego miasta – wyprowadzenie części ruchu samochodowego ze ścisłego centrum miasta.

- V. Targowica – granice wyznaczają: ul. Harcerska – ul. Targowa – ul. Piłsudskiego – ul. Brzeźnicka; rewitalizowany teren obejmuje: plac targowy wraz z otaczającą go infrastrukturą drogową, park miejski z placem zabaw i muszlą koncertową oraz otoczenie Miejskiego Domu Kultury. Centralne położenie terenu predestynuje go do wykorzystania dla działalności handlowej, rekreacyjnej, edukacyjnej, kulturalnej, wzmocnionej przez tradycje zlokalizowania w/w funkcji na tym terenie. W ramach rewitalizacji studium przewiduje dla tego terenu:

- poprawę estetyki placu targowego (modernizacja nawierzchni placu, usprawnienie skomunikowania),
- przywrócenie świetności parku (odnowa i zróżnicowanie roślinności, oczyszczenie stawu, modernizacja placu zabaw dla dzieci, muszli koncertowej i otoczenia, mała architektura, mini – arboretum, ogrodzenie),

- poprawę warunków działalności MDK (odnowienie elewacji, wykreowanie i promocja ofert edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej);

VI. Obszar przy ul. Rozalii – granice wyznaczają: ul. Zgoda – ul. Ustronie – ul. Śliska – ul. Fabryczna; rewitalizacji wymagają: wolne tereny w przeszłości wykorzystywane przez nieistniejące już i restrukturyzowane zakłady przemysłowe, budynki mieszkalne (mieszkania socjalne) oraz kaplica św. Rozalii. Położenie terenu w przemysłowo – produkcyjnej części miasta predysponuje go do ponownego wykorzystania dla lokalizacji małych i średnich przedsiębiorstw. Dla istniejących budynków socjalnych planuje się poprawę ich standardu. W ramach rewitalizacji studium przewiduje dla tego terenu:

- stworzenie oferty inwestycyjnej,
- podniesienie standardu socjalnych lokali mieszkaniowych oraz remonty elewacji,
- poprawę estetyki ul. Rozalii, wykorzystanie kaplicy św. Rozalii i zagospodarowanie terenu wokół kaplicy.

Kierunki rozwoju przestrzennego miasta Radomska zdefiniowane w studium są zgodne z kierunkami działań dedykowanymi procesowi rewitalizacji Miasta Radomska w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.

Powiązania LPR z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego miasta Radomska.

W obszarze rewitalizacji obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

1. MPZP fragmentu miasta Radomska w rejonie ulic Reymonta, Kościuszki, uchwalony Uchwałą Nr XXIII/167/12 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 21 marca 2012 r.
2. MPZP fragmentu miasta Radomska w rejonie ulic Narutowicza, Kościuszki, Komuny Paryskiej, uchwalony Uchwałą Nr XIX/145/08 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 25 stycznia 2008 r.
3. MPZP fragmentu miasta Radomska w rejonie ulic Reymonta, Kościuszki i Narutowicza, uchwalony Uchwałą Nr XXIV/182/96 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 28 czerwca 1996 r.
4. MPZP fragmentu miasta Radomska w rejonie ulic Warszycy, Brzeźnicka, Piłsudskiego, przedłużenie Targowej do terenów PKP, uchwalony Uchwałą Nr XXXVIII/338/13 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 20 maja 2013 r.
5. MPZP fragmentu miasta Radomska w rejonie ulicy ul. Pułaskiego, Zielona, Piłsudskiego i przedłużenie ul. Targowej, uchwalony Uchwałą Nr XXXVIII/328/98 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 29 kwietnia 1998 r.

Działania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r., dedykowane odnowie obszaru rewitalizacji w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej, wpisują się w kierunki rozwoju przestrzennego określone zapisami ww. planów miejscowych.

Spis załączników do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r.

Załącznik nr 1. Wzór karty zadania realizowanego w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 r.

Załącznik nr 1.
Wzór karty zadania realizowanego w ramach
Lokalnego Programu Rewitalizacji
Miasta Radomska do 2023 roku

KARTAZADANIA

ZA OKRES od .....r. do .....r.

Numer zadania ³⁹	Nazwa zadania	Jednostka prowadząca

OPIS REALIZACJI ZADANIA W OKRESIE od .....r. do .....r.

Zrealizowany zakres:.....
.....
.....
.....

Poziom osiągnięcia zakładanych wskaźników realizacji projektu:.....
.....
.....

Oddziaływanie projektu na mieszkańców obszaru rewitalizacji: .....
.....
.....

OPIS DZIAŁAŃ ZAPLANOWANYCH NA ..... ROK
I PROGNOZOWANYCH W OKRESIE KOLEJNYCH DWÓCH LAT

Data:

.....

Osoba wypełniająca kartę
w imieniu jednostki prowadzącej

.....

(podpis i pieczęć)

---

³⁹ Numer i nazwę zadania należy podać z Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku

Spis rysunków

RYSUNEK 1. POŁOŻENIE RADOMSKA NA TLE KRAJU ORAZ POWIATU RADOMSZCZAŃSKIEGO.	4
RYSUNEK 2. POŁOŻENIE RADOMSKA WZGLĘDEM AGLOMERACJI MIEJSKICH.	34
RYSUNEK 3. CEL STRATEGICZNY II STRATEGII ROZWOJU MIASTA RADOMSKO 2020	187
RYSUNEK 4. MISJA ROZWOJU MIASTA RADOMSKA WYNIKAJĄCA Z PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	188
RYSUNEK 5. STRUKTURA CELÓW I KIERUNKÓW DZIAŁAŃ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	189

Spis map

MAPA 1. PODZIAŁ MIASTA RADOMSKA NA JEDNOSTKI POMOCNICZE	54
MAPA 2. WSKAŹNIK LICZBY OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ NA 1000 OSÓB	60
MAPA 3. WSKAŹNIK LICZBY OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ Z TYT. UBÓSTWA NA 1000 MIESZKAŃCÓW	61
MAPA 4. WSKAŹNIK LICZBY OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ Z TYT. ALKOHOLIZMU NA 1000 OSÓB	62
MAPA 5. WSKAŹNIK LICZBY OSÓB POBIERAJĄCYCH DODATKI MIESZKANIOWE NA 1000 OSÓB	63
MAPA 6. WSKAŹNIK LICZBY DZIECI W SZKOŁACH OBJĘTYCH STYPENDIUM SOCJALNYM NA 1000 OSÓB	64
MAPA 7. WSKAŹNIK LICZBY OSÓB, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIA OPIEKI SPOŁ. Z TYT. BEZRADNOŚCI W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH NA 1000 OSÓB	65
MAPA 8. WSKAŹNIK LICZBY OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ Z TYT. PRZEMOCY NA 1000 OSÓB	66
MAPA 9. WSKAŹNIK LICZBY NIEBIESKICH KART NA 1000 OSÓB	67
MAPA 10. WSKAŹNIK LICZBY PRZESTĘPSTW NA 1000 OSÓB	68
MAPA 11. WSKAŹNIK LICZBY PRZESTĘPSTW PRZECIWKO RODZINIE I OPIECE NA 1000 OSÓB	69
MAPA 12. WSKAŹNIK LICZBY CZYNÓW KARALNYCH NIELETNICH NA 1000 OSÓB	70
MAPA 13. WSKAŹNIK LICZBY WYKROCZEŃ P-KO MIENIU NA 1000 OSÓB	71
MAPA 14. WSKAŹNIK LICZBY WYKROCZEŃ P-KO OBYCZAJNOŚCI PUBLICZNEJ NA 1000 OSÓB	72
MAPA 15. WSKAŹNIK LICZBY WYKROCZEŃ P-KO PORZĄDKOWI I SPOKOJOWI PUBLICZNYM NA 1000 OSÓB	73
MAPA 16. WSKAŹNIK ZALEGŁOŚCI CZYNSZOWYCH W LOKALACH KOMUNALNYCH NA 1000 OSÓB	74
MAPA 17. WSKAŹNIK LICZBY STOWARZYSZEŃ NA 1000 OSÓB	75
MAPA 18. WSKAŹNIK LICZBY UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH, KTÓRZY ZREZYGNOWALI Z NAUKI NA 10 000 OSÓB	76
MAPA 19. KONCENTRACJA CZYNNIKÓW KRYZYSOWYCH W PODSYSTEMIE SPOŁECZNYM NA PODSTAWIE LICZBY WSKAŹNIKÓW POTWIERDZAJĄCYCH SYTUACJĘ KRYZYSOWĄ	79
MAPA 20. WSKAŹNIK LICZBY OSÓB BEZROBOTNYCH NA 1000 OSÓB	80
MAPA 21. WSKAŹNIK LICZBY OSÓB BEZROBOTNYCH Z WYKSZTAŁCENIEM GIMNAZJALNYM I PONIŻEJ NA 1000 OSÓB	81
MAPA 22. WSKAŹNIK LICZBY OSÓB BEZROBOTNYCH W WIEKU PONIŻEJ 25 LAT NA 1000 OSÓB	82
MAPA 23. WSKAŹNIK LICZBY OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM NA 1000 OSÓB	83
MAPA 24. WSKAŹNIK SUMY NEGATYWNYCH ZJAWISK GOSPODARCZYCH WG KODÓW PKD 9200Z 6419Z 6492Z WRAZ Z PUNKTAMI SPRZEDAŻY ALKOHOLU NA 1000 OSÓB	84
MAPA 25. KONCENTRACJA CZYNNIKÓW KRYZYSOWYCH W PODSYSTEMIE GOSPODARCZYM NA PODSTAWIE LICZBY WSKAŹNIKÓW POTWIERDZAJĄCYCH SYTUACJĘ KRYZYSOWĄ	86
MAPA 26. WSKAŹNIK ILOŚCI BUDYNKÓW KOMUNALNYCH W ZŁYM STANIE TECHNICZNYM NA 1000 OSÓB	87
MAPA 27. ROZKŁAD PRZESTRZENNY WSKAŹNIKA PODSYSTEMU TECHNICZNEGO NA OBSZARZE MIASTA RADOMSKA	89
MAPA 28. ROZKŁAD PRZESTRZENNY WSKAŹNIKA PODSYSTEMU ŚRODOWISKOWEGO NA OBSZARZE MIASTA RADOMSKA	91

MAPA 29. ROZKŁAD PRZESTRZENNY WSKAŹNIKA PODSYSTEMU PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEGO NA OBSZARZE MIASTA RADOMSKA	93
MAPA 30. NATĘŻENIE CZYNNIKÓW KRYZYSOWYCH W PODSYSTEMIE SPOŁECZNYM.	94
MAPA 31. NATĘŻENIE CZYNNIKÓW KRYZYSOWYCH W PODSYSTEMIE GOSPODARCZYM	95
MAPA 32. KONCENTRACJA CZYNNIKÓW KRYZYSOWYCH W PODSYSTEMIE ŚRODOWISKOWYM	96
MAPA 33. KONCENTRACJA CZYNNIKÓW KRYZYSOWYCH W PODSYSTEMIE TECHNICZNYM	97
MAPA 34. KONCENTRACJA CZYNNIKÓW KRYZYSOWYCH W PODSYSTEMIE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYM .	98
MAPA 35. ŁĄCZNA LICZBA WSKAŹNIKÓW POTWIERDZAJĄCYCH SYTUACJĘ KRYZYSOWĄ	100
MAPA 36. GRANICE OBSZARU REWITALIZACJI NA TLE INNYCH JEDNOSTEK STRUKTURALNYCH	101
MAPA 37. GRANICE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO MIASTA RADOMSKA	102
MAPA 38. GRANICE OBSZARU REWITALIZACJI MIASTA RADOMSKA	104
MAPA 39. GRANICE OBSZARU REWITALIZACJI NA TLE INNYCH JEDNOSTEK STRUKTURALNYCH MIASTA RADOMSKA	105
MAPA 40. OBOWIĄZUJĄCE MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO W GRANICACH OBSZARU REWITALIZACJI	117

Spis tabel

TABELA 1. LICZBA OSÓB MIASTA RADOMSKO W WIEKU POPRODUKCYJNYM W OGÓLNEJ LICZBIE LUDNOŚCI NA 1000 OSÓB, W PODZIALE NA JEDNOSTKI, W 2015 ROKU.	9
TABELA 2. LICZBA OSÓB I RODZIN OBJĘTA POMOCĄ SPOŁECZNĄ W RADOMSKU, WG JEDNOSTEK TERYTORIALNYCH W 2015 ROKU.	11
TABELA 3. UDZIAŁ DZIECI W WIEKU DO LAT 17, NA KTÓRE RODZICE OTRZYMUJĄ ZASIĘK RODZINNY W OGÓLNEJ LICZBIE DZIECI W TYM WIEKU.	12
TABELA 4. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH W POSZCZEGÓLNYCH JEDNOSTKACH MIASTA RADOMSKO W 2015 ROKU.	16
TABELA 5. PORÓWNANIE WYNIKU SPRAWDZIANU PO SZKOLE PODSTAWOWEJ W 2016 ROKU W RADOMSKU, POWIECIE RADOMSZCZAŃSKIM I WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM, W %.	23
TABELA 6. PORÓWNANIE WYNIKU EGZAMINU GIMNAZJALNEGO W 2016 ROKU W RADOMSKU, POWIECIE RADOMSZCZAŃSKIM I WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM, W %.	23
TABELA 7. LICZBA PRZESTĘPSTW POPEŁNIONYCH W POSZCZEGÓLNYCH JEDNOSTKACH MIASTA RADOMSKO W 2015 ROKU.	25
TABELA 8. POMIOTY GOSPODARCZE ZAREJESTROWANE W RADOMSKU WEDŁUG SEKCJI PKD.	30
TABELA 9. STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ W RADOMSKU WRAZ Z ZASADAMI OCHRONY.	36
TABELA 10. DŁUGOŚĆ CZYNNIEJ SIECI WODOCIĄGOWEJ I LICZBA LOKALNYCH PRZYŁĄCZY, W LATACH 2010-2015.	40
TABELA 11. DŁUGOŚĆ SIECI KANALIZACYJNEJ W RADOMSKU W LATACH 2010-2015, W KM.	41
TABELA 12. DŁUGOŚĆ SIECI GAZOWEJ W RADOMSKU W LATACH 2010-2015 W M.	44
TABELA 13. LICZBA MIESZKAŃ I POWIERZCHNIA MIESZKAŃ W M ² W RADOMSKU W LATACH 2010-2015.	44
TABELA 14. ODSETEK MIESZKAŃ W RADOMSKU WYPOSAŻONYCH W POSZCZEGÓLNE INSTALACJE, W LATACH 2010-2015 W %.	45
TABELA 15. PORÓWNANIE WSKAŹNIKÓW ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH W RADOMSKU, W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM I KRAJU W ROKU 2015.	45
TABELA 16. POWIERZCHNIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST W M2, NA TLE JEDNOSTEK MIASTA RADOMSKO W 2015 R.	50
TABELA 17. STRUKTURA ZIELENI MIEJSKIEJ W RADOMSKU, WG RODZAJU I POWIERZCHNI (W HA).	51
TABELA 18. OPIS STRUKTURY JEDNOSTEK POMOCNICZYCH	55
TABELA 19. WSKAŹNIKI OCENY PODSYSTEMU SPOŁECZNEGO, GOSPODARCZEGO, ŚRODOWISKOWEGO, TECHNICZNEGO, PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEGO	58

TABELA 20. ROZKŁAD PRZESTRZENNY WSKAŹNIKÓW PODSYSTEMU SPOŁECZNEGO NA TERENIE MIASTA RADOMSKA	77
TABELA 21. ROZKŁAD PRZESTRZENNY WSKAŹNIKÓW PODSYSTEMU GOSPODARCZEGO NA OBSZARZE MIASTA RADOMSKA	84
TABELA 22. ROZKŁAD PRZESTRZENNY WSKAŹNIKA PODSYSTEMU TECHNICZNEGO NA OBSZARZE MIASTA RADOMSKA	88
TABELA 23. ROZKŁAD PRZESTRZENNY WSKAŹNIKA PODSYSTEMU ŚRODOWISKOWEGO NA OBSZARZE MIASTA RADOMSKA	90
TABELA 24. ROZKŁAD PRZESTRZENNY WSKAŹNIKA PODSYSTEMU PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEGO NA OBSZARZE MIASTA RADOMSKA	92
TABELA 25. ROZKŁAD PRZESTRZENNY WSKAŹNIKÓW POTWIERDZAJĄCYCH SYTUACJĘ KRYZYSOWĄ NA OBSZARZE MIASTA RADOMSKA	99
TABELA 26. WYKAZ ULIC Z JEDNOSTKI NR 1, KTÓRYCH MIESZKAŃCY NAJCZĘŚCIEJ KORZYSTAJĄ Z POMOCY SPOŁECZNEJ, W PODZIALE NA KATEGORIE, WG WSKAŹNIKA NA 1000 OSÓB, W 2015 ROKU.	106
TABELA 27. WYKAZ ULIC, GDZIE POPEŁNIANO NAJWIĘCEJ PRZESTĘPSTW W OBSZARZE REWITALIZACJI, W 2015 ROKU.	109
TABELA 28. ZESTAWIENIE POTRZEB REWITALIZACYJNYCH W SFERZE SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ, ŚRODOWISKOWEJ I TECHNICZNEJ	120
TABELA 29. EFEKTY REWITALIZACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO MIASTA RADOMSKO	124
TABELA 30. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI MIASTA RADOMSKA DO 2023 ROKU	164
TABELA 31. PRIORYTETY INWESTYCYJNE BEZPOŚREDNIO ZWIĄZANE Z REWITALIZACJĄ W RAMACH RPO	165

Spis wykresów

WYKRES 1. LICZBA LUDNOŚCI RADOMSKA W LATACH 2012 I 2015.	6
WYKRES 2. LICZBA LUDNOŚCI RADOMSKA W PODZIALE NA JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNE W 2012 ROKU	7
WYKRES 3. ZMIANA LICZBY LUDNOŚCI W RADOMSKU WG JEDNOSTEK TERYTORIALNYCH W OKRESIE 2012-2015	7
WYKRES 4. SALDO MIGRACJI NA 1 000 OSÓB ORAZ SALDO MIGRACJI ZAGRANICZNYCH W LATACH 2010-2014.	8
WYKRES 5. LUDNOŚĆ WG GRUP WIEKU EKONOMICZNEGO, W LATACH 2010-2015.	9
WYKRES 6. WARTOŚCI PRZYROSTU NATURALNEGO W RADOMSKU W LATACH 2010-2015,	10
WYKRES 7. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ NA 1000 OSÓB W MIEŚCIE RADOMSKO, W UJĘCIU WG JEDNOSTEK TERYTORIALNYCH W 2015 ROKU.	12
WYKRES 8. LICZBA DZIECI W SZKOŁACH OTRZYMUJĄCYCH STYPENDIUM SOCJALNE, WG JEDNOSTEK TERYTORIALNYCH W 2015 ROKU.	13
WYKRES 9. LICZBA WYDANYCH „NIEBIESKICH KART” Z PODZIAŁEM NA JEDNOSTKI TERYTORIALNE W 2015 ROKU	14
WYKRES 10. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH W RADOMSKU W 2015 ROKU W PODZIALE NA OBSZARY	15
WYKRES 11. STOPA BEZROBOCIA W RADOMSKU W LATACH 2010-2015 W %.	16
WYKRES 12. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH NA 1000 MIESZKAŃCÓW W JEDNOSTKACH MIASTA RADOMSKO W 2015 ROKU.	17
WYKRES 13. LICZBA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W POSZCZEGÓLNYCH JEDNOSTKACH MIASTA RADOMSKO W 2015 ROKU	19
WYKRES 14. LICZBA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH NA 1000 MIESZKAŃCÓW, NA TLE JEDNOSTEK MIASTA RADOMSKO W 2015 ROKU.	19
WYKRES 15. ZADŁUŻENIE LOKALI KOMUNALNYCH WG JEDNOSTEK TERYTORIALNYCH W 2015 ROKU.	20
WYKRES 16. WIELKOŚĆ ZALEGŁOŚCI CZYNSZOWYCH W LOKALACH KOMUNALNYCH W ZŁ, NA 1000 MIESZKAŃCÓW, NA TLE JEDNOSTEK MIASTA RADOMSKO W 2015 ROKU	21
WYKRES 17. WSKAŹNIK SKOLARYZACJI BRUTTO DLA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I GIMNAZJÓW W RADOMSKU W LATACH 2010-2015.	22
WYKRES 18. LICZBA PODMIOTÓW WPISANYCH DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI W RADOMSKU.	28
WYKRES 19. LICZBA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW NA TLE JEDNOSTEK MIASTA RADOMSKO W 2015 ROKU	39
WYKRES 20. ODSETEK LUDNOŚCI RADOMSKA KORZYSTAJĄCY Z SIECI KANALIZACYJNEJ W LATACH 2010-2015.	41
WYKRES 21. ZADŁUŻENIE LOKALI KOMUNALNYCH W OBSZARZE REWITALIZOWANYM W 2015 ROKU, W ZŁ.	108
WYKRES 22. WSKAŹNIK PRZESTĘPSTW WEDŁUG ICH KATEGORII NA 1000 MIESZKAŃCÓW W OBSZARZE REWITALIZACJI I MIEŚCIE RADOMSKO W 2015 ROKU	109
WYKRES 23. LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK GOSPODARCZYCH WG KODÓW PKD 9200Z 6419Z 6492Z WRAZ Z PUNKTAMI SPRZEDAŻY ALKOHOLU W MIEŚCIE RADOMSKO W 2015 ROKU.	111
WYKRES 24. WYSTĘPOWANIE POWIERZCHNI W M ² ZAWIERAJĄCYCH AZBEST W OBSZARZE REWITALIZACJI WG ULIC.	119